

61148

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

HANİFİ ASLAN

EDEBİYAT DERGİSİNİN ÖZETLİ FİHRİSTİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

61148

TEZ YÖNETİCİSİ
YRD. DOÇ. DR. MEHMET KAHRAMAN

KIRIKKALE - 1996

ÖZET

Bu çalışmada Edebiyat dergisinin tanıtılması amaçlanmıştır. Önce dergiyi genel olarak ele alan bir girişten sonra, derginin çeşitli konulardaki görüşlerini söz konusu eden bir bölüm yer almaktadır. Bu bölümden sonra dergideki yazılar türlere ayrılarak kısaca özetlenmiş veya konusu verilmiştir (şiir, öykü ve günlük hariç). Sonuç kısmından sonra sanat/edebiyat yazılarından örnekler ile müstear isimler listesi ekleri yer almaktadır.

ABSTRACT

In this thesis, introduction of Edebiyat periodical has been aimed. After a general prologue, some views which are in different subjects of Edebiyat has been presented. And than writings of Edebiyat has been divided and shortly summarized (except poem, story and diary) according to classes. After conclusion, some examples of art/literature articles and the list of pseudonyms has been given.

ÖNSÖZ

Periyodikler, bilim çalışmalarının ve sanat/edebiyat ürünlerinin topluma aktarılmasında önemli araçların başında gelir. Bu anlamda dönemlerini yansıtmalarından söz edilebilir. Ama aynı zamanda “geleceğe gönderilen bir mektup”, gelecek nesiller için birer mirastır. Bu mektubun adresine ulaşması onların tanınmasına, bilinmesine bağlıdır.

Çıktığı dönemde eşya ve hadiselerle değişik bir açıdan bakmasıyla farklılaşan Edebiyat dergisini kısaca da olsa tanıtmak bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bunun, araştırmacılara -ister akademik düzeyde olsun ister genel manada olsun- bir kolaylık ve yarar sağlayacağını da düşünüyoruz.

Çalışmanın daha yararlı olması için kimi noktaları aydınlatmakta fayda var. Yayınlanan her yazının dergiyi bağlamayacağı düşüncesinden hareketle, Edebiyat’ın çeşitli konulardaki fikri tavrını açıklarken ya dergiyle özdeş hale gelmiş Nuri Pakdil’den (müstearları dahil) ya da bir süre sahibi ve sorumlu müdürlüğünü yapan ve derginin yazar kadrosu içinde içinde yer alan Arif Ay’dan (müstearları dahil) alıntı yaptık. Şiir, öykü ve günlük türlerini istisna ederek bütün türleri özetleme ya da konusunu verme şeklinde kısaca sunduk. Konuşmada ise bir konuda sabit kalmanın zor olduğunu düşündüğümüzden soruların tümünü verdik.

Bir yazarın/şairin bir sayıda birden çok ürünü varsa -ki şiirlerin çoğunluğu böyle- biz de aynı şekilde davrandık ve ürün adlarını virgülle ayırarak tek sayıda verdik. Kitapların kimliği hakkındaki bilgiyi dergide yer aldığı kadarıyla verdik. “El, bin, ebu, le,la” gibi Arapça ve Fransızca takıları sıralamada dikkate almadık.

Çalışmam boyunca yardımlarını esirgemeyen sayın hocam Yrd. Doç. DrMehmet KAHRAMAN’a ve sayın Arif AY’a ayrıca müstear isimler için katkılarından dolayı sayın Necip EVLİCE’ye teşekkür ederim.

KISALTMALAR

a.g.y. : adı geçen yazı

bkz. :bakınız

ev. :eviren

Dn. :Dönem

Kon. :Konuşan (röportajı yapan)

S. :Sayı

Yay. :Yayınevi, Yayınları

İÇİNDEKİLER

Özet	I
Abstract	II
Önsöz	III
Kısaltmalar	IV
İçindekiler	V
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM: Edebiyat Dergisinin Çeşitli Konulardaki Fikri Tavrı

A. Edebiyata Bakışı	6
B. Edebiyat Dergisini Dili ve Dil Anlayışı	8
C. Yazar/Sanatçı	9
D. Şiir	11
E. Eleştiri	12
F. Tiyatro	13
G. Uygarlık ve Ortadoğu	14
H. Batılılaşma/Yabancılaşma	15
I. Dünya Görüşü ve Hoşgörü	17
J. Metafizik	17
K. Çağ ve İnsan	18
L. Eşya ve Teknoloji	20

II. BÖLÜM: Edebi Türler

A. Şiir	22
B. Öykü	62
C. Deneme	73
D. Tiyatro Eseri	91
E. Sanat-Edebiyat	93
F. Değini, İnceleme, Eleştiri	98
G. Anı	116
H. Konuşma	121
I. Açık Oturum	158
J. Mektup	160
K. Günlük	163
L. Gezi- İzlenim	168
M. Anlatı	170
N. Polemik	174
O. Muhtelif	177

SONUÇ	180
-------------	-----

EKLER

EK: 1 Sanat ve Edebiyat Yazılarından Örnekler	181
Ek: 2 Müstear İsimler Listesi	208

GİRİŞ

Edebiyat dergisi Şubat 1969'da yayın hayatına başlayan uygarlık eksenli bir dergidir. Her dergi bir ihtiyacın karşılığı olarak doğar. Dolayısıyla eksik gördüğü bir alanı doldurmak, kendi deyimiyle "yerli düşünce"nin sesi olmak için entellektüel kesimin hemen hemen tümünün batıcı bir yaklaşımla olaylara bakmasının doğal hale geldiği bir dönemde aykırı bir ses olarak ortaya çıkar. Ulus, batıcılığı, batı medeniyetini reddetmiştir. Öyleyse yaşasın yerli uygarlık.

Yerli düşüncenin sesi olma gayretlerine bakıp salt bir düşünce dergisi olduğu zehabına kapılmak, edebiyatı ihmal ettiği sonucuna varmak, yanlıştır. "Edebiyat dergisi bir dünya görüşünün(...) ödünsüz savunucusudur"¹ ama "İnsanın ruhuna giden tüm yollar edebiyattan"² geçer.

Şubat 1969 Aralık 1984 yılları arasında büyük boy olarak yayınlanan dergi toplam (birleşik sayılar dahil) 141 sayı çıkmıştır. Yoksa derginin son sayısındaki rakama bakarsak; 38+119 dur ki toplam 157 eder. Derginin sayı numaraları biraz farklı verilmiş, dönemlere ayrılmıştır. Dergi numaraları ilk başlarda örneğin 3. Dönem, 19+1, daha sonra örneğin 4. Dönem Sayı: 9. şeklindedir. Şubat 1977'den itibaren 5. Dönem, Sayı38+25 olur. Bundan sonra 5. Dönem, Sayı 38+... şeklinde devam eder.

Kimi aylar yayınlanamasa da, yaklaşık 16 yıl süreyle çıkan dergiyi iki döneme ayırmak mümkün: a) Maver³ dergisini çıkaran ekibin yazdığı ilk dönem ki 6-7 yıl kadar sürer, b) ürünlerini Edebiyat dergisinde vermeye başlayan ve yine ürünlerini Edebiyat Dergisi Yayınları kapsamında kitaplaştıran kuşak. Bunlardan büyük bir çoğunluk son sayıya kadar yazmayı sürdürmüşlerdir.

Ürün olarak en çok şiire yer veren dergi (diğer türlere de yer verilmiştir) belli ilkelerini sonuna kadar korumuştur. Örneğin; banka ve içki ilanları almaz, klişe koymaz. Bu hususta tavrının netliğini derginin son sayısına kadar sürdürmüş, ilkelerine ters düşmemiştir. Bu konu, derginin logosunda da açıkça belirtilmektedir.

¹ Nuri Pakdil; "Yıllıklar Üstüne", 5. Dön. S.38+25, Şubat 1977

² Nuri Pakdil; "Zulum", 4. Dön., S.1, Nisan 1973

³ Aylık Edebiyat Dergisi Aralık 1976'da yayın hayatına başlamıştır.

Dergi bir okul görevi üstlenmiş, yazar ve şairlerinin ürünlerine yer vermekle kalmamış aynı zamanda edebi ve estetik zevklerinin gelişmesini de sağlamıştır. Onları yetiştirmiş, yetkinleştirmiş ve ürünlerinin kitaplaşması konusunda ön ayak olmuştur. Edebiyat Dergisi Yayınları olarak kırkın üzerinde kitap yayınlamıştır. Telif olanların tümü dergide yetişen yazarlara/şairlere aittir. Bugün gördüğümüz bir çok yazar ve şairin (Arif Ay, Cahit Yeşilyurt, Turan Koç, İbrahim Demirci, Yaşar Kaplan gibi) fideliği olmuştur.

Aynı kültürel geçmişi paylaştığı topluluk ve ulus ürünlerine yer verir, önemli bulur, yayımlar. Zaten çağdaş ülke ve topluluk edebiyatlarından örneklerle bakınca bu anlaşılır. Ama sadece bunlara önem vermekle kalmaz, dergi farklı kültürlerin buluştuğu bir mekana dönüşür.

Yukarıda kısaca değindiğimiz, Pakdil'in, 1969'da Edebiyat'ı çıkarırken (A. İnan, E. Beyazıt, R. Özdenören ile) düşündüğü ve yayın hayatı boyunca koruduğu, üstüne titrediği, ilke ve amaç bellidir. "Ülkü olarak batıcılığı seçmediğimizi, yalnızca yerli düşünceye ve bunun tüm değer yargılarına bağlı olduğumuzu söylemek."⁴

Bu noktada şu olguyu zikretmekte yarar görüyorum. Edebiyat dergisi- Nuri Pakdil özdeşleşmesi vardır. Diğer bir söyleyişle Edebiyat dergisi, Nuri Pakdil'de mücessem hale gelir. Şöyle diyor: "Edebiyat'ın geleceği gün heyecan oluyorum; heyecanlı olmanın çok ileri; yaşamanın bir tür kanıtı. Her şey o kağıdın üzerinde"⁵ Bu yüzden zaman zaman özneler karışabilir. Bu bağlamda şunu da ekleyelim. Edebiyat'ı çıkaramamak bir ukdedir ve sanki bir vebaldir üzerinde. Sadece kendini kusurlu görüp suçu kendine ykar. "Edebiyat'ın Mayıs-Haziran sayıları çıkmadı. 'Utanmıyor musun' diye, soru: kemiklerime dayanan bıçak: kendi kendime soruyorum bu soruyu ve bıçağı daha saplıyorum; 112 ay sonra, küfü bir kez daha özümde hissettim."⁶

Dergi, batıcılığa karşı olmayı görev bilmekle beraber bir başka görevinin de "yerli düşünceyle halkı ve devleti birbirine kaynaştırmak"⁷ olduğunun bilincindedir.

"Batıcılık" diğer adıyla "yabancılaşma" bu toplumun her bireyini şu ya da bu şekilde etkilemiştir. Bunu böyle düşündüğü için "Yabancılaşma lavı, hepimizi bir parça

⁴ Pakdil; "Edebiyat Dergisi Çevresinde", 4. Dön., S.3, Haziran 1973

⁵ Pakdil; "Günlük", 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983

⁶ Pakdil; "25 Haziran 1984", 5. Dön., S.38+117, Ekim 1984

⁷ Edebiyat; "İkinci Dönem İçin", 1. Dön., S.7-12, 1969-70

yakmış olabilir."⁸ der ve mutlaka bu yükten kurtulunacağını düşünerek yabancılaşmayı tanımlar. "Absürd bir ölüdür yabancılaşma."⁹

Bir edebiyat dergisiyle bu düşünceler bağlantısız görülebilir. Hatta derginin bu tavrı ideolojik olarak yorumlanabilir. Edebiyatı hedef düşüncelerine ulaşmak için bir vasıta olarak görüyorlar denilebilir. Çıkış amacı olarak emperyalizm karşıtlığını benimsemiş, ilke edinmiş bir derginin nasıllığını bilmek, hem yukarıda değinilen düşüncelere bir cevap olabilir hem de bir konunun farklı kesimler tarafından farklı algılanabileceğini öğrenmek bakımından bizi aydınlatabilir. "Genel olarak edebiyat, çağın akımlarını, yürütülen eylemleri kavrayabilme, doğru olarak onları yargılayabilme olanağı da kazandırmalı bize. Bunu yapmayan edebiyat anlamsızdır. Tatlı su yazarlığı öldü, çok oldu. Benimsemeyi ya da benimsememeyi yazabilmelidir, yükümlüdür bununla çağdaş yazar."¹⁰

"Tatlı su yazarlığı öldü" derken yazarı, alternatifler üreten ve düşüncesinin takipçisi olarak görür. "Ancak yazardır aslında çağının en etkili, en sorumlu, en yiğit, kendisinden en çok korkulan eylemcisi"¹¹

Bu noktada "güdümlü veya tezli edebiyat" gündeme gelebilir. Amaç, insanın, çağın bunalımından, karmaşasından kurtulup insanca yaşaması, sağlıklı düşünmesi ve seçiminde iradesinin serbest olmasıdır. Edebiyat da bu amaca hizmet etmelidir. Çünkü herşey insanın mutlu, umutlu yaşaması içindir. Bu yönden tezli edebiyat (eğer tezli edebiyatı vakıa olarak kabul ediyorsak) anlayışına yaklaşırlar. Ama aynı zamanda yazarlar/şairler yazarlarken edebi olma kaygısı çekerler. Yazdıklarının bir sloganlar toplamı olmaması hususunda dikkatlidirler. Yazılar hem edebi olmalı, hem de insana yol göstermeli. "... bir temel görüşü vardır, bunlar için yazar, ilkelerini savunur. Gerekli de görüyorum bunu."¹² Bir yönetmene de şu tavsiyelerde bulunur. "Öğretici (didaktik) oyunlar, daha soluklu sanata, yönetmenliğe giden yolu daraltır. Bir oyunu seçerken, önce bir oyun, yalnızca bir oyun olarak bakmalı. Sanatlıca olmasına dikkat etmeli".¹³

⁸ Pakdil, "Edebiyat Dergisi Çevresinde", 4. Dön. S.3, Haziran 1973

⁹ a.g.y.

¹⁰ Pakdil, "Ortadoğu Yazarları", 2. Dön., S.12+1, Mayıs 1970

¹¹ a.g.y.

¹² Pakdil, "Yıllıklar Üstüne", 5. Dön., S.38+25, Şubat 1977. Daha geniş bilgi için bkz: Mahmut Teymur, (Çev. N.Pakdil) "Güdümlü Edebiyat Gerçekçi Edebiyat", 4. Dön., S.2, Mayıs 1973

¹³ Emin Ziyaioğlu, "Değinmeler", 5 Dön., S.5 Haziran 1975

Yazar olmak bir misyonu olmaktır.¹⁴ Evet. Ama bir mutluluğu, bir coşkuyu da beraberinde getirir. "Bir ağacın çiçek açması gibidir yazının yazılması. Bir kadın doğum yapar, sancının sonu muştudur, yazarın da cümleleri öyle."¹⁵

Edebiyat dergisinin çeşitli konulardaki görüşlerine geçmeden önce, daha sonra anacağımız düşüncelere açıklık getirmesi ve derginin kendini tanımlaması bakımından şu iki cümleyi buraya dercedelim: "Edebiyat (...) sürekli olarak salt ülkemizde değil, tüm yeryüzünde, sömürüyle savaşımı ilke bilmiştir. (...) Edebiyat dergisinin tüm sayıları zulme, sömürüye, yabancılaşmaya başkaldırıyı belgeler; onurumuz bu bizim."¹⁶

¹⁴ Arif Ay, Öncü Edebiyat III, 5. Dön., S.38+73, Şuat 1981

¹⁵ Pakdil, "Kalemin Yüğü", 1. Dön., S.1, Şubat 1969

¹⁶ Pakdil, "Çağdaş Arjantin Edebiyatı", 5. Dön., S.38+41, Haziran 1978

***EDEBİYAT DERGİSİ'NİN ÇEŞİTLİ KONULARDAKİ
FİKRÎ TAVRI***

EDEBİYATA BAKIŞI

Batı medeniyetinin "bize" nüfuzu sanat-edebiyat vasıtasıyla olmuştur. "Kişi düştüğü yerden kalkar" sözünün gereği, Edebiyat dergisi de faaliyet alanı olarak burayı seçmiştir. Batıda eğitim gören edebiyatçıların iyi niyetle başlattıkları batılılaşma hareketi "bizi" köklerimizden koparmaya, kendimizi inkar etmeye kadar varmıştır. "Bir ulusu olumlu ya da olumsuz yönde oluşturan gücün, o ulusun edebiyatı olduğuna inanıyoruz."¹⁷ derken bir iddianın sahibidir.

Edebiyat dergisi ulusal ve evrensel bağlamda edebiyatı işlevsel olarak görür ve ona misyonlar yükler. "Edebiyatın işlevi her şeyden önce kendi ulusunun yorumunu yapmaktır."¹⁸

Fakat ulusal olanla sınırlı kalmaz. Oradan evrenseli yakalamaya, evrensel düşünmeye çağırır. "Bu yorumlarla öbür ulusların yaşamları arasındaki ayrılıkları, farkları da saptamaktır, insanı evrensel dille anlatma olanakları yakalamaktır".¹⁹ Evrensel olanı yani kısaca insanı ele alırken, kelimenin pejoratif anlamıyla romantik değildir. Pembe tablolar çizmez. "Düşüncenin, duygunun, bunlarla yoğrulmuş akıl verilerinin sürekliliğini"²⁰ sağlayan edebiyat insanı konu edinecektir. "Bizim için edebiyatın amacı ise, anlatmaktır insanı, nerede yaşarsa yaşasın, neye inanırsa inansın, tüm olarak."²¹ İnsan çağ içinde bunalmış, insanca yaşama onuru engellenmiş, işkenceye, zulme maruz kalmış, ruhen çökmüş, bunalmıştır. Bütün bu olumsuzluklar karşısında edebiyat sinip, ürküp sessiz kalmaz. "Edebiyatın işlevi, asıl işkence karşısında tüm boyutları ile belirir."²² Onuru zedelenmiş insanın yanında yer alır edebiyat, onunla beraber karşı koyar tüm

¹⁷ Pakdil, "Edebiyat Dergisi Çevresinde", 4. Dön., S.3, Haziran 1973

¹⁸ Ziyaioğlu, "Değinmeler", 4. Dön, S. 5, Kasım 1973

¹⁹ Pakdil, "Edebiyat Dergisi Çevresinde", 4. Dön., S.3, Haziran 1973

²⁰ Pakdil, "Kalemin Yüğü", 1. Dön., S.1, Şubat 1969

²¹ a.g.y.

²² Pakdil, "Cellat", 4. Dön., S.5. Kasım 1973

olumsuzluklara. Emperyalizme karşı olmak, zulme başkaldırmak, ezilmiştense yana olmak, kısaca "namuslu olmak" edebiyatın eşanlamlısı olarak görülür.²³

İnsanı olumsuzluklara karşı korumaya çalışırken ruhen de ihmal etmez. "Edebiyatın işlevi, insana yeniden inanma gereğini duyurmak olmalıdır."²⁴ İnsan ayağa kalkmak onurunu kurtarmak istiyorsa edebiyata sahip çıkmalı, onunla hemhal olmalıdır. Çünkü "İnsanın ruhuna giden tüm yollar edebiyattan"²⁵ geçer. Edebiyatın bu işlevleri ikame edilirken de "Sanatlıca olmasına dikkat edilmelidir."²⁶

Ulusal bağlamda edebiyatın sorunlarına değinir, onlar hakkında hüküm verirken geçmiş kültürümüzün somutlaşmış bir ifadesi olan Divan Edebiyatı'nı da farklı bir yaklaşımla ele alır. Ülkemizde edebiyat eğitimi yetersizdir. Öğretilenlerin de bir kısmı çarpıtılmış veya yanlışır. Divan Edebiyatı için de geçerlidir bu durum. Bütün suç ona yüklenmiştir.²⁷ Edebiyat öğretmenleri bile Divan şairlerini, dünyadan ve olup bitenlerden habersiz padişaha dalkavukluk yapmakla suçlarlar. Halbuki "Divan Edebiyatını yorumlayan, açıklayan yazılara büyük gereksinmemiz var. (...) çünkü Divan Edebiyatı bir uygarlığı simgeliyordu."²⁸

²³ Pakdil, "Ortadoğu Yazarları", 2. Dön., S. 12+1, Mayıs 1970

²⁴ Pakdil, "Notlar", 4. Dön., S.7, Şubat 1974

²⁵ Pakdil, "Zulum", 4. Dön., S.1, Nisan 1973

²⁶ Ziyaioğlu, "Değinnmeler", 5.Dön., S.5., Haziran 1975

²⁷ Ay, "İyice Anlaşılması Gereken", 5. Dön., S.17, Haziran 1976

²⁸ Ziyaioğlu, "Değinnmeler", 5. Dön., S.20, Eylül 1976

EDEBİYAT DERGİSİNİN DİLİ VE DİL ANLAYIŞI

Kelimeler ve kavramlarla düşünür, düşüncelerimizi alıcılara dille iletiriz Yani hem düşüncenin hem iletişimin temeli dildir. En basit bir ihtiyacımızı karşımızdakine iletmekten tutun da gazete-dergi çıkarmaya, en gelişmiş bir teknikle iletiyi aktarmaya kadar kullandığımız araç dildir.

Edebiyat'ın yayınlandığı dönemde en çok eleştiri alan konuların başında dili gelir. Fakat, Pakdil bunlara cevap vermez. Bir iki yerde değinir kısaca. O, bir gün bu dilin kıymetinin anlaşılacağından emindir. "Bize, Edebiyat dergisinin diline saldıranlar, anlatımımızdaki özgünlüğü anlamayanlardır gerçekte. Türk düşüncesi yeni yeni anlatım olanaklarıyla donanmıştır."²⁹

Bir kesim, "uydurukça"da dediği, anlaşılmaz bulduğu yeni kelimeler kullanıyor diye takbih ederken bir başka kesimin sözcüsü olarak kabul edebileceğimiz Rauf Mutluay da Varlık Yıllığı 1975'teki bir yazısında Edebiyat'ın eski kelimeler kullandığını iddia eder. Pakdil, sanki iki iddiayı birden cevaplar: "(...) en canlı dille oluşuyor Edebiyat dergisinin yazıları. Edebiyat dergisinin yazarları da bilinçle yapıyorlar bunu. Bu dilin içinde büyüdük biz, bu dille algılıyoruz çağı, bu dille anlatmak istiyoruz doğrularımızı."³⁰

Diline (anadil) güvenir, onu sever. Sevdalı gibidir ona, zenginliği konusunda hiç şüphesi yoktur. Mutluluk sayar anadille yazmayı. " Türkçe'miz büyük, varıl bir dildir, mutluluktur bir yazarın Türkçe'yle yazması."³¹

Dilin gelişmesinden, zenginleşmesinden yanadır, yürekte ister bunu. Zaten bir yazarın böyle düşünmemesi anormaldir. Anadil adına affedilmeyecek bir davranıştır. Bir ülkenin aydınları, bu bir görevse- ki öyledir- ihmal edemezler. Dillerinin gelişmesine, zenginleşmesine, özgünlüğüne kavuşmasına katkıda bulunmalıdırlar." (...) bir ulusun dilini, en çok, o ulusun yazarları, ozanları, aydınları zenginleştirir. İnanmalıyız dilimizin gücüne, sevmeliyiz dilimizi."³² Öyleki, kelimeleri kullanışta bile rastgele

²⁹ Ziyaioglu, "Değirmeler", 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978

³⁰ Pakdil, "Sorumluluk", 5. Dön., S.38+2, Mart 1975

³¹ Ziyaioglu, "Değirmeler", 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978

³² Ziyaioglu, "Değirmeler", 5. Dön., S.38+3, Nisan 1975

davranılmamalıdır. Hele bir yazar için düşünülmesi bile imkansızdır. Kelime seçiminde titizlik göstermeyenler kendisine ve karşısındakine saygısı olmayanlardır.³³

Sanki bir şeyin mefhum-u muhalifiyle daha iyi anlaşılıyor olması gibi, dilin yeterliliğinin de zihinlere iyice yerleşmesi için bir yabancı dilin bilinmesine ihtiyaç vardır. İlgisi ne denilebilir. "Neki dilimizin bu büyük varsıllığının kavranabilmesi de gene bir yabancı dilde yazılı yapıtların sürekli okunmasını gerekli kılıyor."³⁴

Kendisinin de en az birini bildiğine şahit olduğumuz yazar (Fransızca'dan çokça çevirileri vardır.) hararetle yabancı dil öğrenmeyi tavsiye eder. Bunu, yabancı bir dil biliyor olmanın getireceği imkanlardan ve avantajlardan daha çok Türkçe için ister. "Bir yabancı dilde çokça yapıt okumak kendi dilimizi geliştirir, kendi dilimizin olanaklarını bize daha iyi kavratır da onun için söylüyorum.(...) Bir yabancı dil bilmiyorlarsa hemen başlasınlar birini öğrenmeye."³⁵

YAZAR/ SANATÇI

Yazar/Sanatçı toplumun düşünce, his ve hayal dünyasında önemli bir konuma sahiptir demek bile onun önemini azaltacaktır. Zira yazar içinde yaşadığı toplumun en hassas alanını temsil eder. "Yazarlar, ulusun toplumsal çalkantı barometreleridir."³⁶ Sanatçı önsezisi güçlü, olaylar ve olgular karşısında daha duyarlı, toplumun gideceği hedefi belirleyen, onunla ağlayıp onunla gülen bir düşünce ve eylem adamıdır."(...) yazar, yurdunun, yeryüzünün tanığıdır kuşkusuz: ağırdır sorumluluğu bunun için. Yapıtlarla belgelenir çağlar."³⁷

Yazar, burada eşyanın hakikatini bilmek noktasında alime, irfan ehline yakın bir yerdedir, hatta onlarla özdeşleştirilir. Hz. Muhammed'in bir sözü vardır. "Alimler peygamberlerin varisleridir" (Fazlur Rahman (Çev: Komisyon), Siret Ansiklopedisi, İnkılab Yay., İst., 1996, C.1, s.194) şeklinde. Alimin ya da mirasçısı oldukları peygamberlerin insanla ilişkilerindeki ana hedef, en geniş anlamıyla, insana, "kendisini"

³³ Ziyaioğlu, "Değınmeler", 5. Dön., S.38+3, Nisan 1975

³⁴ Ziyaioğlu, "Değınmeler", 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978

³⁵ a.g.y.

³⁶ Pakdil, "Edebiyat Dergisi Çeresinde", 4. Dön., S.3, Haziran 1973

³⁷ Pakdil, "Bir yazarın Notları", 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977

hatırlatmaktır. Yani yazar insanı tanıyacaktır, tanıtacaktır. Bu anlayış Edebiyat'ta şöyle dillendirilir: "Yazar, insana belleğini ve bilincini anımsatmak özlemiyle de yazıyor sayılır."³⁸

Kendi ruhunda ateşten bir yük duysa da topluma "umudu" vermeli sürekli. "Sanatçı olumsuzluklarla yaklaşmamalı insana. Olumsuzlukları kendi içinde dövmeli sanatçı. Onu, içinde bir dinamo gibi akıma döndürmeli. O, akımdan aldığı ışığı yansıtmalı. Aydınlıkla varmalı insana."³⁹

Yazar bir toplum önderidir. Görevi toplumu iyiye, güzele sevk etmekle sınırlı değildir. Onun misyonu bir madalyon misaliyle somutlaşır: Bir yüzü güzeli hissetmek ve onu toplumuna aktarmaksa bir yüzü de olumsuzluklara karşı çıkmasıdır. "Ancak yazardır aslında çağının en etkili, en sorumlu, en yiğit, kendisinden en çok korkulan eylemcisi."⁴⁰

Bu gücü yine toplumundan alacaktır. Toplumdan aldıklarını özümseyip yoğurduktan sonra yine, ona işlenmiş, şekillendirilmiş halde vermektir. Dolayısıyla toplumuna yabancılaşmamış olması, onunla aynı ruh ve hayal dünyasını paylaşıyor olması gerekir. Yalnız bu durumu popülizmden ayırmalı ve o ince çizgiye dikkat etmeli. "Sağlıklı düşünmenin ilk koşulu, yazarın; kendi uygarlığına inanmasıdır.(...) Bir yazar uygarlık değerlerine sırt çevirmişse, kendi uygarlığını inkarla işe koyulursa, o yazarın ulusuyla kaynaşmasına, o yazarın ulusunun özlemlerini anlamasına olanak yoktur."⁴¹

Bir başka güç kaynağı da kitaplarıdır yazarın. Evrensel olanı algılayıp bu hamuleyi ulusal kalıplara dökmesi esnasında, bu çevirim işleminde kendisine okuma eylemi yardımcı olacaktır. Hem yazardır o, hem okuyucudur. "Okumakla yazmayı yüzde elli oranında tam dengede tutarak 24 saati tam doldurabilendir yazar."⁴²

³⁸ Pakdil, "Mayıs 1983", 5. Dön., S.38+106, Kasım 1983

³⁹ Eyüp Önder, "İnsan Sıcaklığı", 5. Dön., S.38+47, Aralık 1978

⁴⁰ Pakdil, "Notlar", 4. Dön., S.7. Şubat 1974

⁴¹ a.g.y.

⁴² Pakdil, "Bir Yazarın Notları", 5. Dön. S.23, Aralık 1976

ŞİİR

Edebiyat dergisi poetikayı ihmal etmemekle beraber şiirin işlevini ön plana çıkarır. "Şiirde tüm sorun, o 'giz'i sürekli bir atardamar gibi, (...) canlı tutabilmektir."⁴³ Bu atardamar şairde bulunmalı, toplumda hissedilmelidir.

Tekerleğin tüm tellerinin merkezde birleşmeleri gibi, Pakdil'in hayatında da var olan her şey "ülkü" sü içindir. Sanat, edebiyat, şiir, hikaye, konuşma, seyahat, yeme, içme... hep bununla anlamlıdır, bununla anlamlandırılır. Bu ülkü, insanın insan olarak, eşref-i mahlukat olarak hayatını idame ettirebilmesi, zulme maruz kalmaması kalırsa arka çıkılması.* İşte şiirin böyle bir fonksiyonu vardır: "Bir ülküyü bana, benden sana, senden ona geçirmiyorsa bir şiir, neye yarar."⁴⁴ Şiire bütün benliğiyle bağlıdır ve ona yürekten inanır. "Şiirin işlevine güvenememeyi, insana güvenememek olarak anlıyorum."⁴⁵

Şiir de bütün bir hayat tarzından, anlayışından, algılayışından farklı değildir. Bu anılanları belirleyen gelenek, uygarlık kısaca kültürel arka plandır. "Tüm öteki sanat dalları gibi, şiir de bir uygarlık ürünüdür. Uygarlıktan soyutlanamaz şiir. Uygarlıktan soyutlanmış şiir, yaşamdan da kopmaz mı? (...) Oysa ozan yaşamı en iyi duyan, özümleyen, yaşayandır."⁴⁶

Gelenek ya da uygarlık ile şiir arasındaki bu kopmaz bağ Pakdil tarafından şöyle dile getirilir: "Şiirimizin gelenekten kopuşu sorunuyla yerli düşünceden kopuşumuz sorunu ayrılmaz birbirinden. Sorun bir uygarlıkta kalıp kalmama sorunudur. Şiirimizde gelenek sorunu, uygarlığımızdan ayrı düşünülebilir mi?"⁴⁷

Şiirin, bir uygarlıktan beslenmesi evrenselliğine engel değildir. Bununla birlikte şiir çevirisi güç bir iştir. "Şiir çevirisi, çeviri çalışmalarının en güç olanıdır kuşkusuz. Ama çeviri olmadan da şiirin evrensel yanı nasıl çalışır."⁴⁸ Duyurmanın hedeflendiği metinlerde

⁴³ Ziyaioğlu, "Değinmeler", 5. Dön., S.38+77, Haziran 1981

* Ay, "Gerilla", 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977 (Şiirin başlığı böyle bir anlayış somutlaşmasıdır.)

⁴⁴ Pakdil, "Şiirin Dayanma Gücü", 5. Dön., S.12, Ocak 1976

⁴⁵ Ziyaioğlu, "Değinmeler", 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978

⁴⁶ Ay, "Öncü Edebiyat", 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979

⁴⁷ Pakdil, "Şiirimiz Gelenekten Ne Zaman Koptu", 5. Dön., S.6, Temmuz 1975

⁴⁸ Ziyaioğlu, "Değinmeler", 5. Dön., S.38+2, Mart 1975

metnin diğ er dile aktarılması yeterli görülebilir. Amaç haberdar etmektir. Ancak edebi eserlerde dilin kullanımı daha bir önem kazanır. Dolayısıyla  eviri, bize evrenselli e giden yolu a masına rağmen g   ve probleml  bir i tir. Hele bir de üçüncü bir dilden aktarmaysa, şiir kendinden çok şey kaybediyor demektir ve problemin boyutu çok daha büyüktür. Pakdil bunun zorluğunu ve sakıncalarını bildiği için şöyle demektedir aslından çevirme konusunda. ( b r ülke edebiyatlarından da örnek vermekle birlikte daha çok Arap uluslarından çeviriler vardır. Çünkü onları kendine yakın hisseder aynı geçmişi paylaştıkları için.) * " Cemal Süreya, yazısında ' a da  Arap  airleri için Fransızca'daki g ldesteleri gerçek bir kaynak olarak' g remedi ini vurgularken doğruyu söylüyor. Ben de katılıyorum vurgulamasına. Arapça   renmeliydik, Arap alarından okumalıydık Arap  airlerini."⁴⁹

ELEŞTİRİ

Toplumun ilerlemesinde, düşüncenin gelişmesinde, daha iyi, daha güzeli bulmada eleştirinin rolü inkar edilemez. Ele tirilen düşünce daha sağlıklı bir zemine oturur. Bunun  artı, eleştirinin hüküm vermesi ve nesnel olmasıdır. "Yargısız eleştiri ise tutarsız olur. Ele tiriyorsanız bir h k me varmalısınız".⁵⁰

Söz konusu h k me, h k m  veren, katılır ya da katılmaz; Ama bu yargı objektif olmalıdır. Bunun aksi hem doğru sonuca gitmeyi hem de sağlıklı düşünmeyi engeller. Yıllıkların de erlendirildi i bir yazıda şöyle belirtilmektedir bu durum: "Yıllık d  zenleyicileri yansız olsunlar demek istemiyorum ben, nasıl diyebilirim bunu? Ama nesnel olsunlar. Nesnellikle yansızlı ı karı tırmamalıdır birbirine."⁵¹

Diğer yazı türlerinde de söz konusu olan vakıayı, yıllıklarda daha belirgin olduğu için, tekrar tekrar ele alır, doğrusuna çağırır. "Yıllıktaysa (...) nesnellik ağır basar, kuşkusuz sa be eniniz,   retisel tavrınızı da etkiler, etkileyecektir çalışmalarımızı (...) bunun için nesnellik daha yoğun 'çalışır' yıllıklarda"⁵²

* Pakdil, "Güdümlü Edebiyat Yazısının Başındaki Açıklama", 4. D n., S.2, 1973

⁴⁹ Pakdil, "Araştırma", 5. D n., S.17, Mayıs 1976

⁵⁰ Ziyaio lu, "Yazar Kente İnm  tir", 3. D n., S.19+3, Ocak 1972

⁵¹ Pakdil, "Yıllıklar  st ne", 5. D n., S.38+25, Şubat 1977

⁵² Pakdil, "Varlık Yıllığı 1980", 5. D n., S.38+62, Mart 1980

TİYATRO

Diğer türlerde olduğu gibi tiyatrodan* da bir soruşturma yaklaşımıyla çağın algılanması⁵³ söz konusudur. Sanatların en zoru, işlev açısından en evrensel olanı⁵⁴ olarak kabul ettiği tiyatroyu şöyle tanımlar: "Edebiyatın, başka bir anlatımla sözün (Parole) eyleme dönüşmesidir."⁵⁵

Diğer edebi türleri (roman, hikaye, deneme, mektup v.s.) hemen hemen olduğu gibi kabullenenen Edebiyat'ın özellikle tiyatro için yeni önerileri vardır. Tiyatro tekniğinin değişmesi gerektiğini söyler. Bu öneri aynı zamanda tiyatro nasıl olmalı sorusuna verilecek cevabın ilkidir de. "En yeni teknik, tiyatro için gerekli bugün."⁵⁶ Tiyatro eseri sözün ve hareketin ağırlıklı biçimde yer aldığı bir edebi türdür. Onun bu konudaki bir başka önerisi de bunların (sözün ve hareketin) pasifliğini ortadan kaldıracak, insanı (seyirciyi) daha duyarlı kılacak niteliktedir. Müziğin insan için ne anlama geldiğini, özellikle, onun iç dünyasını etkileyen bir niteliğe sahip olduğunu hepimiz biliriz. "Müziği, ışığı bunun için sık sık sokmalıyız oyuna, belki sözcüklerin edilgenliği biraz olsun giderilebilir, etkinleşebilir sözcükler".⁵⁷ Müzik ve ışıkla etkinleştirilmiş söz insanı daha bir 'kendi' farkına vardıracak, dünyayı algılayışında yeni ufuklar açacaktır.

Hayatın karmaşasından, dağdağasından, bizim için vazgeçilmez saydıklarımızdan sıyrılıp yaşayışımıza, dünyada olup bitenlere biraz geriden baktığımızda dünyanın bir tiyatro sahnesinden farklı olmadığını görürüz. Hepimiz bize verilen rolü oynuyoruz sanki. Bize bu rolleri veren kim? Rolümüzü iyi oynayabildik mi? Fonksiyonları merkezde birleşen ve yazarın hayatını anlamlandıran diğer edebi türler gibi tiyatronun görevi de bu sorulara inandırıcı cevaplar bulmaktır. "İşte burada ortaya çıkıyor tiyatronun öz görevi.

* Pakdil'in tiyatro eserleri ve tiyatro anlayışı için bkz. Yedi İklim, 8.cilt, S.58, Ocak 1995

⁵³ Pakdil, "Umut Üstüne" (Konuşma), 4. Dön., S.9, Haziran 1974

⁵⁴ Pakdil, "Tiyatro Üstüne Notlar", 5. Dön., S.15, Nisan 1976

⁵⁵ Pakdil, "Umut Üstüne" (Konuşma), 4. Dön., S.9 Haziran 1974

⁵⁶ Pakdil, "Tiyatro Üstüne Notlar", 5. Dön., S.15, Nisan 1976

⁵⁷ a.g.y.

Tanrı'yı insana yeniden hissettirmek. Yeniden insanı göğe baktırmak, gökle yer arasında ilişkiler kurdurmak."⁵⁸

Pakdil'in oyunlarında konudan çok, çağın bunaltan karmaşası içinde insanın konumu vardır.⁵⁹ Bu bakış açısıyla evrensel bir anlatıma varmak, hayatın keşmekeşini yaşayan insana kalıcı ve bütüncül bir çözüm sunmak mümkün olacaktır. Bunalım, bütün bireyleri derinden sarsan evrensel bir hastalık olunca, tedavi de evrensel olmak durumundadır.

UYGARLIK VE ORTADOĞU

İnsanın geçmişinde, mimarisinde, gelenek ve göreneğinde yaşayışında, ölümünde kısaca çerçevenin oluşmasında uygarlığın inkar edilemez rolü ve etkisi vardır. Örneğin Türkiye gibi ülkelerde Tanrı'ya inanmayan birisinin bir işe başlarken besmele çekmesi yahut cenaze namazı kılması başka neyle izah edilebilir.

Değişik yerlerde, değişik vesilelerle değindiğimiz gibi "Edebiyat dergisi sorunlara uygarlık yaklaşımıyla"⁶⁰ bakmayı zorunlu saymış, kendisini, bu topluma ait kadim medeniyetin diriltirme çabasıyla tanımlamıştır. "Örgütlerin, kurumların değil, bir uygarlığın, İslam uygarlığının savunucularıyız. Edebiyatın, sanatın işlevi bu uygarlığı anlamaya, yorumlamaya yönelmelidir."⁶¹ der ve sıkıntıların kaynağı konusundaki tezini de buna bağlar. "Bu uygarlığın değerlerinden uzaklaşıldığı için sıkıntılı değil miyiz".⁶²

Sıkıntıların ortadan kaldırılması, halledilmesi doğru tespit edip düşünmeye, kalıcı çözümler üretmeye bağlıdır. Değişik bir söyleyişle doğru çözüme varmak doğru teşhisle mümkündür.

Tersi, toplumların ve insanın hayatında belki kapanamayacak yaralar açar. Bu bir vakiadır ve sağlıklı düşünememeye işarettir. "Sağlıklı düşünmenin ilk koşulu, yazarın, kendi uygarlığına inanmasıdır. İnsan, ancak kendi uygarlığı içinde bir anlam belirtir."⁶³

⁵⁸ a.g.y.

⁵⁹ Pakdil, "Umut Üstüne" (Konuşma), 4. Dön., S.9, Haziran 1974

⁶⁰ Ziyaioğlu, "Değinmeler", 4. Dön., S.5, Kasım 1973

⁶¹ Pakdil, "İnsanı Öne Alarak", 5. Dön., S.21, Ekim 1976

⁶² a.g.y.

⁶³ Pakdil, "Notlar", 4.Dön., S.7, Şubat 1974

Toplumun kendini ifade edişinde bilinçli, tavır alışlarından onurlu, başka toplumlarla ilişkilerinde kişilikli, nefis muhasebesi yaparken kendini bir yere ait hissetmesinde ve kimlik bunalımına düşmemesinde uygarlık yaklaşımının belirleyeci olduğunu savunur. "Köklü çağdaş olmanın başka olanağı var mı? Çağ içinde kişilikli kalmanın, yabancılaşmaya bilinçle direnmenin tek yolu bu değil mi? Bu da ancak çağı, uygarlık yaklaşımıyla yorumlamamızla mümkün olabilir."⁶⁴

Batı uygarlığının diğer bütün uygarlıkları mağlup ederek kendisinin hakim olacağı düşüncesinin revaçta olduğu günlerde, geleneği ölü hayat değerleri sayanlara karşı şöyle seslenir: "Bir ulusun dayandığı, yaslandığı uygarlık değerleri o ulusun yıllar yılı biriktirdiği gelenekleri içinde oluşur, gelenekleri içinde gelişir, gelenekleri içinde taşınır gelecek zamanlara Nasıl ölü yaşamın kendisi olur gelenekler. Öz suyu, can suyu değil midir gelenekler bir ulusun?"⁶⁵ Bu soru, günümüzde medeniyetler çatışmasının yaşandığının söz konusu edildiği tartışmalara daha dikkatli bakmamızı gerekli kılmıyor mu?

Kadim medeniyeti ortak kader olarak yaşadığımız Orta Doğu uluslarına ve edebi ürünlerine sınır taşlarını yok sayma pahasına⁶⁶ kendi ulusunun edebiyatı denli sahip çıkar, ilgi duyar, örneklerini dergide yayınlar. "Orta Doğu uluslarının, Arap uluslarının, Afrika uluslarının edebiyatlarına ne denli bir ilgi duyuyorsam (...),⁶⁷ derken şunu ister. "Orta Doğu halklarına yakın ilgi duymalıyız."⁶⁸ Çünkü aynı kaderi paylaşıyoruz, birbirimize kopmaz şekilde bağlıyız.

Bu birliktelik yaklaşımını Edebiyat yayın hayat boyunca sürdürmüştür. "Çağdaş Arap şiiri, onurlu bir uygarlık savaşının şiiridir. Dağlar denli acının, denizler denli kanın, ırmaklar denli coşkunun, gökler denli umudun, insan sevgisinin şiiridir."⁶⁹

⁶⁴ Ziyaioğlu, "Değirmeler", 4. Dön., S.6, Aralık 1973

⁶⁵ Pakdil, "C.Atıf Kansu ile Söyleşi", 5. Dön., S.18, Temmuz 1976

⁶⁶ Ebubekir Sonumut, "Zaman", 3. Dön., S.19+3, Ocak 1972

⁶⁷ Pakdil, "Arjantinli Bir Yazarla Konuşma"nın başındaki açıklama, 5. Dön., S.38+29, Haziran 1977

⁶⁸ Ziyaioğlu, "Girişim", 2. Dön., S.12+1, Mayıs 1970

⁶⁹ Eyüp Önder, "Çağdaş Arap Şiirinde Uygarlık Yaklaşımı", 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978

BATILILAŞMA/ YABANCILAŞMA

Yerli uygarlıktan yana olmak, onun, mefhum-u muhalifi olarak batılılaşmayı reddetmeyi gerektirir. Edebiyat'ta yabancılaşıma, batılılaşmanın eşanlamlısı⁷⁰ olarak kullanılır. Yani toplumun kendi değerlerini bırakıp (veya bıraktırılıp) başka bir ulusun değerlerini benimsemesi (veya benimsetilmesi) dir. Bu durum ulusun "misyonunu yitirmesi anlamına gelir."⁷¹

Batılılaşmanın ülkemizdeki öncüleri edebiyatçılardır. Edebiyatla girmiş ama onunla sınırlı kalmamış, bu topluma benimsetilmeye çalışılan bir değerler bütünü haline gelmiştir. "Kuşkusuz, bu yabancılaşıma bir ölçüde hepimizi yaralamıştır. Yabancılaşıma lavı, hepimizi bir parça yakmış olabilir."⁷²

Bu olumsuzluğu aşma, problemi çözüme kavuşturma, toplumun tekrar kendi uygarlık değerlerine dönmesi konusunda yine edebiyata güvenmektedir. "Ülkemize edebiyatla birlikte gelen, yerleşen yabancılaşıma, yine ancak edebiyatla ülkemizden dışarı atılacaktır."⁷³

Yabancılaşan yazarla toplumu arasındaki bağ kopmuştur. Kendi toplumunu hakir görür, ona üstten bakar. Onun derdiyle dertlenmez. O, artık başka bir sevdanın peşine düşmüştür. "Yabancılaşan yazar, halkına kızar, halkına düşman olur, ona sövüp saymaya başlar."⁷⁴ diyerek bu tip yazarları yererken, "Necip Fazıl Kısakürek'in 1943'te başlattığı yerli düşünceye dönüş eylemi, yabancılaşıma karşı onurlu bir direnci içerir."⁷⁵ diyerek de böylesi yazarları över ve tavrını onlardan yana koyar.

Yine toplumuna önderlik görevi yapacak, onun problemlerine sağlıklı çözümler üretecek saf bir zihnin oluşumunu bu konuyla ilişkilendirmiştir ve onunla bir hesaplaşma içindedir. "Bizim önümüzde (...) duran batılılaşıma sorunu var. Biz de bununla paylaşmak

⁷⁰ Pakdil, "Edebiyat Dergisi Çevresinde", 4. Dön., s.3, Haziran 1973

⁷¹ Pakdil, "Edebiyatımızın Umudu", 2. Dön., S.12+7, Kasım 1970

⁷² Pakdil, "Edebiyat Dergisi Çevresinde", 4. Dön., S.3, Haziran 1973

⁷³ Pakdil, "Edebiyatımızın Umudu", 2. Dön., S.12+7, Kasım 1970

⁷⁴ a.g.e.

⁷⁵ Pakdil, "Zulum", 4. Dön., S.1, Nisan 1973

istiyoruz kozumuzu. Bu sorunu çözmeden Türkiye'de sağlıklı bir zihin çalışması yapabilme olanağı yok."⁷⁶

"Yabancılaşma bıçaklarıyla yüreklerimizi doğramışlar"⁷⁷ diyerek bir acıyı, bir olumsuzluğu dile getirirken, "Türk ulusu, batılılaşmaya dönük, yabancılaşmaya değgin önerileri içeren girişimler yapıldıkça büyük bir sabırla direnmiştir."⁷⁸ şeklindeki ifadeleriyle de bir umudu dillendirmektedir.

DÜNYA GÖRÜŞÜ VE HOŞGÖRÜ

Her yazarın (her insanın) bir dünya görüşü olmasını savunur. Hatta bunu gerekli görür. Tarafsız olması mümkün değildir. Tarafını belirlemek zorundadır yazar, hatta yazar/sanatçı olmakla dünya görüşünü belirlemiş, halkının yanında yer almıştır. "İnsan, ülküsünü ülkesinde yaşatmak için yaşar."⁷⁹

Ancak yazarın bir dünya görüşünü benimsemiş olması, toplumun farklı görüşteki diğer üyelerini, özellikle yazarları görmezlikten gelmesine sebep teşkil etmez. "Kuşkusuz benim nasıl bir temel inancım varsa, hep bunun için yazıyorsam, herkesin bir temel inancı vardır. Benimki bana onunki ona."⁸⁰ Dolayısıyla, inancın farklı oluşu birbirimizi görmezden gelmemizi gerektirmez.

Fikirlerin farklı olması, doğru olanın bulunması ve ayrı görüşlerin test edilmesi hususu hem ayrı görüşte olanlara, hem topluma son derece faydalıdır. Yoksa dışa kapalı komünlerin oluşması kaçınılmazdır. "Her zaman istemişimdir sanatçıların, yazarların birbiriyle konuşmalarını, savları üstünde karşılıklı olarak düşüncelerini açıklamalarını, yazmalarını."⁸¹ Bu durum, kendi fikirlerinden emin olan bir bireyin kaçınmayacağı bir davranış biçimidir.

⁷⁶ Ziyaioğlu, "Değirmeler", 5. Dön., S.8, Eylül 1975

⁷⁷ Pakdil, "Batı Günlüğü", 3. Dön., S.19+5, Nisan 1972

⁷⁸ Pakdil, "Edebiyat Dergisi Çevresinde", 4. Dön., S.3, Haziran 1973

⁷⁹ Pakdil, "11 Haziran 1984 ", 5. Dön., S.38+115, Ağustos 1984

⁸⁰ Pakdil, "Sorumluluk", 5. Dön., S.38+2, Mart 1975

⁸¹ Pakdil, "Tartışma Değil Konuşma", 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978

METAFİZİK

Yazarın bir inancı, bir temel görüşü vardır,⁸² olmalıdır tezinden hareketle, bu inancın ilk şartının Tanrı'ya inanma olduğunu söyler. İnsanın hava gibi, su gibi aslı ihtiyacı budur. "Tanrı'ya inanma insan için doğal bir gereksinmedir. (...) İnançsızlık vardır sıkıntının temelinde."⁸³ Bunu görmezden gelen insan hayatını anlamını ve meşruiyetini yitirecektir.⁸⁴

Dünya üzerindeki her şey ona ulaşmakta insan için bir kılavuz olacakken, onu kabullenmeyen akıllı bir varlık olarak insan, ayağının altındaki toprağın kaydığını hissedecektir. " (...) bir şeyle bağıntılı olduğunuzu, olabileceğinizi, olamamazlık edemeyeceğinizi anlıyorsunuz ki mutlak'lık budur. Tanrım sana inanmadan hiç bir şeye inanamıyorum ki!"⁸⁵

Mutlak'tan kaçılmayacağını, bu sorun çözülmeden diğer tüm çözüm önerilerinin akamete uğrayacağını söyler. İnsana, Tanrı'ya inancı yol gösterecektir ve değer olarak elinde sadece bu kalacaktır. "Tanrı, insanın baş sorunudur; inanan çözmüş olur temel sorununu. Sonunda, Tanrı'ya inanması kalacaktır insanın."⁸⁶ Bu inancın, o kadar zorunlu ve kaçınılmaz, bir o kadar da kolay olduğunu şöyle ifade eder: "En tanrıtanımaz bile, gece, yürürken yolda Tanrı'yı usuna getirmeden edemez sanırım. İnsan, gece, yorulmadan yürüse yürüse Tanrı'yı bulur sanırım."⁸⁷

İlk devirlerden beri insanı meşgul eden ve hiç bir canlının hiç bir yere kaçamayacağı ölüm konusunda da şunları söyler: "Ölüm yalnızca bir 'kavram' değil, bir 'kurum'dur da. Yaşamı yalnızca o biçimlendiriyor gibime geliyor. Ölüm hep bir ıssızlığa dönüşüyor belleğimde, kalabalık ortasında bile."⁸⁸

⁸² Pakdil, "Yıllıklar Üstüne", 5. Dön., S.38+25, Şubat 1977

⁸³ Pakdil, "Umut Üstüne", 4. Dön., S.9, Haziran 1974

⁸⁴ Pakdil, "Haziran 1983", 5. Dön., S.38+108, Ocak 1984

⁸⁵ Pakdil, "Mayıs 1983", 5. Dön., S.38+106, Kasım 1983

⁸⁶ Pakdil, "İnsanı Öne Alarak", 5. Dön., S.21, Ekim 1976

⁸⁷ Pakdil, "Bir Yazarın Notları", 5. Dön., S.38+28, Mayıs 1977

⁸⁸ Pakdil, "Bir Yazarın Notları", 5. Dön., S.38+31, Ağustos 1977

ÇAĞ VE İNSAN

Çağ, karabasan gibidir adeta, insanı bunaltan bir havası vardır. Bütün olumsuzlukların çöreklandığı bir dönemdir. Bir mağara benzetmesiyle şöyle dile getirilir:

"20. yüzyıl ıssız, boğuk, irin dolu bir mağaradır."⁸⁹ Karmaşa, kaos, bunalım, sıkıntı, umutsuzluk, mağlubiyet duygusu, eziklik, cinayet çağın tanımında kullanılan kimi nitelermelerdir. "Kuşkusuz, çağımızın en belirgin bir özelliği de cinayetler çağı oluşudur."⁹⁰

Çağı değerlendirşi, algılayışı bütünüyle olumsuzdur Edebiyat dergisinin. Sanki içine atıldığımız bir cadı kazanı. "Bunalımı gün gün artan, insanı yoğun bir aceleciliğe iteleyen bir çağ kesitindeyiz."⁹¹

Bütün bunlar, yığınlaştırılan insanı korkunç bir yalnızlığın içine sürükler.⁹² İnsan içine içine büzülmek, yalnızlığı tek başına yaşamak zorundadır. Sanki çağın bir özetidir. "Çağımızda, yeryüzünün ezdiği; eti, kemiği, ahlakı, pisliği, bağırsakları, ruhu birbirine karışmış bir bulamaç şimdi İNSAN"⁹³ derken olumsuzluk, umutsuzluk duygusu bütün benliğini kaplamış gibidir. Ama "insan, yalnız buna inanıyorum"⁹⁴ diyerek insana olan güvenini, onun yeniden silkinip ayağa kalkabileceğine dair inancını ilan etmektedir. "Yalnız sanatla, yalnız edebiyatla yaklaşmalı bu insana."⁹⁵ İnsanı, güzelliklere ulaştıracak, çağa tanıklık edecek olan edebiyattır çünkü. Bunun için yazar insanı tanımalı ve çağ karşısında onun horlanmışlığına şahadette bulunmalıdır. "Çağının tanığı olmalıdır yazar. İnsanların iç dünyalarına eğilinmeden nasıl anlaşılabilir çağın insanı? Çağın insanı anlaşılmadan da nasıl çağın tanığı olunabilir?"⁹⁶

Somutundan daha öldürücü, "palyaçonun yaydığı, herkese bulaştırmak istediği soyut bir kanser"⁹⁷ olsa da insan direnmeli, kendine güvenmeli, içindeki büyüklüğün

⁸⁹ Pakdil, "Bir Yazarın Notları", 5. Dön., S.18, Temmuz 1976

⁹⁰ Pakdil, "Bir Yazarın Notları", 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977

⁹¹ Ziyaioğlu, "Yazarın Biati", 1. Dön., 4. Sayı, Mayıs 1969

⁹² Pakdil, "Bağlanma", 5. Dön., S.38+41, Haziran 1978

⁹³ Pakdil, "Bir Yazarın Notları", 5. Dön., S.38+30., Temmuz 1977

⁹⁴ Pakdil, "Bir Yazarın Notları", 5. Dön., S.18, Temmuz 1976

⁹⁵ Pakdil, "Bir Yazarın Notları", 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977

⁹⁶ Pakdil, "Bir Yazarın Notları", 5. Dön., S.18, Temmuz 1976

⁹⁷ Pakdil, "Korkuya Ek", 5. Dön., S.13, Şubat 1976

farkında olmalıdır. "İnsan, büyük, tek, benzeri olmayan bir olgudur, bundan olacak, insan, ekmeksizliğe, susuzluğa bir süre dayanabilir de, içindeki BÜYÜKLÜĞÜN kurumasına bir an bile dayanamaz sanıyorum."⁹⁸

EŞYA - TEKNOLOJİ

Çağın bir açmazı da insan aleyhine bozulan insan-eşya dengesidir. Eşyanın merkeze alınıp insanın gerilere itilmesinin tarihi çok gerilere gitmez. Bu durum, insanı ruhsal yönden sefaletle sürüklemiş, "sahip olma"yı insanî duyarlığa tercih eder duruma getirmiştir. " (...) ruhsal yoksunluğunuzu daha da yoğunlaştırmış olmuyor musunuz sürekli eşya alımlarıyla yığmalarıyla övünmeleriyle"⁹⁹

Dünyada haksızlık yapılmasına sebep olan olgular arasında, belki başında, dizginlenmesi imkansız yakın zor olan sahip olma (egemen olma da bir anlam da sahip olmadır) tutkusu, hırsı gelir. Bu bağlamda Edebiyat mülkiyeti sorgular. "Tek sorun, insanın (...) yaratılış bilgeliliğini kavrayabilmesidir, anlayabilmesidir. İnsan böyle bir düzey belirtebilirse, sömürü, o an duracaktır yeryüzünde. Mülkiyet edinme iştahının yerini, insanlığa katılma isteği alacaktır; önemsizleşecektir mülkiyet."¹⁰⁰

Haksız olarak elde edilmiş para; kirli mülkiyetin, insanî duyarlılığın yerini almış sahip olma tutkusunun simgesidir. "Çok kalın, çok uluslu, çok sömürgeci bir dana böğürüyor: (Nerde?) İnsanın ceplerinde."¹⁰¹

Makina ya da diğer adıyla teknoloji. İnsanın kendisinin ürettiği, ama zamanla insana hükmeden, daha doğrusu o kabullendiği ve korktuğu için hükmediyor zannedilen yalancı dev. Daha kötüsü insanın, kendini makina karşısında bir hiç olarak kabul edişi..."Metafizikten yoksunluk, makinada eriyiş neye götürdü insanı? İnkara, saçmaya götürdü insanı."¹⁰² Ve korku başladı. İnsan sığınabileceği emin limanı kendisi yok saymış,

⁹⁸ Pakdil, "Bağlanma", 5. Dön., S.38+42, Temmuz 1978

⁹⁹ Pakdil, "Söylev", 5. Dön., S.38+103, Ağustos 1983

¹⁰⁰ Pakdil, "Bir Yazarın Notları", 5. Dön., S.38+66, Temmuz 1980

¹⁰¹ a.g.y.

¹⁰² Pakdil, "A. Masala İle Konuşma", 5. Dön., S.9, Ekim 1975

esaret halkasını kendi isteğiyle boynuna geçirmişti. "İnsan, kendi yaptığı makinayı Tanrı'nın yerine koyarak onun kölesi olunca, korku başlamıştır."¹⁰³

Her şeye rağmen Tanrı bir umuttur ve insan sorgulayarak, yargılayarak bu umuda ulaşabilir. "Oturup yargılamalıyız makinayı. İçimizi ıssızlaştıran, içimizi kurutan, içimizi insansız bırakan makinayı."¹⁰⁴

¹⁰³ Pakdil, "Zulum", 4. Dön., S.1, Nisan 1973

¹⁰⁴ Pakdil, "Bir Konuşma Üstüne", 5. Dön., S.15, Nisan 1976

ŞİİR

Abdullah, Abdullatif (Çev: Şaban Özdemir); *Ceviz Ağacı Kavgası*, 5. Dön., S.38+104, Eylül 1983

Abdûn, Buâlim (Çev: Nuri Pakdil); *Saplantısının Ezgisi*, 5 Dön., S.38+29, Haziran 1977

Abdurrahman, Cili (Çev: Nuri Pakdil); *Kentin Sokakları*, 4 Dön., S.8, Nisan 1974

Abdussabur, Salah (Çev: Nuri Pakdil); *Göç*, 4 Dön., S.8, Nisan 1974

Akil, Sait (Çev: Nuri Pakdil); *Çiçeklerin Çiçeği, Ay*, 5.Dön., S.5, Haziran 1975

Akkam, Abdulkerim (Çev: Nuri Pakdil); *Okyanus*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975

El-Akkat, Abbas Mahmud (Çev: Nuri Pakdil); *Buzlu Doruk*, 5. Dön., S.1, Şubat 1975

Alhamisi, Ahmed (Çev: Turan Koç); *Gözle Beni Anneciğim*, 5.Dön., S.38+56, Eylül 1979

Ali, Fahri; *Günler İçinde*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979

Altındağ, Halis; *Sargılardan Bu Uzanan, Sabah Kaygısı*, 5.Dön., S.6, Temmuz 1975

Şehir Şiiri, Sara Süreci, 5.Dön., S.12, Ocak 1976

Yar Bakraçları, 5.Dön., S.7, Ağustos 1975

Kırmızı Bakış, 5.Dön., S.5, Haziran 1975

Sara, 5.Dön., S.9, Ekim 1975

Sara Sonu Ve Koyuntular, 5. Dön., S.15, Nisan 1976

Çağa Giden Yolun Söylevi, 5.Dön., S.13, Şubat 1976

Anang, Michael Dei (Çev: Nuri Pakdil); *Seninle Olacağım*, 5.Dön., S.21, Ekim 1976

Asimi, Malika (Çev: Nuri Pakdil); *Duvar*, 5.Dön., S.38+37, Şubat 1978

Auden, W.Hugh (Çev: Turan Koç); *Ay Bu Ses Ne, Bak Yabancı*, 5.Dön., S.38+27 Nisan 1977

Ay, Arif; *Şiirin Kandilleri VI*, 5 Dön., S.38+80, Eylül 1981

Şiirin Kandilleri VII, 5. Dön., S.38+81, Ekim 1981

Huni, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982

Ağ, Göresim Geldi, 5.Dön., S.38+86, Mart 1982

Koza, 5.Dön., S.38+87, Nisan 1982

Kömür, 5. Dön., S.38+88, Mayıs 1982

Artılar, 5. Dön., S.38+83, Aralık 1981

Artılar, 5. Dön., S.38+82, Kasım 1981

Artılar, 5. Dön., S.38+84, Ocak 1982
Dosyalar 3, 5. Dön., S.38+59, Aralık 1979
En Eritken Kan, 5. Dön., S.38+49, Şubat 1979
Mahşer, Bir Sevdâ Ellerimiz, Sığmak, 5.Dön., S.38+30, Temmuz 1977
Çevirsen Gözlerini, 5.Dön., S.38+41, Haziran 1978
Kuşlar, 5.Dön., S.38+43, Ağustos 1978
Akrep, 5.Dön., S.38+45, Ekim 1978
Yine Çıkılır Güne, 5.Dön., S.38+46, Kasım 1978
Konumlama, Dişliler, 5.Dön., S.38+47, Aralık 1978
Çocuklar Nerde, 5.Dön., S.38+48, Ocak 1979
Bir Öğle Az Mı, 5.Dön., S.38+29, Haziran 1977
Yazmalara Çiçek Düşmüş, 5.Dön., S.38+38, Mart 1978
Kıyılar Hep Sabah, 5.Dön., S.38+39, Nisan 1978
Onum, 5.Dön., S.38+33, Ekim 1977
Gerilla, 5.Dön., S.38+34, Kasım 1977
Üzğü, Tun, 5.Dön., S.38+35, Aralık 1977
Serinlik, 5.Dön., S.38+31, Ağustos 1977
Uygar Böcekler, 5.Dön., S.38+36, Ocak 1978
Yarına Öykü, 5.Dön., S.38+37, Şubat 1978
Gökyüzü Saatleri VIII, 5.Dön., S.38+100, Mayıs 1983
Gökyüzü Saatleri IX, 5.Dön., S.38+103, Ağustos 1983
Gökyüzü Saatleri X, 5.Dön., S.38+104, Eylül 1983
Gökyüzü Saatleri XI, 5.Dön., S.38+105, Ekim 1983
Tenha Şiirleri I, 5.Dön., S.38+108, Ocak 1984
Tenha Şiirleri II, 5.Dön., S.38+109, Şubat 1984
Gündün, Lâle, İz, Ne, 5.Dön., S.19, Ağustos 1976
Çekim, 5.Dön., S.20, Eylül 1976
Öncü, 5.Dön., S.21, Ekim 1976
Yağmur, Anne, 5.Dön., S.18, Temmuz 1976

Aydınlığın Yolcusu, Gizde, Sabah'da Mavi, Güne Doğan Koşu, 5.Dön., S.23, Aralık 1976

Gün Yorumları, Sinayan Vakte Bizi, 5.Dön., S.38+25, Şubat 1977

Akşam Kadıköyde, 5.Dön., S.38+26, Mart 1977

Dönen Aydınlığa, 5.Dön., S.38+27, Nisan 1977

Serim, Su Düşü, 5.Dön., S.38+28, Mayıs 1977

Tenha Şiirleri III, 5.Dön., S.38+111, Nisan 1984

Tenha Şiirleri IV, 5.Dön., S.38+114, Temmuz 1984

Tenha Şiirleri V, 5.Dön., S.38+115, Ağustos 1984

Tenha Şiirleri VI, 5.Dön., S.38+116, Eylül 1984

Gökyüzü Saatleri IV, 5.Dön., S.38+95, Aralık 1982

Gökyüzü Saatleri V, 5.Dön., S.38+97, Şubat 1983

Gökyüzü Saatleri I, 5.Dön., S.38+91, Ağustos 1982

Gökyüzü Saatleri II, 5.Dön., S.38+92, Eylül 1982

Gökyüzü Saatleri III, 5.Dön., S.38+94, Kasım 1982

Gökyüzü Saatleri VII, 5.Dön., S.38+99, Nisan 1983

Gökyüzü Saatleri VI, 5.Dön., S.38+98, Mart 1983

Tortu, 5.Dön., S.38+50, Mart 1979

Şiirin Kandilleri V, 5.Dön., S.38+79, Ağustos 1981

Sucul Şiir, Mat, Mavi Koşar Kuşlar, 5.Dön., S.14, Mart 1976

Günevleri, Hira, 5.Dön., S.13, Şubat 1976

Günberi, 5.Dön., S.15, Nisan 1976

Dulda, 5.Dön., S.9 Ekim 1975

Dosyalar 4, 5.Dön., S.38+60, Ocak 1980

Dosyalar 5, 5.Dön., S.38+61, Şubat 1980

Dosyalar 7, 5.Dön., S.38+63, Nisan 1980

Dosyalar 8, 5.Dön., S.38+64, Mayıs 1980

Dosyalar 9, 5.Dön., S.38+65, Haziran 1980

Dosyalar 10, 5.Dön., S.38+66, Temmuz 1980

Dosyalar 11, 5.Dön., S.38+67, Ağustos 1980

Dosyalar 12, 5.Dön., S.38+68, Eylül 1980
Çağmak Karanlığa, 5.Dön., S.16, Mayıs 1976
Gülbündü, 5.Dön., S.3, Nisan 1975
Kundak, 5.Dön., S.7, Ağustos 1975
Kırağılı Bir Gecede Kudüs'ü Düşlüyorum, 5.Dön., S.12, Ocak 1976
Alaf, 5.Dön., S.8, Eylül 1975
Sarmaşık, Denizi Giymek, 5.Dön., S.2, Mart 1975
Alacataram, 5.Dön., S.4, Mayıs 1975
Gül Cengi, 5.Dön., S.6, Temmuz 1975
Vurgu, 5.Dön., S.38+51, Nisan 1979
İstanbul Deyince Sorulur Yeryüzü, 5.Dön., S.38+52, Mayıs 1979
Çıkrık, Zaman, 5.Dön., S.38+53, Haziran 1979
Kan, Kiraz, 5.Dön., S.38+55, Ağustos 1979
Artılar, 5.Dön., S.38+56, Eylül 1979
Dosyalar 1, 5.Dön., S.38+57, Ekim 1979
Dosyalar 2, 5.Dön., S.38+58, Kasım 1979
Sokak, 5.Dön., S.38+70, Kasım 1980
Bozum, 5.Dön., S.38+71, Aralık 1980
Gelgit, 5.Dön., S.38+72, Ocak 1981
Duvarın Göçmesi, 5.Dön., S.38+73, Şubat 1981
Şiirin Kandilleri, 5.Dön., S.38+74, Mart 1981
Şiirin Kandilleri II, 5.Dön., S.38+75, Nisan 1981
Şiirin Kandilleri III, 5.Dön., S.38+76, Mayıs 1981
Şiirin Kandilleri IV, 5.Dön., S.38+77, Haziran 1981
İyice Anlaşılması Gereken, 5.Dön., S.17, Haziran 1976
Divan şiiri geçen yıllar içinde kendini olgunlaştırmış, batılılaşma akımı başladığında çoktan kendini ispatlamıştır. Bugün çağdaş şiir için bile tükenmez bir kaynaktır. Ama arada bir hakkı teslim edilse de çoğunlukla tanımadan, kavramadan eleştirilmektedir.
Öncü Edebiyat, 5.Dön., S.38+58, Kasım 1979
Şiir geçmişle geleceğin ortak dilidir, uygarlıkla arasında kopmaz bir bağ bulunur hatta onun yansımasıdır. "Mutlak Öğretiden" kaynaklanan şiir çağlar üstüdür.

Aydın, Satılmış; *Çağrı*, 4.Dön., S.10, Ekim 1974

Sabah Işığı Arkadaş, Toprak Yassılır Ayaklarımı, 1.Dön., S.7-12, 1969-1970

Aydoğan, Kamil; *Sınav*, 5.Dön., S.38+56, Eylül 1979

Son, 5.Dön., S.38+57, Ekim 1979

Şimdi, 5.Dön., S.38+71, Aralık 1980

Çoban Vakitler, 5.Dön., S.38+55, Ağustos 1979

İstem, 5.Dön., S.38+53, Haziran 1979

Kırgın, Hasret, 5.Dön., S.38+69, Ekim 1980

Artı, 5.Dön., S.38+68, Eylül 1980

Uzaklıklar, 5.Dön., S.38+65, Haziran 1980

Dostlar, Söyleşiler, 5.Dön., S.38+63, Nisan 1980

Yanınızda Yürüyen, 5.Dön., S.38+60, Ocak 1980

Korku, 5.Dön., S.38+51, Nisan 1979

Seki, 5.Dön., S.38+106, Kasım 1983

Hep Başkaları Olan Yalnızlığımız, 5.Dön., S.38+101, Haziran 1983

İnce, 5.Dön., S.38+100, Mayıs 1983

Gölgeler, 5.Dön., S.38+37, Şubat 1978

Duvar, 5.Dön., S.38+31, Ağustos 1977

Hurma Uzun Bir Düş, Kül, 5.Dön., S.38+35, Aralık 1977

Serpe, 5.Dön., S.38+34, Kasım 1977

Düğümler, Ak, 5.Dön., S.38+33, Ekim 1977

Nisan Anısı, 5.Dön., S.38+39, Nisan 1978

Atın Yürüyüşü, 5.Dön., S.38+38, Mart 78

Ötesinde, Sıcaktın, 5.Dön., S.38+32, Eylül 1977

Birlikteliğimiz, 5.Dön., S.38+48, Ocak 1979

Güzel Günler İçin, 5.Dön., S.38+47, Aralık 1978

Ayrılık, 5.Dön., S.38+46, Kasım 1978

Yüreğim, 5.Dön., S.38+43, Ağustos 1978

İssız, 5.Dön., S.38+42, Temmuz 1978

- Atlar*, 5.Dön., S.38+41, Haziran 1978
- Söyleşi*, 5.Dön., S.38+87, Nisan 1982
- Ad*, 5.Dön., S.38+86, Mart 1982
- Bağdadi, Şevki (Çev: Nuri Pakdil); *Bir Şiir Yazmak, Zincirlerden*, 4. Dön., S.10, Ekim 1974
- Bakır, Mehdi (Çev: Şaban Özdemir); *Son Çılgılık*, 5 Dön. S.38+109, Şubat 1984
- El - Balgusî Abdel Malek (Çev: Nuri Pakdil); *Kıvancım İçin Şiir*, 5. Dön., S.2, Mart 1975
- El - Banna, Abdullah (Çev: Nuri Pakdil); *Aşk Şiiri*, 5. Dön., S.1, Şubat 1975
- Banoobhai, Shabbir (Çev: Tavus Hüsameddin); *Senin Tanımınla, Denizde, Düşün Beni*, 5. Dön., S.38+103, Ağustos 1983
- (Çev: Tavus Hüsameddin); *Yankıları İçimin*, 5. Dön., S.38+104, Eylül 1983
- (Çev: Tavus Hüsameddin); *İkbal, Şiirsiz Yıllar, Hudut, Ağaç, Anne*, 5. Dön., S.38+106, Kasım 1983
- (Çev: Tavus Hüsameddin); *Renk, Kökler, Bostan*, 5. Dön., S.38+110, Mart 1984
- (Çev: Tavus Hüsameddin); *Kudüs, Hüzün Kayaları*, 5. Dön., S.38+112,113,118,119, Mayıs, Haziran, Kasım, Aralık 1984
- Baradduni, Abdullah (Çev: Yusuf Nili); *Üçüncü İşgal*, 5. Dön., S.38+96, Ocak 1983
- Baraka, Ameer (Çev: Turan Koç); *Birtakım Kimselerin Anlayacağı Bir Şiir, Ölmüş Bir Önderin Yerine*, 5. Dön., S.38+103, Ağustos 1983
- Bayazıt, Erdem; *Sana Bana Vatanıma Ülkemin İnsanlarına Dair*, 3. Dön., S.19+6, Haziran 1972
- Susmak*, 1. Dön., S.1, Şubat 1969
- Kar Altında Hüzün Denemesi, Sabah Koşusu, Soluyan Deniz, Gölgelere Dair*, 1. Dön., S.5-6, Haziran - Temmuz 1969
- Önden Gidenler İçin, Ölüme Saygı, Ölü Vakitleri Yaşamak İhtiyar Evlerde*, 1. Dön., S.7-12, 1969 - 1970
- Ölünün Kıyıları, Veda, Haber Veriyorum*, 1. Dön., S.4, Mayıs 1969

- Deniz, Dağlar, Güvercinler, Soru, Yok Gibi Yaşamak, Karanlıkta*
Korkak İdamlıklar, 1. Dön., S.3, Nisan 1969
Nida Beyitleri, 3. Dön., S.19+4, Şubat 1972
Nida Beyitleri, 3. Dön., S.19+1, Kasım 1971
Nida Beyitleri, 2. Dön., S.12+1, Mayıs 1970
- Bedir, Atıf; *Sevgili Gecem*, 5. Dön., S.38+102, Temmuz 1983
Yeryüzü Eğilimleri, 5. Dön., S.38+104, Eylül 1983
Çıra, 5. Dön., S.38+105, Ekim 1983
Semen, 5. Dön., S.38+106, Kasım 1983
Ateş Salâları, 5. Dön., S.38+108, Ocak 1984
Ateş Salâları, 5. Dön., S.38+109, Şubat 1984
Mavi, 5. Dön., S.38+115, Ağustos 1984
Buzullar, Siluet, 5. Dön., S.38+95, Aralık 1982
Ne Oldu Gözlerine, Esinti, 5. Dön., S.38+96, Ocak 1983
Düş Saatleri, 5. Dön., S.38+97, Şubat 1983
Mor, Oylum, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982
Burgu, 5. Dön., S.38+90, Temmuz 1982
Testi, Yakın Sesler, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982
Derin, Kalemin Burçları, Öfkemin Ucu, Posa, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982
Mahzun, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982
Çıngırak, 5. Dön., S.38+99, Nisan 1983
Gün, Hatlar I, Hatlar II, 5. Dön., S.38+98, Mart 1983
Ayışığı Korosu, 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983
- Bek, Kemal Hayr (Çev: Nuri Pakdil); *Uyku Çölü*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975
- Bennis, Muhammed (Çev: Nuri Pakdil); *Hiyeroglif, Malul Geceler*, 5. Dön., S.38+32, Eylül 1977
- Berki, Kâmil Eşfak; *Belki*, 4. Dön., S.2, Mayıs 1973
Dört Mevsim, 4. Dön., S.4, Eylül 1973
Irmak, Sığınaş, 4. Dön., S.1, Nisan 1973

- Korugan*, 4. Dön., S.10, Ekim 1974
- El - Beşir, Cafer Hamit (Çev: Nuri Pakdil); *Kız Kardeşim*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975
- Bey, Raşid (Çev: Nuri Pakdil); *Yaşam Öyküsü, Hayat, Karışıklık*, 5. Dön., S.38+25, Şubat 1977
- El - Beyatî, Abdulvahap (Çev: Nuri Pakdil); *Dönüş, Meydan Okuyuşunun Şiiri, Fırtına*, 4. Dön., S.10, Ekim 1974
- Borges, Jorges Louis (Çev: İshak Yetiş); *Yorgun Bir Adamın Düş Ülkesi*, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982
- Bozacı, Arif; *Gece*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979
- Cabra, İbrahim (Çev: Nuri Pakdil); *Şiir Bütünlemeleri*, 4. Dön., S.8, Nisan 1974
- El - Cayusi, Selma (Çev: Nuri Pakdil); *Bizde Ölüm Ve Güzellik*, 5. Dön., S.2, Mart 1975
- Cemal, Mahmud (Çev: Tavus Hüsameddin); *Ayın Sütü Akar da Gider, Bir Kuşun Sonu*, 5. Dön., S.38+115, Ağustos 1984
- (Çev: Tavus Hüsameddin); *Kördür Aşkın Gözleri, Sabah Yıldızı, Mum*, 5. Dön., S.38+111, Nisan 1984
- (Çev: Tavus Hüsameddin); *Asyalı, Pencereden Dışarı*, 5. Dön., S.38+110, Mart 1984
- (Çev: Tavus Hüsameddin); *Gazel*, 5. Dön., S.38+109, Şubat 1984
- (Çev: Tavus Hüsameddin); *Bengal'de Bir Köylü*, 5. Dön., S.38+108, Ocak 1984
- (Çev: Tavus Hüsameddin); *Beyaz*, 5. Dön., S.38+112,113,118,119, Mayıs, Haziran, Kasım, Aralık 1984
- Cemil, Hafız (Çev: Nuri Pakdil); *Ey Dalgalar*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975
- Cerir, Bilâl; *Karşı*, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982
- Güne Yaktı Gözlerimi*, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982
- Kurbanlar*, 5. Dön., S.38+93, Ekim 1982
- Kıpkırmızı Bir Ünlem*, 5. Dön., S.38+99, Nisan 1983
- Bakır Yoğuran Güzeller III*, 5. Dön., S.38+98, Mart 1983
- Kurbanlar III*, 5. Dön., S.38+95, Aralık 1982

- Bakır Yoğuran Güzeller I., II., 5. Dön., S.38+97, Şubat 1983*
Burğaçlar, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982
Kıyı, 5. Dön., S.38+90, Temmuz 1982
Köşegen, 5. Dön., S.38+110, Mart 1984
Gecenin Gizemli Mektupları, 5. Dön., S.38+111, Nisan 1984
Paraşüt, 5. Dön., S.38+114, Temmuz 1984
Hızarlar, 5. Dön., S.38+116, Eylül 1984
Çamaşırhane, Panik Deneyimleri, 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983
Piknikte Müzik, 5. Dön., S.38+103, Ağustos 1983
Sapak, 5. Dön., S.38+104, Eylül 1983
Mecusilere Karşı, 5. Dön., S.38+105, Ekim 1983
Sevda'nın Yaman Süreci I, 5. Dön., S.38+106, Kasım 1983
Sevda'nın Yaman Süreci II, 5. Dön., S.38+107, Aralık 1983
Hülyaya Dalanların Bıraktığı, 5. Dön., S.38+108, Ocak 1984
Suskıyla Gelen, 5. Dön., S.38+109, Şubat 1984
Cesaire, Aime (Çev: Nuri Pakdil); *Kölelik, Köle Alışverişi İle Sürgün, Batı Uygarlığı, Beyaz Zorbalar, Umut Ve Mutluluk, 5. Dön., S.20, Eylül 1976*
(Çev: Nuri Pakdil); *Kadın İle Yalaza, 5. Dön., S.21, Ekim 1976*
Ceylan, Mevlüt; *Doğunun Akşamları, 5. Dön., S.38+40, Mayıs 1978*
Çardık, Örtü, Karanlık, 5. Dön., S.19, Ağustos 1976
Ülke, 5. Dön., S.20, Eylül 1976
Aşk, Fırın İşçileri, 5. Dön., S.18, Temmuz 1976
Koşu, Dost, 5. Dön., S.23, Aralık 1976
Geçit, 5. Dön., S.38+25, Şubat 1977
Geçit, 5. Dön., S.38+26, Mart 1977
Ağıt, Kapında, 5. Dön., S.38+27, Nisan 1977
Eşya, İzler, 5. Dön., S.38+28, Mayıs 1977
Devinim, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978
Karanfil, Sorulur Bir Gün, 5. Dön., S.38+33, Ekim 1977
Selam Morolu, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

- Ağır Bir Kurşun Akşam*, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977
Gelen Sevgiliye, 5. Dön., S.38+31, Ağustos 1977
Ötesi Karanfil, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978
İçimde Bereket, 5. Dön., S.38+32, Eylül 1977
Ağlayış, Tutsak, Bağrımda Gül, Gizlerin Baş Kaldırısı, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977
Doğunun Akşamları II, 5. Dön., S.38+41, Haziran 1978
Cohen, Leoraid (Çev: Sezai Uğurlu); *Sularda, Armağan, Güzel Söylüyor Şarkıyı, Kar Yağıyor, Yorulmadın mı, Etin Tadı, Yazmamın Nedeni, Şarkı, Anne İçin, Eski Arkadaşlıklar, Liflerim, Marita*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982
Crane, Stephen (Çev: Emre Zer S.); *En İyisi Savaş'tan, Şişeler Şişeler Şişeler'den*, 3. Dön., S.19+1, Kasım 1971,
Cumari, Ahmed (Çev: Nuri Pakdil); *Şiir, Aşk Ölüm Eylem*, 5. Dön., S.38+31, Ağustos 1977
Çevik, İrfan; *Ses*, 5. Dön., S.38+77, Haziran 1981
Serpe, 5. Dön., S.38+71, Aralık 1980
Bir Kadın Komuştu Burada, 5. Dön., S.38+72, Ocak 1981
Ayrılık, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981
Yürüdün Zaman Daraldı, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979
İm, Kıyım, 5. Dön., S.38+56, Eylül 1979
Sevgi Taşıyıcıları, 5. Dön., S.38+55, Ağustos 1979
Ayrıntıların Türküsü, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979
Bir Ucu Aydınlık Günün, 5. Dön., S.38+40, Mayıs 1978
İki Kişiye Bir Gurbet, 5. Dön., S.38+61, Şubat 1980
Bir Kent Boylamı Ardından, 5. Dön., S.38+62, Mart 1980
Anlatılamazlarım, 5. Dön., S.38+63, Nisan 1980
Bildirimsiz, 5. Dön., S.38+65, Haziran 1980
Tanıdım Seni, 5. Dön., S.38+66, Temmuz 1980
Dipnot, 5. Dön., S.38+67, Ağustos 1980
Kanrengi, 5. Dön., S.38+79, Ağustos 1981

Sürem, 5. Dön., S.38+50, Mart 1979
Tül, 5. Dön., S.38+96, Ocak 1983
Önce Olmazı Çıkar Aradan, 5. Dön., S.38+41, Haziran 1978
Yağmur Bildiği Gibi, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978
Bir Gece, Gözleri, 5. Dön., S.38+46, Kasım 1978
Salkım, 5. Dön., S.38+47, Aralık 1978
Senin İçin Ayakta Durdum, 5. Dön., S.38+48, Ocak 1979
Çocukların Eşlik Ettiği Türküler, 5. Dön., S.38+38, Mart 1978
Yürümek Derinden, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978
Somurgu, Yağmur Sevinci, Perçin, Çizgi, 5. Dön., S.38+33, Ekim 1977
Saat, Hoşgörü, Irgat'ın Algısı, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
Geçit, Sıcak Tut Elimi, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977
Dönerek Şiirleşen Günler, Tanık, 5. Dön., S.38+36, Ocak 1978
Sevgiye Açılan Kapılarda Deniz, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978
Düş Çobanı, 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983
Ayla'nın Hüznün Saatleri, 5. Dön., S.38+104, Eylül 1983
Gecenin Rengi, 5. Dön., S.38+105, Ekim 1983
Rahle, Fasıl, 5. Dön., S.38+114, Temmuz 1984
Kapılar, 5. Dön., S.38+112,113,118,119, Mayıs, Haziran, Kasım, Aralık 1984
İncir Ağacı, 5. Dön., S.38+95, Aralık 1982
Hüznün Ayrımında Son İkilem, 5. Dön., S.38+49, Şubat 1979
Aşk Yordamları, 5. Dön., S.38+84, Ocak 1982
Aşk Yordamları, 5. Dön., S.38+83, Aralık 1981
Yaz Ortasına, 5. Dön., S.38+88, Mayıs 1982
Pusathı, 5. Dön., S.38+87, Nisan 1982
Anılar, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982
Öykü, 5. Dön., S.38+80, Eylül 1981
İğil, 5. Dön., S.38+60, Ocak 1980
Çiçek, İlhami; Kesit, Güneşe, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981

- Günaydın*, 5. Dön., S.38+74, Mart 1981
Bir Huyulanışın Öyküsü, 5. Dön., S.38+75, Nisan 1981
Karanlığında, 5. Dön., S.38+76, Mayıs 1981
Oralarda, 5. Dön., S.38+56, Eylül 1979
Sorarak, 5. Dön., S.38+55, Ağustos 1979
Ellerin Kalkan Gibi, Boyunca, Dar, 5. Dön., S.38+54, Temmuz 1979
Sessiz, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982
Güz, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982
Satranç Dersleri, 5. Dön., S.38+78, Temmuz 1981
Kim, 5. Dön., S.38+77, Haziran 1981
Koşan Düş, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982
Temalar, 5. Dön., S.38+95, Aralık 1982
Temalar I, 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983
Satranç Dersleri I, 5. Dön., S.38+80, Eylül 1981
Resimde, Satranç Dersleri II, 5. Dön., S.38+81, Ekim 1981
Süzgeç, 5. Dön., S.38+81, Ekim 1981
Aşk Yordamları IV, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982
Satranç Dersleri VI, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982
Satranç Dersleri VII, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982
Satranç Dersleri VIII, 5. Dön., S.38+87, Nisan 1982
Satranç Dersleri IV, 5. Dön., S.38+83, Aralık 1981
Satranç Dersleri III, 5. Dön., S.38+82, Kasım 1981
Satranç Dersleri V, 5. Dön., S.38+84, Ocak 1982
Bin Dafa, Muhammed (Çev: Nuri Pakdil); *İp Tutmak*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975
Demirci, İbrahim; *Yığıcılar, Suçlu Çocuk*, 5. Dön., S.38+46, Kasım 1978
Özlem, 5. Dön., S.38+48, Ocak 1979
Hoşgeldin, 5. Dön., S.38+29, Haziran 1977
Ayaza Karşı, 5. Dön., S.38+38, Mart 1978
Dolunay Şarkısı, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978
Yaşlı Köylü, 5. Dön., S.38+33, Ekim 1977

Karşıt, Orada Sabah, Ağrı, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
Güncel Şiir, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977
Saat Bire Doğru, 5. Dön., S.38+36, Ocak 1978
Kapısında, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978
Aşk, 5. Dön., S.38+109, Şubat 1984
Cangözü, 5. Dön., S.19, Ağustos 1976
Gurbet, 5. Dön., S.23, Aralık 1976
Evcil Ağıt, Hep Yeni, Bayram, 5. Dön., S.38+25, Mart 1977
Hüzün Gezgini, Halkıma, 5. Dön., S.38+27, Nisan 1977
Nisan Serüveni, Söylev, 5. Dön., S.38+28, Mayıs 1977
Bengisu, Kamçı, 5. Dön., S.38+97, Şubat 1983
Ödev Komusu, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982
Usta, 5. Dön., S.38+50, Mart 1979
İnce II, Söyleşi, 5. Dön., S.14, Mart 1976
Kar, Seveda, Kesik, İnce, Ateş, 5. Dön., S.13, Şubat 1976
Konuklara Şiir, 5. Dön., S.15, Nisan 1976
Seveda Beyitleri, 5. Dön., S.38+61, Şubat 1980
Güller, 5. Dön., S.38+62, Mart 1980
Hey Can, 5. Dön., S.38+63, Nisan 1980
Kardeşlere Şiir, 5. Dön., S.38+63, Nisan 1980
Kuyu, 5. Dön., S.38+64, Mayıs 1980
Hey Dost, 5. Dön., S.38+65, Haziran 1980
Dilek, 5. Dön., S.38+66, Temmuz 1980
Eyler, Oruç Gazeli, 5. Dön., S.38+67, Ağustos 1980
Sevdaları, 5. Dön., S.38+69, Ekim 1980
Sayrı, Evlere Şiir, 5. Dön., S.17, Haziran 1976
Işınıyel, 5. Dön., S.12, Ocak 1976
Kandil, 5. Dön., S.8, Eylül 1975
Tanık, 5. Dön., S.2, Mart 1975

- Büyükkent Yağmurları, İnançla, Anadolu'dan*, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979
- İzlenimler*, 5. Dön., S.38+53, Haziran 1979
- Ayrılığın Son Sözü*, 5. Dön., S.38+56, Eylül 1979
- Paspas*, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981
- Bugünden Bir Güne Şiir*, 5. Dön., S.38+75, Nisan 1981
- Dinleti*, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978
- Yarışır Yürekleri*, 5. Dön., S.38+44, Eylül 1978
- Çay Çağırısı*, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977
- Tohum*, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982
- Hu*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982
- Seher*, 5. Dön., S.38+84, Ocak 1982
- Yaşamak, Küpe*, 5. Dön., S.38+49, Şubat 1979
- Derviş, Mahmud (Çev: Turan Koç); *Beyrut*, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982
(Çev: Tavs Hüsameddin); *Arzulara Dair, İlahi, Uzak Bir Kette Garip, Gecede Ayak Sesleri, Yarın Buluşalım*, 5. Dön., S.38+102, Temmuz 1983
(Çev: Tavs Hüsameddin); *Ülkem*, 5. Dön., S.38+103, Ağustos 1983
- Diop, Birago (Çev: Osman Enes); *Fal*, 5. Dön., S.38+102, Temmuz 1983
(Çev: Osman Enes); *Hain, Dinleyn Arkadaşlar, Akbabalar*, 5. Dön., S.38+102, Temmuz 1983
(Çev: Nuri Pakdil); *Afrika*, 5. Dön., S.21, Ekim 1976
- Dizdar, Mak (Çev: Necati Zekeriya); *Yön*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
- Dursun, Mehmet; *Gün Şiiri*, 5. Dön., S.38+74, Mart 1981
- Denizin Atları*, 5. Dön., S.38+56, Eylül 1979
- Umut ve Özlem, Bakışın*, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981
- Söyler Deniz*, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979
- Resimler I, Resimler II*, 5. Dön., S.38+65, Haziran 1980
- Denize Karşı*, 5. Dön., S.38+66, Temmuz 1980
- Gün Sorgusunda İssız*, 5. Dön., S.38+64, Mayıs 1980

- Günardı*, 5. Dön., S.38+63, Nisan 1980
- Öfkem Mavimsi*, 5. Dön., S.38+61, Şubat 1980
- İssız*, 5. Dön., S.38+50, Mart 1979
- Anılar*, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978
- Akşama Yürüyenler*, 5. Dön., S.38+36, Ocak 1978
- Gider*, 5. Dön., S.38+31, Ağustos 1977
- Akşama Adım, Görüntüler*, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977
- Yürüdükçe Güne*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
- İşçi Bildirileri I*, 5. Dön., S.38+29, Haziran 1977
- Uzam, Havuz*, 5. Dön., S.38+32, Eylül 1977
- Perde*, 5. Dön., S.38+47, Aralık 1978
- Sürem*, 5. Dön., S.38+45, Ekim 1978
- Bizim Dostlar, Güler Ter Döken Eller*, 5. Dön., S.38+44, Eylül 1978
- Tutuk*, 5. Dön., S.38+41, Haziran 1978
- Gün*, 5. Dön., S.38+42, Temmuz 1978
- İşçi Bildirileri II, Günboylum, Söyleşi I, Söyleşi II*, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977
- Gün*, 5. Dön., S.38+49, Şubat 1979
- Elçi, Murat; *Emirgan Yeni*, 4. Dön., S.4, Eylül 1973
- Eliot, T.S. (Çev: Turan Koç); *Kuru Kanlar, Saltanatın İçin, Yaşam Çok Uzun, Üç Kahinin Gezisi*, 5. Dön., S.22, Kasım 1976
- (Çev: Turan Koç); *Rüzgarlı Bir Geceye Komuşma, Ölümsüzlük Fısıltısı*, 5. Dön., S.38+32, Eylül 1977
- (Çev: Turan Koç); *Bir Kadının Portresi*, 5. Dön., S.38+38, Mart 1978
- (Çev: Turan Koç); *Yat Limanı*, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977
- (Çev: Turan Koç); *Girişler*, 5. Dön., S.38+36, Ocak 1978
- (Çev: Turan Koç); *J. Alfred Prufrock'un Aşk Şarkısı*, 5. Dön., S.38+29, Haziran 1977
- (Çev: Turan Koç); *Bir Satranç Oyunu*, 5. Dön., S.38+42, Temmuz 1978
- (Çev: Turan Koç); *Bumt Norton*, 5. Dön., S.38+46, Kasım 1978

- (Çev: Turan Koç); *İlk Çarşamba*, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982
- Emin, İlhami; *Gülkalıç Güle Güle*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979
- Emre, Aydın; *Taksi Metafiziği*, 2. Dön., S.12+1, Mayıs 1970
- Engüllü, Avni; *Göğsünü Değil Sırtını Dön*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979
- Engüllü, Suat; *Sonnet*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979
- Erinç, Ömer; *Karagözlüm, Sıkışan Saatler*, 5. Dön., S.38+95, Aralık 1982
- Tırmandılar Mazgallarına Aşkın, İmzalar, Kuyuda Atlasçiçeği*, 5. Dön., S.38+96, Ocak 1983
- Kiraz Diliyle*, 5. Dön., S.38+97, Şubat 1983
- Yürüyüş*, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982
- Selam*, 5. Dön., S.38+90, Temmuz 1982
- Değişim, Zaman, Yankı, İnsan, Ören, Sarmaş Dolaş*, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982
- Kekiktepe, Açlık, Ören, Türkü*, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982
- Unutmabeni*, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982
- Uzaklarda*, 5. Dön., S.38+93, Ekim 1982
- Yağmur Sonları*, 5. Dön., S.38+99, Nisan 1983
- Pus, Göçebe Kuşlar*, 5. Dön., S.38+98, Mart 1983
- Tüneller*, 5. Dön., S.38+77, Haziran 1981
- Neden*, 5. Dön., S.38+78, Temmuz 1981
- Sürgün*, 5. Dön., S.38+79, Ağustos 1981
- İncelik, Işır Gece, Hüthüt, Şebboy*, 5. Dön., S.38+62, Mart 1980
- Usta*, 5. Dön., S.38+65, Haziran 1980
- Tanık*, 5. Dön., S.38+68, Eylül 1980
- Sam*, 5. Dön., S.38+70, Kasım 1980
- Bir Gün Toplanır, Söylenir Marşlar*, 5. Dön., S.38+71, Aralık 1980
- Bıçkın, Kırıklar*, 5. Dön., S.38+72, Ocak 1981
- Çocuk*, 5. Dön., S.38+75, Nisan 1981
- Kendi Sesi*, 5. Dön., S.38+76, Mayıs 1981
- Burda, Bozgun, Suç Ambarları*, 5. Dön., S.38+74, Mart 1981

- Çılgınlıklar*, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981
Büyüyen, 5. Dön., S.38+115, Ağustos 1984
Yağmur Sonları, Bend, Tırpan, Çobantası, Sunak, 5. Dön., S.38+100, Mayıs 1983
Sık Doku, 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983
İnce, Rahne, 5. Dön., S.38+103, Ağustos 1983
Bir Çizgi, 5. Dön., S.38+104, Eylül 1983
Senfoni, Özge, Guguklu Saat, 5. Dön., S.38+105, Ekim 1983
Acı Bir Çılgılık Tadında, 5. Dön., S.38+106, Kasım 1983
Çengelköy, 5. Dön., S.38+107, Aralık 1983
Dağların Tutkusu, 5. Dön., S.38+108, Ocak 1984
Dilek Kipi, 5. Dön., S.38+109, Şubat 1984
Ökse, 5. Dön., S.38+87, Nisan 1982
Kûfi, 5. Dön., S.38+88, Mayıs 1982
Yu, 5. Dön., S.38+83, Aralık 1981
Kış, İlk, Has, Dal, 5. Dön., S.38+84, Ocak 1982
Ebced, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982
Buğulu Saatler, Boğuntu, Yürür, 5. Dön., S.38+81, Ekim 1981
Kuşluk, 5. Dön., S.38+80, Eylül 1981
Eroğlu, Ebubekir; *Afsun*, 3. Dön. S.19+5, Nisan 1972
Beri, 4. Dön., S.3, Haziran 1973
Taş Tirad, 3. Dön., S.19+7,8,9, Eylül 1972
Bir Ana Ait Sesler, 3. Dön., S.19+6, Haziran 1972
Ülke Dışı, Ülke Açanlar, 4. Dön., S.2, Mayıs 1973
Sohbet, 4. Dön., S.4, Eylül 1973
Hazret, 3. Dön., S.19+4, Şubat 1972
Evlice, Necip; *Yığılan Bunca*, 5. Dön., S.38+76, Mayıs 1981
Sularda, 5. Dön., S.38+75, Nisan 1981
Ara, 5. Dön., S.38+74, Mart 1981
Elde Ateş Dağ Yürümek, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981

- O Gün, Seni Bildim, Erte*, 5. Dön., S.38+71, Aralık 1980
Yorum, 5. Dön., S.38+70, Kasım 1980
Özgür, Sürgüne Dayalı, Azgın, 5. Dön., S.38+69, Ekim 1980
Yokuşu Yüklen Yüreğim, Bozgun, Seninle, Buğdayın Öyküsü,
Burkuntu, 5. Dön., S.38+66, Temmuz 1980
Sızı, 5. Dön., S.38+67, Ağustos 1980
Susmalar, 5. Dön., S.38+68, Eylül 1980
Huyulanışlar II, 5. Dön., S.38+79, Ağustos 1981
Huyulanışlar I, 5. Dön., S.38+78, Temmuz 1981
Yaprak, 5. Dön., S.38+77, Haziran 1981
Huyulanışlar III, 5. Dön., S.38+80, Eylül 1981
Huyulanışlar IV, 5. Dön., S.38+81, Ekim 1981
Fal, Malik (Çev: Nuri Pakdil); *Bekleyiş*, 5. Dön., S.38+61, Şubat 1980
Fantur, Muhammed Alium (Çev: Nuri Pakdil); *Cambazhane Öyküsü*, 5. Dön., S.38+53,
Haziran 1979
Farif, Muhiddin (Çev: Nuri Pakdil); *Uyandı Kız, Balçık İle Tırnaklarım*, 5. Dön., S.3,
Nisan 1975
El - Fassi, Allal (Çev: Nuri Pakdil); *Bahçedeki Güvercin*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975
El - Fayturi, Muhammed (Çev: Nuri Pakdil); *Yol*, 4. Dön., S.8, Nisan 1974
Feher, Ferenç (Çev: Necati Zekeriya); *Başka Peyzajı*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
Fersi, Mustafa (Çev: Nuri Pakdil); *Söz Karıştığında*, 4. Dön., S.10, Ekim 1974
Gaytani, Adem (Çev: Necati Zekeriya); *Kin*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
Göçer, Ali; *Habide*, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982
Şubatın Bir Gününde Günaydın Yeryüzü, 5. Dön., S.38+50, Mart 1979
Kaptanın Halatları, 5. Dön., S.38+77, Haziran 1981
Diklenmeler, 5. Dön., S.38+78, Temmuz 1981
Vuruldukça Alazlanır Sevdamız Bizim, 5. Dön., S.38+40, Mayıs 1978
Örtü, Fanus, Namlu Çağı, Kuşatma, 5. Dön., S.14, Mart 1976
Buru, Işık, 5. Dön., S.15, Nisan 1976
Yanardağ Şafağında, 5. Dön., S.38+60, Ocak 1980

Ayna Ya Da Ölümin Yan Odaları, 5. Dön., S.38+62, Mart 1980
Yaşamın Çevirisi, 5. Dön., S.38+65, Haziran 1980
Koro, Suskun Gül, 5. Dön., S.17, Haziran 1976
Dolalı, 5. Dön., S.16, Mayıs 1976
Buluşma, 5. Dön., S.38+51, Nisan 1979
Çocuk Yörüngesine Doğru, 5. Dön., S.38+55, Ağustos 1979
Şimdi, 5. Dön., S.38+56, Eylül 1979
Atlılar, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979
Nöbette, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979
Çoğalsın Ellerimiz, 5. Dön., S.38+71, Aralık 1980
Kudüs Çiçekleri, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981
Ekmek Kurşun Ve Pusuda Yürek, 5. Dön., S.38+74, Mart 1981
İlkYaz Sesleri, 5. Dön., S.38+75, Nisan 1981
Batik, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982
Dilek Ağacı, 5. Dön., S.38+81, Ekim 1981
İnce Do, 5. Dön., S.38+88, Mayıs 1982
Asansörde Ölmek, 5. Dön., S.38+83, Aralık 1981
Eyyübün Dudağı, Yakupun Gözü, Musanın Değneği, 5. Dön., S.38+84, Ocak 1982
Geceye, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977
Balkonda, 5. Dön., S.38+41, Haziran 1978
Orda Bir Andı, 5. Dön., S.38+42, Temmuz 1978
Yol, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978
Sürgün, 5. Dön., S.38+44, Eylül 1978
Canlar, Mavi, Söylemiyorum, 5. Dön., S.38+45, Ekim 1978
Yokuşta, Hazırol, 5. Dön., S.38+46, Kasım 1978
Bir Gün Sabah, 5. Dön., S.38+47, Aralık 1978
Uçurum Dansı, 5. Dön., S.38+48, Ocak 1979
Cemre, Gözlerin, 5. Dön., S.38+32, Eylül 1977
Mavi Esintili Kız, 5. Dön., S.38+38, Mart 1978

- Aktı Gün Yüzün Eskiye Bir Martta*, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978
Bıkılır Da Bir Gün, Tabut, İkilem, 5. Dön., S.38+33, Ekim 1977
Kan Yansıması, 5. Dön., S.38+36, Ocak 1978
Ansıma, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978
Sularda Sonsuz Akşam, 5. Dön., S.18, Temmuz 1976
Sürek, Yürümek, 5. Dön., S.20, Eylül 1976
Sessiz Gerilim, Ağış, 5. Dön., S.23, Aralık 1976
Ünlem, 5. Dön., S.38+26, Mart 1977
Eğik Duvarlar, 5. Dön., S.38+27, Nisan 1977
Utanç Yontuları, Deprenim, Dervişin Dönüşü, Göç Ardında Kan Koruluğu, 5. Dön., S.38+28, Mayıs 1977
Başkalıklar, 5. Dön., S.38+98, Mart 1983
Gönder, Rıza; *Kırmızı*, 5. Dön., S.38+117, Ekim 1984
Güvenç, Edip; *Atlar*, 5. Dön., S.7, Ağustos 1975
Kaygı, 5. Dön., S.3, Nisan 1975
İncir Sıvaması, 5. Dön., S.12, Ocak 1976
Bir Gelinin Düş Görmekten Yoruluşu, 5. Dön., S.6, Temmuz 1975
Kenti Benden Öğren, 4. Dön., S.10, Ekim 1974
Kuşlar, 5. Dön., S.1, Şubat 1975
Ant Ceylanları, 5. Dön., S.2, Mart 1975
Devinim, 5. Dön., S.4, Mayıs 1975
Ezgi, 4. Dön., S.8, Nisan 1974
Mevsim Yargısı, 4. Dön., S.7, Şubat 1974
Güillevic (Çev: Nuri Pakdil); *Malikaneden*, 5. Dön., S.38+55, Ağustos 1979
(Çev: Nuri Pakdil); *Yazıyorum Sana*, 5. Dön., S.38+61, Şubat 1980
(Çev: Nuri Pakdil); *Bir Yaz Günü Üstüne Çeşitlemeler*, 5. Dön., S.38+62, Mart 1980
(Çev: Nuri Pakdil); *Söz Konusu, Ülke, Bir Çekiç, İçli Şiir*, 5. Dön., S.38+63, Nisan 1980
(Çev: Nuri Pakdil); *Malikaneden*, 5. Dön., S.38+54, Temmuz 1979

- (Çev: Nuri Pakdil); *Malikaneden*, 5. Dön., S.38+56, Eylül 1979
- Gürler, Serdar; *Gümüş Karanfil*, 4. Dön., S.3, Haziran 1973
- El - Hac, Unsi (Çev: Nuri Pakdil); *Kesik Baş, Şarlattan*, 4. Dön., S.9, Haziran 1974
- Hacitahiroğlu, Abdullah Öztemiz; *Dolaşık Yumak*, 3. Dön., S.19+6, Haziran 1972
- Hafız, Nimetullah; *Doğan Günlere Şükür*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979
- Haines, John (Çev: Emre Zer S.); *Parçalar, El Bombası Biçiminde Şiir*, 2. Dön., S.12+7, Kasım 1970
- (Çev: Emre Zer S.); *Bir Taş Olmak*, 3. Dön., S.19+1, Kasım 1971
- El - Hakim, Tefvik (Çev: Davud Dağ); *Şiir*, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979
- Toplunun yansıtmada şiiri sinemadan, gazeteden ayıran özellik nedir? Şiir doğrudan doğruya akıp giden hayatı tasvir ederken diğerleri açıkta olanı gösterir. Şiir bir başka yönüyle aya benzer. Ay, güneşin ışınlarını aktarırken çok titiz değildir. Şiir de hayatı tasvir ederken ona olduğu gibi bağlı kalmaz.
- El - Hal, Yusuf (Çev: Nuri Pakdil); *Terkedilmiş Kuyu, Bekleyiş*, 4. Dön., S.8, Nisan 1974
- Halife, Muhammed El - İd (Çev: Nuri Pakdil); *Cezayir*, 5. Dön., S.1, Şubat 1975
- Halife, Mübarek Hasan (Çev: Nuri Pakdil); *Tutuklu*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975
- Hamza, İdris; *Yol, Azar*, 5. Dön., S.38+109, Şubat 1984
- Arı Düşler Elinde*, 5. Dön., S.38+115, Ağustos 1984
- Kucak, Olur, Korum*, 5. Dön., S.38+95, Aralık 1982
- Hız, Çizimler*, 5. Dön., S.38+96, Ocak 1983
- İkinci Tayfaları*, 5. Dön., S.38+97, Şubat 1983
- Hecin*, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982
- İçimde Bir Sorgulama*, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982
- Aşksız Acılar*, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982
- Söyler Kim, Kesit*, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982
- İkinci Tayfaları*, 5. Dön., S.38+98, Mart 1983
- Çizimler IV*, 5. Dön., S.38+98, Mart 1983
- Aramızda, Düş Resimleri*, 5. Dön., S.38+107, Aralık 1983
- Çatak*, 5. Dön., S.38+108, Ocak 1984
- İkinci Tayfaları*, 5. Dön., S.38+105, Ekim 1983

- İkindi Tayfaları*, 5. Dön., S.38+106, Kasım 1983
İkindi Tayfaları, 5. Dön., S.38+104, Eylül 1983
Seslerin Sesi, 5. Dön., S.38+103, Ağustos 1983
İkindi Tayfaları, 5. Dön., S.38+100, Mayıs 1983
Çizimler V, 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983
Yoklama, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982
Yemin, 5. Dön., S.38+87, Nisan 1982
Yüzyüze, Yanılgı, 5. Dön., S.38+88, Mayıs 1982
Yolda, Sezgi, 5. Dön., S.38+83, Aralık 1981
Dirim Şiiri, 5. Dön., S.38+82, Kasım 1981
Harrafi, Salih (Çev: Nuri Pakdil); *Yaralı Bayram*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975
Harşi, Cemal (Çev: Nuri Pakdil); *Altı Övgüde Uyanışın*, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977
Hasan, Tac El - Sır (Çev: Nuri Pakdil); *Kucaklamasız Sevi*, 4. Dön., S.10, Ekim 1974
Havi, Halil (Çev: Turan Koç); *Beyrut Geceleri, Sodom, Hücreden, Aşk Ve Çınlamalar, Adsız Çıban*, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978
Haydar, Davud (Çev: Tavus Hüsameddin); *Ayrılık Girdi Araya*, 5. Dön., S.38+107, Aralık 1983
Haydari, Bülent (Çev: Nuri Pakdil); *Satılmışın Pişmanlığı, Yalnızlığım*, 4. Dön., S.10, Ekim 1974
(Çev: Ömer Erinç); *Ve Patladı Beyrut*, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982
Hayreddin, Ahmed (Çev: Nuri Pakdil); *Nereye?*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975
Hayreddin, Muhammed (Çev: Nuri Pakdil); *Kara Bulantı*, 5. Dön., S.38+40, Mayıs 1978
Hernton, Calvin C. (Çev: Emre Zer S.); *Uzak Davul*, 2. Dön., S.12+7, Kasım 1970
Hicazi, Ahmed Abdülmuti (Çev: Nuri Pakdil); *Esenleme*, 4. Dön., S.9, Haziran 1974
Himmiş, Ben Salem (Çev: Nuri Pakdil); *Şiir*, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978
Hofmannstahl, Hugo Von (Çev: Eşref Selçuk); *Şiir Ve Yaşam Üstüne Söylev*, 5. Dön., S.17, Haziran 1976

"Şiirin değerini biçim belirler. Güçlü, yürekli o sanatçı ki, sözcüklerini en özgürce yerli yerine koymayı başarır. Çünkü ben eylemi, sanatın özü, özü ve gövdesi, özü ve kabuğu, herşeyiyle karakteri görürüm. Yetkin dillerdeki her düşüncenin, her yaşamın maddesel yanının görüldüğü belagat biliminin şiir adından nasibi olmaz."

El - Huri, Beşara (Çev: Nuri Pakdil); *Nasıl Umutulur*, 5. Dön., S.1, Şubat 1975

Hüsameddin, Tavus; *Bir Garibin Şiir Defteri 4*, 5. Dön., S.38+116, Eylül 1984

Bir Garibin Şiir Defteri 5, 5. Dön., S.38+117, Ekim 1984

Bir Garibin Şiir Defteri 6, 5. Dön., S.38+112,113,118,119, Mayıs,

Haziran, Kasım, Aralık 1984

Barikatlar, 5. Dön., S.38+110, Mart 1984

Barikatlar, 5. Dön., S.38+111, Nisan 1984

Barikatlar, Bir Garibin Şiir Defteri, 5. Dön., S.38+114, Temmuz 1984

Bir Garibin Şiir Defteri 2, 5. Dön., S.38+115, Ağustos 1984

Barikatlar, 5. Dön., S.38+109, Şubat 1984

Vardiyalar, 5. Dön., S.38+108, Ocak 1984

Odun, 5. Dön., S.38+107, Aralık 1983

Vardiyalar, 5. Dön., S.38+106, Kasım 1983

Vardiyalar, 5. Dön., S.38+105, Ekim 1983

Vardiyalar, 5. Dön., S.38+104, Eylül 1983

Vardiyalar, 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983

Vardiyalar, 5. Dön., S.38+102, Temmuz 1983

Vardiyalar, 5. Dön., S.38+103, Ağustos 1983

El - Issî, Süleyman (Çev: Nuri Pakdil); *İşgal Anıtı*, 4. Dön., S.9, Haziran 1974

Iyaz, Adem; *Kehribar, Tandır*, 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983

İbrahim, Bayram; *Çekirgeler*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979

Yalnızlık Merdiveni, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

İbrahim, Kemal (Çev: Nuri Pakdil); *Şiirler*, 5. Dön., S.38+82, Kasım 1981

İd, Fevaz (Çev: Nuri Pakdil); *Barada Irmağı Türküsü*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975

İman, Yusuf (Çev: Tavus Hüsameddin); *Tanrım Gözümdeki Perdeyi Kaldır*, 5. Dön.,

S.38+115, Ağustos 1984

- (Çev: Tavs Hüsameddin); *Aç Bakalım Kucağını Düşmanına*, 5. Dön., S.38+117, Ekim 1984
- İnan, M. Akif; *Terci-i Bent*, 3. Dön., S.19+7,8,9, Eylül 1972
Terkib-i Bent, 3. Dön., S.19+6, Haziran 1972
Ey Beyaz Elâ, 4. Dön., S.7, Şubat 1974
Kaside, 4. Dön., S.2, Mayıs 1973
Olağanüstüler, 4. Dön., S.3, Haziran 1973
Hurma, 4. Dön., S.8, Nisan 1974
Üç Gazel, 4. Dön., S.9, Haziran 1974
- Joyce, James (Çev: Tavs Hüsameddin); *Rahoon Üzerinde Bir Güzel Ağlar, Bir Gül Verilmiş Kızıma, Ecce Peur, Oda Müziği*, 5. Dön., S.38+116, Eylül 1984
(Çev: Tavs Hüsameddin); *Oda Müziği*, 5. Dön., S.38+117, Ekim 1984
(Çev: Tavs Hüsameddin); *Oda Müziği*, 5.Dön.,S.38+112,113,118,119, Mayıs, Haziran, Kasım, Aralık 1984
- Kabbanî, Nizar (Çev: Nuri Pakdil); *Doğu*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975
(Çev: Turan Koç); *Şiir Duruşmasında, Adı, Cemile Buhayrat*, 5. Dön., S.38+49, Şubat 1979
(Çev: Turan Koç); *Fetih, Kudüs, İşgal Altındaki Toprağın Ozanları*, 5. Dön., S.38+45, Ekim 1978
(Çev: Turan Koç); *Eba Temmam'a Bağışlanma Kasidesi*, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982
(Çev: Turan Koç); *Beyrut Sevgilim*, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982
- Karcı, Mehmet Ragıp; *Güleç Yalnızlığın, Çocukları Aramak*, 2. Dön., S.12+7, Kasım 1970
- Kaya, Rahmi; *Zor*, 5. Dön., S.38+70, Kasım 1980
Dağın Gereği, Düştüm Diye Dağından, 5. Dön., S.38+71, Aralık 1980
Bir Deniz Sürgünü, 5. Dön., S.38+72, Ocak 1981
İlke, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981
Sur, 5. Dön., S.38+74, Mart 1981

- Elifbe*, 5. Dön., S.38+70, Mayıs 1981
- Düşlerimin Uzak Uçları, Sarkaç, Sürgünün Kanından, Güneşten Güneşe,*
- Pus, Düş Çavlanı, Bir Orman*, 5. Dön., S.38+69, Ekim 1980
- Düşman, Ağlayan Müzik*, 5. Dön., S.38+78, Temmuz 1981
- Hüzün Sağmak*, 5. Dön., S.38+79, Ağustos 1981
- Sinir*, 5. Dön., S.38+77, Haziran 1981
- Uyandırılmış Suların Öyküsü*, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982
- Balta, Kırmızı*, 5. Dön., S.38+81, Ekim 1981
- Golan*, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982
- Kararesim*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982
- Soruşlar*, 5. Dön., S.38+87, Nisan 1982
- Salep*, 5. Dön., S.38+83, Aralık, 1981
- Kayyum, Nuh (Çev: Tavus Hüsameddin); *Bir Önsöz*, 5. Dön., S.38+115, Ağustos, 1984
- (Çev: Tavus Hüsameddin); *Hücre*, 5. Dön., S.38+117, Ekim 1984
- Kerri, Abdulkasem (Çev: Nuri Pakdil); *Duraksamıyorum*, 4. Dön., S.9, Haziran 1974
- Kırkleç, Gustav (Çev: Necati Zekeriya); *Sel*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
- Kırleja, Miroslav (Çev: Necati Zekeriya); *Güz Türküsü*, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982
- Koç, Turan; *Gösteri*, 5. Dön., S.38+49, Şubat 1979
- Albeni Çizgileri*, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977
- Dolu Gün*, 5. Dön., S.38+41, Haziran 1978
- Kahvelerde*, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978
- İnce Sedef Anlar*, 5. Dön., S.38+45, Ekim 1978
- Resim Yakmak*, 5. Dön., S.38+46, Kasım 1978
- Arkadaşlık Bildirisi, Yazdan Biri*, 5. Dön., S.38+48, Ocak 1979
- Yaz Güvencesi*, 5. Dön., S.38+32, Eylül 1977
- Sarmal, İletken Saat*, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978
- Büyümek*, 5. Dön., S.38+33, Ekim 1977
- Setler*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
- Ferah*, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977

Albeni Çizgileri II, 5. Dön., S.38+31, Ağustos 1977
Bakımlı Yalnızlık, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978
Fetret Zamanları, 5. Dön., S.38+100, Mayıs 1983
İlk Kez Oluyor Gibi, 5. Dön., S.38+104, Eylül 1983
Esenleme, 5. Dön., S.38+108, Ocak 1984
Ara, 5. Dön., S.19, Ağustos 1976
Kuleler, 5. Dön., S.18, Temmuz 1976
Kimse, İççe, Kanışksı, Uzak, 5. Dön., S.20, Eylül 1976
Tül, 5. Dön., S.21, Ekim 1976
Yönsemeler, 5. Dön., S.22, Kasım 1976
Akşam ve Sirenler, 5. Dön., S.38+25, Şubat 1977
Saranın Uçları, 5. Dön., S.38+26, Mart 1977
En Yalnız Bir Karaltı Su, 5. Dön., S.38+27, Nisan 1977
Ay Çekimleri, Kuşlara Kalmak, Mor, Bağlı, Gülüş, 5. Dön., S.38+28, Mayıs 1977
Fetret Zamanları, 5. Dön., S.38+96, Ocak 1983
Fetret Zamanları, 5. Dön., S.38+90, Temmuz 1982
Her Gece Ay Damlar Kudüs'e, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982
Fetret Zamanları, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982
Fetret Zamanları, 5. Dön., S.38+99, Nisan 1983
Fetret Zamanları, 5. Dön., S.38+98, Mart 1983
Fetret Zamanları, Ayna Ve Sis, 5. Dön., S.38+50, Mart 1979
Aksa Şiirleri, 5. Dön., S.14, Mart 1976
Aksa Şiirleri 3, 5. Dön., S.15, Nisan 1976
Öptüm, Beli Vakitleri, 5. Dön., S.9, Ekim 1975
Fetret Zamanları, 5. Dön., S.38+60, Ocak 1980
Yakın Saat, 5. Dön., S.38+65, Haziran 1980
Fetret Zamanları, 5. Dön., S.38+68, Eylül 1980
Rüzgar Yıkaması Ve Taşınmalar, 5. Dön., S.16, Mayıs 1976
Korugan, 5. Dön., S.3, Nisan 1975

- Gölgeler İle Asa*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975
- Zembil*, 5. Dön., S.7, Ağustos, 1975
- Sabah Genleri, Yar Dağ Vursun Sağıma*, 5. Dön., S.12, Ocak 1976
- Ay, Öğle, Bir Dağarcık Korku*, 5. Dön., S.1, Şubat 1975
- Künk, Sülü*, 5. Dön., S.2, Mart 1975
- Ses*, 5. Dön., S.4, Mayıs 1975
- Fetret Zamanları, Kendimizi Seyreden Ayna*, 5. Dön., S.38+53, Haziran 1979
- Fetret Zamanları*, 5. Dön., S.38+56, Eylül 1979
- Güz Yankısı*, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979
- Koneski, Blaje (Çev: Necati Zekeriya); *Yumuşaklık*, 5. Dön., S.38+78, Temmuz 1981
- El - Kot, Abdülkadir (Çev: Nuri Pakdil); *Kır Patları*, 5. Dön., S.1, Şubat 1975
- Kot, Ahmet; *Korkusuz Maniler*, 5. Dön., S.2, Mart 1975
- Suyu Övme Çalışması*, 4. Dön., S.6, Aralık 1973
- Bir Baharı Karşılama*, 4. Dön., S.8, Nisan 1974
- Örsüme Kuşlar Konar*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975
- Saydam Gül, Kubbemiz Tül Mimarî*, 4. Dön., S.7, Şubat 1974
- Sabah Güneşinin Doğuşunun Aksisadası*, 4. Dön., S.4, Eylül 1973
- El - Kureyşi Hasan Abdullah (Çev: Nuri Pakdil); *Gecenin Öksürüğü*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975
- Kurşun, Mehmet; *Gül Yansır Mavzer Patlar*, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978
- Şiirin, sanat edebiyatı türü oluşunun ötesinde, bir görevi vardır. Bu görev çerçevesinde şiiri ele alıyor.
- Lâbı, Abdüllatif (Çev: Nuri Pakdil); *Doğu Çağırısı*, 5. Dön., S.38+31, Ağustos 1977
- Laguati, Abdulhamid (Çev: Nuri Pakdil); *Şiir*, 5. Dön., S.38+25, Şubat 1977
- Laye, Camara (Çev: İshak Yetiş); *Anneme*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979
- Lokira, Muhammed (Çev: Nuri Pakdil); *Kıl Ufku, Yaslı Bir Kente Okyanusal Türkü*
- Çeşitlemeleri* 5. Dön., S.38+32, Eylül 1977
- Ebu Madi, İlya (Çev: Nuri Pakdil); *Limon*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975

- Mağut, Muhammed (Çev: Nuri Pakdil); *İki Ayakkabı Arasında Biri*, 4. Dön., S.10, Ekim 1974
- Mahapatra, Jayanta (Çev: Galip Ozansak); *Kaçınılmaz Akşam, Yurt Şenliği*, 5. Dön., S.38+28, Mayıs 1977
- Maksimoviç, Desenka (Çev: Necati Zekeriya); *Görgü*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
- Maluf, Fevzi (Çev: Nuri Pakdil); *Gırnata*, 5. Dön., S.9, Ekim 1975
- Mamani, Abdülaye (Çev: Nuri Pakdil); *Uygarlık*, 5. Dön., S.38+53, Haziran 1979
- Mamuni, Muhammed (Çev: Nuri Pakdil); *Şiir*, 5. Dön., S.38+61, Şubat 1980
- Mansuri, Abdülaziz, (Çev: Nuri Pakdil); *Şiir*, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978
- Maraş, Mehmet Atilla; *Değişim Gazeli*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975
- Kuş*, 5. Dön., S.7, Ağustos, 1975
- Küçük Şiirler*, 5. Dön., S.8, Eylül 1975
- Mevsim Duruşmaları II*, 4. Dön., S.1, Nisan 1973
- Harran'a Kaside*, 4. Dön., S.3, Haziran 1973
- Bildiri Dağıtan Çocuk*, 5. Dön., S.6, Temmuz 1975
- Matevski, Mateya (Çev: Necati Zekeriya); *Uyanış*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
- Mazhud, Muhammed (Çev: Nuri Pakdil); *Çöl*, 5. Dön., S.1, Şubat 1975
- El - Melaike, Nazik (Çev: Nuri Pakdil); *Hiç Gelmeyecek Konuk, Arıtmak Yüz Karasını*, 4. Dön., S.9, Haziran 1974
- (Çev: Emin Ziyaioğlu); *Yeni Şiir*, 5. Dön., S.4, Mayıs 1975
- Eskilerle yenileri karşı karşıya getiren bir akım yeni şiir. Savunanların değişik gerekçeleri var. Karşı olanlarsa Avrupaya özenmekten başka bir şey değil diyorlar. Gerçekte bir ihtiyaçtan dolayı ortaya çıkmıştır.
- Menart, Yanez (Çev: Necati Zekeriya); *Ateş Ve Su*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
- Mercan, Hasan; *Yürek*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979
- Miyasoğlu, Mustafa; *Gün Yarısı*, 4. Dön., S.6, Aralık 1973
- Küçük Mersiye*, 4. Dön., S.5, Kasım 1973
- Gece Sürgünü*, 3. Dön., S.19+7,8,9, Eylül 1972
- Serüven*, 4. Dön., S.2, Mayıs 1973
- Eski Şarkı*, 4. Dön., S.4, Eylül 1973

- Muhammed, Nedim (Çev: Nuri Pakdil); *Gözler*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975
- Muntakim, Celil (Çev: Tavus Hüsameddin); *Aşka Dair*, 5. Dön., S.38+115, Ağustos 1984
- (Çev: Tavus Hüsameddin); *Bir Aşk Mektubu Yazma Denemesi*, 5. Dön., S.38+112,113,118,119, Mayıs, Haziran, Kasım, Aralık 1984
- Müzbeğ, İskender; *Gözlere İnanarak*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979
- El - Nacefi, Ahmed Safi (Çev: Nuri Pakdil); *Şiir Ve Kağıt*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975
- Nacer, Hamid (Çev: Nuri Pakdil); *Bütünsel Cümle*, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977
- Naci, İbrahim (Çev: Nuri Pakdil); *Yurtsama*, 5. Dön., S.1, Şubat 1975
- Neal, Larry (Çev: Turan Koç); *Malcolm X - Bir Özgeçmiş*, 5. Dön., S.38+102, Temmuz 1983
- Necat, Kemal (Çev: Nuri Pakdil); *İstekler*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975
- Necati, Ahmet (Çev: Nuri Pakdil); *Kentim, Ölü İrmağın Aynasında Okuma*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
- Nelson, Ralph (Çev: Galip Ozansak); *Katiller Ve Azizler*, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977
- Nili, Yusuf; *Çiğiltepe*, 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983
- Şiir Mektubu*, 5. Dön., S.38+95, Aralık 1982
- Yüreğin Cephanelik Dokunamam*, 5. Dön., S.38+97, Şubat 1983
- Kamplarda*, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982
- Matem*, 5. Dön., S.38+93, Ekim 1982
- Okara, Gabriel (Çev: Nuri Pakdil); *Gizemci Tambur*, 5. Dön., S.21, Ekim 1976
- (Çev: Turan Koç); *Sonra Güldün Güldün Güldün*, 5. Dön., S.38+102, Temmuz 1983
- Özdenören, Alaeddin; *Sır*, 3. Dön., S.19+2, Aralık 1971
- Ay Şiiri*, 2. Dön., S.12+1, Mayıs 1970
- Yalnızlık Bir Addır*, 3. Dön., S.19+1, Kasım 1971
- Kafkasya*, 1.Dön., S.7-12, 1969-1970
- Habersiz*, 3. Dön., S.19+6, Haziran 1972
- Cebimde Ölüm*, 4. Dön., S.2, Mayıs 1973

Bozgun, 3. Dön., S.19+5, Nisan 1972

Yıkandıkça Azgınlaşan Bir Ateş Gibi, 4. Dön., S.3, Haziran 1973

Aşkî Gözleriyle, 4. Dön., S.10, Ekim 1974

Divan Şiiri Savunma İstemez, 4. Dön., S.4, Eylül 1973

Toplumla bireye karşılıklı etkileşim içindedir. Ne var ki sıradan bir fertle sanatçı farklıdır. Birincisi edilgen, ikincisi etkindir ve toplumun önünü aydınlatır, ancak toplumuna yabancılaşmamış olması şartıyla. Şiir, ülkemizde köklü bir geleneğe sahiptir. Şair, sezgisiyle toplumsal ideale yönelir. Divan şiiri de toplumun bütün ideallerini yansıtan bir ışık olmuştur. İddia edildiği gibi Divan Edebiyatı şairleri toplumlarından kopuk değildir. Çünkü soyut şiirle toplumun içinde bulunduğu durumdan soyutlanmış şiir farklıdır.

Uzantı, 4. Dön., S.7, Şubat 1974

Daha önceki bir sayıda da belirtildiği gibi Divan şiiri soyuttur. Çünkü hayatının her aşamasında mutlak değerlere bağlı bir toplumun şiiri de mutlak değerlere bağlı olur. Bir şiir dilini hazır bulan şair kendi imkanlarını da ekleyerek hem çağını, hem geçmişi yansıtmıştır. Geçmişten bağını koparan sanat bugünyle de bağını koparmış demektir. Eleştirmenler şiiri irdelerken kültürel arkaplanını (Doğu -Batı) gözönünde bulundurmamak zorundadır.

Öznacar, Reşat; *Çağrı*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975

Yakarış, 1.Dön., S.5-6, Haziran - Temmuz 1969

Pakdil, Nuri; *Su Kasidesi*, 5. Dön., S.6, Aralık 1975

Şiirimiz Gelenekten Ne Zaman Koptu, 5. Dön., S.6, Temmuz 1975

Behçet Necatigil'in 16 Mart 1975 tarihli Milliyet gazetesindeki şiirin gelenekten kopuşunun olumsuzluğunu vurgulayan konuşması üzerine Pakdil, şiirin, yerli düşüncenin, uygarlığın bir bütün olduğunu dolayısıyla "uygarlığımız" dan kopuşun başlamasıyla şiirin gelenekten kopuşunun aynı anlama geldiğini ve aynı zamanlarda bağlandığını söylüyor.

Parun, Vesna (Çev: Necati Zekeriya); *Yabancı*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

Pavlovski, Radovan (Çev: Necati Zekeriya); *Çingeneler*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

Peroviç, Sreten (Çev: Necati Zekeriya); *Kuş*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

Podrimya, Ali (Çev: Necati Zekeriya); *İnsanı Ararken*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

- Pound, Ezra (Çev: Sezai Uğurlu); *Halkım, Bir Altunlaşım Duralgasında, Coda, Nisan*, 5. Dön., S.38+45, Ekim 1978
- Papa, Vasko (Çev: Necati Zekeriya); *Kör Güneş*, 5. Dön., S.38+106, Kasım 1983
(Çev: Necati Zekeriya); *Kör Güneş*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
- Prévert, Jacques (Çev: Nuri Pakdil); *Paris'te*, 5. Dön., S.38+99, Nisan 1983
(Çev: Nuri Pakdil); *Kiraz*, 1. Dön., S.2, Mart 1969
(Çev: Nuri Pakdil); *Temizlik İşçisi*, 5. Dön., S.38+63, Nisan 1980
(Çev: Nuri Pakdil); *Ay Operası*, 1. Dön., S.4, Mayıs 1969
(Çev: Nuri Pakdil); *Ağaçlar*, 5. Dön., S.38+59, Aralık 1979
- Race, Abdullah (Çev: Nuri Pakdil); *Yurdumun Gözlerinde Okumalar*, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979
- Radiçeviç, Branko V. (Çev: Necati Zekeriya); *Korku*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
- Rahman, Şamsur (Çev: Tavus Hüsametdin); *Kalbimizdeki Ölü*, 5. Dön., S.38+102, Temmuz 1983
- Raičkoviç, Stevan (Çev: Necati Zekeriya); *Eylül*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
- Refik, Şaban (Çev: Şaban Özdemir); *Amina, Unutma, Renklerimiz, Güzellik, Savahilice, Kızıma Öğütler, Kurtuluşa Götüren İlkeler*, 5. Dön., S.38+107, Kasım 1983
- S., Emre Zer; *Sesin Senin*, 4. Dön., S.3, Haziran 1973
Gece Çevresi, 3. Dön., S.19+4, Şubat 1972
Yaşasın Şan Şan, Uğramış Alev Dudağa, 2. Dön. S.12+7, Kasım 1970
Varlık, 3. Dön., S.19+2, Aralık 1971
- Sababu, Hasan; (Çev: Tavus Hüsameddin); *Bir Özlem Şarkısı*, 5. Dön., S.38+116, Eylül 1984
- El - Sabbah, Muhammed (Çev: Nuri Pakdil); *Bırak Beni Düş Göreyim Güzelim*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975
- Sahra, Süleyman; *Deprem*, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982
Filo, Seninle, Hare, Armağan, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982
Parıltı, 5. Dön., S.38+87, Nisan 1982
- El - Sai, El - Akdar Muhammed (Çev: Nuri Pakdil); *Kör*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975

- Saraylıç, İzzet (Çev: Necati Zekeriya); *Henüz Şimdi Anladım*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
- Sarı, Osman; *Sessizlikler*, 5. Dön., S.2, Mart 1975
- Beşlikler*, 4. Dön., S.8, Nisan 1974
- Şehit Söylevi*, 4. Dön., S.9, Haziran 1974
- Kurşun Gazeli, Yönelişler, Haber Versem Toprağa* 4. Dön., S.10, Ekim 1974
- Emek Alından Boşanırsa*, 5. Dön., S.1, Şubat 1975
- Kırgın Gönül Gazeli*, 4. Dön., S.6, Aralık 1973
- Yük*, 4. Dön., S.5, Kasım 1973
- Senin Gidişine Bir Gazel Denemesi*, 4. Dön., S.1, Nisan 1973
- Bir Gelişe Övgü*, 3. Dön., S.19+5, Nisan 1972
- Ulaştım Kurtuluştur Kıyına*, 5. Dön., S.12, Ocak 1976
- Beşlikler*, 4. Dön., S.7, Şubat 1974
- Taş Gazeli*, 3. Dön., S.(19)+6, Haziran 1972
- Bir Leyla Gazeli*, 3. Dön., S.19+1, Kasım 1971
- Savaş, Salih; *Başladı Toprağın Sorgusu*, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979
- Aşk Bana Öyle*, 5. Dön., S.38+56, Eylül 1979
- Çocuğun Düşü, Bir Yorum, Dağa Varmadan*, 5. Dön., S.38+53, Haziran 1979
- Utku İçin*, 5. Dön., S.38+65, Haziran 1980
- Soluyan Atlar*, 5. Dön., S.38+62, Mart 1980
- El - Sayâb, Bedir Şakir (Çev: Nuri Pakdil); *Paris'te Bir Gece*, 4. Dön., S.8, Nisan 1974
- Sayığ, Tefik (Çev: Nuri Pakdil); *Gerici Psikolojisi, Şiir K*, 4. Dön., S.9, Haziran 1974
- Schipacheva, Stepan (Çev: Sezai Uğurlu); *Dosyalarımın Arasında*, 4. Dön., S.38+53, Haziran 1973
- Sebti, Yusuf (Çev: Nuri Pakdil); *Filistin İçin, Düğün Gecesi, Cehennem Ve Çılgınlık, Gelecek*, 5. Dön., S.23, Aralık 1976
- Seffarini, Mahmud Zeydan (Çev: Ömer Erinç); *Kutsal Yurt*, 5. Dön., S.38+83, Aralık 1981

- Ebu Selma, (Çev: Turan Koç); *Şiir Alevi*, 5. Dön., S.38+99, Nisan 1983
- Semud, Nureddin (Çev: Nuri Pakdil); *Sisif Dramı*, 4. Dön., S.9, Haziran 1974
- Sıla, Hamid; *Gece Şiirleri*, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979
- Silkim, John (Çev: Sezai Uğurlu); *Bebeğin Ölümü*, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981
(Çev: Sezai Uğurlu); *Dostlarıma*, 5. Dön., S.38+81, Ekim 1981
- Sims, Lefty (Çev: Tavus Hüsameddin); *Bir Meleşin Yakarması*, 5. Dön., S.38+116,
Eylül 1984
- Sonumut, Ebubekir; *Düş Gören Atın Şiiri III*, 5. Dön., S.8, Eylül 1975
Mağara, 4. Dön., S.1, Nisan 1973
Erleri Eritre'nin, 5. Dön., S.2, Mart 1975
Düş Gören Atın Şiiri, 5. Dön., S.6, Temmuz 1975
Anneler ve Kudüsler, 4. Dön., S.5, Kasım 1973
Düş Gören Atın Şiiri II, 5. Dön., S.7, Ağustos 1975
Kent Yorumu, 4. Dön., S.2, Mayıs 1973
Anneler ve Kudüsler, 4. Dön., S.7, Şubat 1974
Ay, 3. Dön., S.19+7,8,9, Eylül 1972
Bizimle Başlayanlar İçin, 3. Dön., S.19+2, Aralık 1971
Anneler ve Kudüsler, 3. Dön., S. 19+3, Ocak 1972
Araf, 2. Dön., S.12+7, Kasım 1970
Rahman, 2. Dön., S.12+1, Mayıs 1970
Lam, 3. Dön., S.19+1, Kasım 1971
Kale, 3. Dön., S.19+4, Şubat 1972
- El - Sufi, Abdel Bâsıt (Çev: Nuri Pakdil); *Bu Öfkeli Adam*, 5. Dön., S.1, Şubat 1975
- Suray, Altay; *Salkım Söğütler*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979
- El - Süleymani, Muhammed (Çev: Nuri Pakdil); *Kendi Soyluluğunda*, 5. Dön., S.1, Şubat
1975
- El - Şabi, Abdülkasım (Çev: Nuri Pakdil); *Ozan Yüreği, Yaşamak İsteği*, 5. Dön., S.5,
Haziran 1975
(Çev: Turan Koç); *Yaşama İsteği, Ölümün Gölgesinde*, 5. Dön.,
S.38+52, Mayıs 1979

- Şabunî, Muhammed (Çev: Nuri Pakdil); *Ezgi*, 5. Dön., S.8, Eylül 1975
- Ebu Şadi, Ahmet Zeki (Çev: Nuri Pakdil); *Yaz Somu*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975
- Ebu Şakra, Şevki (Çev: Nuri Pakdil); *Bir Kaynağın Serüvenleri*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975
- El - Şavaf, Halit (Çev: Nuri Pakdil); *Ay Işığında Dicle*, 5. Dön., S.4, Mayıs 1975
- Şevki, Ahmet (Çev: Ömer Erinç); *Posta Pulu*, 5. Dön., S.38+84, Ocak 1982
(Çev: Ömer Erinç); *Süleyman ve Hüthüt*, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982
(Çev: Nuri Pakdil); *Cep Saati*, 4. Dön., S.10, Ekim 1974
- Şopov, Aço (Çev: Necati Zekeriya); *Başım Üstünde Uçan Martıya*, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982
- Tabal, Abdülkerim (Çev: Nuri Pakdil); *At Şiiri, Son Haberler, Mutluluk*, 5. Dön., S.38+80, Eylül 1981
- Talha, Ben Muhammed (Çev: Nuri Pakdil); *Öfke ve Başkalaşımlara Dair Kehanetler*, 5. Dön., S.38+83, Aralık 1981
- Tank, Maxim (Çev: Sezai Uğurlu); *İlçemizin Kaldırımı*, 5. Dön., S.38+53, Haziran 1979
- Tarık, İlyas; *Gangster*, 5. Dön., S.38+107, Aralık 1983
- Telemaque, Harold Minton (Çev: Erkam Abdülhamid); *Ülkemizde*, 5. Dön., S.38+102, Temmuz 1983
- El - Tinnî, Yusuf Mustafa (Çev: Nuri Pakdil); *Acıklı Türkü*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975
- Tirolien, Guy (Çev: Nuri Pakdil); *Yeniden Buluş*, 5. Dön., S.21, Ekim 1976
- Timuçin, Hikmet; *Kiremitler*, 5. Dön., S.38+117, Ekim 1984
- Tukan, Fadva (Çev: Nuri Pakdil); *Denize Dönüş*, 4. Dön., S.8, Nisan 1974
- Tulcan, İbrahim (Çev: Nuri Pakdil); *Önderlere*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975
- Tunçgök, Murtaza; *Kabaran, Doğu Çarşıları, Doğu Kadınları*, 5. Dön., S.38+36, Ocak 1978
Doğu Evleri, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978
- El - Turkali, Salim (Çev: Nuri Pakdil); *Filistin*, 5. Dön., S.1, Şubat 1975
- El - Türe, Muhammed Ebubekir (Çev: Şaban Özdemir); *Tevhid, Ju Ju, Tufan*, 5. Dön., S.38+105, Ekim 1983
- El - Uculî, Abdüsselam (Çev: Nuri Pakdil); *Seni Seviyorum*, 5. Dön., S.6, Temmuz 1975

Uğurlu, Sezai; *Sen Yüceye Söyle*, 5. Dön., S.38+72, Ocak 1981
Çıplak, 5. Dön., S.38+74, Mart 1981
Nedensi, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979
Yürüyüş, 5. Dön., S.38+51, Nisan 1979
Aysı, Bildiri, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979
İçre, 5. Dön., S.38+53, Haziran, 1979
Görünür Birgün, Kın, 5. Dön., S.38+54, Temmuz 1979
Annenin Dili Yok, 5. Dön., S.38+79, Ağustos 1981
Gençlik Aynaları, 5. Dön., S.38+60, Ocak 1980
Tanıdık Yüzler, 5. Dön., S.38+63, Nisan 1980
Güneşe Yakın, 5. Dön., S.38+68, Eylül 1980
Şir, 5. Dön., S.38+96, Ocak 1983
Şir II, 5. Dön., S.38+97, Şubat 1983
Ya, 5. Dön., S.38+90, Temmuz 1992
Akrep, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982
Şecereleler, 5. Dön., S.38+99, Nisan 1983
İşçi Ezgisi Sahra, Tanık, 5. Dön., S.38+26, Mart 1977
Koygun, 5. Dön., S.38+28, Mayıs 1977
Görmek, Afrika Ana, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978
Yükseliş, 5. Dön., S.38+44, Eylül 1978
Kalbim Sana Doğru Açılan Bir Göz, Yüklü Yürek, Geçiş Yolu, 5. Dön., S.38+45, Ekim 1978
Gün, Gece, Gel, 5. Dön., S.38+32, Eylül 1977
Zor Sabahları Ömrün, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978
Ant, Yaz Anısı, 5. Dön., S.38+33, Ekim 1977
İçimde Kuşlar, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
Kurban, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977
İpucu, 5. Dön., S.38+31, Ağustos 1977
Yiğitçe, 5. Dön., S.38+36, Ocak 1978
Komuk, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978

- Güzellik*, 5. Dön., S.38+104, Eylül 1983
- Yoklama*, 5. Dön., S.38+80, Eylül 1981
- O, Unutulmaz, O Çiçeğe Gelincik Diyorlar*, 5. Dön., S.38+81, Ekim 1981
- Nakış, Sefa Sesleri, Yaz Damı, Çıngı, Cins, Yolcu, Robotlar*, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982
- Örtük*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982
- Adres*, 5. Dön., S.38+87, Nisan 1982
- İçli İncir İçin*, 5. Dön., S.38+88, Mayıs 1982
- Zamanlar Üstüne*, 5. Dön., S.38+84, Ocak 1982
- Geçerdi Gözlerimizden Zaman Kalbimiz Gibi*, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977
- Ulus, H.Fehmi; *Koro*, 3. Dön., S.19+5, Nisan 1972
- Taleal bedru..... diye bilinen şiirin çevirisi
- Undervood, Jane (Çev: Galip Ozansak); *Kuş*, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977
- Ungaratti, Guiseppe (Çev: Turan Koç); *Ölüm Düşüncesi, Yoksulluk Meleği, Bağırma Artık, Şarkı*, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979
- (Çev: Turan Koç); *Haziran, Bekleyecek Seni, Durdurulmuş An, Yaşıyorum, Ey Gece, Niçin, Anıda, Acıma, Lucca*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979
- (Çev: Turan Koç); *Işık Gölge*, 5. Dön., S.38+78, Temmuz 1981
- (Çev: Turan Koç); *Damarlarımda, Bir Halk, Ağıraksız, Yıldızlar, Suda Bahar, Sessizlik, Sessiz, Temiz Gökyüzü, Tek Başına, Akşam, Daüssıla, Haz, Işıktı, Başka Gece, Geceleyin, Kaptan. Günden Güne*, 5. Dön., S.38+79, Ağustos 1981
- (Çev: Turan Koç); *İzinli, Tek Düze*, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982
- (Çev: Turan Koç); *Sonsuza Değın, Sıkıntı, Batık Liman, Gri, Akdenizin Doğuları, Açık Gece*, 5. Dön., S.38+90, Temmuz 1982
- (Çev: Turan Koç); *Boşuna, Tükenme*, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982
- Ülkü, Nusret Dişo; *Berber Aynası*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979

- Vade, Amadu Mustafa (Çev: Nuri Pakdil); *Bir Zenci Köylüye*, 5. Dön., S.38+61, Şubat 1980
- Williams, Mace (Çev: Emre Zer S.); *Bir Seven Kişi Ve İkinci Dünya Savaşından Dönmeyen Tüm Delikanlılar İçin*, 2. Dön., S.12+7, Kasım 1970
- X, Marvin (Çev: Tavus Hüsameddin); *Oyunu Kullandın mı Zenci*, 5. Dön., S.38+112,113,118,119, Mayıs, Haziran, Kasım, Aralık 1984
(Çev: Tavus Hüsameddin); *Siyahların Görevlerine Dair Şiir III, Güneş Batıncaya Değın, Halkın Çocuğu, Cennet Yaşamın Bir Koşuludur*, 5. Dön., S.38+111, Nisan 1984
(Çev: Tavus Hüsameddin); *Siyahların Görevlerine Dair Şiir II*, 5. Dön., S.38+110, Mart 1984
(Çev: Tavus Hüsameddin); *Bir Büyük Serüvende, Şiirli Bildiri, Siyahların Görevlerine Dair Şiir*, 5. Dön., S.38+109, Şubat 1984
- X, Sterling (Çev: Tavus Hüsameddin); *Tüm Gerçekler Ve Gerçek Halklar Gelecek Biraraya*, 5. Dön., S.38+110, Mart 1984
(Çev: Tavus Hüsameddin); *Bir Zenci Şairin KKK'e Tepkisi*, 5. Dön., S.38+109, Şubat 1984
- Yeats, William Butler (Çev: Sezai Uğurlu); *Sevgili Aşk, Aşk Acısı, Yaşlandığın Zaman, Ölüm*, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982
(Çev: Sezai Uğurlu); *Huzurlar, Çark, Büyük Gün, Çoşku*, 5. Dön., S.38+50, Mart 1979
(Çev: Sezai Uğurlu); *Satürn'de, Yeni Yüzler*, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979
(Çev: Sezai Uğurlu); *Zamanla Gelen Bilgelik*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979
(Çev: Sezai Uğurlu); *Kırık Düşler*, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979
(Çev: Sezai Uğurlu); *Mutlu İlçe*, 5. Dön., S.38+53, Haziran 1979
- Yenicekaleli, Osman; *Bir Savaşcının Başlayışı*, 3. Dön., S.19+5, Nisan 1972
- Yeşilyurt, Cahit; *Sada, Kanayarak Çöküşü, Oyun, Hüznün Arası*, 5. Dön., S.38+28, Mayıs 1977.

- Toplanma*, 5. Dön., S.38+50, Mart 1979
- Eda*, 5. Dön., S.38+53, Haziran 1979
- Yurtsama*, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977
- Bir Hüzün Erguvanı*, 5. Dön., S.38+42, Temmuz 1978
- İstanbul Yeniden*, 5. Dön., S.38+45, Ekim 1978
- Kapan, Dikine Dünya*, 5. Dön., S.38+48, Ocak 1979
- Basamaklar*, 5. Dön., S.38+29, Haziran 1977
- Yücelim, Kaçışlar, Yolculuk*, 5. Dön., S.38+32, Eylül 1977
- Bende Bir Küheylan Azmıştır*, 5. Dön., S.38+38, Mart 1978
- Yıkıldı Bak Güneşin İskelesi*, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978
- Günce*, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977
- Bir İnce Gezgin, Günbozumu*, 5. Dön., S.38+31, Ağustos 1977
- İssızlık Üstünde Bir Kement*, 5. Dön., S.38+36 Ocak 1978
- Gün Yolunda Bir Söyleşi*, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978
- Orada Ateş*, 5. Dön., S.20, Eylül 1976
- Lübnan'da Acımasızca Öldürülenler İçin*, 5. Dön., S.21, Ekim 1976
- Şavkımlar, Bayan*, 5. Dön., S.23, Aralık 1976
- Yaz Resimleri*, 5. Dön., S.38+25, Şubat 1977
- Yansıma*, 5. Dön., S.38+26, Mart 1977
- Yağmurlar Kitabı*, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979
- Yücel, Ahmet; *Dört Yaşantı Ya da Bir Yalnız Gerek*, 3. Dön., S.19+5, Nisan 1972
- Uykuyla Işık Arasında*, 4. Dön., S.2, Mayıs 1973
- Zarifoglu, A.Cahit; *Yedi Güzel Adam*, 4. Dön., S.3, Haziran 1973
- Ağaçlar*, 4. Dön., S.6, Aralık 1973
- Omun İçin*, 4. Dön., S.10, Ekim 1974
- Aşka Dair*, 5. Dön., S.1, Şubat 1975
- Dağcılıklarım 2*, 5. Dön., S.6, Temmuz 1975
- Dağcılıklarım*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975
- Aşka Dair*, 4. Dön., S.7, Şubat 1974
- Çoğalmak*, 4. Dön., S.2, Mayıs 1973

- Parkta*, 4. Dön., S.4, Eylül 1973
- Sevgili Dostum*, 5. Dön., S.7, Ağustos 1975
- Busat*, 5. Dön., S.12, Ocak 1976
- Yar, Doğa, Yılan, Kadın, Ana*, 4. Dön., S.1, Nisan 1973
- Akşam Sofrasında Yedi Kişilik Bir Aile Oyunu*, 4. Dön., S.5, Kasım 1973
- Ölü Atlar*, 1. Dön., S.7-12, 1969-1970
- Akşam Sofrasında Yedi Kişilik Bir Aile Oyunu*, 1. Dön., S.1, Şubat 1969
- Güzelcin*, 5. Dön., S.13, Şubat 1976
- Aşka Dair*, 5. Dön., S.9, Ekim 1975
- Yedi Güzel Adam*, 3. Dön., S.19+7,8,9, Eylül 1972
- Ve Çocuğun Uyanışı Böyle Başladı*, 3. Dön., S.19+2, Aralık 1971
- Ve Çocuğun Uyanışı Böyle Başladı*, 3. Dön., S.19+3, Ocak 1972
- Yedi Güzel Adam*, 2. Dön., S.19+1, Kasım 1971
- Ve Çocuğun Uyanışı Böyle Başladı*, 3. Dön., S.19+4, Şubat 1972
- Zekeriya, Necati; *Bu Gece*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979
- Zelk, Zoltan (Çev: Sezai Uğurlu); *An, Yalnız, Ekim*, 5. Dön., S.38+62, Mart 1980
- (Çev: Sezai Uğurlu); *Müthiş An, Geriliyor İnsan*, 5. Dön., S.38+61, Şubat 1980
- Zirikeli, Hayreddin (Çev: Ömer Erinç); *Başkana*, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982
- Zlobec, Çiril (Çev: Necati Zekeriya); *Gece*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
- (Çev: Nuri Pakdil); *Filistinli Kardeşime*, 4. Dön., S.5, Kasım 1973

ÖYKÜ

Abdullah, Abdülhalim Muhammed (Çev: Turan Koç) ; *Garam*, 5. Dön., S.19, Ağustos 1976

Altınsoy, Fuat; *Sarsarak*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982

Çöken Dağlardan, 5. Dön., S.38+87, Nisan 1982

Adlandırma, 5. Dön., S.38+83, Aralık 1981

Başakta Bir Ses, 5. Dön., S.38+82, Kasım 1981

Yansıma, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977

Yürüdün mü Ordasın, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978

Andaç Olsun Diye, 5. Dön., S.38+47, Aralık 1978

Belki Çocukluk, 5. Dön., S.38+48, Ocak 1979

Tutuk, 5. Dön., S.38+32, Eylül 1977

Işıltı, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

Açılım, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978

Agıntı, 5. Dön., S.38+28, Mayıs 1977

Başka Sular, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982

Tutunmak, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982

Ateş Çiçeği, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982

Siste Bir Adam, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982

Hoşgörü, 5. Dön., S.38+50, Mart 1979

İki Savaşçı, 5. Dön., S.38+56, Eylül 1979

Onu da Aştı, 5. Dön., S.38+72, Ocak 1981

Yozlaşmalar, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981

Yokluklar, 5. Dön., S.38+74, Mart 1981

Kesik Kesik Soluma, 5. Dön., S.38+77, Haziran 1981

Yürüyüş, 5. Dön., S.38+40, Mayıs 1978

İçeri Girilmiştir, 5. Dön., S.38+60, Ocak 1980

Akşamüstüleri, 5. Dön., S.38+61, Şubat 1980

Selam Yeryüzü, 5. Dön., S.38+63, Nisan 1980

Umutun Bittiği Yerde, 5. Dön., S.38+68, Eylül 1980

El-Attar, Tahir (Çev: Nuri Pakdil) ; *Yirminci Yüzyıl İnsanlarına*, 5. Dön., S.8, Eylül 1975

Ay, Arif, *Mutlaka Açık*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975

Aydoğan, Kamil; *Köy Yazıları*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982

Ayyad, Şükrü (Çev: Aykut Vural) ; *Gün Batımı*, 5. Dön., S.38+116, Eylül 1984

Azzam, Samira (Çev: Ali Ulvi Temel) ; *Satılık Gözyaşları*, 5. Dön., S.38+46, Kasım 1978

Bayazıt, Erdem; *Orman*, 3. Dön., S.19+5, Nisan 1972

Beckett, Samuel (Çev: Tahir Yücel) ; *Boşalım*, 4. Dön., S.5, Kasım 1973

(Çev: Tahir Yücel) ; *Boşalım*, 4. Dön., S.6, Aralık 1973

(Çev: Mehmet Doğu) ; *Amaçsız Yazılar*, 5. Dön., S.2, Mart 1975

Bedir, Atıf ; *Bir Gece Müziği*, 5. Dön., S.38+115, Ağustos 1984

Du Bois, W.E.B. (Çev: Yusuf Nili) ; *Çılgınlık Üstüne*, 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983

Borges, Jorge-Luis (Çev: Ali Ulvi Temel) ; *Ulrica*, 5. Dön., S.38+63, Nisan 1980

(Çev: İshak Yetiş) ; *Armağanlar Gecesi*, 5. Dön., S.38+78, Temmuz 1981

(Çev: İhsak Yetiş) ; *Atlıların Öyküleri*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979

Cem, Abdurrahman; *Savunma*, 1. Dön., S.7-12, 1969-1970

Cerir, Bilal; *Sınav* 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983

Gökyüzünü Okumak, 5. Dön., S.38+104, Haziran 1983

Hışıldamak, 5. Dön., S.38+105, Ekim 1983

Çevik, İrfan ; *Acıkmak*, 5. Dön., S.38+49, Şubat 1979

Dağ, Davut ; *Gizli Şiir*, 5. Dön., S.38+42, Temmuz 1978

Esenleme, 5. Dön., S.38+41, Haziran 1978

Çöl, 5. Dön., S.38+44, Eylül 1978

Yerleşik Gün, 5. Dön., S.38+46, Kasım 1978

Dolambaçlar, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979

Diab, Mahmud (Çev: Erkal Ercişçi); *Çocuklarım İçin Bir Ev*; 5. Dön., S.38+117, Ekim 1984

El-Duacı, Ali (Çev: A.Ulvi Temel) ; *Zi Selem'deki Komşularımızı Kim Anımsar Hâlâ*,

5. Dön., S.38+41, Haziran 1978
- Enes, Osman ; *Sigara*, 5. Dön., S.38+95, Aralık 1982
- Faulkner, William (Çev: Yaşar Kaplan); *Yetiş Ey Musa*, 5. Dön, S.38+31, Ağustos 1977
(Çev: Yaşar Kaplan); *Günbatımı*, 5. Dön., S.38+38, Mart 1978
(Çev: Yaşar Kaplan); *Akşam Güneşi*, 5. Dön., S.19, Ağustos 1976
(Çev: Yaşar Kaplan); *Haydan Gelen*, 5. Dön., S.38+33, Ekim 1977
(Çev: Yaşar Kaplan); *Kıskançlık*, 5. Dön., S.18, Temmuz 1976
(Çev: Yaşar Kaplan); *Sokağın Lambaları*, 5. Dön., S.20, Eylül 1976
(Çev: Yaşar Kaplan); *Rosary*, 5. Dön., S.22, Kasım 1976
(Çev: Yaşar Kaplan); *Saltanatı Tanrının*, 5. Dön., S.38+26, Mart 1977
(Çev: Yaşar Kaplan); *Yurtsama*, 5. Dön., S.17, Haziran 1976
(Çev: Yaşar Kaplan); *Olay, Ayakkabı Tamircisi*, 5. Dön., S.16, Mayıs 1976
(Çev: Ahmet Kot) ; *Emily İçin Bir Gül*, 5. Dön., S.4, Mayıs 1975
- Gafarlı, İbrahim ; *Çarpılan*, 5. Dön., S.12, Ocak 1976
Bir Yöne, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979
Geçit, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979
Üğüntü, 5. Dön., S.38+25, Mart 1977
Sığınak, 5. Dön., S.38+25, Şubat 1977
Çalkantı, 5. Dön., S.23, Aralık 1976
Oyuk, 5. Dön., S.38+31, Ağustos 1977
Mahzen, 5. Dön., S.38+36, Ocak 1978
Uzantı, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978
Koşu, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978
Alanda, 5. Dön., S.38+49, Şubat 1979
- Gânem, Fethi (Çev: A.Ulvi Temel) ; *Gün Batımı*, 5. Dön., S.38+38, Mart 1978
- Göçer, Ali ; *Kara Yazılar I.*, 5. Dön., S.38+71, Aralık 1980
- Bin-Hadduka, Abdülhamit (Çev: Ali Ulvi Temel); *Bin İnsan Eli*, 5. Dön., S.38+45, Ekim 1978

- El-Hakim, Tefvik (Çev: Davut Dağ) ; *Kendimdeki Hakkım*, 5. Dön., S.38+46, Kasım 1978
(Çev: İshak Yetiş) ; *Yazlıktaki Tutuklular*, 5. Dön., S.38+54, Temmuz 1979
(Çev: Davut Dağ) ; *Yaşamevinde*, 5. Dön., S.38+49, Şubat 1979
- Hıraş, Haşim ; *Tartışma*, 5. Dön., S.38+95, Ocak 1983
Sonra, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982
Kartallar, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982
- Hüseyin, Taha (Çev: İshak Yetiş) ; *Tammam Ana*, 5. Dön., S.38+55, Ağustos 1979
- İbrahim, Sunullah (Çev: Şaban Özdemir) ; *Koridorlardan Geçerken*, 5.Dön, S.38+109, Şubat 1984
(Çev: Şaban Özdemir); *Akşam Şarkıları*, 5. Dön., S.38+108, Ocak 1984
- Eugène, Ionesco (Çev: Nuri Pakdil); *Üç Yaşından Küçük Çocuklar İçin Birinci Öykü*, 5. Dön., S.6, Temmuz 1975
(Çev: Nuri Pakdil); *Üç Yaşından Küçük Çocuklar İçin İkinci Öykü*, *Üç Yaşından Küçük Çocuklar İçin Üçüncü Öykü*, 5. Dön., S.7, Ağustos 1975
(Çev: Nuri Pakdil); *Üç Yaşından Küçük Çocuklar İçin Dördüncü Öykü*, 5. Dön., S.12, Ocak 1976
- Karaçalı, Ali ; *Uzak mı*, 5. Dön., S.38+88, Mayıs 1982
Aramızda Dağlar Yok , 5. Dön., S.38+83, Aralık 1981
Bir Başka Yol, 5. Dön., S.38+84, Ocak 1982
Yürümek Ortasında Gecenin, 5. Dön., S.38+46, Kasım 1978
Tutulunca Onulmazına Derdin, 5. Dön., S.38+47, Aralık 1978
Bir Uyarı Gibi, 5. Dön., S.38+48, Ocak 1979
Sen Olmayınca, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982
Zincirler Bir Bir, 5. Dön., S.38+50, Mart 1979
Bir Güneş Yeniden, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979
Uluçınar Gövdesinde, 5. Dön., S.38+54, Temmuz 1979
Alnında Bir Top Gül, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979

- Gün Açar*, 5. Dön., S.38+60, Ocak 1980
Sağnak, 5. Dön., S.38+62, Mart 1980
Sürgün, 5. Dön., S.38+68, Eylül 1980
Karatepe, Şükrü ; *Pus*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975
Sudaki Gözler, 4. Dön., S.7 Şubat 1974
Karcı, Ragıp Mehmet; *Sarp*; 1. Dön., S.5-6, Haziran-Temmuz 1969
Boğum, 2. Dön., S.12+1, Mayıs 1970
Kaplan, Yaşar ; *İdrisin İdris*, 5. Dön., S.24, Ocak 1977
İdrisin İdris, 5. Dön., S.38+25, Şubat 1977
Arınmak Artık Azgın Alazda, 5. Dön., S.38+27, Nisan 1977
Ardına Bakmadan, 5. Dön., S.38+32, Eylül 1977
Sonrası, 5. Dön., S.19, Ağustos 1976
Dönemeçler I,II,III, 5. Dön., S.20, Eylül 1976
Dönemeçler IV, 5. Dön., S.21, Ekim 1976
Yakalarsa Beni Şoklar, 5. Dön., S.22, Kasım 1976
Gizliye Bir Gezi, 5. Dön., S.38+29, Haziran 1977
Ortanca Arzular, 5. Dön., S.38+42, Temmuz 1978
Kılhoğlu, İsmail ; *Ateş Yalımı Üstünde Bir Toplantı*, 5. Dön., S.8, Nisan 1974
Düşüş, 4. Dön., S.10, Ekim 1974
Kesit, 4. Dön., S.3, Haziran 1973
Kesit, 4. Dön., S.5-6, Aralık 1973
Yolculuk, 3.Dön., S.19+5, Nisan 1972
Kuyu, 5. Dön., S.3, Nisan 1975
Kesit, 4. Dön., S.4, Eylül 1973
Kesit, 4. Dön., S.2, Mayıs 1973
Yapı İşçileri, 3. Dön., S.19+6, Haziran 1972
Hikaye Gibi, 5. Dön., S.9, Ekim 1975
Düşüş, 1.Dön., S.1, Şubat 1969
Şekerbalı Yasin Reis, 3. Dön., S.19+1, Kasım 1971
Düğün, 2. Dön., S.12+1, Mayıs 1970

- Çatışma*, 2. Dön., S.12+7, Kasım 1970
- Aşk Günleri*, 3.Dön., S.19+3, Ocak 1972
- El Kuni, İbrahim (Çev: Selim Yavuz) ; *Bir Yudum Kan*, 5. Dön., S.38+70, Kasım 1980
- Kurşun, Mehmet ; *Tablo*, 5. Dön., S.38+44, Eylül 1978
- Maraşlıoğlu, Hayri ; *Kül*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975
- Çember*, 4. Dön., S.8, Nisan 1974
- Muaz, Mahmut ; *Sular Soğuk da Olsa*, 5. Dön., S.38+96, Ocak 1983
- Mut, Ali ; *Bir Nokta Yaşamaktan*, 1. Dön., S.5-6, Haziran-Temmuz 1969
- Nuri, Abd El-Malik (Çev: Ali Ulvi Temel) ; *Güney Yeli*, 5. Dön., S.38+50, Mart 1979
- Önder, Eyüp ; *Bir Çay İçimi*, 5. Dön., S.38+69, Ekim 1980
- Yeniden Kurmak*, 5. Dön., S.38+66, Temmuz 1980
- Kentin Yüzü*, 5. Dön., S.38+60, Ocak 1980
- Gece Avı*, 5. Dön., S.38+76, Mayıs 1981
- Kış Güneşi*, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981
- Güvercin*, 5. Dön., S.38+71, Aralık 1980
- Sabahın Sesi*, 5. Dön., S.38+56, Eylül 1979
- Konuk*, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979
- Lirik Çingular III*, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982
- Lirik Çingular IV*, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982
- Lirik Çingular XI*, 5. Dön., S.38+114, Temmuz 1984
- Dürülmeden Güneş*, 5. Dön., S.38+25, Şubat 1977
- İşçiler*, 5. Dön., S.21, Ekim 1976
- Lirik Çingular X*, 5. Dön., S.38+108, Ocak 1984
- Lirik Çingular IX*, 5. Dön., S.38+105, Ekim 1983
- Lirik Çingular VIII*, 5. Dön., S.38+104, Eylül 1983
- Lirik Çingular VII*, 5. Dön., S.38+102, Temmuz 1983
- Lirik Çingular V*, 5. Dön., S.38+100, Mayıs 1983
- Uğultu*, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978
- Kentte Bir Gece*, 5. Dön., S.38+36, Ocak 1978
- Akşamın Sonunda*, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977

- Mazi Oyunu*, 5. Dön., S.38+33, Ekim 1977
Gece Uzayınca, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978
Bir Somun Daha Arttı, 5. Dön., S.38+38, Mart 1978
Kuşların Dili, 5. Dön., S.38+46, Kasım 1978
Savana Sarılı Gitti, 5. Dön., S.38+45, Ekim 1978
Sale Teyze, 5. Dön., S.38+41, Haziran 1978
Lirik Çingular II, 5. Dön., S.38+87, Nisan 1982
Ören, 5. Dön., S.38+81, Ekim 1981
Lirik Çingular, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982
- Özdenören, Rasim ; *Kan*, 4. Dön., S.9, Haziran 1974
Çok Sesli Bir Ölüm, 4. Dön., S.1, Nisan 1973
Sabah Aralığı, 4. Dön., S.4, Eylül 1973
Çok Sesli Bir Ölüm, 4. Dön., S.2, Mayıs 1973
Çözülme, 3. Dön., S.19+7,8,9, Eylül 1972
Şimdi Çok Uzaklarda, 1. Dön., S.2, Mart 1969
Ölümün Odaları, 1. Dön., S.1, Şubat 1969
Kan, 1. Dön., S.7-12, 1969-1970
Aile, 1. Dön., S.4, Mayıs 1969
Bir Sabah Uyanınca, 3. Dön., S.19+4, Şubat 1972
- Pakdil, Nuri ; *Bir Yazarın Notları*, 5. Dön., S.38+59, Aralık 1979
Düşsel Yürüyüş Denemesi, 5. Dön., S.38+48, Ocak 1979
- Poe, Edgar Allen (Çev: Tahir Yücel) ; *Huzur*, 4. Dön., S.7, Şubat 1974
- Prévert, Jacques (Çev: Nuri Pakdil) ; *Bir Adam Ve Bir Köpek*, 5. Dön., S.38+53, Haziran 1979
- Sabbar, Leyla (Çev: Selim Yavuz); *Annemin Dilini Konuşuyorsam*, 5. Dön., S.38+50, Mart 1979
- El-Sahimi, Abdülcabbar (Çev: Nuri Pakdil) ; *Kentte*, 5. Dön., S.8, Eylül 1975
- Sahipsiz; *Gözlerini Kırpmadan*, 5. Dön., S.38+80, Eylül 1981
- Seyid, İbrahim (Çev: Selim Yavuz) ; *Aslanın Adaleti*, 5. Dön., S.38+78, Temmuz 1981

- (Çev: Selim Yavuz) ; *Ay Tutulması, Öksüz Necma*, 5. Dön., S.38+56, Eylül 1979
- Soce, Osman (Çev: Eyüp Önder) ; *Penda*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979
- Su, Hüseyin ; *Tutuşmak*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982
- Damarlarda Kan Gibi*, 5. Dön., S.38+81, Ekim 1981
- Ana Üşümesi*, 5. Dön., S.38+87, Nisan 1982
- Gül Yağmuru*, 5. Dön., S.38+84, Ocak 1982
- Bir Bulanık Akıntı*, 5. Dön., S.38+102, Temmuz 1983
- Kaynayıp Çoğaldıkça Kanımız*, 5. Dön., S.38+109, Şubat 1984
- Makaslar*, 5. Dön., S.38+112,113,118,119,
Mayıs,Haziran,Kasım,Aralık,1984
- Ocak*, 5. Dön., S.38+90 Temmuz 1982
- Rahvan* , 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982
- Meşhet*, 5. Dön., S.38+98, Mart 1983
- Tüneller*, 5. Dön., S.38+72, Ocak 1981
- Ateş*, 5. Dön., S.38+72, Ocak 1981
- Tünellerin Arkası*, 5. Dön., S.38+76, Mayıs 1981
- Suâd, Ahmed (Çev: A.Ulvi Temel) ; *Çarpıntı*, 5. Dön., S.38+48, Ocak 1979
- El-Şazeli, Muhmmmed Farac(Çev: İshak Yetiş); *Zeytin Toplama*, 5. Dön., S.38+82,Kasım 1981
- Şükrûllah, Hogli (Çev: Nuri Pakdil) ; *Ayakkabı Boyacısı*, 5. Dön., S.8, Eylül 1975
- Tekerli, Fuad (Çev: A.Ulvi Temel) ; *Sönük Kandil*, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978
- Temel, Ali Ulvi ; *Bir Adım Daha*, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977
- Güzelleme*, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978
- Bildiri Öyküler*, 5. Dön., S.38+46, Kasım 1978
- Önce Kitabı*, 5. Dön., S.38+48, Ocak 1979
- İlişki*, 5. Dön., S.38+38, Mart 1978
- Duvarın Öte Yakası*, 5. Dön., S.38+33, Ekim 1977
- Yapı*, 5. Dön., S.20, Eylül 1976
- Suç*, 5. Dön., S.21, Ekim 1976

- İçine Doğru Bir Koşu*, 5. Dön., S.23, Aralık 1976
- Çizgiler*, 5. Dön., S.38+27, Nisan 1977
- Dinler misiniz?*, 5. Dön., S.38+51, Nisan 1979
- Bildiri Öyküler*, 5. Dön., S.38+54, Temmuz 1979
- Bildiri Öyküler*, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981
- Yürüyüşte İki Kişi*, 5. Dön., S.38+40, Mayıs 1978
- Şölen Var*, 5. Dön., S.38+60, Ocak 1980
- Bildiri Öyküler*, 5. Dön., S.38+67, Ağustos 1980
- Tersanszky, Józsi Jenő(Çev:Mustafa Sarıçipek);*İlkbaharda Güneş*, 5.Dön., S.38+60, Ocak1980
- Uçman, Abdullah, *Hikayemizde Gelişim*, 4. Dön., S.5, Kasım 1973
- İlk hikâyesini 1966'ta yayınlayan Rasim Özdenören'in son hikayesi "Çok Sesli Bir Ölüm"e kadar içinde bulunduğı hikayecilik çizgisi üç döneme ayrılabilir. *Hastalar Işıklar*'daki yedi hikayesi bunalımlı felsefe Egsiztansializm'in yedeğindeki II. yeni etkisindedir. Ama onlardan farklıdır. Bu dönem, onun hikayeciliğinde bir atlama taşı görevindedir. Bir geçiş dönemi yaşar Özdenören. Bu dönemdeki hikayeleri ilk dönemden izler taşımakla birlikte sonrakilerin habercileridir ve klasik hikâye yapısına da uygundur. "Pus"la biter bu dönem. Aslında ilk kitabındaki diğer sekiz hikâye üçüncü dönemin habercisidir. Bu dönem hikayelerinde, bazı semboller karşımıza maddi gerçekler olarak çıkar. Özdenören şiir gibi yazan, rahat anlatan, usandırmayan tasviri cümleleriyle güçlü bir hikayecimiz. Yerli sanatın oluşmasında pay sahibi olmak isteyenlerin onu okuması gerekir.
- Wolf, Wirginia (Çev: Yaşar Kaplan) ; *Pazartesi mi Salı mı*, 5. Dön., S.38+33, Ekim 1977
- (Çev: Yaşar Kaplan) ; *Perili Ev*, 5. Dön., S.38+33, Ekim 1977
- Yakup, Halil ; *Ateşler*, 5. Dön., S.38+102, Temmuz 1983
- Yavuz, Selim ; *Döngünün İçinden*, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978
- Kavurga*, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978
- Dayanak*, 5. Dön., S.38+44, Eylül 1978
- Yeşilyurt, Cahit ; *Ses*, 5. Dön., S.19, Ağustos 1976
- Yetiş, İshak ; *Toprağın Derinliklerinde*, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977
- İs Kokan Yeraltı*, 5. Dön., S.38+33, Ekim 1977

Yılmaz, Durali ; *Kumru*, 3. Dön., S.19+6, Haziran 1972

Gece Atı, 3. Dön., S.19+4, Şubat 1972

Camdaki Dünya, 3. Dön., S.19+2, Aralık 1971

Zarifoglu, Cahit ; *Suçlular*, 2. Dön., S.12+7, Kasım 1970

İns, 1. Dön., S.2, Mart 1969

Kentin Ortasında Bir An, 3. Dön., S.19+6, Haziran 1972

Ziyaioğlu, Emin ; *Mavi*, 3. Dön., S.19+7,8,9, Eylül 1972

DENEME

Abdülhamid, Erkam; *Geçikmiş Birtakım Sorular*, 5. Dön., S.38+104, Eylül 1983

Sömürünün daha fazla olması için standartlaşmaya gidildi. İnsan ve organlarının hangi şartlarda daha verimli olacağı tespit edildi. Bir tek tipleşmeye doğru gidiliyor. Bireysel olan gün geçtikçe yok oluyor. Tüm bunlar sömürü çarkının daha iyi dönmesi için yapılıyor.

Aksay, Ahmet; *Dayanışma*, 5. Dön., S.38+55, Ağustos 1979

Dayanışma kavramının boyutları üzerine düşüncelerini aktarıyor.

Ay, Arif; *Ağ*, 5. Dön., S.38+41, Haziran 1978

İnsan çürür. Özüne uymayan gereksinimlerle bir ağ içindedir. Böcek için bir sevgi tabii olan ağ, insanın esaretinin, çürümüşlüğü'nün sembolüdür.

Afrika Soluğu, 5. Dön., S.38+31, Ağustos 1977

Afrika ulusları son yıllarda tek tek bağımsızlıklarına kavuşuyorlar. Bağımsızlığın temelinde yatan gerçek, Afrikalıların bilinçlenmeye başlamış olmalarıdır. Sudanlı ozan Farih'in deyimiyle "Küçük kız değil artık Afrika."

Döngüde Kalanlar, 5. Dön., S.38+18, Temmuz 1976

Evrenin var edilişinin şartı insandır. Ama insan ve ruhu çepeçevre bir makina medeniyetiyle kuşatılmış durumdadır. Bir korku sarmıştır insanı. Bu korku Avrupa Medeniyeti merkezlidir.

Algı Kuraklığı, 5. Dön., S.20, Eylül 1976

Kelimeler gerçek fonksiyonlarını yitirdiği zaman tabiatla müzik diliyle konuşursunuz. Sözün bittiği yerde ney başlar, keman başlar... Sanatların içinde bizi en çok etkileyen ve toplumların ruh durumlarını en iyi yansıtan müziktir.

Öncü Edebiyat, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981

Bir edebi tür olarak "deneme" üzerine düşüncelerini açıklıyor.

Esenlik, 5. Dön., S.38+40, Mayıs 1978

Günümüz insanının bireysel veya toplumsal sorunlarının temelinde tabiatın kopukluğun payı yok mu? Tabiatla birlikte mi yaşayacağız, ona hakim mi olacağız?

Aydoğan, Kamil; *Köy Yazıları*, 5. Dön., S.38+61, Şubat 1980

Zaman, acıma, ölüm, gençlik, yaşlılık konularında düşüncelerini aktarıyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+78, Temmuz 1981

Mektuplara ihtiyaç duyarız. Göndeririz veya alırız. Mektuplar dostlar arasındaki 'soyut' köprülerdir.

Bağ, 5. Dön., S.38+56, Eylül 1979

Yeryüzündeki toplumlar birbirlerine inceden inceye bağliılar. Birinin başına gelen olumsuzluk diğeri de derinden etkiliyor.

Bayazıt, Erdem; *Kelimelerin Dirilişı*, 1. Dön., S.2, Mart 1969

"Kelimeler hem insan hayatında, hem de toplumların hayatında önemlidir. Onunla düşünür, onunla konuşuruz. Hayatımızın dışı yansımasıdır. Kelimeler artık kendi anlamlarına gelmemeye başlayınca toplum hayatında çöküş başlamıştır. Medeniyetlerin çöküşü ilk önce kelime ve terimlerde başlar" dedikten sonra S.Karakoç'un *Kıyamet Aşısı* ve *Sütun* adlı kitaplarına da değiniyor.

Celâ, Cemil; *Savunma*, 5. Dön., S.14, Mart 1976

Çağın baskısı, kötü ruhlar insanın üzerine üzerine abanmaktadır. Bunalıma düşen insanlığı, zaman karşısında sorumluluğumuz hissederek ruh sağlığına kavuşturabiliriz. İnsanı kurtarmadan neyi kurtarabiliriz?

Sanatçının Mutsuzluğu, 5. Dön., S.6, Temmuz 1975

Çağımızda insan da, bir insan olarak sanatçı da mutsuzdur. Çünkü sanatçı görevini yapmamakta 'sanat'ın tuzağına takılıp kalmaktadır. Dolayısıyla metafizikle bağlantısını koparmıştır. Bu bağlamda Mevlana, Yunus sanatçı için iyi birer örnektir. Sanatçının görevi; güncele yakalanmadan özü, kalıcı olanı, sanatı anlatmak olmalıdır.

Uyumsuzluk, 5. Dön., S.8, Eylül 1975

Şehirlerin tabiata ters düşmesinden sonra gönül rahatlığını yitiren insan iki grupta incelenebilir: Biri ümidini yitiren, bocalayan insan; öteki başkaldıran, hesap soran.

Önce, 5. Dön., S.3, Nisan 1975

Umut insan hayatında önemlidir. Ama umut inançla birleşince anlamlıdır. En önemlisi 'insan'dır. Bunlar insanla birlikte düşünülmelidir.

Cesaire, Aime (Çev: Emin Ziyaioğlu); *Sömürgecilik Üstüne Söylev*, 5. Dön., S.4, Mayıs 1975

Temel sorunlarını çözemeyen bir uygarlık, gerileyen can çekişen bir uygarlıktır. Batı uygarlığı bu durumdadır ve işçi sınıfı ve sömürgecilik sorununu çözememiştir. Avrupa ahlaken, manen savunulamaz.

Clezio, J.M.G. Le (Çev: İshak Yetiş); *La Fièvre*, 5. Dön., S.38+76, Mayıs 1981

Hayat bıkkınlık verici ve çılgınlıklarla dolu. Mutluluk yok gibi... Sadece "yazmaya" tutunduğunu belirtiyor.

Çevik, İrfan; *Silahı Tırnak Olunca Usun*, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979

Suçlar tırnaklarda gizlidir. Tırnaklar ne kadar uzun ve kirliyse insan o kadar suçludur. (Tırnak burda bir sembol olarak kullanılmış.)

Çürümüş İlişkiler Evreninde, 5. Dön., S.38+62, Mart 1980

Bir düşküne, bir yoksula yardım etmek görevimizdir. Bu yardımı onurlarını koruyanlar yapacaktır. Yardım elini bütün dünyaya uzatacaktır.

Dağ, Davut; *Hepsi de Bir Sürgünü Yaşamaktadır*, 5. Dön., S.38+28, Mayıs 1977

İnsan, seçerken, yönelirken hürdür. Ancak çağımızda insanın seçim yolları kapanmıştır. Her şey putlaştırılmış, onur imajı bile putla ifade edilir hale gelmiştir. Sanatçı ve yazarlar toplumu uyarakken kendini kendi putuna adamıştır.

İnsanı, 5. Dön., S.23, Aralık 1976

Zaman içinde olma, zamanı hissetmektir, kalple zamanı barışık tutmadır. Özgür olmak, kalbi bile isteye başkasına vermektir, sunmaktır, zorla alınmak değil. İnsan edilgenleşmiş ve zamandan kopmuştur. Zamanın kanatlarını içimizde hissetmedikçe zulüm sona ermeyecektir.

Çelişki, 5. Dön., S.18, Temmuz 1976

İnsanımız zorla içine itildiği, kendisine yabancı bir hayatı yaşamaktadır. Bunun için de bir çelişkiler yumağı olmaktan kurtulamamaktadır toplum. Herşeye rağmen insanımız kendisine yaraşan bir hayatı yaşamak umudundadır.

Evet, 5. Dön., S.38+36, Ocak 1978

Yalnızlığı, karmaşayı ve yaşama sevincini anlatıyor.

Kukla Oyunu, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977

Yaşadığımız hayat bir oyundur. Kendi hayatımızı kendimiz olarak ne zaman yaşayacağız? Bize verdikleri rollerden sıyrılıp ne zaman kendimiz olacağız?

Gün Oylumu, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

Uyku üzerine düşüncelerini aktarıyor.

Ur, 5. Dön., S.38+38, Mart 1978

Sömürüyü, haksızlığı, işkenceyi, uyumsuzluğu görünce insan yalnızlıkla çepeçevre kuşatıldığını anlar.

Kendini Komuşmuyor, 5. Dön., S.38+32, Eylül 1977

Çağımız insanı kendi kendisi değil. Benliğini hep dışardan topluyor. Diğer bir söyleyişle günümüz insanı bir oyuncudur. Hep ikinci bir kişiliği oynamaktadır.

Gül Yorumu, 5. Dön., S.38+45, Ekim 1978

Gül üstüne bir deneme.

Uzlaşma, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977

Hayatın parıltılı çizgilerinden uzak yaşıyoruz. Bilinçsizce katılıyoruz hayata. Şehir medeniyetle, insan şehirle özdeştir. Kişiliğini oradan toplar, uygarlığa oradan ulaşır. Bugün kentle insan arasında uyumsuzluk vardır.

Kentin Görünimleri, 5. Dön., S.38+54, Temmuz 1979

Şehir akşamüstü bir resimdir. Hepimiz evlerimize taşır dururuz. Özellikle akşam üstlerini daha yoğun olarak yaşar şehir; İşçiler, memurlar, simitçiler, sevgililer... Alışkanlıklardan kurtuldukça seçim hürriyetine kavuşacağız. Reklamların yoğun bombardımanı bizim için bir alışkanlık olmamalıdır.

Üs, 5. Dön., S.38+50, Mart 1979

Birbirimize yabancılaştık, birbirimizden uzaklaştık. Bunu ortadan kaldırmanın yolu birbirimizle "konuşmak"tır. Birbirimizi anlamalıyız.

Ceylan Kovalamak, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982

İnsan eziliyor, siliniyor, dağılıyor ama ben insandan yanayım.

Duvarlar, 5. Dön., S.17, Haziran 1976

Çağın insanı kendi kendini somuta, küçüklüğe, geçici olana hapsetmiştir. Büyük aşklar, sonsuzluk, yüce ve derin gibi kavramlara kapattı kendini. Kendini yeterli saydı. İnsan olmanın değerini, yüreğin ne işe yaradığını bilemedi. Artık yüreğin işlevini ve görevini bilen, iyiyi, güzeli tanıyan insanların "parmaklarından geleceğin tomurcukları" patlayacaktır.

Deniz, Musa; *Yürümek*, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981

Çağımızda insanlar "silahlardan çok düşüncelerle öldürülüyorlar." Bu cinayet "yoz sanatçılar" vasıtasıyla işleniyor. Kimdir Yoz Sanatçı? Toplumu uyarmak yönlendirmek yerine kendi çıkarını ön plana çıkaran, uzlaşmacı, sanatı ticaret eşyası haline getiren kişidir.

Us Eskimesi, 5. Dön., S.38+72, Ocak 1981

İnsanın sorumluluğu akli melekesiyle vardır. Akli melekemize yönelen tehdit içten ve dıştan. Kendinizi hep tutuklu gibi hissedersiniz yolcuyken ya da ikamet ederken. Beton yığını veya çelik kutunun içinde mahkumsunuz.

Umut Yolu, 5. Dön., S.38+71, Aralık 1980

Yazar toplumun yol göstericisi, yönlendiricisidir. Yazarlık bir kişiliktir. Eğer yazar yabancılaşmışsa, toplumunu bir uçuruma sürüklüyor demektir.

Evlice, Necip; *Düşünsel Savaşım II*, 5. Dön., S.38+74, Mart 1981

Sanat kaygısının yanında insanı ilgilendiren her şey ve insanlığın şu andaki içler acısı hali, yazarı da ilgilendiriyor, ilgilendirmeli. Çünkü "yazar çağının tanığıdır."

Düşünsel Savaşım, 5. Dön., S.38+72, Ocak 1981

Medeniyet seçimini milletin geçmişini dikkate alarak doğru yapmış yazarlar/sanatçılar, yönlendirme, uyarma görevini yerine getirebilirler. Halbuki günümüz sanatçıları/yazarları milletiyle bağı olmadığından (veya az olduğundan) bu görevlerini yerine getiremiyorlar ve insani problemleri çoğaltıyorlar.

Göçer, Ali; *Kara Yazılar*, 5. Dön., S.38+78, Temmuz 1981

İnsan bir yanıyla da 'öfke'. Öfkesini biriktirmeli içinde, sonra da bilinçle kullanmalıdır.

Kara Yazılar, 5. Dön., S.38+74, Mart 1981

Bütün insani değerler yağmalanmış, içimiz viraneye dönmüştür.

Kara Yazılar, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981

Doğumla ölüm arası uzun bir yürüyüştür. İnsan mesleği ne olursa olsun bu yürüyüşü alınının aklıyla bitirmek zorundadır.

Kara Yazılar, 5. Dön., S.38+71, Aralık 1980

İnsan inansa da inanmasa da umutsuz zamanların da Tanrı'yı hatırlıyor, ondan yardım istiyor.

Soru Sormak, 5. Dön., S.38+51, Nisan 1979

Makul soru sormak, akla yatkın cevap vermekten önemli belki. İnsanı sorularla anlarız. Ancak parçayı sorgularken bütünü kesinlikle gözden kaçırmamalıyız.

Midye Kabuğu, 5. Dön., S.38+98, Mart 1983

Yanlışlığın alışkanlığa dönüşmesi, "elle gelen düğün bayram" anlayışı, topluma musallat olan ve onun yıkımına sebep olan vakialardır.

Kara Yazılar, 5. Dön., S.38+97, Şubat 1983

Görmek göz işidir, bakmak da göz işidir ama "görmek ve bakmak" birbirinden çok farklıdır. Her bakan göremez. Görmek dikkat ister.

Kara Yazılar, 5. Dön., S.38+95, Aralık 1982

Zaman içinde yaşadığımız 'an'. 'An' lar birike birike somutlaşır. An'da varolan insani korkular. Düşüş onlardan birisidir. Ve insanla birlikte başlar.

Ürpertiden Kaçmak, 5. Dön., S.38+25, Şubat 1977

Bu çağın insanı bir tıkanıklık içindedir. Bir çocuk saflığına ihtiyacı vardır. Bu tıkanıklığı aşmak için gayret göstermiyor. Gösterse de çabuk yoruluyor. İnsan hakları konusunda batı iki yüzlü davranıyor. Ezilen insanların acısını içinde hissetmiyor.

Sıkıyönetim, 5. Dön., S.38+44, Eylül 1978

İlk insan yeryüzüne indiği zaman bütün tabiatı yaşama şartlarına uygun buldu.

Zamanla fiziki güçlere taptı, zamanla fizik ötesine inandı. Bu ikilem zamanımıza dek sürdü. Şimdi de teknolojinin gelişmesiyle insanla nesne karşı karşıya kaldı.

Kara Yazılar, 5. Dön., S.38+83, Aralık 1981

Ortak dil, bakıp da görememe, zamanın kadrini bilme ve yazarın kendi uygarlık değerlerini diğer insanlara ulaştırmasından bahsediyor.

Kara Yazılar, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982

Sabah bir başlangıç, öğle zirveyse, "akşam yaşlılığı, yatsı ölümü çağrıştırmaz" mı? Kendimizi hesaba çekmeliyiz.

Kara Yazılar, 5. Dön., S.38+80, Eylül 1981

Oruç aynı şeyleri beraberce hissetmenin adıdır. Dünyada aynı şeyleri hissettiğiniz milyonlarca insan olduğunu düşündüğünüzde yalnızlığınızı unutursunuz. Hüznünüz kaybolur. Ya aynı topraklarda ama size kilometrelerce uzak olan insanlar?

Hümmam, Mazhar; *Karanfiller*, 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983

Arif Ay'ın şiirinden de esinlenerek Karanfil imajını söz konusu ediyor.

Ionesco, Eugène (Çev: Nuri Pakdil); *Başkaları Gibi Düşünmeme Yürekliliği Göstermek*, 5. Dön., S.38+33, Ekim 1977

Fransız aydınlarının anlayışının çok değiştiğini ve başkaları gibi düşünmemeyi konu alan, Le Figaro gazetesinin 17-18 Eylül 1977 günlü sayısında yayınlanan sohbetinin çevirisidir.

İnan, M. Akif; *Dönüşüm*, 4 Dön., S.8, Nisan 1974

Bize ait olan değerleri dile getirmemize rağmen sadamıza aksisada ya hiç gelmiyor ya da çok az geliyor. Günümüzde aydın geçinenlerin bu toplumun yol kesicileri olduğu daha bir netleşsin diye aksisada daha yüksek gelmeli.

Medeniyet Derken, .3 Dön., S.19+5, Nisan 1972

Medeniyet ve onun oluşmasında etken olan unsurlar söz konusu ediliyor.

Kahvecioğlu, Celil; *Laiklik*, 1. Dön., S.7-12, 1969-1970

Laiklik, Avrupada, kilisenin mi yoksa devletin mi iktidar olacağı meselesinden doğmuştur ve upuzun tarihi bir geçmişi vardır.

Yasaları Yerlileştirmek, 1. Dön., S.5-6, Haziran-Temmuz 1969

Tanzimat ile uç veren batıllaşma hareketini özetledikten sonra başarısızlığın, müesseselerin intibak değil nakil şeklinde olduğunu vurguluyor. Yasaların yerlileşmesi gerektiğini ve bunun için neler yapılabileceğini soruyor.

Kaplan, Yaşar; *Önce Söz Vardı*, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978

'Yazı' ve 'Söz'ü karşılaştıran yazar kimi zaman birinin, kimi zaman diğerrinin fonksiyonunun ön plana geçtiğini anlatıyor.

Karaçalı, Ali; *Örten Sessizliğe*, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982

Sessizlik, hayal etme, düşünebilme gibi konuları irdeliyor.

Karatepe, Şükrü; *Toprağın Kanı*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975

Bizim uygarlığımızın özelliği müjdelemek iken, bugünkü batı uygarlığının özelliği korkudur, umutsuzluktur. İnsanı öte inancından, insani olandan soyutladılar, makinaya çevirdiler. Ama zayıf da olsa bir umut ışığı vardır ve bunların sonu gelmiştir.

Kılıçoğlu, İsmail; *Eklenti*, 4 Dön., S.7, Şubat 1974

Batıcı düşünce yedeğinde bozucu, yokedici, saldırgan bir ruhu getirmiştir. Batı sinsi bir canidir. Onlar doğuluları horlar, aşağı görür. Batının İslam uygarlığı ve diğer doğu uygarlıkları karşısında tutumu ikincinin lehine ve neredeyse dostçadır.

Benttutucular, 5. Dön., S.2, Mart 1975

Benttutucular iyiliğe, güzelliğe, hakikata karanlık yürekleriyle karşı çıkanlara rağmen, toprağa hasret su, suya hasret toprak gibi birbirlerine kavuşacaklardır.

Zaman Döne Döne, 5. Dön., S.1, Şubat 1975

İnsanın özü gerçeğe yatkın yaratılmıştır. İnsan özüne dönmeli, bir aşı ameliyesiyle uğraşmamalıdır. İhtilaller birer aşı örneğidir. Zaman insana bu eyleminde yardımcıdır. Yazarlar ve aydınlar bunu anlatmakla sorumludur.

Koç, Turan; *İnsanlığın Durumu*, 5. Dön., S.38+47, Aralık 1978

İnsanlığın durumu o hale geldi ki, oynayan da biziz, oyunun oynandığı yerde biziz, seyreden de biz. Bir karmaşıklık yaşıyoruz. Bunun temelinde insanın daha çok biriktirme iştihası yatıyor.

Tarihi Tutarak, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978

İnsan kendi hayatını yaşar, kendi ölümünü tadar. Söz konusu olan onu değerlendirmek değil, anlamaktır. Onu anlamak belli tarihleri kronolojik olarak sıralamaktan ziyade hayatı hangi kavramlarla sezinlediği şekilde olacaktır.

Tek Anımlı Tümce, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977

Bilim hakim olunca herşeyi bilimsel bir temele oturtmak istiyoruz. Yapılan bilimin doğrularını insanda denemek yerine bilimsel çabalar kesin doğru kabul edip insanı ona uymaya zorlamaktır. Bütün dünya "tek anlamlı tümce" kurmaya zorlanıyor. Halbuki yalınlık ve soyutluk ayrı şeylerdir. Çok boyutluluktan korkmamalıyız.

İvme, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982

Yabancı kültüre takılıp kalmamak şartıyla değişik kültürlerle dialog kurmak bize insanı, çevreyi, tarihi vs. tanıtır, yeni ufuklar açar.

Dinamikler, 5. Dön., S.38+93, Ekim 1982

Yüzyıllardır toplumları ayakta tutan dinamikler vardır. Bunlar canlı değerlerdir. Edebiyatın üzerine oturduğu da bu alandır.

Sanatçı Duyarlığı İle, 5. Dön., S.38+40, Mayıs 1978

Medeniyeti tanımladıktan sonra medeniyetleri insanla uyumu açısından karşılaştırır, medeniyetin bir bütün olduğunu vurgular. Medeniyet-insan ve medeniyet-toplum ilişkilerini ele alır.

Kurşun, Mehmet; *İnsanın İçindeki Mağara*, 5. Dön., S.38+36, Ocak 1978

Dünya küçüldükçe, insan ağırlığını daha çok hissediyor, insan kendi mağarasına gömülüyor veya özü aramak yerine görüntüye takılıp kalıyor. Dünyayı zahiren algılama çabası insanı yanıltıyor.

Sarılmak mı Sıkıca Boşalmış Bir Bütete, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

Sorunların temelinde Tanrı'ya, Tanrısal öğretiye inanmamak yatıyor. Halbuki bu inanç olmaksızın insanların çabaları boştur. Bir de zaman insanın şahidi ve kalıcıdır.

Bir Kez Daha, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978

İnsana eşyaya değer verildiği kadar değer verilmiyor. Buna rağmen "yiğit bir eylemci" kalan insanlara hakça, adilce, insan onuruna yaraşır bir hayat yaşanacağını göstermek için bile bile ölüme koşuyor.

Ussal Başkaldırı Tinsel Bağlılık, 5. Dön., S.38+46, Kasım 1978

İnsan bir okyanustur sanki, kimi zaman içinde biriken coşkuyu uçan kumlar misali dile getiremez. Yazarlar da öyledir. Söylenebilecek en son 'söz'ü söyledim demezler. Bütün yazarlar ve sanatçılarda kendini aşma, daha ilerilere ulaşma isteği vardır. Ama kutsala inanmayan yazar insanın iç dünyasına giremez. İnsan aklıyla kalbini birleştirmek zorundadır.

Önce Kendi Surumu, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978

Bakışlarımızı bütün olumsuzluklara rağmen, etkilenmeden, insanın özüne, onun sorunlarına çevirmeliyiz. Olumsuzluklardan tiksinden, sorumluluktan kaçmadan. Umudumuzu yitirmemeliyiz.

İnsan Uygarlığına Baka Baka Isınır, 5. Dön., S.38+41, Haziran 1978

Kelimelerle düşünür, düşündüğümüzü kelimelerle anlatırız. Şair de kelimeleri iyi kullanan insandır. Buna rağmen şiire kesin anlamlar yükleyemeyiz. İyi şiire ulaşmak için şunlar kullanılır demek zor belki, ama tarih yani bilinçaltı sürekli gözünüzde bulundurulmalıdır.

Baskına Uğramış Topların Katı Yalnızlığı Gibi, 5. Dön., S.38+30,
Temmuz 1977

İnsanın sükunete ihtiyacı var. Bu sükunet sabahları daha iyi hissedilir. Tefekkür
körükörüne mantığa bağlı kalmaksızın gerçek benliği bulma eylemidir.

Çiçek Vuruşları, 5. Dön., S.38+81, Ekim 1981

İnsanlar kavramlarla algılar ve düşünür. İçi boşaltılan kavramlar insan için bir süs
eşyasıdır.

Yaşama Mazgalların Arkasından Bakan İnsanlar, 5. Dön., S.38+28,
Mayıs 1977

Korkunun hakim olduğu bir çağda yaşıyoruz. Teknolojinin bu kadar hızlanması belki
de korkudan uzaklaşma kaygısından doğuyor. Sürekli vurgulanması gereken gerçek
çağın toptan ölüme gittiğidir. Kendine ulaşmaya çalışmak, derinleşmek, bütünleşmek
çözüm olabilir.

Yüzün Kanadıkça, 5. Dön., S.38+51, Nisan 1979

Durağanlık insanı ve düşüncesini mekanikleştirir. Yolculuklar hayatımızda ve düşünce
dünyamızda yeni atılımlar, yeni aşamalardır. Bizi statiklikten kurtarır.

İçte Bir Burgaç Döngüsü, 5. Dön., S.38+40, Mayıs 1978

Çağın karmaşık yapısı karşısında insan dış dünyası ile iç dünyası arasında, gerekli
uyumu gerçekleştirip denge kuramıyor. Yazar ve sanatçı da öyle. Mesela, ateist bir
yazar ölen dostuna Tanrıdan rahmet diliyor. İnsanın sorunlarını çözmesi, seçimini
yapması için ilk önce kendi içinde netliğe kavuşmalıdır.

Muaz, Mahmut; *Kentte Olmak Önemli*, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982

Başka bir kente yapılacak yolculuğun çağrıştırdığı düşünceleri konu ediniyor.

Müftüoğlu, Atasoy; *Firak*, 4 Dön., S.8, Nisan 1974

Çağdaş insan umutsuzluk, kaygı, endişe içerisinde. Çağdaş insan yalnızlı kuyusunda,
çağdaş toplum çıkmazlar dünyasındadır. Sistemler ve insan birbirinden uzaklaşmış ve
birbirini anlamaz olmuştur. İnsanın kendini yenilemesi iç hesaplaşmayla mümkündür.

Gereksinme, 4. Dön., S.3, Haziran 1973

İnsan uygarlık içinde bir anlam kazanır. Batı uygarlığı insana, insan batı uygarlığına
yabancılaşmıştır. Bu uygarlık insanı teknik seviyede bir üretim-tüketim ilişkisi içinde
görmüştür. İnsanın soylu bir hayatı yaşaması için madde-mana dengesi kurulmalıdır.

Kalem Uygarlığı, 4. Dön., S.2, Mayıs 1973

Bu çağda hükümferma olan maddi kaygılardır. Bu çağ insana kendi onurunu
unutturmakta, uluslara yaşam reçeteleri olarak kuramlar vermektedir. Yazık ki uluslar

bu kuramlara uyma kavgası veriyorlar. Şükür çağın bu yüzü değişiyor. "Kalem Uygarlığı"nın fedaileri yaşanacak bir evren kurma çabasındalar.

Oruç, Muharrem; *Oyuncular*, 5. Dön., S.38+93, Ekim 1982

Yaşadığımız hayat bir 'rol' ler bütünden ibarettir. Bir de çift kişilik taşırız. Bu kişiliklerden biri canı, biri bir kurtarıcı olabilir. Hangisi kendimiz diye soruyor.

Pıtrak, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982

Çarpık yapılaşma, bugün büyük şehirlerin özellikle kültürel başkent İstanbul'un bir sorunudur. İstanbul bu çarpık yapılaşmanın içinde mimarı özelliğini yavaş yavaş yitirmektedir.

Önder, Eyüp; *İnsan Sıcaklığı*, 5. Dön., S.38+47, Aralık 1978

İnsanoğlu sıcaklığını kaybetti. Aslında kaybetmedi eşyaya aktardı. Eşya insanı yakıyor şimdi. Yabancılaşma, aldanma kendimizde başladı. Sanatçılar bunu bilmezlikten gelemeyiz. Bildiği halde uyarmıyorsa 'cellatla' özdeşleşmiş olmaz mı diye soruyor.

Uzun Etli Duvarı, 5. Dön., S.38+29, Haziran 1977

İnsanlar arası ilişkiler, insanların birbirine karşı etten bir duvar olma durumu ortadan kalkmadıkça düzelmez, düzelemez.

Toplumu Ağlatan Ne, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979

Adnan Binyazar'ın *Ağıt Toplumu* adlı kitabından da bahisle ağıt konusunu işliyor.

Özdenören, Rasim; *Lût Dersi*, 3. Dön., S.19+2, Aralık 1971

Topluma egemen olan kötü ruhların, halkına yabancı, onun değerlerinden uzak, topluma kötümserlik aşılayacağı, aldatacağı, ama toplumun er geç bu kötümserlik düşüncesinden sıyrılacağını ve aldatılamayacağını anlatıyor.

Aradaki Çizgi, 1.Dön., S.5-6, Haziran-Temmuz 1969

Dünyadaki herşeyi insanın emrine veren ve onu eşrefi mahlukat olarak kabul eden İslam düşüncesiyle; dayanaklarını Hristiyanlık, Yunan Felsefesi ve insanı eşya yerine koyan Roma Hukuk'un oluşturduğu batı düşüncesini karşılaştırıyor.

Yeni Dönemle, 1.Dön., S.1, Şubat 1969

Tanzimatla başlayan taklid, edebiyat alanında da kendini göstermiştir. Artık yerli düşünceyi, sanatı ön plana çıkaran, yerli kaynaklardan beslenen bir edebiyat dönemi başlıyor.

İnşa, 4. Dön., S.7, Şubat 1974

İnsan umutsuzluk içinde sanki bir cehennemde yaşıyor. Kurtuluşu için yalancı tanrılara sığınıyor. Bu umutsuzluk içinde insan karşısındakine zulmediyor, onun mutluluğunu çalmaya çalışıyor. Bireyler arası ilişkilerde haksızlık, hodbinlik, açgözlülük hakim.

Uluslararası ilişkiler de bunun gibidir. Dünya çapında cehenmemi bir hayat hüküm sürmektedir. Bu çemberin kırılması, insanın, insana yaraşır bir anlayışla kendini kurmasıyla mümkündür.

Sığınak, 3. Dön., S.(19)+6, Haziran 1972

Eşya, tüketim sürecinde onun kölesi olmuş insan için bir puttur. Bu süreçte insan eşyaya egemen olacağı yerde eşya insana egemen olmuştur. Böylece yenik düşen insana huzur ve refah olmadığı gibi çevresiyle uyumsuzdur. Bu Yunan ve Roma medeniyetlerinden tevarüs ettiği inançla batı insanıdır. Bu insanın sığınağı birbirlerinin türevleri ve yanlışları üzerine kurulu Kapitalizm ve Sosyalizm gibi gözükse de yanıltıcıdır. Çünkü gerçek sığınak ilahi olandır.

Batının Açmazı, 3. Dön., S.19+5, Nisan 1972

Uygarlığın (Batı Uygarlığının) tartışıldığı bir denemede, akla, mutlak anlamda bağlı batı insanının akıl dışı bir tip ortaya koyduğunu söylüyor. Yazar şu hükme varıyor: "Akla bu denli bağlı oluş, bir yerde, insanı akıldışılığa (irrasyonelliğe) götürüyor."

Bir Nöbet Geçirmiştir. 4. Dön., S.8, Nisan 1974

İnsan karanlıklar içerisinde bir dehlizdedir. Yolunu şaşırmış, ruhen, bedenlen mecali kalmamıştır. Bir ışık aramaktadır ama ışıklar yalancı, yanıltıcıdır. Ancak insan gerçekten umarsa, umduğunu bulacaktır.

Pakdil, Nuri; *İlenç*, 4. Dön., S.10, Ekim 1974

İç baskı dış baskı insanlığın yalnızlığını yoğunlaştırıyor. İnsan hem işkence edene, hem işkence edilene acıyor, üzüyor. İnsan nasıl böyle işkence makinası haline gelir?! İnanç ve sevgi 20. yüzyıl insanının kalbine kök salmalıdır.

Toplantı, 4. Dön., S.6, Aralık 1973

Hac, evrensel düşünmeye doğru bir adım, insanın yaşadığı mekanı genişleten bir ibadettir. Hac kameri yıla göre senenin bütün günlerini dolaşır. Hac'da insan her türlü ayrıcalıktan ve ayrımcılıktan uzak, uluslararası bir toplantıda sorunları konuşarak ibadetini yapar.

Notlar 3, 4. Dön., S.3, Haziran 1973

Afrikalılar çağdan daha az yara aldılar. Bağımsızlık savaşlarını sürdürüyorlar. Cezayir bunlardan biri. Libya lideri Kaddafi bütün bir insanlığa kültür devrimi yapmalarını önermektedir. Bu önerinin başarılı olması için ciddi çalışmalar yapılmalıdır.

Notlar 1, 4. Dön., S.3, Haziran 1973

II. Abdülhamit'in Ortadoğu politikası, bugün karşı olanlarca bile anlaşılmıştır. O politikanın sona ermesiyle birlikte sömürgeciler Ortadoğu'ya doluşmuşlardır. İsrail

bunlardandır. Göçmen Filistinlilerin durumu çağ için utanç tablosudur. Şunu unutmamalı ki yazar çağından sorumludur.

Notlar 2, 4. Dön., S.3, Haziran 1973

Müslümanlar bir vücudun azaları gibi bir bütündür. Birine yapılan bir zulüm diğerini de rahatsız etmeli, ilgilendirmelidir. Filipinler'deki müslümanları bundan farklı düşünemeyiz. Kalem erbabı yapılan zulmü dillendirmelidir. Çünkü zulüm bu şekilde ortadan kalkacaktır.

Zulüm, 4. Dön., S.1, Nisan 1973

Korku, çağın bir hastalığıdır. Camus'nün bu çağı 'korku çağı' olarak adlandırması yerinde bir tesbit. İnsan, Tanrı'nın yerine makinayı koyarak ruhunun yağmalanmasına izin verdi. Batılı bu konumda ve çağdaş insanın simgesi. Ortadoğulu ezgin. Yeniden insanca bir duyarlılığa dönüş makinayı ve Tanrı'yı hak ettikleri yere koymakla mümkün. Bu da edebiyatla olacaktır.

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.38+68, Eylül 1980

Emek üzerine, müzik, kardeşlik, paylaşım üzerine bir deneme kaleme almış.

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.38+64, Mayıs 1980

Kirli mülkiyeti sorguladığı, sanat-edebiyat'ın bir silah gibi kullanılması gerektiğini anlattığı bir deneme...

İçten Bir Sorgulama, 5. Dön., S.38+62, Mart 1980

Osmanlı'nın tarih sahnesinden çekilmesiyle Ortadoğu ve Balkanlar dengesini ve koruyucusunu yitirdi.

Notlar, 4. Dön., S.7, Şubat 1974

İnsanın şuurlu olarak bağlanabileceği tek değer Tanrı'ya inanmasıdır. Ben inanıyorum ki öte dünya vardır. İnkarcılar dünyayı anlayamamış "budala"lardır ve kendilerine de başkalarına da zulmederler.

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.38+77, Haziran 1981

Kitap, emek ve fakirlik, Kudüs; söz konusu ettiği olgular.

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.38+71, Aralık 1981

Özgürlük, mülkiyet, paylaşım, vicdan gibi konularda düşüncelerini belirtiyor.

Kalemin Yüğü, 1.Dön., S.1, Şubat 1969

Edebiyatın ve yazmanın öneminden bahseder. Kurtuluşun edebiyat yoluyla olacağına inanır. Bu yazı bir çıkış bildirgesi gibidir.

Ağırlıklar, 5. Dön., S.38+112,113,118,119, Mayıs, Haziran, Kasım, Aralık, 1984

22 Haziran 1984, 5. Dön., S.38+117, Ekim 1984

19 Haziran 1984, 5. Dön., S.38+116, Eylül 1984

11 Haziran 1984, 5. Dön., S.38+115, Ağustos 1984

Altındağ'ın Kavalası, 5. Dön., S.38+115, Ağustos 1984

29 Mayıs 1984, 5. Dön., S.38+114, Temmuz 1984

Umutsuzluğun Öte Kıyısında, 5. Dön., S.38+25, Şubat 1977

Tarihsel olarak Osmanlı'nın bunalımı ve sona erışı Avrupa'nın ve Ortadoğu'nun bunalımı olmuştur. Osmanlı bir denge unsurudur der Toynbee, diyor. Avrupa bizi bunalıma ittikten sonra kendisi de bunaldı ve Ortadoğu'nun üstüne yıkıldı. Türk ulusunun yabancılaşmasına, yabancılaştırılmasına değindikten sonra bir alıntıyla bitirir: "... insanın hayatı umutsuzluğun öte kıyısında başlar." (Sartre *Sinekler* oyunu)

Yeni Sözcükler Bulmak Gerekiyor, 5. Dön., S.21, Ekim 1976

Hepimiz ölüm karşısında duyarlılığımızı yitirdik. İnsanlar ölüyor, insan soyu tükenmiyor. Ama insanda birşeyler ölüyor, tükeniyor. Hafızanın asıl görevi insanların birbirini öldürmesini hatırlamak olmalıdır. İnsanı her durumda savunabilmeliyiz.

Yoksa dünyanın sonu olur.

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.18, Temmuz 1976

Zaman, yalnızlık, rüya, doğal yaşamla çelişen içinde bulunduğumuz yaşam, ahlak, kutsal, insanın tanınması gibi sorunsallar üzerine düşüncelerini aktarıyor.

Haziran 1983, 5. Dön., S.38+108, Ocak 1984

Söylev, 5. Dön., S.38+103, Ağustos 1983

Yazarın *Biat III* adlı deneme kitabından alınmıştır.

Karabasan, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

Korsan da, gerilla da batı uygarlığının hastalıklı halinin bir sonucudur. Korsanlık, gerillalık bir suçtur. Ama devletin veya devletlerin örgütlü olarak bu suçu işlemesi neyle izah edilmelidir? Devlet şiddetin simgesi olmamalıdır.

1923 Devriminden Sonra, 1. Dön., S.7-12, 1969-1970

"1923 devrimi"nden sonra, Türk yazarlarının durumu, tutumu, şaşkınlığı, tüm sapmalara karşı yerli düşüncüyü savunma savaşına girenlerin davranışları çok kısa bakışlarla incelenmektedir.

Devrimlere Kadar, 1. Dön., S.4, Mayıs 1969

Dünya savaşları edebiyatın konumunu değiştirdi. Doğulu yazarla batılı yazar farklıdır. Doğulu insanda duygu ağır basarken, batılı insan daha çok mantık ve akılla bakar.

Reha, Mehmet; *Sağın Hakkı*, 2. Dön., S.12+7, Kasım 1970

Tanzimattan bu yana sosyal problemlerimize batılı mantıkla çözüm aramanın yanlışlığının bütün ciddi aydınların (dünya görüşleri ne olursa olsun) ortak kanaati olduğunu söyledikten sonra 1980 öncesi daha çok geçerli olan ve o dönemin mantığını öne çıkararak sağcılışmayı milli değerlere sahip çıkmak anlamına alan yazar sağ ve sol kavramlarını tartışıyor.

Bir Acı Tarlası, 3. Dön., S.19+7,8,9, Eylül 1972

Bir milletin hayatında -tıpkı bir insanınkindi olduğu gibi- aydınlık ve karanlık günler vardır. Önemli olan karanlık günlere nasıl gelindiğini anlamaktır. Zengin bir tarihi olan bu millet, hakim olduğu dönemde olaylara, eşyaya, halklara insanca bakmış ve kendi dışındaki varlık ve eşyaya insani bir özden hareketle yaklaşmıştır.

Selimoğlu, Hakkı; *İp*, 3. Dön., S.19+5, Nisan 1972

Kavramsal olarak tarih söz konusu edilmektedir.

Sonumut, Ebubekir; *Düşman*, 4. Dön., S.3, Haziran 1973

Bu ulus yerli değerlerden koparılıp batılı değerleri benimseye, batılı bir hayatı yaşamaya zorlanmıştır. Bu da batılı düşünce tarzını benimsemiş düşman yazarlar vasıtasıyla gerçekleştirilmek istenmiştir. Yerli düşünceyle beslenen ürünler artık rekabet edecek durumdadır. Yani yeniden uygarlığa sahip çıkılıyor.

Gök Yarıldığı Zaman, 5. Dön., S.5, Haziran 1975

Bir ara nesil (köprü) olarak yaşıyoruz. Gerçekleri söylemeliyiz. Çünkü biz kendimizden öncekileri yargılıyorsak gelecek nesil de bizi yargılayacak. Kendimizden öncekilerle sonrakiler arasında geçmişi bilerek ve değerlendirerek köprü olur kendimizden sonrakilere aktarırız.

Söylev III, 5. Dön., S.38+60, Ocak 1980

Bağımsızlığa, özgürlüğe davranışlarla değil içten gelen duygularla varılabilir.

Ateşe Tutmak, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981

Millet olarak bir "kimliksizlik" i yaşıyoruz. Buna bir de Ortadoğu sorunu eklendi ve 1970'lerden sonra sanatta/edebiyatta ağırlığı daha çok hissedilmeye başladı. Sevindirici olan "Kimliğim ne oldu" sorusunu soranların sayısının çoğalmasındır.

Söylev II, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979

Kimliksizleşme, sanat/edebiyat, vicdan gibi konuları insanla ilişkilendiriyor ve bunların insanın direncini artırdığını konu ediniyor.

Söylev I, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979

Kirli mülkiyet, sömürü, karanlık, kahpelik. Bunlara karşı, insanın dik tuttuğu bir alını yani onuru vardır.

Kelebekler, 5. Dön., S.38+55, Ağustos 1979

Dünyanın değişik bölgelerinde bağımsızlık savaşı verenler böyle bağımsızlıklarına kavuşabilirler.

Su, Hüseyin ; *Bir Yağmur Türküsi*, 5. Dön., S.38+111, Nisan 1984

İnsan, bulduğunda değerini anlayamadığı, yitirdiğinde onsuz edemediği bir "kayıp"ın peşindedir.

Temel, Ali Ulvi ; *İpi Tutmak*, 5. Dön., S.38+32, Eylül 1977

İnsanoğlu seçimini iyi yapmalı, gerekli ipten tutunmalıydı. Fizikötesi iple fizik ipten birini seçmeliydi. Fiziğin tellerini (ipi) seçti ve çarpıldı.

Toygun, Özger ; *Recm Törenleri*, 5. Dön., S.38+117, Eylül 1984

Utanma yüzlerden kazındı. Vicdan yok artık. İnsanlar yüzlerinde maske taşıyorlar.

Yahya, Abbas ; *Ötesi*, 5. Dön., S.38+87, Nisan 1982

Ne yapacağımızı şaşırdığımız anlar olur. Otursak mı kalsak mı? Böylesi zamanlarda müziğe ihtiyaç duyarız. Buna benzeyen bir de resim var. Ama sesizlik hepsinden farklı.

Cadı Düğümü Ya Önerim Var Benim. 5. Dön., S.38+84, Ocak 1982

Şartlara göre belirlenen hayata boyun mu eğeceğiz yoksa direnecek miyiz? 20. yüzyılın temel sorunu bu. Bir de Tanrı'ya karşı sorumluluğumuzun farkına nasıl varabiliriz?

Aygit, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982

İnsanı öldürme olayı, tekniğin gelişmesiyle daha da gelişti. Öldüren insan öldürme olayından kendini uzaklaştırdı ve saklandı. Ölen insan teknikle karşı karşıyadır.

Yakup, Mustafa ; *Yürek Derinliği*, 3. Dön., S.19+6, Haziran 1972

Yerli değerlere aldırmayan aydınlarla halkın arası kopuktur. Bunun sonucu olarak da edebi eserler (özellikle hikaye ve roman) yerli bir geleneğe oturmak yerine yabancı örneklerin fonunu, motifini kullanırlar. Edebi eserler bir yürek derinliği sağlamak istiyorlarsa "metafizik gerilim"e yaslanmalıdır.

Yavuz, Selim; *Seçimin Sonuçları* 5. Dön., S.38+29, Haziran 1977

İnsanlar cinayetlere karşı sorumluluklarının gereğini yerine getirebiliyorlar mı?

Teknolojinin egemenliğine boyuna eğmiş ülkelerle az gelişmiş denilen ülkeler karşılaştırıldığında, ikincilerin lehine ölümün anlamını yitirmediği söylenebilir. İnsan yakınlarının ölümünü gördükçe kendi ölümünü daha bir özümüyor. İnsan 'varlık' sorununu çözmeli, çözmeye çalışmalı, ölüm olgusunu böyle kavrayabilir. Her çağda

insan hayatına anlam kazandıracak davranışları aramıştır. Ama insanlık hayatın bir emanet olduğunu kavramadıkça cinayetlerin önüne geçilemez.

Öz Saygı, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

İnsanoğlu saygıyı yitirdi. En belirgin özelliği saygıyı yitirmesinden dolayı çabuk müsbet bir girişim başlatılacaksa insana onurunu ve saygınlığını kazandırarak işe başlamalıdır.

Yolcu, Yunus; *Boşluğu Yazmak*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982

"Cinnetin üstüne üstüne yürümeden" bizi bunaltan boşluklardan nasıl kurtulabiliriz?

Yeşilyurt, Cahit; *Omur Siperine Geçerek*, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978

Sadece yergiyle özdeşleşen bir eleştiri yöntemi olarak doğru olmadığı gibi istenen sonucu da doğurmaz. Gerçeklik tek boyutlu olmayabilir. Bakış açısına göre bir sonuca ulaşmak mümkündür. Gerçeklik insanın özüyle çelişmez. Bu ilkeye aykırı hareket eden uygarlık çökmek durumundadır.

Çöl Uzadıkça, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

'Çöl' imajı iyi yansıtır insanın yabancılaşmasını. İnsanın varlık problemine ilişkin olumsuzluklar, yanlışlıklar, çoğaldıkça, eşya ile çarpık ilişkiler kuruldukça bir 'çöl' büyüyüp azmanlaşmıştır.

Ortak Bir Dil Oluşturmak, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978

Ortak bir dil oluşturmak korkuya sebep şartların ortadan kaldırılmasını gerektirir. Bu en azından diyalog halinde olmanın gereğidir. Diyalogun olmadığı yerde hayat da yoktur. Sanatsal hareketler, en azından, aydınların anlaşabileceği bir dil meydana getirecektir.

Doğasız İnsan, 5. Dön., S.38+54, Temmuz 1979

Metal ve beton yığınları arasında tabiata yakınlığımızı yitirdik. Toprak burnumuzda tütüyor. Yaylayı, ovayı, dağı unuttuk. Ama umudumuzu yitirmedik, onlara tekrar kavuşacağız.

Yetiş, İshak; *Dirençle*, 5. Dön., S.38+44, Eylül 1978

Olumsuzluk insana bir nesne gibi bakan batı medeniyetini seçmekle başlıyor. Bu olumsuzluğu, insanı, insan olarak algılayarak ortadan kaldırabiliriz.

Zengin, Bahri; *Ödül*, 4. Dön., S.6, Aralık 1973

Karanlığı, alacakaranlığı, aydınlığı yaşamayan bilmez. Bir Anadolu köyünde doğmasaydık biz de bilmezdik belki. Bir de aşkı, mutluluğu öğreneceksek, yüreğimize koyu bir karanlık gibi çöken o korkuyu yeneceğiz.

İbrahim Öğretisi, 4. Dön., S.7, Şubat 1974

Her insan ve ulus kendini hesaba çekmeli özeleştiride bulunmalıdır. Bu hem aydın olmanın hem de geleceğe umutla bakabilmenin şartıdır. Her idealist insan İbrahim'in hikayesini öğrenmeli, anlamalıdır. Yaratılmışların tutsaklığından kurtulup özgürlüğe kavuşmanın yoludur. Bayram ve kurtuluş, kurban ve özgürlük arasında sıkı sıkıya bir ilişki vardır.

Uyum, 1. Dön., S.5-6, Haziran-Temmuz 1969

İlk insandan bu yana sosyal yapıyı belirleyen başlıca iki kaynak vardır: Din ve Tabiat kanunları (yani pozitif bilimler).

Topraklar, 1. Dön., S.4, Mayıs 1969

Çevreyi konu edinerek ve toprağı dünya ile özdeşleştirerek toprağa yapılan dengeyi bozucu davranışları konu ediniyor.

Ziyaioğlu, Emin; *Yazarın Biati*, 1. Dön., S.4, Mayıs 1969

Umutluyuz. Bu gün kara veya kızıl, insanı ezen sistemler yok olmaya mahkumdur. Çünkü kalemimizi bilinçle kullanıyoruz. Her kalem erbabı bir eylem adamıdır. Yazar biatını yapmıştır. Çağın acıklı durumuna bir son verecektir.

Girişim, 2. Dön., S.12+1, Mayıs 1970

Bugünkü bunalıma kurumlar ile halk arasındaki uyumsuzluğun sebep olduğu belirtildikten sonra, batıcı ve batılı ideoloji sahibi yazarların halk düşmanı olduğu ve halkla aralarında uçurumun var olduğu söyleniyor. Orta Doğu ülkelerinde de durumun bizden farksız olduğu kaydediliyor.

Yazar Kente İnmiştir, 3.Dön., S.19+3, Ocak 1972

"1923 devrimi"nin edebiyata yansıyor yansımadığını tartışır. Düşünce hayatımızda etkili olan batının, edebiyatımızı da etkilediğini ve konusu toplumculuk olan şiirin, konusu köy olan romanın da bunun uzantıları olduğunu iddia eder.

Değirmeler, 4. Dön., S.5, Kasım 1973

Hem kişi olarak, hem toplum olarak özeleştir bizi olgunlaştırır geleceğe daha sağlıklı bakmamızı sağlar. Kendimizi özeleştiriyile yenileriz.

TİYATRO ESERİ

Baraka, İmam Amir (Çev: Turan Koç) ; *Yaşamın Büyük Albenisi*

5. Dön., S.38+110, Mart 1984

Becket, Samuel (Çev: Ebubekir Sonumut); *Döngü*, 1. Dön., S. 7-12, Yıl 1969-1970

El Hakim, Tevfik (Çev: Davut Dağ); *Gerçekle Düş Arasında*, 5. Dön., S.38+48, Ocak 1979

(Çev: Nuri Pakdil) *Usa Aykırı Tiyatro Üstüne*, 5. Dön., S.2, Mart 1975

El-Hakim'in kişiliği ve sanatı üzerine kısa bir girişten sonra, kendisinin irrasyonel tiyatro diye adlandırdığı *Ey Ağaca Turmanan* 'ın önsözünün çevirisi var.

Gerçeküstücülüğün konusu olan 'soyutluk'un zaten eskiden beri Mısır sanatında bilinçsiz de olsa var olduğunu ve oyunu yazmasına sebep olan düşünceyi anlatıyor.

Pakdil, Nuri ; *Korku*, 5. Dön., S.10, Kasım 1975

Korkunun, tedirginliğin anlatıldığı, sona doğru umudun aşılandığı üç kişilik bir oyun.

Put Yapımevleri, 5. Dön., S.11, Aralık 1975

Oynanmaktan ziyade okunmak için yazılmış bir oyun. Çağdaş insanın kendi kendisiyle hesaplaşması anlatılır.

Tiyatro Üstüne Notlar, 5. Dön., S.15, Nisan 1976

Tiyatro başkaldıran insana yön göstermeli. Tiyatronun görevi 'Tanrıyı algılatmak', 'Soyut körlük'ü gidererek yok etmek. Bu çağın diktatörlerini en çok korkutan oyun yazarlarıdır.

Korku, 5. Dön., S.13, Şubat 1976

Korku adlı oyunun devamı. İnsanın, özüne fitratına dönüşü temasını işliyor.

Bakır Dönemi, 5. Dön., S.38+53, Haziran 1979

Kalbimin Üstünde Bir Avuç Güneş, 5. Dön., S.38+27, Nisan 1977

Okunmak için yazılmış bir oyun.

Bir Öldürme Töreni, 5. Dön., S.38+26, Mart 1977

Okunmak için yazılmış bir tiyatro eseri.

Belge, 3. Dön., S.19+4, Şubat 1972

Umut, 3. Dön., S.19+2, Aralık 1971

Prévert, Jacques (Çev: Nuri Pakdil); *Kimileri Ve Ötekileri*, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979

(Çev: Nuri Pakdil); *Aile Olarak*, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979

(Çev: Nuri Pakdil); *Harikalar Tablosu*, 1. Dön., S.3, Nisan 1969

Ay, Arif ; *Öncü Edebiyat*, 5. Dön. S.38+49, Şubat 1979

Emek sömürücülerine karşı, özgürlük ve adalet adına edebiyat öncülük edecektir.

İnsanın gizini (burada bilinmezler anlamında değil) edebiyatçı/sanatçı duyuracaktır.

Bağcılar, Münir ; *Edebiyatımızın İnsanı Nerede*, 3. Dön. S.19+2, Aralık 1971

Edebiyatın bir zamanlar muhayyel bir toplumu işlediği, bu topluma ve ortama ait olmayan tipler, karakterler meydana getirdiği ama bugün bu topluma ait kişileri ve konuları kullanan edebiyatçıların var olduğu ve çoğalacağı söz konusu ediliyor.

Çevik, İrfan ; *Sözcükler*, 5. Dön. S.38+86, Mart 1982

Son yıllarda çokca kullanılan "çağdaş yazar" kimdir sorusuna cevap arıyor.

Dağ, Davut ; *Boyutlar*, 5. Dön. S.38+25, Şubat 1977

Sanat, iç dünyayı insana açma çabasıdır. Bu anlamda sanat donukluğu hayata kavuşturur. Sanat insan için elzem olan sanki bir maden damarı yakalar ve izini sürer. Oradan insani olana ulaşır ve ulaştırır. Sanatı bir propaganda aracı olarak görmek onu asıl işlevinden uzaklaştırmaktır.

İnan, M.Akif ; *Divan Edebiyatı*, 2. Dön., S.12+7, Kasım 1970

"Tanzimattan sonra gelişen batı etkisindeki edebiyatımızı ve bu edebiyatın şahsında yaşanan politik ve sosyal olayları bir terkip içerisinde incelemeyi ve bazı sonuçlar çıkarmayı hedef tutan..." ve "Divan Edebiyatı ile yeni edebiyatın ayrı ayrı medeniyet anlayışlarının edebiyatları olduğunu ve haklarındaki bazı ters veya yanlış kanaatleri ele alarak cevaplayan bu yazı..." şeklinde takdim ediliyor.

Köprü Kurmak, 3. Dön. S.19+3, Ocak 1972

"Fikir hayatımızı hep edebiyat adamları temsil etmiştir." diye başlayan deneme edebiyat ve çağ ilişkisine değinerek edebiyatın "Gövdesi çağında, bir eli geçmişte, öteki eli gelecektedir." diye devam ediyor ve eski edebiyatla bağ kurmanın, onu anlamının sanatçı için gerekliliği savunuluyor.

Edebiyat Ve Politika, 1. Dön., S.2, Mart 1969

Edebiyatçının bir dünya görüşünün olması tabii, bu görüşünü de eserinin içinde eritmesi zorunludur. Ancak edebiyat politikanın hamalı değildir. Tanzimattan sonra gelişen edebiyat politikayla iç içedir.

Edebiyatımızın Gelişi, 3. Dön., S.(19)+7,8,9, Eylül 1972

Edebiyat bir milletin eşyaya ve hadiselerle bakışını yansıtır. Edebiyatçı, önceki ve içinde bulunduğu çağ arasında bağ kurar. Orjinalitesi de buradan kaynaklanır. Geçirdiğimiz sosyal ve siyasal değişimler bir önceki dönemin yanlış yorumlamasına sebep olabilir. Divan Edebiyatı da bu yanlış yorumlardan nasibini almıştır. Aslında Divan şiiri öz ve malzemesiyle bize aittir. En değerli yanı soyutlaştırmasıdır. Tanzimat bir batılaştırma

hareketi, onun edebiyatı da doğulu bir kültür üzerine batılı bir tavır kazandırmadır. Milletin özünden kopuktur. Milli edebiyat kendimize dönme çabası olmasına rağmen bunu başaramamış, bir sol edebiyatın doğmasına zemin hazırlamıştır. Bu ise bizim düşünce iklimimize uzak bir anlayıştır. Son dönemde aslı kaynaklara dönüşün önemli örneklerini görmekteyiz.

Sosyal Ve Siyasal Değişimler İçinde Yeni Türk Edebiyatı 1, 1. Dön., S.3, Nisan 1969

"Tanzimattan bu tarafa geçirilen siyasi ve sosyal hareketler ve bununla birlikte gelişen edebiyatımızın genel bir tahlil ve yorumu"nu yapmaktadır. Tanzimatı ve onu takip eden edebiyatını daha iyi anlayabilmek için o döneme kadar olan tarihsel sürece ve islahat hareketlerine kısaca değinir.

Sosyal Ve Siyasal Değişimler İçinde Yeni Türk Edebiyatı 2, 1. Dön., S.7-12, 1969-1970

Konunun daha iyi anlaşılması için Tanzimat Fermanı'nın tam metnini verdikten sonra yorumuna geçer ve Tanzimat Edebiyatı'nı anlatır.

Sosyal Ve Siyasal Değişimler İçinde Yeni Türk Edebiyatı 3, 2. Dön., S.12+1, Mayıs 1970

Batı etkisindeki Türk şiirini anlayabilmek ve bugünkü edebiyatın, Türk edebiyatı içindeki yerini tesbit için önceki edebiyatı bilmek gerekir tezinden hareket eden yazar geleneğin önemini vurguladıktan sonra edebiyatın sürekli geliştiğini söyler. Tanzimat sonrası Türk edebiyatı farklı bir kaynağa yönelmiştir. Bunda başarılı olup olmadığı bu yazı serisinin amacını oluşturur. Bilinen kanıya uygun olarak medeniyet bağlamında, edebiyatı, islam öncesi ve sonrası diye ikiye ayırır. İslam öncesi ve sonrası Türklerin dini anlayışlarından ve bunun edebiyata etkisinden söz eden yazar, İslamlıktan sonraki edebiyatı anlamak için İslam medeniyetine yabancı olmamak gerektiğini söyler. Divan Edebiyatının diline takılanlara, o sadece muhteşem bir vasıta der.

Koç, Turan; *Sanatçıda İkinci Kişilik*, 5.Dön., S.38+36, Ocak 1978

Bütün büyük sanatçılarda ikinci bir kişilik vardır. Bu kişiliğin, kendisine açtığı dünya ile yoğrulur, mayalanır. Bu, sanki sanatçıda kültürünün bir izdüşümüdür. Hepimizi kapsayan bir hassasiyettir sanatçının ikinci kişiliği, toplumu etkileyen yönüdür.

Ardına Bakarak, 5.Dön., S.38+102, Temmuz 1983

Sanat/edebiyat alanında, geleneği, ufkumuzu kapatacak şekilde değil ufkumuzu genişletecek şekilde lehimize değerlendirmeliyiz.

Biat II, 5.Dön., S.38+26, Mart 1977

Yazar, Nuri Pakdil'in *Biat I* ve *Biat II* 'sinden uzun alıntılarla yazdığı denemede insan ve yazar konusunu işliyor. Yazarın sorumluluğunu anlatıyor. Günün birinde, üstelik çok yakında yazarın kendine döneceğini ve insanın özüne aykırı olan yapaylığın önüne geçeceğini dile getiriyor.

Kurşun, Mehmet; *Aslında Sorun Tek*, 5.Dön., S.38+27, Nisan 1977

Toplumların devamlılığı, içinde barındırdığı tek tek fertlere bağlıdır. Ancak bireysel anlayışlarla bir bütüne gidemez. Sanatçı, bu farklı düşünceleri birleştiren, yön ve yol gösteren konumundadır. Sanatçının maddi manevi tüm konforu yerinde olsa bile mutlu olması imkansızdır. Çünkü onun görevi vardır.

Özdenören, Rasim; *Bütün Yıkıntıların Üstünde*, 3. Dön., S.19+3, Ocak 1972

"Edebiyatsız bir hareket düşünemiyorum" diye başlayan yazıda edebiyatla toplumun karşılıklı olarak etkileştiği ve dolayısıyla bir çağın ürününün o çağı şöyle veya böyle yansıtacağı söyleniyor.

Evet Bunalım Edebiyatı, 4. Dön., S.9, Haziran 1974

Bunalım edebiyatı yaparken, bu, karamsar olduğumuzu göstermeyeceği gibi gelecekte de umutsuz değiliz. İnsanımız bilinçleninceye kadar bu karamsar tabloyu çizmekten bıkmayacağız. Ama umutsuzluk asla yok.

Roman ve Hikaye, 1. Dön., S.5-6, Haziran 1969

Romanda esas olan bütün bir hayat, hikayede ise 'an'dır. Hikaye de nüans esastır. İyi bir romancı iyi bir hikayeci olmayabilir. Ya da tersi de mümkündür.

Pakdil, Nuri; *Edebiyatımızın Umudu*, 2. Dön., S.12+7, Kasım 1970

Yazarlığın ve sorumluluğun önemini vurguladıktan ve kendisinin sorumluluğu gereği halkın inancıyla beslenerek yaşadığını söyledikten sonra sorumlulukla yabancılaşmanın zıt iki kavram olduğunu belirtir. Rusya örneğinde Dostoyevski (sorumlu) ve Gradovski (yabancılaşan) yi karşılaştırır. Yabancılaşan yazarın özelliği olarak halkı ile arasında aşılmaz duvarlar örmesini, onun inancına sırt çevirmesini sayar. Bu toplumun da Osmanlı'nın son döneminden bu güne aynı eksende bir serencamı yaşadığını belirtir ve "Tüm çemberleri edebiyat kıracaktır sonunda" diyerek bitirir.

Reha, Mehmet; *Şartlanmış Edebiyat*, 2. Dön., S.12+1, Mayıs 1970

"Sanat, milli varlığın, kültürün kısacası bir milletin medeniyetinin en önemli kesitidir." denildikten sonra edebiyatla kültür daha geniş platformda medeniyet ile edebiyat arasında ilişki kurulmakta, geleneğin öneminden bahsedilmektedir. Bunalım bu ilişkilerin -farkında olarak veya olmayarak- sekteye uğramasıdır. Tanzimatla birlikte bu ilişki sekteye uğramıştır. Böyle olduğu için de sanatçı ile halkın arası açılmıştır ve yetişen birkaç aydın da rastlantı sonucu olmuştur.

Taşkın, Gaffar; *Romanımızda Gereken*, 3. Dön., S.19+5, Nisan 1972

Metafizikle metafizik eserin farkını belirttikten ve açıkladıktan sonra metafizik eseri (özelde metafizik romanı) anlatıyor.

Teymur, Mahmut (Çev: Nuri Pakdil); *Güdümlü Edebiyat Ve Gerçekçi Edebiyat*,

4. Dön., S.2, Mayıs 1973

Çevirmen, çeviriye ortak bir uygarlığın üyeleri olmamıza rağmen, Arapçayı bilmememizle yakınlıkla başlıyor. Herşeyden önce edebiyatla toplum arasında bir ilişki vardır. Yazar topluma göre daha ilerisini görüp ulusuna ufuk açmalıdır. Bu noktada "güdümlü edebiyat" tabiri karşımıza çıkar ve aynı manayı ifadeyle görevli bir çok kelime grubu vardır. Ama şu mutlaka sorulmalıdır: Amaçsız bir edebiyat olabilir mi? Amaçsız bir yazar oldu mu?

DEĞİNİ
İNCELEME
ELEŞTİRİ

Akkor, Abdullah ; *Batı Notlarının Düşündürdükleri*, 4. Dön., S.1, Nisan 1973

Son yıllarda batıya bakışta yerli düşünce lehine değişiklik olmuştur. Bu sevindirici bir gelişmedir. *Batı Notları* gezi kitabıdır. Bu yönüyle Evliya Çelebiyle karşılaştırılır. Evliya Çelebi'de baskın duygu gurur ve kıvanç iken, imparatorluğun çökmesiyle birlikte, yerini beğeniye, gittikçe imrenmeye bırakır. Cumhuriyet dönemine yaklaştıkça daha da yoğunlaşır bu duygu. Son yıllarda ise içe dönüş ve batıyla hesaplaşma gündemdedir. *Batı Notları* bu ikinci boyutun ağırlık kazandığı bir seyahatnamedir.

Aksay, Ahmet ; *Zaman Üstüne*, 5. Dön., S.38+65, Haziran 1980

Nuri Pakdil'in *Umut* ve *Korku* oyunlarına değiniyor.

Aksay, Emin ; *Metin Okumaları I*, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982

Nuri Pakdil'in *Bir Yazarın Notları* adlı deneme kitabını konu ediniyor.

Korku Üstüne Bir Çalışma, 5. Dön., S.38+63, Nisan 1980

Nuri Pakdil'in *Korku* adlı oyununu inceliyor.

Uzun Yürüyüşte, 5. Dön., S.38+56, Eylül 1979

Ali Ulvi Temel'in *Uzun Yürüyüşte* adlı öykü kitabını inceliyor.

Metin Okumaları II, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982

Pakdil'in *Bir Yazarın Notları*'nı incelemeye devam ediyor.

Bağlanma, 5. Dön., S.38+55, Ağustos 1979

Nuri Pakdil'in *Bağlanma* adlı kitabına değiniyor.

Hira, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979

Arif Ay'ın *Hira* adlı şiir kitabına değiniyor.

Ali, Ömer ; *Necip Fazıl Kısakürek'in Bir Kitabı Üstüne*, 1. Dön., S.5-6, Haziran, Temmuz 1969

Yazarın *İlim Beldesinin Kapısı Hazreti Ali* adlı kitabını anlatıyor.

Atalay, B. ; *İslamda Hükümet*, 3. Dön., S.19+6, Haziran 1972

Ebül A'la El-Mevdudi'nin *İslam'da Hükümet* adlı Hilal Yayınları (Ank. 1970) arasında çıkan kitabı tanıtılıyor.

Ay, Arif ; *Beyler*, 5. Dön., S.38+46, Kasım 1978

Behcet Necatigil'in *Beyler* adlı Cem yayınevinde 1978 yılında yayımlanan kitabını inceliyor.

Üç Roman, 5. Dön., S.38+44, Eylül 1978

Şu romanları inceliyor.

- 1- Necib Mahfuz, *Ara Sokak*, Hürriyet Yay.
 - 2- Sadık Hidayet, *Kör Baykuş*, Varlık Yay.
 - 3- Emile Ajar, *Onca Yoksulluk Varken*, Milliyet Yay.
- Ali Ulvi Temel'in Öyküleri*, 5. Dön., S.38+42, Temmuz 1978
- Ali Ulvi Temel'in *Uzun Yürüyüşte* adlı Edebiyat Dergisi Yayınları arasından çıkan öykü kitabını inceliyor.
- Bir Savaşçıdır Kalbim*, 5. Dön., S.7, Ağustos 1975
- Osman Sarı'nın *Bir Savaşçıdır Kalbim* (Edebiyat Dergisi Yay. Şiirler, 1975.) adlı kitabını inceliyor.
- Çağı Sorgulamak*, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979
- Nuri Pakdil'in *Bağlanma* adlı eserine değiniyor.
- Şiirle*, 5. Dön., S.38+54, Temmuz 1979
- Behçet Necatigil'in şiirin işlevi üzerine düşüncelerini aktardıktan sonra, Behçet Necatigil'in *Bile/Yazdı* (Ada Yay. 1979) adlı eserine değiniyor.
- İnsana Uzanan*, 5. Dön., S.38+33, Ekim 1977
- Kazakistan'lı şair Olcas Süleymanov'un *Fizikçinin Duası* (Ülkü Tamer Türkçe'ye çevirmiş) adlı şiir kitabına değiniyor.
- Aydoğan, Kamil; *Dünya Ne Kadar Sıcak İçimizde*, 5. Dön., S.38+71, Aralık 1980
- Turan Koç'un şiirini inceliyor.
- Cahit, Abdurrahman ; *Malte Laurids Brigge'nin Notları'nda Bir Kaç Önemli Motif*, 4. Dön., S.7, Şubat 1974
- R.Maria Rilke'nin kitabının incelenmesi.
- Malte Laurids Brigge'nin Notları'nda Bir Kaç Önemli Motif*, 4. Dön., S.6, Aralık 1973
- R.Maria Rilke'nin kitabının incelenmesi.
- Celâ, Cemil ; *Barış mı Kavga mı*, 5. Dön., S.2, Mart 1975
- Meselelerimize değişik bir açıdan bakan Akif İnan *Hicret* adlı kitabında da aynı tavrı sürdürür. Edebiyat'taki yazılarında yabancılaşmaya karşı bir tavır içinde görürüz. Bir bozgunu önlemek ister gibidir. Deprem, doğa, kalb, aşk önemli kelimelerdir.
- Söylenmeyende Anlatılan*, 5. Dön., S.4, Mayıs 1975
- Durali Yılmaz'ın "*Söylenmeyen*" (Fetih Yay.) adlı kitabını inceliyor.
- Bir Savaşçıdır Kalbim*, 5. Dön., S.7, Ağustos 1975
- Bir Savaşçıdır Kalbim* (Osman Sarı, Edebiyat Dergisi Yay., Şiirler, 1975.) adlı kitap tanıtılıyor.

Bir Sanatçının Dönemini Anlatması, 5. Dön., S.12, Ocak 1976

Necip Fazıl'ın, daha çok sanatçı, edebiyatçı çevrede geçen anılarından oluşan *Babiali* isimli eserine değiniyor.

Sebeb Ey, 5. Dön., S.15, Nisan 1976

Erdem Bayazıt'ın aynı adlı şiir kitabını inceliyor. *Sebeb Ey* insanın özüne yabancı düşüncelerle bir hesaplaşmadır. onları bir yargılamadır. Aynı zamanda ülke insanının dürüstlüğü, mertliğini, öfkesini, aşkını anlatan bir destandır.

Cemil, İbrahim T.; *Osmanlı Toplum Yapısı Üstüne*, 3. Dön., S.19+3, Ocak 1972

Osmanlıda toprak düzeninin incelendiği bu yazıda, bazılarının (Gibb, Behice Boran...) feodalite hakimdir demelerinden dolayı ilkönce feodal düzeni tanımlar. "Osmanlı Devletinde Sipahinin Durumu", "Reayanın Durumu", "Sipahi-Reaya İlişkileri"; bunlar yazının ara bölümleridir.

Osmanlı Toplum Yapısı Üzerine, 2. Dön., S.12+7, Kasım 1970

Osmanlı toplum yapısına Marksist bir bakış açısıyla bakmanın yanlışlığı vurgulanmakta, marksizmin de bir batılı yaklaşımın ürünü olduğu ve batılı yaklaşımların da "mutlak bir mesaja bağlanamayışın sonucu" olduğu söylenmektedir. "Osmanlı toplum yapısının incelenmesinde yeni bir yaklaşım gereklidir."

Çevik, İrfan ; *İki Güldeste*, 5. Dön., S.38+90, Temmuz 1982

Nuri Pakdil'in hazırladığı *Çağdaş Arap Şiiri* ve Şaban Özdemir'in hazırladığı *Çağdaş Arap Ökyüsü* adlı kitapları inceliyor.

Hira Üstüne, 5. Dön., S.38+40, Mayıs 1978

Arif Ay'ın *Hira* adlı şiir kitabını tanıtıyor.

Davut, Bilal ; *Çağın Tanığı*, 4. Dön., S.10, Ekim 1974

Nuri Pakdil'in *Biat* 'ını okuduktan sonraki izlenimleri yer alıyor.

Deniz, Musa ; *Doğu Kirazı*, 5. Dön., S.38+76, Mayıs 1981

Ahmet Say'ın *Bingöl Hikayeleri* (Milliyet, Yay. 1980) kitabına değiniyor.

İnsanın Süren Sorgusu, 5. Dön., S.38+70, Kasım 1980

Pakdil'in *Bir Yazarın Notları* adlı kitabını inceliyor.

Şiirin Yankısı, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982

Ali Göçer'in *Gözlerinde Kitap Yankısı* adlı kitabına değiniyor.

İki Kitap, 5. Dön., S.38+64, Mayıs 1980

1- Konur Ertop'un *Emperyalizmle Savaşım*, (A Be Ce Yay.)

2- Mehmet H.Doğan'ın *Birikime Dayanmak* (Aydın Yay. 1979.) adlı kitaplarına değiniyor.

- 'Put Yapımevleri'ni Okurken*, 5. Dön., S.38+66, Temmuz 1980
Nuri Pakdil'in Edebiyat Dergisi Yay. arasından çıkan *Put Yapımevleri* adlı oyun kitabına değiniyor.
- Enes, Osman ; *Hüzün Derseleri I*, 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983
İlhami Çiçek'in Edebiyat Dergisi Yay. arasında çıkan *Satranç Dersleri* adlı şiir kitabını konu ediniyor.
Hüzün Derseleri II, 5. Dön., S.38+102, Temmuz 1983
Satranç Dersleri adlı kitabın incelemesinin devamı.
- Evlice, Necip ; *Korku Üstüne*, 5. Dön., S.38+69, Ekim 1980
Nuri Pakdil'in *Korku* adlı oyun kitabını inceliyor.
Kan Gibi Vakte Düşen, 5. Dön., S.38+71, Aralık 1980
Turan Koç'un *Kan Gibi Vakte Düşen* adlı şiir kitabını inceleme konusu yapıyor.
- Göçer, Ali ; *Bir Kitap*, 5. Dön., S.38+26, Mart 1977.
Nuri Pakdil'in *Biat II* adlı kitabı anlatılıyor.
Kuş Sesleri, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982
Gösteri Ocak 1982'de yayımlanan "Edebiyat Sohbetleri ve Kılıcını Dahi Çiviye Asarak" başlıklı yazıya değiniyor.
- Hamza, İdris ; *Sabah Ne Zaman*, 5. Dön., S.38+103, Ağustos 1983
Ali Karaçalı'nın *Kamçı* adlı öykü kitabını inceliyor.
- Hümmam, Mazhar ; *Göç I, II*, 5. Dön., S.38+106, Kasım 1983
Arif Ay'ın şiirlerini irdeliyor.
Göç III, 5. Dön., S.38+107, Aralık 1983
Arif Ay'ın şiirini incelemeye devam ediyor.
Kitaplarda Buğulanan, 5. Dön., S.38+102, Temmuz 1983
Ali Karaçalı'nın *Kamçı* adlı öykü kitabına değiniyor.
- Hurşit, Yahya ; *Bir Çalışma*, 5. Dön., S.5, Haziran 1975
Abdullah Uçman'ın *Muallim Naci* (Toker Yay. 1974.) adlı kitabına değiniyor.
Sarsıntıyı Kavrayanlar, 5. Dön., S.6, Temmuz 1975
Mustafa Miyasoğlu'nun *Edebiyat Geleneği* (Yenisanat Yay. Denemeler) adlı kitabına değiniyor.
- İnan, M.Akif ; *Peygamberden İktibaslar*, 5. Dön., S.19+5, Nisan 1972
Muhammed Kutub'un yazdığı ve Fikir Yay. arasında 1972'de çıkan aynı adlı kitap tanıtılıyor.

Kahvecioğlu, Celil ; *Ocak*, 5. Dön., S.19+5, Nisan 1972

Üç ayda bir yayınlanan ve 1972'de 2. sayısı yayınlanan dergi tanıtılıyor.

Karaçalı, Ali ; *Şiir Sorguluyor*, 5. Dön., S.38+71, Aralık 1980

Arif Ay'ın *Dosyalar* adlı şiir kitabını inceliyor.

Kaya, Rahmi ; *Put Yapımevleri Üstüne*, 5. Dön., S.38+76, Mayıs 1981

Nuri Pakdil'in *Put Yapımevleri* adlı tiyatro oyunu konu ediliyor.

Şiir Kitabı, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982

İbrahim Demirci'nin *Yanıklar* adlı şiir kitabını inceliyor.

Koç, Turan ; *Güldeste*, 5. Dön., S.16, Mayıs 1976

Nuri Pakdil'in türkçeleştirdiği ve Edebiyat Dergisi Yay. arasında çıkan *Çağdaş Arap Şiiri - Güldeste* üzerinde duruluyor.

Kurşun, Mehmet ; *Umut Korku Yargı Ya da Tutsaklar Kurtulacak mı*,

5. Dön., S.38+67, Ağustos 1980

Nuri Pakdil'in tiyatro oyunlarını ve tiyatro anlayışını inceliyor.

Öncüler Anlaşılsa, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981

Nuri Pakdil'in *Bir Yazarın Notları II* adlı, denemenin farklı bir şekilde kullanıldığı kitabı konu ediliyor.

Kazı, 5. Dön., S.38+71, Aralık 1980

Turan Koç'un *Kan Gibi Vakte Düşen* adlı şiir kitabını konu ediniyor.

Bulgulamak Yeniden Yitik Yollarını İçimizin, 5. Dön., S.38+49, Şubat 1979

Ali Ulvi Temel'in *Uzun Yürüyüşte* adlı hikaye kitabından "Duvarın Öte Yakası" adlı bir öyküsünü inceliyor.

Ayağa Kalkarız Birden, 5. Dön., S.38+32, Eylül 1977

Çağ bir karabasan altında. inançsızlık insanın yüreği kuruttu. Katılaştıran yüreklerin derinliklerine ancak sanat, edebiyat yol bulabilir. inkârın önüne geçebilir. Sanat, edebiyat türleri içinde de kimileri daha çok hayatın içindedir: Örneğin tiyatro. Tiyatro alanında kısır bir döngünün yaşandığı sıra özgün bir eser olarak *Umut* (Nuri Pakdil. Edebiyat Derg. Yay. 1974) çıktı.

Maraşlıoğlu, Hayri ; *İsmail Kılınçoğlu'nun Hikayelerinden Bağlanış ve Başkaldırma*,

5. Dön., S.1, Şubat 1975

Bu çağın insanı, anlamını bağlanmakla bulabilecektir. Bağlanma inançtır, mutlak öğretilerdir. Bunlar insanı kendi öz anlamına götürür. İ. Kılınçoğlu'nda bağlanış ve

başkaldırı birbirinin zıddı olarak vardır. Bağlanırken başkaldırır. Kılıçoğlu'nun tipleri sürekli uyum ve uyumsuzluk arasında seçim yaparlar.

Musa, Yakup : *Sinema Yazıları*, 5. Dön., S.38+109, Şubat 1984

Son Metro ve Onca Yoksulluk Varken adlı filmlere değiniyor.

Nili, Yusuf ; *Tül Bentlerde*, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982

Nuri Pakdil'in *Kalbimin Üstünde Bir Avuç Güneş* adlı oyun kitabına değiniyor.

Kasırganın Çatırtıları, 5. Dön., S.38+88, Mayıs 1982

Çağdaş Fransız şairlerinden Eugène Guillevic'in Türkçeye *Kasırganın Çatırtıları* adıyla Nuri Pakdil tarafından çevrilen şiir kitabını inceliyor.

Kudüs Kuşları, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982

Ali Göçer'in *Gözlerinde Kitap Yankısı* adlı şiir kitabına değiniyor.

Önder, Eyüp ; *Sevgilerde*, 5. Dön., S.22, Kasım 1976

Behçet Necatigil'in *Sevgilerde* adlı şiir kitabına değiniyor.

Bir Yayının Anımsattıkları, 5. Dön., S.18, Temmuz 1976

Güntümüzde tiyatroya ilgisizliğin oyun yokluğundan değil, tiyatro yöneticilerinin tutuculuğundan kaynaklandığını savunur. Bu arada Efraim Kişon'un *Tarla Kuşuydu Juliet* oyunuyla Necip Fazıl'ın *Tohum, Ahşap Konak, Bir Adam Yaratmak* gibi kimi oyunlarına değinir.

Çağdaş Arap Şiirinde Uygarlık Yaklaşımı, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978

Afrikalı, Ortadoğulu şairlerin şiirlerinde bir medeniyet çatışmasının ince duyarlılığı vardır. Bu medeniyet çatışması acıyı, hüznü, umudu, coşkuyu, direnci doğurur. İnsan bu şiirlerde, bu ülkelerin, sızısını, sıkıntısını, direncini duyar. Bugün siyasi bağımsızlıklarına kavuşmuş olsalar bile, Ortadoğu, Afrika ulusları kültürel ve ekonomik açıdan yine batının sömürgesi durumundadırlar.

Bütün Gece Kar Yağıdı Üstüne Kudüs'ün, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977

Edebiyat dergisinin Ağustos 1977 sayısında yayınlanan Faslı şair Abdüllatif Labi'nin "Doğu Çağrısı" adlı şiirine değiniyor.

Ömer, İbrahim ; *Gerekli Olan Çözüm*, 5. Dön., S.7, Şubat 1974

Kitap okumayan insanların beyinleri eşya imgelerinin deposu olmaktan başka neye yarar?" dendikten sonra M.Akif İnan'ın *Edebiyat ve Medeniyet Üzerine* (Edebiyat Derg. Yay.) adlı kitabı inceleniyor.

Özdenören, Alaeddin ; *Hicret'in Açıklanması*, 5. Dön., S.10, Ekim 1974

Akif İnan'ın şiiri (burada incelenen İnan'ın Edebiyat dergisi yayınlarından *Hicret* adlı şiir kitabı) idealist bir şiirdir. Bu öзде, duyguda ve düşüncede kendini gösterir. Şiiri soyuttur ama çağından, çağının olumsuzluklarından haberdardır. İnan, şiir dilinde ekonomiktir, bireyseldir. Kendinden hareket eder.

Hicretin Açıklanması II, 5. Dön., S.1, Şubat 1975

Aynı konuya devam ediliyor.

Boyut, 4. Dön., S.2, Mayıs 1973

Batılı eşya ve insana bakarken tek tek bir olgu olarak değerlendirmez. İlişkiler açısından bakar. Form da önemlidir. Zaman da böyle değerlendirilir. Şühesiz bu bakış tarzının batılı insan için pratik sonuçları olmuştur ama bu ilişkiler mantığı içerisinde insan da eşya gibi tasnif edilir hale gelmiştir. Bu düşünceler *Batı Notları* (Nuri Pakdil)'ni okurken ister istemez akla geliyor. Kitap okunması ve üzerinde durulması gereken bir kitap şeklinde takdim ediliyor.

Özdenören, Rasim ; *Bir Ülkücü Şairin Ünlemi 'Sebep Ey'*, 4. Dön., S.8, Nisan 1974

İslamcı bakış açısı E.Bayazıt'ın şiirine yaklaşım konusunda önemli bir ipucudur. Onun şiiri müslümanın yıllardır süren trajedisini anlatır. Bu arada "İhanet kelepçesi" imajını kullanır ve yine önemli bir ipucudur. Bütün insanlık adına acı duyar. Ezilen ulusları gündeme alır. Tema'sı sadece bunlar değildir. Aşk, ölüm, tabiat, insan, yaşamak diğer tema'larıdır. Onun şiiri "ülkücü ve devrimci bir niteliktedir".

Yunus Emre, 3. Dön., S.19+5, Nisan 1972

Sezai Karakoç'un Bedir Yayınevi'nce 1965'te yayınlanan *Yunus Emre* adlı kitabı tanıtılıyor.

İşaret Çocukları, 3. Dön., S.19+6, Haziran 1972

Özdenören, Cahit Zarifoğlu'nun *İşaret Çocukları* adlı şiir kitabını okuduktan sonraki izlenimlerini aktarıyor. Bunaltan çağlardan sonra iyiliği, güzelliği muştulayan zamanlar gelir diyor.

Pakdil, Nuri ; *Yıkandıkça Azgınlaşan Bir Ateş Gibi*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975

Başlık aslında A.Özdenören'in bir şiirinin başlığıdır. Şiir soyuttan yola çıkar, ırmak gibi akar, birikir, sonra sorgu başlar. İçimizden ve dışımızdan yargılanırız. Özgürlük, insanı bulmada bir araç olmalıdır.

Notlar, 4. Dön., S.7, Şubat 1974

Varlık Yıllığı 1974'de Adnan Binyazar'ın *Edebiyat ve Medeniyet Üzerine* (A.İnan) ile *Biat* (Nuri Pakdil) için söylediklerine cevap veriyor ve bir yazar önce uygarlık seçimini yapmalı diyor.

'Çatışma'da Bir Yaklaşım Denemesi, 5. Dön., S.1, Şubat 1975

"Çatışma" Rasim Özdenören'in bir hikayesi., Konuşma hikayenin incelenmesinde önemli bir kelimedir. İlenç de öyle. Özgün bir hikayedir "Çatışma". Kahramanları etkindir. Sadık, Baba, Şermin. Hepsi de bir eylem içindedir. Yazar iddia etmiyor kendi dünyasını kuruyor.

Varlık Yıllığı 1980, 5. Dön., S.38+62, Mart 1980

Yıllıklar üstüne eleştiriler, öneriler dile getiriyor. Varlık Yıllığı 1980'e değiniyor.

Darağacına Karşı, 5. Dön., S.38+28, Mayıs 1977

Türkiye Yazıları dergisinin Nisan 1977 (ilk sayısı) sayısına değiniyor. Bundan hareketle dergilerin işlevine, insanın evrensel konumuna, toplumun yabancılaşmasına ilişkin düşüncelerini aktarıyor.

Yıllıklar Üstüne, 5. Dön., S.38+25, Şubat 1977

Yazarlar kendi aalarında düşünce ayrılıklarına bakmadan diyalog kurmalıdır ki diğer insanlar da onları örnek alsın. Özellikle yıllık hazırlayanlar bu açıdan daha objektif olmalıdırlar. Varlık Yıllığı 1977 ve Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı 1977'ye değiniyor.

Behçet Necatigil'e, 5. Dön., S.19, Ağustos 1976

Her şairin yapısı, mizacı şiire yansır. Necatigil araştırmacı bir şairdir. Son yıllarda çekinerek de olsa yerli düşünceyi dile getirmesi araştırmacı bir şair oluşunun ürünüdür.

Ceyhun Atıf Kansu ile Kısa Bir Söyleşi, 5. Dön., S.18, Temmuz 1976

Ataç'ın *Günce*'sinde C.Atıf Kansu'ya ait olan "Gelenekler ölü hayatın ta kendisidir" cümlesinden hareketle gelenek konusu irdeliyor. C. Atıf Kansu'nun hala aynı inançta olup olmadığını soruyor.

Görevimiz Başkaldırı, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978

Konur Ertop'un Milliyet-Sanat dergisi 15 Mayıs 1978 tarihli 277. sayısında "Türk Edebiyatında Emperyalizmle Savaşım" başlıklı yazısını ve 10 Haziran 1978 tarihli Cumhuriyet gazetesinin sanat edebiyat sayfasında çıkan "Yazın Dergileri" başlıklı yazısını inceliyor.

Orta Doğu Yazarları, 2. Dön., S.12+1, Mayıs 1970

Yazarlarımız harıl harıl çalışmaktalar. Arayış içindeki Türk yazarlarının Asyalı ve Ortadoğulu yazarlardan öğrenecekleri şeyler var. Tarihsel kökenin birlikteliği var. Bir konferans dolayısıyla bu çağrı yapılıyor. Nisan 1970'de Hamidullah bir konferans veriyor. Yazar çağının problemleriyle ilgilenmelidir, bununla yükümlüdür.

Edebiyat Dergisi Çevresinde, 4. Dön., S.3, Haziran 1973

Edebiyat dergisinin çıkış amacı, çıkarınların ölkü olarak batıcılığa karşı olmalarıdır. Bu bağlamda yerli düşünceyi, bu topraklara ait değerleri savunurlar. Edebiyat'taki yazarlar birbirlerini tamamlayarak ve çoğalarak yollarına devam ediyorlar.

Şiirin Dayanma Gücü, 5. Dön., S.12, Ocak 1976

Türk Dili dergisinin Haziran 1975 sayısında Muzaffer Uyguner'in *Güneş Donanması* (A.Özdenören'in şiir kitabı) için yazdığı "(...) kentin bunalımından kaçıp köyün insanı diriltlen (...) havasını övmektedir." şeklindeki düşüncesine sadece bu olmadığı için katılmadığını anlatıyor.

Reha, Mehmet ; *Sebeb Ey*, 4. Dön., S.3, Haziran 1973

Erdem Bayazıt'ın *Sebeb Ey* kitabı üzerine 32 parça şiirden oluşan kitap bir tek şiir gibi bir bütündür. Çağdaş bir destan sayılabilir. Çağın dramını, yorgun ve yenik insanı yansıtır. Bu bunalımı yansıtmak için mekan olarak şehri seçmiştir. Kenti fethederek dönmeyi düşleyerek şimdi ondan kaçmak ve doğaya sığınmak istemektedir. Özel bir anlam yükleyerek Anadolu'ya bel bağlamıştır.

İslam Devletinde Mali Yapı ve Mesnevi 3. Dön., S.19+7,8,9, Eylül 1972

İslam Devletinde Mali Yapı Prof. Selim A.Siddiki'nin bir eseridir. Eseri Türkçe'ye Rasim Özdenören kazandırmıştır. (Fikir Yay. İst.1972) Gelirler ve Harcamalar olarak ikiye ayrılan eser Hz. Peygamber döneminden Osmanlı dönemine kadar İslam devletlerinin mali yapısını da inceliyor. Mevlana'nın ünlü eseri *Mesnevi* Dr. A. Öztemiz Hacıtahtiroğlu tarafından eserin kendi vezniyle manzum tercüme edilmiştir. (Ötügen Yayınevi, İst. 1972.)

Sarı, Osman ; *Kanları Güneş Gibi*, 5. Dön., S.3, Nisan 1975

A. Özdenören'in aşağıda adı geçen şiir kitabını inceliyor. Alaeddin Özdenören, *Güneş Donanması*, 1975, Edebiyat Derg. Yay.

Sonumut, Ebubekir ; *Nobel 1969 Edebiyat Ödülü*, 1. Dön., S.7-12, 1969-1970

Samuel Beckett'in edebiyat ödülünü almasına değiniyor.

Cinayetleri Yazıyor, 5. Dön., S.21, Ekim 1978

Yazar, Salâh Birsell'in *Şiir ve Cinayet* adlı kitabındaki tarihsel yaklaşımını eleştiriyor.

Kısa Bir Söyleşi, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978

Türk Dili dergisinin Temmuz 1978 sayısı Çeviri Sorunları Özel Sayısı olarak yayımlanır. Bunun üzerine yazar Türk Dili dergisi yöneticilerine, özel sayılar ve yıllıklar hazırlanırken uygulanacak temel ilkeler teklif ediyor.

Su, Hüseyin ; *Çetin Yolculuk*, 5. Dön., S.38+79, Ağustos 1981

Ali Göçer'in *Gözlerinde Kitap Yankısı* adlı şiir kitabını konu ediniyor.

Ağaran Ufka Doğru, 5. Dön., S.38+98, Mart 1983

Arif Ay ile İrfan Çevik'in şiirlerine değiniyor.

Bulvardaki Atlılar, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981

- Arif Ay'ın *Dosyalar* adlı şiir kitabı işleniyor.
- Muhalif Bağlamda Edebiyat Kulesi'nin İzleklerine Dair Birkaç Söz*, 5. Dön., S.38+114, Temmuz 1984
- Nuri Pakdil'in *Edebiyat Kulesi* adlı deneme kitabına değiniyor.
- Başakta Bir Ses*, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982
- Fuat Altınsoy'un *Hendekler* adlı öykü kitabını inceliyor.
- Batı Notları*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982
- Nuri Pakdil'in *Batı Notları* adlı eseri üzerine düşüncelerini anlatıyor. Batılılaşma olgusunu tartışıyor.
- Taşkın, Gaffar ; *Dergilerde*, 3. Dön., S.19+4, Şubat 1972
- Deneme dergisinin Aralık 1971 sayısı, Türk Edebiyatı'nın 2. sayısı üzerinde görüş beyan ediyor.
- Tunç, Celayir ; *Umut'ta Dil Özellikleri ve Teknik*, 4. Dön., S.8, Nisan 1974
- Nuri Pakdil'in *Umut* (Edebiyat Dergisi Yay. 1974.) adlı tiyatro eseri inceleniyor.
- Alışılmış tiyatro eserlerinden bazı biçim farklarıyla ayrılan *Umut* çağımızın bir eleştirisidir. Eserde okuyucuyla bağ kurabilecek güçlü bir dil yapısı var. *Umut* kendi türünde bir öncüdür.
- Uğurlu, Fatih ; *İki Öykü Üstüne*, 5. Dön., S.38+47, Aralık 1978
- Eyüp Önder'in Edebiyat dergisi Nisan 1978'de yayınlanan "Gece Uzayınca" ile Ekim 1978 sayısında yer alan "Savana Sarılı Gitti" öykülerini inceliyor.
- Erleri Eritre'nin*, 5. Dön., S.14, Mart 1976
- Edebiyat dergisinin Mart 1975 sayısında yayınlanan Ebubekir Sonumut'un aynı adlı şiirini yorumlama çalışması yer alıyor.
- Uğurlu, Sezai ; *Yanıklar* 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982
- İbrahim Demirci'nin *Yanıklar* adlı şiir kitabını inceliyor.
- Hendekler*, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982
- Fuat Altınsoy'un aynı adlı öykü kitabını inceliyor.
- "Sis Soruşturması" Üstüne*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982
- Edebiyat dergisinin Şubat 1982 sayısında yayınlanan soruşturmaya değiniyor.
- Yahya, Abbas ; *İmge*, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982
- Nuri Pakdil'in *Bir Yazarın Notları* adlı deneme kitabına değiniyor.
- Vav Yorumları*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982
- Edebiyat dergisinin Şubat 1982 yayınlanan "Sis Soruşturması"na değiniyor.

Yakup, Mustafa ; *Uygarlık Çizgimiz*, 3. Dön., S.19+2, Aralık 1971

Mevdudi'nin *İslam Medeniyeti* adlı eserinden esinlenerek Batı uygarlığıyla İslam uygarlığını karşılaştırıyor. Batı uygarlığını inkara, insanın özüne ters sömürücü ve hegemonyacı olarak nitelendiriyor.

Uygarlık Dönüşümüne Doğru, 4. Dön., S.1, Nisan 1973

İnsanlığın ufkunu aydınlatan ulu kişiler vardır ve hayatlarıyla örnek olurlar. Çağın kendi uygarlığımıza ait onurlu insanlara ihtiyacı vardır. Hz. Ebubekir bunlardan birisi hatta başta gelenidir. Abbas Mahmut El Akkad'ın *H. Ebubekir, Şahsiyeti ve Dehası* (Çev: Ali Özek, Fatih Yayınevi) isimli kitabın okunması gereken bir kitap olduğunu, çevireni de kutladığını söylüyor.

Yoğunlaşan Şiir, 4. Dön., S.2, Mayıs 1973

İnsan hayret etmeli oluş karşısında, Eflatun da öyle der: Felsefenin işi insana hayret ettirmektir. E.Bayazıt'ın şiirine de hakimdir bu hayret duygusu. "Sebeb Ey" şiirinde daha yoğundur. "Sebeb Ey" kısalığına rağmen hikmeti seziş ve evreni yorumlayışta inancın berraklığını gösterir. Onun şiiri hayret ve teslimiyet olduğu kadar olumsuz bir başkaldırıdır türü hükümler yer alıyor.

Örnek Düzen Gereği, 2.Dön., S.12+7, Kasım 1970

Muhammed Hamidullah'ın *İslâm'da Devlet İdaresi* isimli kitabı tanıtılıyor.

Sömürüye Son Vermek İçin, 2.Dön., S.12+1, Mayıs 1970

Yazar, ekonomik doktrinlerin "bir vakıa imiş gibi" ele aldıkları faiz ile okuduğu ve "çok önemli bulduğu" bir kitap (Prof. Enver İkbāl Kureşi, *Faiz Nazariyesi ve İslam* Çev: Salih Tuğ) ile ilgili düşüncelerini aktarıyor.

Yeşilyurt, Cahit ; *Sabah Bir Sabah Daha*, 5. Dön., S.38+41, Haziran 1978

Arif Ay'ın *Hira* adlı ilk çıkan şiir kitabını inceliyor.

Yetiş, İshak ; *İnsanı Tutan*, 5. Dön., S.38+36, Ocak 1978

Tomris Uyar'ın çevirdiği James Agee'nin *Bir Ölüm* adlı eserine değiniyor.

Zengin, Bahri ; *Bir Kitap Çevresinde*, 1.Dön., S.1, Şubat 1969

Sezai Karakoç'un *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü* adlı kitabına değiniyor.

Ziyaoğlu, Emin ; *Değirmeler*, 5. Dön., S.1, Şubat 1975

Diriliş Aralık 1974, Gelişme altıncı sayı, Yeni Sanat Ocak 1975, Milli Gençlik Aralık 1974 ve Ocak 1975 dergilerini inceliyor.

Değirmeler, 5. Dön., S.2, Mart 1975

Fransızca France-İslam, Le Monde Islamique, Le Musulman, Türkçe Diriliş, Diyarbakır'da yayınlanan Çile, dergilerinin Ocak 1975, Varlık dergisinin Şubat 1975, Gelişme dergisinin 7. sayısını inceliyor.

Değİnmeler, 4. Dön., S.6, Aralık 1973

M.Akif İnan'ın *Edebiyat ve Medeniyet Üzerine* adlı kitabıyla Ankara'da yayımlanan Gelişme, İstanbul'da yayımlanmaya başlanan Yeni Sanat, Trabzon'da yayımlanan Milli Kaynak dergilerini inceliyor.

Değİnmeler, 4. Dön., S.3, Haziran 1973

Türk Edebiyatı dergisinin Mayıs 1973 sayısı inceleniyor.

Değİnmeler, 4. Dön., S.9, Haziran 1974

Melih Cevdet Anday'ın Cumhuriyet gazetesinde çıkmış Edebiyat dergisiyle *Batı Notları* ve *Edebiyat ve Medeniyet Üzerine* adlı kitaplarla ilgili bir yazısına cevap veriyor.

Değİnmeler, 5. Dön., S.3, Nisan 1975

Türk Dili dergisinin Ocak, Şubat, Mart 1975; Diriliş dergisinin Şubat 1975 sayılarını inceliyor.

Değİnmeler, 5. Dön., S.5, Haziran 1975

France-İslam dergisinin Şubat-Mart 1975, Yeni Sanat dergisinin Mayıs 1975, Oku dergisinin Mayıs 1975 sayılarını inceliyor. Çile dergisinin Nisan 1975 sayısına değiniyor.

Değİnmeler, 5. Dön., S.8, Eylül 1975

Le Figaro 16 Haziran 1975, Le Monde 3 ve 10 Ağustos 1975 tarihli dergileri. Milli Gazete'nin 13 Ağustos 1975 tarihli sayısındaki Sanat ve Edebiyat sayfasını inceliyor.

Değİnmeler, 4. Dön., S.1, Nisan 1973

Dergiler ülkenin birikimini, canlılığını yansıtır. Türk Dili, Soyut, Asyalı, Hisar, Sur dergileri üzerine düşünceler var.

Değİnmeler, 5. Dön., S.38+60, Ocak 1980

Adnan Binyazar'ın Varlık dergisi 1979 sayısındaki "İnsanca Yaşamak" başlıklı bir yazısına, Türkiye Yazıları dergisinin Aralık 1979 sayısında yer alan Ruşen Hakkı'nın bir yazısına değiniyor.

Değİnmeler, 4. Dön., S.4, Eylül 1973

Hisar dergisinin Ağustos 1973 sayısı inceleniyor.

Değİnmeler, 4. Dön., S.2, Mayıs 1973

Konya'da çıkan Oku dergisini, Nisan sayısının Osman Gazi'ye hasredildiği Sur dergisini, Varlık, Soyut dergilerini inceliyor.

Değınmeler, 4. Dön., S.7, Şubat 1974

İslam Ekonomisi Teori ve Pratik, M. A. Mannan'ın (Çev: Bahri Zengin, Fikir Yayınevi) kitabının tanıtımı yapılıyor.

Değınmeler, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982

Vedat Günyol'un Gösteri dergisinin Nisan 1982'de yayımlanan yazısına, Varlık dergisinin Mayıs 1982'de yayımlanan "Bize Gönderilen Kitaplar" başlıklı yazıya, Rapor gazetesinin 4 Eylül 1982 günlü sayısında yayımlanan Sermet Öge'nin "Sanat-Edebiyat" başlıklı yazısına değiniyor.

Değınmeler, 5. Dön., S.38+53, Haziran 1979

Cumhuriyet gazetesinin 12-17 Mayıs 1979 sayılı nüshalarındaki Filistin üzerine yayımlanan dizi yazıya, yine aynı gazetenin 13 Mayıs 1979 tarihli sayısında ressam Güral Sözen'le yapılan söyleşiye değiniyor.

Değınmeler, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979

Sanat ve Toplum dergisinin Kasım-Aralık 1978 sayısında Şükran Kurdakul ile yapılan konuşmaya, Talat Sait Halman'ın, Türk Dili dergisinin Mart 1979 sayısında yeralan "Yaratıcı Çeviri" başlıklı yazısına değiniyor.

Değınmeler, 5. Dön., S.38+55, Ağustos 1979

Türk Dili dergisinin Temmuz 1979 sayısında M.Şerif Onaran'ın "Dergiler-Gazeteler" başlıklı yazısına Milliyet Sanat dergisinin (tarih verilmiyor) "Yaşamlarında İlklerle Sanatçılarımız" başlıklı diziye, Cehennem Bir Mevsim adlı iki aylık şiir dergisinin Mayıs-Haziran (1979 olmalı) sayısına değiniyor.

Değınmeler, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979

Yusufçuk dergisinin Eylül 1979 sayısındaki "Notlar"ın "Çeviri Şiirler" arabaşlıklı yazısına değiniyor.

Değınmeler, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981

Yeditepe dergisinin Aralık 1980 sayısına, Varlık Yıllığı 1981'e, Doğan Hızlan'ın Cumhuriyet gazetesi 8 Ocak 1981, 7 Şubat 1980'deki yazılarına değiniyor.

Değınmeler, 5. Dön., S.38+75, Nisan 1981

Yeni Devir gazetesinin 6 Şubat 1981 sayılı Sanat-Edebiyat sayfasındaki İhsan Solmaz'ın, yine aynı gazetenin 13 Şubat 1981 günlü sayısında A.Turan Bozoğlu'nun ve 20 Mart 1981 günlü sayısında Feza Kelebek'in yazılarına, Fakir Baykurt'un bir yazısına (Türk Dili Mart 1981) Yugoslavya'nın Priştine kentinde yayınlanan Çevren dergisinin Eylül 1980 tarihli sayısında Salih Trako'nun vakıflarla ilgili bir yazısına, Bekir Oğuzbaşaran'ın Küçük Dergi Mart 1981'deki aydınlarla ilgili yazısına, Güneş

Karabuda'nın heykeltraş İlhan Koman'la Milliyet Sanat dergisinin 15 Mart 1981'deki yaptığı konuşmaya değiniyor.

Biraz Geçikmiş Ama Canlı Değinnmeler, 5. Dön., S.38+77, Haziran 1981
Sanat Olayı dergisinin 6 Haziran 1981 sayısındaki Oktay Akbal'ın, bir yazısına, 26 Mart 1981 günlü Cumhuriyet gazetesinde Cahit Külebi ile yapılan konuşmaya, 25 Nisan 1981 günlü Arayış dergisinde Beni Sadr ile yapılan konuşmanın çevirisine değiniyor.

Değinnmeler, 5. Dön., S.38+25, Şubat 1977

Türk Dili dergisinin Ocak 1977, Soyut dergisinin Ocak 1977, Milliyet Sanat Dergisi'nin 7 Ocak 1977 tarihli sayısına değiniyor.

Değinnmeler, 5. Dön., S.38+26, Mart 1977

Cumhuriyet gazetesinin 19 Şubat 1977 tarihli sanat-edebiyat sayfasına, Milliyet Sanat Dergisinin 18 Şubat 1977 tarihli 219. sayısına değiniyor.

Değinnmeler, 5. Dön., S.38+28, Mayıs 1977

Türk Dili dergisinin Şubat 1977 ve Nisan 1977 sayılarına, Varlık dergisinin Mart 1977 sayısında Sermet Sami Uysal'ın Eugène Ionesco ile yaptığı söyleşiye değiniyor.

Değinnmeler, 5. Dön., S.21, Ekim 1976

Oruca, N.Fazıl'ın Eylül ayında her gün Tercüman'da yayınlanan bir beyitlik Noktalama başlıklı şiirlerine, Türk Dili ve Varlık dergilerinin Eylül sayılarına değiniyor.

Değinnmeler, 5. Dön., S.19, Ağustos 1976

Cumhuriyet gazetesinin 25 Mayıs 1976 tarihli nüshasında yer alan Erdal Öz'ün Dostoyevski ile ilgili yazısına, Cemal Süreya'nın sanat-edebiyat dergilerinin kapanışı ile ilgili Politika gazetesinin 13 Temmuz 1976 nüshasındaki yazısına. Hisar dergisinin Temmuz 1976 sayısında bulunan Mehmet Çavuşoğlu'nun "Ey Gül" başlıklı yazısına değiniyor.

Değinnmeler, 5. Dön., S.18, Temmuz 1976

Adım Dergisi'nin (Yönetmeni Abdurrahman Dilipak) Mayıs 1976 sayısına ve Kahramanmaraş'ta yayınlanan haftalık Işık dergisine (sayı belirtilmiyor) değiniyor.

Değinnmeler, 5. Dön., S.20, Eylül 1976

Fransa'da yayımlanan France-İslam dergisinin Haziran 1976 sayısına, Yeni Ufuklar dergisinin kapanması dolayısıyla Cumhuriyet gazetesinin 7 Ağustos 1976 sayılı nüshasında derginin yönetmeni ile yapılan söyleşiye. Hisar dergisinin Ağustos 1976 sayısına değiniyor.

Değinnmeler, 5. Dön., S.38+36, Ocak 1978

Milli Gazete nin 27 Kasım 1977 tarihli sanat sayfasına, Cumhuriyet gazetesinin 10 Aralık 1977 tarihli sanat-edebiyat sayfasına, Türkiye Yazıları dergisinin Aralık 1977 sayısına değiniyor. Ve genel olarak gazetelerin sanat-edebiyat sayfaları üzerinde duruyor.

Değimmeler, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978

Yugoslavya'da yayımlanan Türkçe Tan gazetesinin 3.12.1977 tarihli sayısına, Varlık dergisinin Ocak 1978 sayısına, 8 Ocak 1978 tarihli Fransızca Le Figaro gazetesine, Milliyet Sanat dergisinin 16 Ocak 1978 tarihli 260. sayısına, 20 Ocak 1978 tarihli Yeni Devir gazetesinin sanat edebiyat sayfasına değiniyor.

Değimmeler, 5. Dön., S.38+108, Ocak 1984

Melih Cevdet Anday'ın Cumhuriyet gazetesinin 31 Ekim 1983'teki yazısına, Varlık dergisinde Aralık 1983'teki "Soruşturma"ya, Sanat Olayı dergisinin Aralık 1983'teki sayısına değiniyor.

Değimmeler, 5. Dön., S.38+109, Şubat 1984

Enis Batur'un Milliyet gazetesi 3.1.1984'teki Ertuğrul Özkök'ün Cumhuriyet gazetesi 5.1.1984'teki, Emre Kongar'ın Bilim ve Sanat Ocak 1984'teki yazılarına değiniyor.

Değimmeler, 5. Dön., S.38+29, Haziran 1977

Varlık dergisinin Mayıs 1977 sayısına, Cumhuriyet gazetesinin 21 Mayıs 1977 tarihli sanat sayfasına, Türk Dili dergisinin Mayıs 1977, Kıyam dergisinin Mayıs 1977 sayısına, Yeni Devir gazetesinin 28 Mayıs 1977 tarihli sanat sayfasına değiniyor.

Değimmeler, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

Yeni Devir gazetesinin 20 Eylül 1977 sayısında yeralan Mithat Yıldırım'ın bir yazısına. gene aynı gazetenin 14 Ekim 1977 tarihli sayısının sanat-edebiyat sayfasında yeralan Mehmet Kahraman'ın bir yazısına, Politika gazetesinin 24 Eylül 1977 sayısındaki sanat-edebiyat sayfasında Filistin'li kadın savaşçı Temam El-Akhal ile yapılan bir konuşmaya, Fransızca Le Monde gazetesinin 6 Ekim 1977 tarihli sayısında film yönetmeni Patricia Moraz ile yapılan söyleşiye. Milliyet Sanat Dergisi nin 24 Ekim 1977 tarihli 248. sayısına değiniyor.

Değimmeler, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977

Yeni Devir gazetesinin 28 Ekim 1977 tarihli sanat-edebiyat sayfasına, Cumhuriyet Edebiyat dergisinin Haziran 1977 sayısına değiniyor.

Değimmeler, 5. Dön., S.38+31, Ağustos 1977

Paris'te yayımlanan Fransızca France - İslam dergisinin Mart-Nisan 1977 (iki sayı birlikte çıkmış) sayısına, Cumhuriyet gazetesinin 4 Haziran 1977 günkü Sanat-Edebiyat sayfasına ve Milliyet Sanat Dergisinin 10 Haziran 1977 sayısında Gülten Akın'la

yapılan konuşmaya, Varlık dergisinin Temmuz 1977 sayısına, Türk Dili dergisinin Temmuz 1977 sayısına değiniyor.

Değinemeler, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978

Mehmet Bahsi ve Mustafa Selim'in 15 Temmuz 1978 tarihli Yeni Devir gazetesinin sanat-edebiyat sayfasındaki yazılarına, Mehmet Seyda'nın, Varlık dergisi Temmuz 1978 sayısında çıkan "Kül Yutmaz" yazısına, Yusuf Çotuksöken'in Milliyet Sanat Dergisi'nin 10 Temmuz 1978 tarihli 285. sayısındaki "Klasikleri Niçin Okumuyoruz Okutmuyoruz?" başlıklı yazısına, Türkiye Yazıları dergisinin Temmuz 1978 tarihli sayısında yaşam öyküsünü anlattığı Muzaffer Buyrukçu'nun yazısına, Milliyet Sanat Dergisi'nin 285 ve 286. sayılarında Talat Sait Halman ile ilgili "Yurt Dışındaki Bilim Adamlarımız" başlıklı dizi yazıya, Kahramanmaraş'ta yayımlanan Mehmet Nalbant yönetimindeki Kelam dergisinin Temmuz 1978 tarihli sayısına değiniyor.

Değinemeler, 5. Dön., S.38+45, Ekim 1978

Üsküp'te haftada üç kez yayınlanan Birlik gazetesinin 26 Ağustos 1978 tarihli sanat-edebiyat sayfasına, Varlık dergisinin, Eylül 1978 sayısına, Yasir Vurgun'un 25 Ağustos 1978 tarihli Yeni Devir gazetesinin sanat-edebiyat sayfasında yayımlanan "Batının Ölümü " başlıklı yazısına ve genel olarak Türk Dili ve Varlık dergilerinde Mustafa Şerif Onaran'la Emin Özdemir'in yazılarının olmayışına değiniyor.

Değinemeler, 5. Dön., S.38+47, Aralık 1978

Milli Gazete ile Dünya gazetesinin sanat sayfası düzenlemelerine, Milli Gazete'nin 28.10.1978 tarihli Yakup Orak'ın bir yazısına, Oluşum dergisinin Kasım 1978 sayısına, Behçet Necatigil'in Dünya gazetesinin 8 Kasım 1978 tarihli sayısında kendisi ile yapılan söyleşiye, Cumhuriyet gazetesinde 18 Kasım 1978 sayısında M.Cevdet Anday'ın kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevaplara, Türkiye Yazıları dergisinin Kasım 1978 sayısında kendi yaşam öyküsünü anlattığı Gülten Akın'ın yazısına değiniyor.

Değinemeler, 5. Dön., S.38+49, Şubat 1979

Türk Dili dergisinin Ocak 1979 tarihli sayısında M.Şerif Onaran'ın bir yazısına, Varlık dergisinin Ocak 1979 sayısında Abdullah Rıza Ergüven ile yapılan konuşmaya, Milliyet Sanat Dergisi'nin 15 Ocak 1979 tarihli sayısına, FDE (Fransız Dili ve Edebiyatı) dergisinin Kış 1978 sayısına değiniyor.

Değinemeler, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977

Moskova'da yayımlanan Fransızca aylık Lettres Sovietiques dergisinin 221. sayısına, Fransızca Le Monde gazetesinin 3 Haziran 1977 günlü sayısının ekinde Alain

Touraine'le, Cumhuriyet gazetesinin 4 Haziran 1977 sayılı Sanat-Edebiyat sayfasında Ceyhun Atuf Kansu ile yapılan konuşmalara değiniyor.

ANI

Amado, Jorge ; (Çev: Nuri Pakdil) *Kakao Çocuğu*, 5. Dön. S.38+117, Ekim 1984

Ay, Arif ; *Buruk Bir Andaç*, 5. Dön. S.38+102, Temmuz 1983

İlhami Çiçek'in ölümü üzerine duygularını aktarıyor.

Aydoğan, Kamil ; *Köy Yazıları*, 5. Dön. S. 38+85, Şubat 1982

Uzun kış geceleri köy odalarında sobanın başında sohbetle geçer.

Köy Yazıları, 5. Dön., S. 38+81, Ekim 1981

Çocukluğunda yaşadığı olayları, konuklarını dört atlinın alıp götürüşünü anımsıyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+44, Eylül 1978

Köy hayatından kesitler sunuyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+45, Ekim 1978

Köy üstüne düşünce-anılardan oluşuyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+48, Ekim 1979

Köy üzerine düşünceler devam ediyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+90, Temmuz 1982

Tabiatıyla, insanıyla yağmur sonrası köyün canlanmasını anlatıyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982

Kendisini çok etkileyen bir kariin okumasını, dinlediklerini anıyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+50, Mart 1979

Köy üzerine anılar ve gözlemler devam ediyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+51, Nisan 1979

Köy hayatından kesitler sunmaya devam ediyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+54, Temmuz 1979

Köyde yaşadığı hayattan kesitler sunarken gözlemlerde bulunuyor. düş gücünü harekete geçiriyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+72, Ocak 1981

Amcasından. şehirden dönüşlerinden. dedesiyle oğullarının ilişkilerinden. dedesinin otoritesinden, kendilerini okutmaya gelen adama bağlantılarından bahsediyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+73, Şubat 1981

Kendilerini okutmaya gelen adamla ilgili anıları devam ediyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+76, Mayıs 1981

Kur'an okumanın yasak olduğu dönemde nasıl okuduklarını, annesinin ölümünü anlatıyor. Köyle şehri karşılaştırıyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+77, Haziran 1981

Resmi bir işi olduğunda bürokrasinin vatandaşı horlayan, ilgilenmeyen yüzünü, şahit olduğu bir karıkoca kavgasını anlatıyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+62, Mart 1980

İnsanın dünyadaki imtihanından, kasabadaki insanlararası ilişkiden, devlet memurlarının vatandaşa davranış biçiminden. kitaptan söz ediyor.

Önder, Eyüp ; *Bir Yaz Yürüyüşünden*, 5. Dön. S.38+28, Mayıs 1977

İlk yazın güneşli bir günde yürüyüş yapar. Ağaçlarda gördüğü çiçek ve yaprağı şehrin somut canlılığı olarak algılar. Gezinirken şehrin dış mahallelerinden birinde çocukların eşeğe fötr şapka giydirmelerine vesevinçlerine tanık olur.

Pakdil, Nuri ; *Bağlanma*, 5. Dön., S.38+42, Temmuz 1978

Fethi Gemuhluoğlu ile ilgili anılar var.

Bağlanma, 5. Dön., S.38+41, Haziran 1978

Gemuhluoğlu ile ilgili anılar devam ediyor.

Bağlanma, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978

Gemuhluoğlu ile ilgili anılar devam ediyor.

Bağlanma, 5. Dön., S.38+44, Eylül 1978

Gemuhluoğlu ile ilgili anılar devam ediyor.

Bağlanma, 5. Dön., S.38+45, Ekim 1978

Gemuhluoğlu ile ilgili anılar sürüyor.

Bağlanma, 5. Dön., S.38+38, Mart 1978

Gemuhluoğlu ile ilgili anılar devam ediyor.

Bağlanma, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978

Gemuhluoğlu ile ilgili anıları devam ediyor.

Bağlanma, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

Fethi Gemuhluoğlu ile ilk tanışmasını ve sonraki görüşmelerini, görüşmelerinin kendine yol gösterici olduğunu anlatıyor.

Bağlanma, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977

Fethi Gemuhluoğlu ilgili düşünce ve anılarını anlatmaya devam ediyor.

Bir Yazarın Notları, 5.Dön., S.38+31, Ağustos 1977

Çocukluğunu, ağabeyinin ve büyük amcasının ölümleri üzerine ölüm olgusunu anlatıyor. Ölüm düşüncesini derinlemesine irdeliyor.

Bağlanma, 5. Dön., S.38+36, Ocak 1978

Fethi Gemuhluoğlu'nun anısına yazdığı anılar devam ediyor. Gizli sanatçı olarak niteliyor onu.

Bağlanma, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978

Gemuhluoğlu ile ilgili anılarını anlatmaya devam ediyor.

Metinler, 5. Dön., S.38+106, Kasım 1983

Çocukluğunu anıyor ve ailesinin kendisini orta okula göndermeyişinin sebeplerini araştırıyor.

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.38+51, Nisan 1979

İnsanların yaşlı veya genç bilinçlendirilebileceğini söyledikten sonra çocukluk anılarına yoğunlaşıyor. Hayatının sonraki dönemlerinde ortaya çıkan oluşumların temellerini çocukluğunda arıyor.

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979

İnsanların birbirlerine yardım etmeleri gerektiği düşüncesini aktardıktan sonra çocukluğundaki (5-6 yaşlarında) güneşle ilgili anılarını anlatıyor.

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979

Çocuklarını kimi kaygılarla okula göndermek istemeyen bir anne-babanın çocuk zihninde uyandırdığı düşünceler ve sonraki yıllarda bu düşüncelere eklenen yenilerini söz konusu ediyor.

Bağlanma, 5. Dön., S.38+40, Mayıs 1978

Gemuhluoğlu ile ilgili anılar devam ediyor.

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.38+60, Ocak 1980

Babasının manifatura dükkanında eşyayla alıcı arasındaki ilişkiyi nasıl gözlemlediğini anlatıyor.

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.38+62, Mart 1980

Kitaplarla haşır-neşir oluşundan, babasının işlerinin bozulmasından, İstanbul-Ankara tren yolculuğundan bahsediyor.

Seifer, Jaroslav ; (Çev: Nuri Pakdil) *Karlar Altında Prag*, 5. Dön.,

S.38+112,113,118,119, Mayıs, Haziran, Kasım, Aralık 1984

Su, Hüseyin ; *Zaman Yongaları* , 5. Dön. S38+98, Mart 1983

Dosyalar'ın (Arif Ay'ın şiir kitabı) kendisini çok etkilediğini ve hiç kimseyi sevindirmeyen, diğer günler gibi monoton geçen bir bayramdan bahsediyor.

El-Şahbaz , Malik (Çev: İbrahim T.Cemil); *Cezaevi Anıları*, 3. Dön. S, 19+2, Aralık 1971

Malcolm X'in etobiyografisinin çevirisine devam ediliyor.

(Çev: İbrahim T.Cemil); *Cezaevi Anıları*, 3. Dön. S, 19+1, Aralık 1971
Malcolm X'in Otobiyografisi (The Autobiography of Malcolm X, Grove Press, 1965)
adlı kitaptan alınan bir bölümün çevirisidir.

(Çev: Bahri Zengin); *Hayat Öyküm'den* 4. Dön., S.9, Haziran 1974
Hayatının önceki döneminin yoksulluklar içinde geçtiğini ve babasının yiğit bir zenci direnişçi olduğunu anlatıyor.

(Çev: Bahri Zengin); *Hayat Öyküm'den* 4. Dön., S.10, Ekim 1974
Babasının bedenen. annesinin sezgi yönünden güçlü olduğunu, kendi sezgisinin annesinden geçtiğini söylüyor. Babası ölüyor ve o cenaze törenine ait hatıralarının tam olmadığını ama bir ayrıntıyı unutmadığını anlatıyor.

KONUŞMA

Altınsoy, Fuat; Kon: Abbas Yahya, 5. Dön. S.38+89, Haziran 1982

- Şöyle başlayalım sorumuza: Öykü ve yaşam. Sanat edebiyat bağlamında nedir bu ikisinin ilişkisi ya da ne olmalıdır?
- *Hendekler*'deki hemen tüm öykülerde konudan çok konum irdelemesi öne alınıyor. Ortak özellik bu olunca, böylesi bir anlatım biçimini bilinçle seçtiğiniz anlaşılıyor. Oysa klasik öykü daha çok konu üzerine kuruludur. Bu farklılığı hangi nedene bağlayabiliriz?
- Diyorsunuz ki, 'ben insanların kendi çürümelerinin ayrımında olduklarını düşünerek bundan sonrasında başlıyorum işe.' Böyle düşünmek güzel de, bir de içinde yaşanan gerçek var. Bu gerçek acı: Kokuşma diyoruz, çürüme diyoruz. Sizin başladığınız noktayı temel alırsak, insanın etkilere açık olan yanını, içinde yaşadığı güncel gerçeği ikinci plana itmiş olmaz mıyız?
- Öykü kişileri çevresiyle çatışma halinde olan rahatsız tipler hep. İnsanı irdeleyen, yaşanan olumsuzluktan çıkış arayan bu kişiler ilk bakışta uyumsuz tipler gibi geliyor. Nereden kaynaklanıyor bu uyumsuz görüntü?
- Uyumsuzluk yaşamdan geliyor diyorsunuz. Ama özne yine de insan değil mi? Bir bakıma kör bir döngüyü sürdürüyor insan, yaşam ikilisi. Birbirinden soyutlayamıyoruz ama. Yaşamla birlikte insana çıkış sağlayabilecek temel bir öz olmalı?
- Yaşam, insan etkileşiminin süreci bu, ya iyiye yönelişin temeli ne olacak? Hangi temel üstüne iyiliği başat tutan, insaniliği başat tutan bir yapı, bir yaşam kurulabilecek?
- Öykü içinde bir dekor çiziyor, kahramanlar bu dekor içinde dolaşıyorlar : Değişen bir dekor. Bir de öykü kişilerinin düşüncelerini çevreleyen bir dekor bu. Israrla korunmaya çalışılan. Birbirine yansımaları nasıl oluyor bunların?
- Öykülerinizde çokluk karşı koyan tipler var. Bunlar bir noktadan sonra çevrelerindeki duvarın dışına çıkıyorlar. Kendilerini dinlemek için uzaklaşıyorlar. Çoğunluk doğaya doğru bir uzaklaşma. Niçin doğa?

Ay, Arif ; Kon: Ali Göçer, 5. Dön. S.38+85 Şubat 1982

- Tanzimattan beri Türk edebiyatına baktığımızda bir kuraklık, bir havasızlık buluruz. Yerli bir öz, evrensel bir açılım bulamıyoruz yapıtlarda. Nasıl yorumlarsınız bunu?
- Kurmaca derken neyi amaçlıyorsunuz?
- Bu çağ, insana sağladığı yaşam pratiği ve geniş olanaklarıyla çekici geliyor ilk anda. Ama, sözkonusu çekiciliğin kaynaklandığı etkenlerin insana ürkünç bir sarsıntıyı yaşattığı da gerçek. Gözlerindeki perdeyi birazcık aralayıp bakabilen herkes görebilir bunu. Oysa şairin, görmenin de ötesinde, bilgece bir sezisizle sarsıntıyı çok daha geniş kitlelere algılatmada şiirin yapıcı gücü ne olabilir sizce?
- Yeryüzü şimdilerde çok yoğun bir karabasanı yaşıyor. Siz bu karabasan altında bile bize sabahı gösteriyorsunuz. 'Kıyıları hep sabah' diyorsunuz *Hıra* adlı kitabınızdaki bir şiirinizde. Ama,

kıyıya denizden bakıyoruz değil mi? Kıyı biraz da zamanı algılatıyorsa bize, dirilecek mi ölü zaman?

- İzin verirseniz ben burda şöyle bir soru yöneltmek istiyorum : Kıyıyı ben bir mekân olarak düşünüyorum. Böyle düşününce de bir çelişki çıkmıyor mu ortaya?

-Bir konumlama belirsizliği var ortada. Karşıt değerlerin çatışması altında yaşıyoruz. Bir yanda insanın temel sorunu var : Kendi özgün konumuna oturabilme sorunu. Öte yanda güncel yaşam, çözümlememiş sayısız ayrıntılar bırakıyor insanın önüne. Böylesi çelişkiler ve sorunlar ortamında onurunu koruyabilen her insanda, çok doğal bir tepkinin gelişmesi gerek : Öfke. Şiirinizde öfke yüklü imgelere sık sık rastlanır. Biçiminizde de sezeriz bunu. Ama, bu öfke imgeleri karşıt imgelerle öylesine ustaca dengelenir ki, insanın içinde bir şeyler birikir kalır. Neden şiirlerinizin arasına bütetler yapar da, oralara biriktirirsiniz öfkeyi? Nedir yaşamda yeri öfkenin, açıklar mısınız?

- Oturmuş, çelişkisiz toplumlarda sanat edebiyat yetkinleştirici, insanı aşkınlığa götürücü nitelikler taşır daha çok. Ne ki, günümüz çok farklı, çelişkilerle dolu karmaşık bir yapı. Bireyin de, toplumun da kesin bir seçim yapması söz konusu. Bu seçimin yapılmasında sanatın edebiyatın üstlendiği görev nedir?

Aydoğan, Kamil ; Kon: Cafer Haydar, 5. Dön. S.38+109, Şubat 1984

- Önce, niçin köy?

- Yani, bugüne değin, köylü üzerinde fazla durulmadı, onların dünyaları yansıtılmadı, demeye getiriyorsunuz. Bu noktada şunu sormak istiyorum : köy ve köylü üzerine ülkemizde romanlar, öyküler yazıldı. Hatta, o kadar çok yazıldı ki, genel bir adlandırmayla 'köy edebiyatı' kavramı oluştu. Bu bağlamda, 'köy üzerinde az duruldu' yargısını nasıl temellendireceğiz?

-Köy yazılarında, köydeki günlük yaşam kesitlerini okurken; birden, başkibir zamanın, geçmiş bir anın, bir olayın, bir düşün içinde buluveririz kendimizi. Hatta, köydeki bir serüvenin, köydeki dinginliğin, doğanın arasındayken, birden büyük bir kentin ortasına sıçradığımız da oluyor. Yani, durağan bir anlatımdan çok; çok boyutlu bir bakış açınız var *Köy Yazıları*'nda.?

Belmont, Vera; Kon: (Çev: Ali Ulvi Temel); 5. Dön. S.38+51, Nisan 1979

- Daha önce belirli birçok film gerçekleştirdiniz : "Başarılı Bir Kumandan" "Fransa'dan Anılar", "Yalın Çocukluk", "Sağ Kalmanın Yasası", şimdi de "Mao'nun Tutuklusu", 1973'de Gallimard yayınlarında çıkan Pasqualini'nin kitabından yola çıkarak çalıştınız...

- Kurtuluş gazetesiyle son bir konuşmada Pasqualini filminize biraz sert çıkıyor: kitabın eksik yansımaları, aşırı basitleştirme, ilkel antikomünistlik, inceleme yetersizliği, manicilik... Bu eleştiriler konusunda ne düşünüyorsunuz?

- Film çekim koşullarınız neler oldu? Yetkililerce dolaylı dolaysız engellemeler yapıldı mı size?

- Pasqualini, kendisi, kampların altın çağını tanıtmış biri olarak bugüne bakınca gardiyanların çok çok bayağılaşmış olduğunu, doğal olmaktan daha da çıkmış tinsel, bedensel işkencelerin olduğunu söylüyor.
- Bugün Çin'de duvarlarda ilan edilen özgürleştirmeye, inanıyor musunuz buna?
- Peki, herhangi bir yönetim altında yaşayanlardan öylesine kişi çapında direnmenin başlatılacağını, direnilebileceğini düşünüyor musunuz?
- Filmizini George Orwell'a ithaf ettiniz, niye?

El-Beyati, Abdülvahap; Kon: (Çev: Yusuf Nili) ; 5. Dön. S.38+89, Haziran 1982

- Çocukluğunuzun şiirinize etkisi ne olmuştur?
- Yaşamınızın bu aşamasında, sizin için anlamı neydi şiirin?
- Öyleyse şiir, bir silah sizin için?
- İlk şiirlerinizde bu başkaldırı açıkça görülüyor zaten. Peki ana 'tem'iniz nedir?
- Sizin, sizin kuşağınızın, çağdaş Arap şiirine katkısı ne olmuştur?
- Şiirsel anlatımda hangi yolla oluşmuştur bu değişim?
- Son dönemin katkıları üstüne ne diyorsunuz?
- Uygarlığın, nesnel büyümenin ötesinde bir şey olduğu düşüncesinde misiniz?
- Bilinç mi, duygu mu daha baskındır şiirinizde?

Borges, Jorge Louis; Kon: Ramon Chao, Ignacio Ramonet (Çev: Nuri Pakdil) ;

5. Dön. S.38+41, Haziran 1978

- Şöyle deniyor araya: 'Jorge Luis Borges bir Fransız buluşudur'. Ne düşünüyor sunuz?
- Borges'in, ötekinin kim olduklarını biliyor musunuz kesinlikle?
- Şimdi şurda gözümüzün önünde duran 'Franc - Tireur' gazetesi. 28 Ekim 1957 günlü sayısında, 'bir hafta önce öldüğünüzü' duyuruyordu. Bunun doğru olup olmadığını, bir ölüyle konuşmakta olup olmadığını bilmek isteyecektik.
- Bununla birlikte, tüm yazarların umudunun, kendilerinden sonra geriye, dört ya da beş sayfa bırakmak olduğunu söylediniz.
- Sizin gene bir de 'İspanyolca yazmak gibi' değer verilecek bir yanınız var. bu dilden hoşlanmadığınızı söylediğinize göre.
- Bununla birlikte, Pablo Neruda ile siz, bir konuşmanızda İngilizce yazmadığınıza üzülüğünüzü söylüyordunuz.
- Öyleyse, İspanyolca'nın, 'şiirin en yüce sanatı' diye adlandırılan şeyi, yani istiareyi başarıyla uygulamanıza olanak sağladığını belirtmek istiyorsunuz.
- Şahsen, 'milango'lar şiiri gibi yalın, sade, süssüz şiiri seviyorsunuz.
- Cinsel şeylere aşırı düşkünlük, 'cinsel yan', yeterince yok gibi yapıtınızda.
- 1939 - 1963 yıllarını Arjantin'de geçiren Polonyalı yazar Witold Gombrowicz ile Buenos Aires'de kaldığı sıralarda tanışmış olmalısınız.

-- 1969 da Fransa'da öldü.

- Körlük, nesnelerle olan ilişkilerinizi çok değişikliğe uğrattı değil mi?
- Avrupa merkezîyetçiliği daha dün bizi sömürgeciliğe götürdü.
- Bu konuda, Guatemalalı yazar Miguel Angel Asturias'a ters düşmüş oluyor musunuz?
- İyice kör olduğunuz zaman 'şimdi dünya bana özgü oldu, durum mükemmel, çünkü düşleyip durduğum şeyleri görebiliyorum' dediğiniz doğru mu?
- Siz çok Hitlercilik karşıtıydınız.
- Siz sık söyleniyor, siyasal açıdan, bir tutucu olduğunuz. Kabul ediyor musunuz size böyle denmesini?
- Bir beyin sarsıntısı sonunda, hayatla ölüm arasında onbeş gün kaldınız. Bu 'askıya alınan' zaman süresinde ne duydunuz?
- Nasıl tasarlıyorsunuz ölümünüzü?

Borges, Jorge Luis ; Kon.:? (Çev: Nuri Pakdil); 5. Dön., S.38+29, Haziran 1977

- Fransa'da son kalışınız 1971'deydi. Oldu epeyce.
- Bu arada çokça gezi yaptınız. İngiltere'ye, İsrail'e. İsveç'e. İzlanda'ya.
- Avrupa'ya geliş nedeniniz?
- Bir yazar, bir okuyucu olarak, şimdi de 'yayımcı' Borges kısa öyküleri uzun öykülere yeğliyor.
- Bu, biraz da, öykünün romandan daha çabuk yazılmasından ileri geliyor değil mi? Bir gün, 'tembelliğinizin kısa aralıklarında yazdığınızı' söylemişsiniz.
- Öyleyse sizin tembelliğiniz, usumuzun alamayacağı bir 'tuhaflik'tır.
- Körlüğünüzden beri daha düzenli mi çalışıyorsunuz?
- Öyküden çok şiire öncelik veriyorsunuz.
- Müziksel sağırlığınız tangoyla ilgilenmenize engel olmadı.
- 'Milonga'yı tangodan ayıran nedir?
- 'Milonga' sözleri yazdınız?
- Neydi o sözler? Neler deniyordu?
- Bu öykünüzün en çok sevdiğiniz öykülerinizden biri olduğunu yazdınız.
- Bundan bir de senaryo yaptınız her halde.
- Çok ilgi duyuyorsunuz sinemaya.
- Edebiyatta anımsadıklarınız?
- Flaubert, Champfleury'yi üzme için yazdığını söylüyordu. Ya siz peki?
- Sizi etkileyen, ilginizi çeken şiirler?
- İspanyol edebiyatı kadar biliyorsunuz Fransız edebiyatını.
- Niçin yanılmış olacaktınız?
- Size nasıl bir etki yapıyor bunlar?
- Karışıklıkların insanın karmaşık bir yazar olmaması hiç olası mıydı?

- Tüm bu sözcükler, size Fransızca'da ya da İngilizce'de, İspanyolca'dan daha güzel görünüyor. Bu, sizi, çevrilmiş yapıtlarınızı asıl metne yeğlemeye kadar götürüyor mu?

Cemal, Mahmud; (Kon. ve Çev. Tavus Hüsameddin); 5. Dön. S.38+114, Temmuz 1984

- Sayın Mahmud Cemal ilk sorum şu olsun, izin verirsiniz : niçin şiir yazıyorsunuz?
- 'Doğrudan' söylemekten, yazmaktan ne anlıyorsunuz?
- Şiirle ideoloji arasında bir ilişki kurmanızı istersem. Sayın Mahmud Cemal?
- Batı'da yaşıyor olmanızın çalışmalarınıza etkileri?

Charlie, Chaplin; Kon.:? (Çev: Emin Ziyaioğlu); 1. Dön., S.5-6, Haziran-Temmuz 1969

- Sayın Charlie Chaplin, işte şimdi Versey'deki Ban villasında yanınızda bulunuyoruz. "Cirque" filminiz yeniden Paris sinemalarında arzı endam eyledi. Basındaki yankıları mükemmel. Memnun musunuz?
- "Cirque" in yeniden yapımında yeni bir müzik bestelediniz mi?
- Öbür filmlerinizi de yeniden piyasaya çıkarmayı düşünüyor musunuz?
- "Cirque" den sonra, bir başka filminizin yeniden yapımını düşünüyor musunuz?
- Bu yeni filmin yapımına ne zaman başlamayı düşünüyorsunuz?
- Oynuyor musunuz bu filmde?
- Yaşınız sekseni aşkın. Bakıyorum, geçmişten çok geleceğe döndürmüşsünüz yüzünüzü.
- Sinemaya gidiyor musunuz?
- Artık anılarınızı yazmıyor musunuz?
- "Charlot" ile "Charlie Chaplin" arasında bir fark olduğu kanısında mısınız?
- Şarlo'nun kişiliğini daima seviyor musunuz?
- Hangi filminizi yeğ tutuyorsunuz?
- Hangi anılarınız hala canlı?
- General De Gaulle için ne düşünüyorsunuz?
- Amerika karşısındaki duygularınız nelerdir?
- İsviçre'nin bu sakin kentinde mutlu musunuz?
- Yeni kuşakların, gelecek kuşakların, filmlerinizi görme imkanından yoksun kalmaları üzmüyor mu sizi?
- Hayatınızda bir yığın tarihi kişiyle tanıştınız, ya da onlarla aynı zamanda yaşadınız: Gandhi, B.Shaw, Nehru v.s. gibi hala yaşayanlar da olabilir. 1908 yılında şunlarla bir daha karşılaşsaydım diye içinizden geçirdikleriniz oldu mu?
- Dehanızın Molliere'le ya da Shakespeare'le mukayese edilebileceği söylendiğinde ne cevap veriyorsunuz?
- Filmlerinizin, insanlığı zenginleştirdiğine inanıyor musunuz?
- Nobel ödülü alacağınızı sanıyor musunuz?
- Peki, sayın Şarlo, sizin için nedir şan?

Le Clezio, J.M.G.; Kon: Pierre Boncenne (Çev: Nuri Pakdil);

5. Dön., S. 38+47, Aralık 1978

- Hemen hemen hiç görüşme yapmıyorsunuz, konuşmuyorsunuz. Yalnızca Fransa'da bulunmadığınız şu sıralar için söylemiyorum bunu. nerede olursanız olun, öyle görülüyor ki hiç sevmiyorsunuz görüşmeyi sizinle mülakat yapılmasını, tiksiniyorsunuz bundan. Niçin böyle? Kitapları dışında, bir yazarın duygularını, düşüncelerini açıklaması gerekliliği olmadığını mı sanıyorsunuz? Bir gereksinim olarak görmüyor musunuz bir yazarın duygularını, düşüncelerini açıklamalarını?
- Öğretmen olmanız yardım etmedi mi size?
- Okurlarınızdan çok mektup alır mısınız?
- Size gelince. siz de mektuplar yazmayı seviyor musunuz?
- Kitaplarınızı, bir mektup yazıyormuşunuz gibi mi yazıyorsunuz?
- Bir "yazar" olarak adlandırılmanız rahatsız ediyor mu sizi?
- Bir meslek olduğuna sanmıyor musunuz?
- Bir işin yürütülmesini kendisine bırakmak için başvuru bir dilekçeci olmayı ister miydiniz?
- Bir yazar olmayı istediniz mi?
- Yirmi üç yaşında bir ününüz oldu, ün yaptınız.
- Bu 'Renaudot' ödülünün, sizi daha bir çekingen yapabileceği olasılığı korkutmadı mı sizi?
- Ama, şimdi daha kolaylıkla konuşuyor musunuz?
- Evet, dahası, topluluk önünde ses tellerinizin tam anlamıyla tıkanmış olduğu görülüyor.
- Tanıyor musunuz, daha doğrusu gözönünde canlandırıyor musunuz okuyucularınızı?
- Nerde okuduğumu anımsamıyorum ya, yeni bir yüzle karşılaşmak saplantınız olduğunu yazdınız.
- Bizim çeşitli yüzler görmemiz ya da yüzümüze dikkatle, uzun uzun bakılması bir olgu değil mi?
- Buna karşılık, yüzünüze dikkatle, uzun uzun bakılmış olması sizi çok rahatsız etmiyor mu yoksa?
- Uzun süre Nice'e demir atmış gibi bir haliniz vardı.
- Ne ki, yazmak için bir kentle olsun. bir evle bir odayla olsun, birbakıma tüm çevreyle bir çeşit
- Yer adlarına siz de çok duyarlı mısınız?
- *L'inconnu Sur la Terre* adlı deneme kitabınız olsun, *Mondo* adlı öykü kitabınız olsun, bu iki yaptınız için olsun, öteki yapıtlarınızdan daha fazla zaman vermediniz mi?
- *Mondo* ile *L'inconnu Sur la Terre*'in biçemi, bana, sizden okuduklarımdan değişik geldi; bunlar daha yetkinleştirilmiş, daha dingin.
- *Mondo* ile *L'inconnu Sur la Terre* bir kopma mıdır sizin için?

- Bununla birlikte bu iki kitapta, savaşın baskısı altındaki, kentin baskısı altındaki her şeyden bir kurtulma var, sanıyorum.
- Gerçekten bıktınız mı, usandınız mı kentten?
- Yine de büyüledi sizi bu çağdaş yaşam. Bu çekiciliği tehlikeli mi sayıyorsunuz?
- Çağdaş yaşamdan, bu 'modern' yaşamdan tiksindiniz mi?
- *La Guerre* adlı yapıtınızın bir yerinde şöyle yazıyordunuz bir an : 'Savaşın durmasını öylesine istedim ki, bir saat bile dursa yetecekti bu, dinlenmiş olacaktım. Ne iyi olacaktı durması savaşın; plaja gidebilecektim örneğin, denize bakarak şöyle bir güzel uzanabilecektim kumun üzerine, gereksinim duyulmayacaktı artık destanlar düzmeye, trajedi sözcükleri kullanmaya; tüm dışında olunacaktı bu tablonun'. Eh peki, savaş yani saldırı durdu mu gerçekten?
- Kentte elektrikten, arabalardan başka çekici hiç birşey yok mu artık?
- Oysa, *Mondo*'da örneğin, hemen hemen artık teknik şeyler yoktur.
- Ama, kentler üzerine bu eğlenceli bakışınız henüz yok. *Mondo*'da olsun, *L'inconnu Sur la Terre*' de olsun, bu iki kitabınızda sırtınızı dönmüşsünüz kentlere, bilmiyorsunuz onları.
- Yaşayabileceğiniz bir kent çoktan var olmuş olacaktı herhalde.
- Boş ekilmemiş toprak-kent: bu da ne oluyor?
- ... şöyle görüldüğü gibi, neresi olursa olsun serpiştirilmiş evleriyle her halde...
- Uygulayım nesneleri arasından hangileri 'eğlendiriyor' sizi?
- Romanlarınızda sık sık değindiğiniz, arabalardaki işaret lambalarını da çok seviyorsunuz değil mi?
- Kitaplarınızda kişilerin nerdeyse hepsi, acı bir biçimde, geleceği açılmış gibi görünüyorlar. Oysa, *Mondo*' da olsun, *L'inconnu Sur la Terre*'de olsun, bu iki kitabınızda bir şimdiki zaman duruluğu, dinginliği var.
- *L'inconnu Sur la Terre* 'de yazıyorsunuz: 'İç sıkıntısından, bunalımdan, korkudan, çirkinlikten niçin konuşmalı? Burada: gökte, kayaların üzerinde otların üzerinde, denizin yüzünde her an o denli çok güzellik var'. İç sıkıntısı ile güzelliği aynı zamanda yazmak olası mıdır?
- Korkudan büyülenir misiniz? Çekici mi gelir size korku?
- Önceki kitaplarınızın kiminde bu iç dürtüsüne kaptırmamıştınız kendinizi.
- İşte bu nedenle olacak sanıyorum. *Mondo* ile *L'inconnu Sur la Terre* 'de denize, ışığa dönülüyor. Bu iki kitabınızın temel kişisinin, 'ağır ama ciddi olmayan' bulutların gökyüzünde dolaştığı güneşli bir günde, bir dağın tepesinden denize bakan bir çocuk olduğu söylenebilir mi?
- Bulutların, denizin, ışığın güzelliğini yazmak, kentin iç sıkıntısını, bunalımını yazmaktan daha güç müdür?
- Kesinlikle, yani hiç mi hiç bir dizge oluşturmadınız. Ama, önceki kitaplarınızda, sık sık 'buyurmalar' tarzı anlatımınız vardı: 'özgür olunuz' gibi, örneğin.

- Jean-Jacques Rousseau'nun hoşunuza gitmemelik etmemesi gerekir.
- Yeryüzünde 'bilinmeyen'; bu; bilinmeyen, bilinmiş olmak istemeyen biri midir?
- *Mondo* ile *L'inconnu Sur la Terre* 'de, bu iki kitabınızda, örnekleriniz çocuklar yoktur. Gerçekte, ilginizi çeken, belki biraz da siz olduğunuz üç kişi var: çocuk, yoksul, göçebe, Nedir bunların ortak özellikleri?
- Böylesi bir yoksul gibi düşünülür müsünüz?
- Roman dünyanız, özü bakımından, çocuklardan, kadınlardan, çocukça bir zihin yapısı olan gençlerden oluşuyor. Ama, insanlar yok. Niçin?
- *L'inconnu Sur la Terre*'de, 'yoksul halklara' imrendiğinizi, çünkü onların beklediklerini, 'başkaldırmadıklarını' söylüyorsunuz. Yine de, bir kaç anlama çekilebilir, anlaşılmaz, kapalı görülebilir, bu sözleriniz.
- Bütün kitaplarınız da yeğlediğiniz hayvanlar, 'kendi başlarına bırakılmış', 'kimsesiz' hayvanlardır; diyelim, böcekler ya da istiridye gibi yumuşakçalar. *Mondo* da, kişilerinizden biri ahtapotun dostu bile. Tuhaflık hazzından mı bu?
- Böceklere çok bakıyorsunuz.
- *L'inconnu Sur la Terre*'de ağaçların içinde, palmyeye karşı özel bir sevginizin olduğunu yazıyorsunuz.
- Meyvelere gelince; sanırım, turuncgilleri yeğliyorsunuz.
- Ne demek istiyorsunuz tam tamına?
- Çok sevdiğinizi sanıyorum bilimsel kitapları.
- Bilimden konuşulduğuna göre, niçin, *L'inconnu Sur la Terre*'de 'bir zeka ataklığını' bırakmayışınızı açıklamamız gerekecekti bana. Sezgi ile zeka arasında klasik bir karşıcılık yapıyormuş gibi görünüyorsunuz.
- Tiksinyorsunuz 'esprit'den?
- *Mondo*'da kişilerinizden biri konusunda şöyle diyorsunuz: 'Gün aşırı birçok şeyi uzun uzun düşünmüştü. Her gece, ötekiler şaka yaparlarken, o, yatakhane yatağına uzanmış...' Bu, bir otoportre mi?
- Sizin için 'zeka, kavrama' çok derin biçimde egemen midir?
- Söyleşimizin sonlarına geldik aşağı yukarı. Yeryüzünde, gerçekten, bir 'bilinmeyen' olunabileceğini sanıyor musunuz?
- Yine de yazarlık ününüzden bütün bütün sıyıramıyorsunuz yakanızı.
- Hani şu öteki ses üreticileri gibi; siz de sözcükler üretiyorsunuz.

Çevik, İrfan; Kon: Ebûzer Murtaza, 5. Dön. S.38+95, Aralık 1982

Konuşsak / izi kalır dudaklarımızın / ağır acılı sularda' diyorsunuz. 'Konuşmak' kuşkusuz insana

özgü bir edim. İnsanı yüceltici erdemlerden biri. Sanat edebiyat bağlamında 'konuşma' nın işlevi nedir sizce?

- Tüm yazarlar için geçerli midir bu söyledikleriniz?
- Sorunların sorumlusu da, çözümleyicisi de insan olunca çözümler neden gecikiyor?
- Toplumsal koşulları insan önünde bir tuzak olarak niteleyebilir miyiz?
- "hep bir pişmanlığı eritir / gözlerinde yanıp sönen mum / kırıldı saksı döküldü toprak / çocukluğundu bu / biliyorum". Pişmanlığı nasıl algılıyorsunuz?

Demirci, İbrahim; Kon: Nehbani Bünyamin, 5. Dön. S.38+104 Eylül 1983

- *Yanıklar* 'ın ilk şiirinde "Başaracağız... Söz yapmayı sesleri" diyorsunuz. "Kuşlar" şiirinde de. "zor olan ince yaşamaktır kardeşlerim" diye bir uyarınız var. Hangisi daha zor: Şiir mi, yaşam mı?
- Sözgelimi şiir bir at olsaydı, ne yapardınız bu atı?
- Peki, şiirin gücü yeterli mi? Çağımızda, tüm yeryüzünde, insan çok olumsuz bir konumdadır. Tüm bu olumsuzluklara karşı "şiir" diyorsunuz, değil mi?
- Yanıklar'da hüznün, acının hemen yanında bir umut, bir ışık da var. Yani şiiriniz aydınlık ve bize umut veriyor. Geleceğe olan bu güveninizi nerden alıyorsunuz?

Diab, Mahmud; Kon: Riyad İsmet (Çev: Yusuf Nili) ; 5. Dön. S.38+94, Kasım 1982

- 1965'te yazdığınız, ünlü oyunlarınızdan biri olan *Eski Ev*'le Dil Akademisi ödülünü almıştınız; bu başarınızla girmek istiyorum söze. Bunun üzerine eleştirmenler, neler söylediler ve o dönemdeki oyun yazarları karşısında konumunuz neydi sizin?
- Sanatsal anlatışla halk söyleyişi arasında bir ayrım olduğu söylenir genellikle. Bu ikisi arasında köprü kurmaya çalıştınız köyü anlatan oyunlarınızla (sözgelimi *Fırtına* ve *Harman Geceleri*). Kendinizi bu tür oyunlarla mı sınırlandırdınız, yoksa uğraşınız, kırsal kesimdeki halk kitlesine erişebilmek, onu meydana çıkarabilmek için mi?
- Yabancı ve Pişano gibi tek perdelik kimi oyunlarınızda gerçekçi bir yönseme var. Oysa, diğer tek perdelik oyunlarınızdaki alegorik, garip ve uyumsuz oyun geleneğinin etkilerini nasıl açıklarsınız? Daha çok, çağdaş Batı oyununa özgü bir eğilim değil mi bu?
- Uyumsuz, alegorik oyunlarınız başarılı mı denetimden geçmeyi? Öteki Arap ülkelerinde. yasaklanma gibi bir durum oldu mu hiç?
- Utku Kapısı ve Harman Geceleri'ndeki tiplerin konuşmalarında da görüldüğü gibi. Brecht'deki yabancılaşma düşüncesiyle geleneksel Arap folklorunu birleştiren biri olarak, nasıl yorumlarsınız bu etkileri?
- 1975 - 1976'da Suriye televizyonunda dizi olarak gösterilen *El-Zabaa* üstüne değişik yorumlar geliştirildi. Bir de aynı konuyu sürdüren bu dizinin devamı gibi gözükten son oyununuz var, sahneye kondu mu bu oyun?

Faulkner, William; (Çev: Yaşar Kaplan); *Üniversitede Son Sınıf Öğrencileri İçin Söylev*

5. Dön., S.14, Mart 1976

Çağımızı tehdit eden şey dehşettir. Dünyanın bütün insanları (özellikle gençler doğruluktan, dürüstlükten, samimiyetten ayrılmamalıdır. Bütün diktatörler yok olmaya mahkumdur.

Faulkner, William; (Çev: Yaşar Kaplan); *Amerika Sanat Ve Edebiyat Akademisi'nde John Dos Passos'a 'Edebiyat Altın Maldalyası' nı Sunması Nedeniyle Yaptığı Konuşma*, 5. Dön., S.15, Nisan 1976

22 Mayıs 1957'de New York'da yaptığı konuşmanın alt başlıkları şöyle:

- Ernest Hemigway'ın *İhtiyar Adam ve Deniz* adlı yapıtı üstüne,
- *Kutsal Sığınak İçin Öndeyiş*,
- Albert Camus.

Fellini, Frederico; Kon: (Çev: Ali Ulvi Temel) ; 5. Dön. S.38+71, Aralık 1980

- "Kadınlar Beldesi" 28 Martta Roma'da piyasaya çıkıyor... Film doğmadan önce hayli değişikliğe uğradı mı?
- Vaziyetlerini yazmayı, bunun kendilerini öldüreceğinden korktukları için reddeden insanlar gibi "Mastorna"yı çevirmekten kaçınıyor görünüyordunuz? Öte dünyada bir yolculuk söz konusuydu değil mi? Sizin yolculuğunuz?
- "Casanova"yı İngilizce çekmek zorunda kalmaktan gerçek bir acı duydunuz mu?
- Herkes yapıtınızdan anlam çıkardığı ölçüde aynı zamanda kişisel, dünyasal, simgesel şeyler de çıkarıyor, hepsi de efsanevi oluyor. filmlerinin hazırlanışı da öyle!
- Pek öyle değil! "Kaprisli" bir yönetmen olmamanıza, coşkunluklarınızı açıkça ortaya koymanıza karşın, yine de kabul etmek gerekir ki - son iki yapıtınız, "Kadınlar Beldesi"yle Casanova'yı alalım - birtakım engeller, zorluklar yığıyor yığıyorsunuz...
- "Kadınlar Beldesi"nde bir şeyh mi?
- Çevirim sırasında, seyrek de olsa günlük çekimlerin gösteriminde hazır bulunuyordunuz.
- "Kadınlar Beldesi"nin stüdyo düzlüğüne geldiğim zaman, filmin renklendirilmesinin, renginin olabildiğince su yeşilinde olduğu izlenimine kapıldım. her şey bana bir akvaryum ışığında yıkanyormuş gibi gelmişti...
- Işık üzerinde olağanüstü bir "yetke" niz var, doğrudan bir ustalık; son anda bir göstericiyi bırakıyorsunuz, başka birini ondan süzüyorsunuz ve her şey değişiyor...
- Zaman zaman geçmişe doğru dönmek ilginç değil mi?
- Hiç özlem duymuyor musunuz geçmişe?
- "Kadınlar Beldesi"nin müziğini kime ısmarladınız?
- Bir şarkıdaki sıcak anıyı yeniden bulmak...
- Nino Rota'yla hemen çalışmaya başlamış mıydınız bu film üzerinde?
- Rota'yla içten bir ortaklığınız vardı...

- Müzikle ilişkileriniz bir tuhaf. Bunu "orkestra provası'nda çok iyi açıkladınız. Müzik sizi çekiyor, siz onu itiyorsunuz...
- Biraz da Marcello Mastrolanni'den söz eder misiniz?
- "Sekiz Buçuk"tan "Tatlı Hayat"tan sonra, bunlar üzerine bir kez daha "Kadınlar Beldesi"yle bir arada olacaksınız, bir Fellini - Mastrolanni kimliği mi?
- İşte giz. Yalnız en gizli düşlerinizden söz ediyorsunuz, insanlar da en farklı bu düşlerde kendilerini buluyorlar.
- Tüm oyuncularınızla alçakgönüllüce, gerçek bir içtenlik içindesiniz. Onlarla konuşuyor, onları kucaklıyor, bedensel bir ilişki peşinden koşuyorsunuz. O halde, en iyi sonuçları elde ediyor musunuz?
- Buna karşılık çok sayıda oldukları zaman bile konukları çok iyi karşılar görünüyorsunuz.
- Onları getiren kim ola ki?
- Stüdyo düzlüğünüzde, aynı zamanda, sürekli olarak, yaptınız üzerine, sizin üzerinize hep çalışmalar, tezler hazırlayan öğretim üyeleri, psikanalistler, psikiyatlara rastlanıyor. Bu övgüler nasıl etkiliyor sizi?
- Çekimin başlangıcında, gazeteciler size sorular yönelttiği zaman hikayeler anlatma alışkanlığınız var, ardından başka bir hikaye...
- "Kadınlar Beldesi"nin sahne sahne gelişimini istemiyorum sizden ya bir gezinti yaptınız ve...
- Çok kolay bu, Frederico!
- Sizden kimi açıklamalar istemiyeyim, öyle olsun (!) filminizde kadıncı akımdan yana olanları oynatmak için kadıncı akım militanlarından seçim yapma işinde sizin adınıza bir muziplik sezdiğimi söyleyebilirim!
- Oysa, kadıncı akımdan yana olanlar filmin güçlü bildirisine karşı savaşım vermek için bir tuzığa düşmediler mi?
- Sizden kadıncılık akımı üzerine öğretim görevlisinin bir düşüncesini almak için değil ama...

Göçer, Ali; Kon: Mahmut Muaz, 5. Dön. S.38+94, Kasım 1982

- *Kara Yazılar* nasıl bir tanıklığın anlatımıdır?
- Topluma bir gözlemci olarak baktığınızda 'kara' nitelemesini kat kat aşan bir görünüm betimlemesi yapıyor. Bu görünümü adeta usunuzdan çıkarıp atabilme çabasındasınız. Ondan kurtulmak ister gibi. Bu betimlemeler sürerken diyelim, Tanrı'yı anımsıyorsunuz. KİTAP'tan bir cümleyi. *Kara Yazılar*'a bir ışık düşüyor. Sonra da, 'şimdi baştan ayağa tabancasın' gibi çok atak bir konuma geçiyorsunuz. Yazının bu akışı nasıl bir bütünsellik oluşturuyor?
- Çağdaş insan kendi onurundan, özüne ilişkin haklarından çok kolay vazgeçebiliyor. Bu korkunç toplumsal olay karşısında, yanlış bir konumlamayla, herkesin yaşadığı öfke, tiksinti, bulantının yeri nedir?

- Günlük olaylardan, yaşamın küçük ayrıntılarından söz ediyorsunuz. Ama, sözgelimi, 'Anadolu Ortadoğunun kulağıdır' gibi cümleler de yer alıyor *Kara Yazılar*' da. Bu tür açılımların *Kara Yazılar*'ın oluşumunda ne gibi bir yeri var?

Göçer, Ali; Kon: Fuat Altınsoy, 5. Dön. S.38+87, Nisan 1982

- Zamanın insanla, insanın zamanla bu ikisinin mekanla gizemli bir ilişkisi, bağlantısı var. "Gördüm ki evren / döne döne bütünler kendini" dizeleri bu gizemli ilişkiyi ne yandan irdelemek istiyor?

- Doğum olayını insanın yer yüzüne inişiyle bağlantılı olarak düşünürsek, doğum yeryüzü ve insanlık için nasıl bir anlam yükleniyor? Bu bağlamda "eklenir güne doğum sevinci" dizesi hangi coşkunluğu anlatıyor?

- Çağdaş sanat ürünlerinin ortak niteliği; çağımız insanının yalnızlığını anlatmaktır. Şiir, roman, öykü, deneme insanın yitik konumundan kaynaklanan yalnızlığı ve acısı üzerinde yoğunlaşıyor. Sizin yazınlarınıza da şiirlerinize de yansır bu durum. Ne yapacağını bilemeyen, bir şeylerin önünde sürüklenip giden, giderek umarsız insanlar bunlar. Kuşkusuz sanat yapıtlarına yansıyan bu durum gerçeği yansıtır. Çağdaş insanın bu evrensel yitikliğini, boğuntulu ve umarsız konumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Umutsuzluğa yakın bir nokta değil mi bu?

- Yani, umutlu insan, sorumluluğunun bilincinde olan; sorumluluğunun bilincinde olan da, umutlu insan diyorsunuz.

- "Yüreğin alazlanan / kahredici bir gurbet" dizelerinden ikincisi insanın, az önce sözünü ettiğimiz yitik konumunu vurgularken birincisi de insanın olumlu yanını gündemde tutmak istiyor sanırım. Umudu yanımızda duyumsayabilmemiz için de insanın bu olumlu yanına tutulmamız gerekiyor. İnsanın içinde akıp duran "özsü" damarlarını bulgulararak bir çıkış noktasına ulaşmasında şiirin ya da sanatın edebiyatın nasıl bir etkinliği üstlendiğini düşünüyorsunuz?

- İnsanın olumlu yanı sözkonusu edilince, şiir sözkonusu edilince hepimizin dilinin ucuna bir sözcük gelir: Aşk. BU NE DUMANDIR şiirinde aşk konumu irdeleniyor. Bu sonsuz yeteneği insani gereksinimler önünde nasıl algıyorsunuz?

- Çağdaş insanın en çok yaşadığı, ürküntü, korkudur belki. Ama korku insandaki iç dengenin bir yanındaki ağırlıktır da. Korkunun bu anlamı da gözönünde tutularak çağdaş insanın ürküntüsü ve korkusu ne gibi bir sapmanın sonucu?

Hamza, İdris; Kon: Ebuzer Murtaza, 5. Dön. S 38+103, Ağustos 1983

-Batıyı kültür olarak tanıyoruz. Siz, pratik, güncel yaşamıyla gözlemlediniz. Batı'yı. İlk izlenimleriniz neler oldu?

Hawkes, John; Kon: Bernard Geni s, ( ev: Nuri Pakdil); 5. D n. S.38+115, Ağustos 1984

-  a da  Amerikan romanına baktığımızda; ne öncü bir yazar, ne de gelenekci bir yazar olarak değil de, sadece, bulunduğunuz yer itibariyle genel sıralamada anıldığınızı görüyoruz. Arasıra, kimi eleştirmenler, Fransız yeni romanına (nouveau roman) ba lı, bu akımın içinde bir yazar olarak da belirtiyorlar yerinizi. Bu sıralama, bu yerleştirme, biraz yanlış değil mi sizce?
- Bir  l  de, Camus'den etkilenmi e benziyorsunuz. Kanıtı da, *Mimodrame* adlı romanınızın *Chute*'  hayli anı tırması.
- Şiddet önemli bir yer tutuyor romanlarınızda. Sizce çok c zip mi?
- Sizin,  iddeti ya da cinselliği açıklama tarzınızda bir alay, kaba bir taklit, karikatüre  alan bir hava, bir nitelik de yok mudur a a ı yukarı?
- Dikkat ediyorum da, hep Avrupalı romancıları anıyorsunuz, onlardan söz açıyorsunuz. Amerikalı eleştirmenlerin, sizi sık sık, bu "ya lı anakaranın", Avrupa'nın bir yazarıymı sınız gibi sunması, bu yüzden mi?
- Biraz önce, televizyondan söz ediyordunuz. Görüntünün, imgenin gitgide diktasını zorla kabul ettirerek daha bir güçlendiği, yaygınlık kazandığı bir uygarlıkta yaşadığımız söyleniyor. Bu fiili durumun, Amerika Birleşik Devletleri'nde roman yazma üzerinde yan etkileri var mı?
- Bunun, edebiyatı tehdit etmemesi gerekmez mi?
- Bir edebi akımın, gerçekten, içinde bulunmadığınıza göre; sizi hiç okumamı  birine, nasıl tanıtırsınız kendinizi?

Ionesco, Eug ne; Kon: Claude Bonnefoy, ( ev: Emin Ziyaio lu); 4.D n., S.1, Nisan 1973

- Oyunun kökeninde bir öykü bulunsun ya da bulunmasın, sizi yazmaya iteleyen nedenleri açıklar mısınız?
- Bu dengesizlik gerçekten uygun d  cekti konumuza. Zaten sorun da bu dengesizlik değil midir?
-  u halde bu dengesizlikten bir denge kuruyor olmalısınız.
- Yukarda saptadığınız bu durum, izlenimlerde, duygulanmalarda, gerektirdiği sorunlarla, bu minval üzere, oyunun yazılıp bitirilmesi için zorunlu sürede, örneğin bir kaç aylık, bir yıllık, belki de daha artık bir sürede sürüp gidiyor mu?
- Başlangıçtaki durum, yani oyunu yazmaya ba ladığınızdaki ilk durum, bu iki    aylık sürede hiç bozulmuyor mu, aynen sürüyor mu?
- Çarpıcı, durdurucu etkenler olmuyor mu? Yazmakta zorluk  ekti iniz, yazmaya ilgisizlik duyduğunuz dönemler de yok mu?
- Aynı zamanda sanat yapıtı ortaya koymanın bu mekanizmasını açıklamış oluyor musunuz?

- "Victimes du Devoir" oyunundaki Choubert'in yaşadığı serüveni bir bakıma siz de yaşıyordunuz. Aynı tüneldeydiniz.
- Ama tersine, "L'impromptu de l'Alma" oyunu anlaşılır ve eleştirel bir oyun değil midir?
- Bu oyunun kökeninde bir karabasan yok mudur?
- İdare lambasınıninkine benzeyen bu bilginin bulunması, karalamalarla, silintilerle anlatılıyor mu? Açıklanıyor mu?
- "Victimes du Devoir" oyununun başlangıcında vardır karabasan, imgelerdir bunlar. Ama benzer bir durum da olsanız bile bize anlattığınıza göre, "Kel Şarkıcı" oyununun yazılması kendinizi kapıp koyuverdiğiniz imgelerden çok, anlatıma bağlı olmuyor mu? Berikinde bir yazı öbüründe bir yaşam yok muydu?
- Özellikle bir anının, bir hayalin önemli bir kişi olduğunuz düşüncesinin, yalnız gezle tutturulan bir yazma mekanizmasının, bir cümlemin başka bir cümleyi çağırışının bütün bu söylediklerimin karışımı bir duygunun sizi sürüklediğini hissettiğiniz anlar var mıdır?
- Bu oyunun yazılmasının nedeni, boş sandalye hayalini, imgesini açıklamaktan ibaret değil midir?
- Sandalyelerin çoğalması.
- Sandalyelerin parçalanıp çoğalıyor gibi olmalarıyla, tüm yeryüzünün temsil eden sahnede yokluğu sergiliyorsunuz.
- İlk soruma geliyorum: Bir oyun yazacağınız zaman, bir düş olsun, bir bilinçli yansıma olsun, ayırıyor musunuz bunları? İkincisi seçilen veya beliren bu çıkış noktasında çalışma yöntemleriniz neler oluyor?
- Oyunlarınızda sık sık görülen ve daha önceleri değiştiğiniz ışık yoksunluğu yani belirsizlik diyebileceğimiz bir çeşit bataklığa saplanış, batma, çökme, yok olma temine yeniden dönülüyor burada.
- Nasıl çalışıyorsunuz? Dışardan gelecek uyarılara, belirli bir yere, saat düzenine gereksinmeniz var mı?
- Bu döneminizde, günde ne kadar çalışıyorsunuz?
- Günün geri kalanında ne yapıyorsunuz?
- Oyun düşünüyor musunuz?
- Biriktirme döneminde hissettiğiniz bu suçluluk duygusundan oyun yazma kurtarıyor mu sizi?
- Oyunlarınızdaki kişilerde, örneğin "Victimes Du Devoir" deki Choubert, "Amédée"deki Amédée, "La Soif et la Faim" deki Jean bile bu suçluluk duygusunu kalıt olarak alıyorlar mı?
- "Gergedanlar oyunu", bireysel suçluluk kavramından kollektif suçluluk kavramına uzanan bir anlam genişlemesini içeriyor mu?

- Yazma olayının, sizi, suçluluk duygusundan kurtarıp kurtarmadığını az önce sormuştum. Şöyle yanıtlamıştınız beni: "Hayır. Yazdığım zaman kendimi yeniden, belki daha çok suçlu hissediyorum." İyi ama, bu suçluluk duygusu olmaksızın yazacak mıydınız?

Ionesco, E.; Kon: Claude Bonnefoy, (Çev: Emin Ziyaioğlu); 4. Dön., S.4, Eylül 1973

- Önceki konuşmamızda, oyunlarınızı kimi zaman yazdığınızı, kimi zaman dikte ettiğinizi söylediniz. Yazma ve dikte biçimleri, çok belirli olarak birbirlerine yakın mı görünüyor size ya da çeşitli gereksinmelere uygun mu düşünüyor?

- Çıkış noktanız neydi?

- Hastalağınız, temin seçiminde bazı şeylere etkili mi oldu?

- Bu konuşmalarımızın başında, çocukluk döneminizde çok dikkat edilirse "ölmemenin olabileceğini" düşündüğünüzü söylemişsiniz. Böyle olunca, "Kral Ölüyor"un ikinci bölümünde kralın "ölmemeye karar verebilecektim" dediğinde bu fikir tekrar ortaya çıkmış oluyor. Demek ki, oyunda, çocukluktan kaynağını alan ve hastalığın etkisi altında yeniden bulmuş olacağınız çok eski bir tem söz konusu olacaktır.

- Yazmanın size yardım ettiği kanısında mısınız?

- Ölüm temi ya da daha açıkça ölüm karşısında bunalım temi, oyunlarınızın sizi sürekli yazmaya iteleyen zorlayıcı temlerinden biri değil midir? Ölünün hemen hemen olağan ve doğrudan bir belirtisi olan "Sandalyeler" deki iki ihtiyarın intiharını "Amédée" deki ölüyü, "Tueur Sans Gages" daki tasarlayıp öldürmeleri temin sembolizasyonu ve yer değiştirmeleri olan her şeyden, yani Choubert'in kuma batışından, "Le Pieton de L' Air" deki Berenger'in bulup meydana çıkardığı acıklı yerden, "Sandalyeler" deki hiçlikten, "Kel Şarkıcı" daki konuşmaların bölünüp parçalara ayrılmasından daha az düşünmekteyim. Ne dersiniz?

- Size bir temel yapı veren bir hikayeden değil de bir düştən, bir imgeden, bir bunalımdan yola çıkarak yazdığınızda, daha yazmaya başlar başlamaz oyunun nasıl cereyan edeceğini, oyunun bir gelişme göstereceğini biliyor musunuz?

-*Notes et Contre - Notes*'da, "Kel Şarkıcı"nın birçok bitiş ihtimali olduğunu söylüyorsunuz.

Kısacası bu, davranışlarıyla oyunun bitirilmesine karar verdiğiniz oyuncuların bizzat kendileriyle sahne üzerinde oluyor. Temsilde gösterilen bitiş, kitabın baskılarında okunabilen bitiş değil. Niçin iki bitiş ihtimali vardır? Öncekinde esas olan, kişilerin şaşırtıcı aynı zamanda olağan davranışın açıklıkla ortaya konmasında bitişin önemi yok mudur?

- Bir oyunun bitirilişi tartışmasını yeniden geliyorum. Piyeslerinizin çoğunda, özellikle "Kel Şarkıcı", "Ders", "Görev Kurbanları", "Açlık ve Susuzluk" ta dikkatimi çeken şeyler şunlar oluyor: İster sayılar anlatımıyla, isterse aynı cümlelerin ya da aynı kelimelerin tekrarlanmasıyla belirmiş olsun, son repliklerin mekanik bir görünüşü var. Bu bir yöntem mi yoksa bunun derin bir anlamı mı var?

- Oyunda herkesin öldüğü bir dram bunun dışında değil mi?

- Seyircilerin uykusu gelmese, arası, yani sürekli bir tiyatro hayal edilebilecekti, demek istiyorsunuz.
- Evet ama örnek olarak iki oyununuza baktığımızda şunları görüyoruz : "Sandalyeler"in ve "Kel Şarkıcı"nın başlarında oradan nereye geleceğini hayatın bu hareketini, bu açılışını yeniden nerede bulacağınızı bilmiyordunuz.
- Oyunlarınızda sık sık rastlanılan ihtiyarlar ve orta yaşlılar, can sıkıcı insanlar ve keza uzun süredir evli olan ve herçeşit küçük acılarla sarsılmış çiftler kadar semptomik değil midirler? Yani bu ihtiyarlar ve orta yaşlılar, bir rahatsızlıkta başka bir hastalığın belirtisi olarak meydana çıkan duruma benzemiyorlar mı?
- Elbette. Ama bu suçluluğu duyan Amédée'dir. Kadına göre çift beliriyor. Amédée kadını aydınlığa çıkarttığı zaman da da. Öyle olunca, artık bu çift birbirlerine düşkün bir çift değildir. Sadece bir imgeyi açıklamak için olsa da, oyunlarımızın bir çoğunda rastlanan böyle "çift"e başvurma, size bir kolaylık sağlamış olacaktır. Yoksa bu bir yöntem mi? Çift, çok derin bazı şeylere uygun değil mi?
- O halde iki plân vardır: Biri çok somut. Günlük davranışlar, çene çalmalar, çekişmeler. İkincisi simgesel. Özel davranışlar, inceden inceye anlatmalar. Bunlar, evrensel bir değer alıyorlar. Öyle mi?
- O halde, oyundaki kişiler, sizin için çıkış noktaları olan bu simgeleri aydınlatmanıza yardım ediyorlar.
- Az önce bana, bir ilk imgeden, yani başlangıçtaki imgeden yola çıkarken nereye gittiğinizi bilmeden yazdığınız duygusu içinde olduğunuzu söylediniz. Çalışmalarınızda zaman zaman engellendiğiniz oluyor mu?
- Neredesinde oyunun?
- Yazarken yaptığınız işin bilincinde miydiniz?
- Böyle engellendiğiniz duygusuna kapıldığınızda, yapıcı mekanizmanın henüz gövermiş meyvenin iyice olgunlaşmasını beklemek için samanın üzerine bırakılması gibi, yeniden harekete geçmesini beklemek amacıyla metni bir köşeye atıyor ya da hemen hangi pist üzerinde olursa olsun harekete geçerek kendinizi zorluyor sonra üzerinde yiv açıyor ve metni yeniden ele alıyor musunuz?
- Sahneye koyucu oyunu bekliyordu değil mi?
- Bu durumda, bir oyunu oldukça hızlı bitirmeniz gerektiğini bana söylediniz. Sanırım, bununla kazançlı çıkan sahneye koyucu oluyor? Bir dış baskı velût ediyor mu yazarı?
- O anda bunaldığınız oluyor mu?

Ionesco, E.; Kon: Claude Bonnefoy, (Çev: Emin Ziyaioğlu); 2. Dön., S.12+1, Mayıs

1970

- Bize anlattığınız eğilimleriniz, sağ beğeniniz gözönünde tutulduğunda, hangi nedenlerin sizi bir dram yazarı olmaya zorladığını, bu şartların neler olduğunu öğrenmek gerekiyor.
- Bunları açıklamak için, öbür anlatım biçimlerinden şiiri, romanı, denemeyi de seçebilirdiniz. Le Pieton de L'Air, Le Rhinocéros (Gergedan), Victimes du Devoir (Ödev Kurbanları), Tueur Sans Gages gibi oyunlarınız, *La Photo du Colonel* (Albayın Fotoğrafı) adlı bir kitapta topladığınız hikayelerinizin kaynağı telakki ediliyor. Başlangıçta, kendinizde hikaye yazma yeteneği görmüyor muydunuz?
- Bunları siz söylüyorsunuz öyle mi?
- Konusu neydi bu romanınızın?
- Demek ki, siz de, yazı yazmaya çalışan herkes gibi, şiirle başladınız.
- Ne diyorsunuz?
- Gerçekten sizin iki vatanınız vardı: Hem Fransa, hem Romanya
- Komikliğe de eğiliminiz vardı öyle mi?
- Bu durum, hiç kuşkusuz, *La Colore* (Öfke) piyesinizdeki gibi, atom bombasıyla belirmiyordu. İlginç olan da şu: Öfke'deki temler ve oyunun kuruluşundaki mekanizma, bu çocuk senaryosundakinin aynı. Hızlandırma, ruh halinden doğan bir patlama, kırıp geçirme.
- Yazmaya başladığınızı söylediğiniz romanınızda da bu etkilenme hissettiriyor muydu kendini?
- Konusunun bizzat kendiniz olduğunu söylediğiniz bu romanı yazmayı belli olmak korkusuyla mı bıraktınız, tamamlamadınız?
- Buna karşılık, tiyatrodaki yüzüne maske geçirmiş insanlar sayesinde mümkün olabiliyor. Konuşan kendinden söz etse bile.
- Yazmak sizi özgür kılıyorsa, bir şeyin aynada görünmesi gibi, eleştiri aracılığıyla bütün bunların yeniden ortaya çıkması, yeniden belirlenmesi can sıkıcı değil mi?
- Başlangıçta kurtulma olan şey, eleştirinin meydana getirdiği ayna yüzünden artık böyle kalamamak tehlikesini belirtiyor.
- Beni ilgilendiren husus, bunların tam karşıtı: Nasıl olup ta bir dram yazarı olduğunuzu, bu nedenleri bilmek istiyorum.
- *Notes et Contre-Notes* (Notlar ve Karşı-Notlar) kitabınızda, tiyatrodan hoşlanmadığınız için tiyatroya geldiğinizi yazmadınız mı?
- Bana kalırsa bu cevap, "La Cantatrice Chauve" (Kel Şarkıcı) oyununuzla tam uygunluk belirtiyor. Çünkü kel şarkıcı bir anti-piyes. Anti-piyes deyimi sizin için ne anlama geliyordu?
- Çünkü o dönemden bu yana da tiyatroyu sevmeye başlamışsınızdır her halde?
- Kel Şarkıcı piyesi ile neyi anlatmak istiyordunuz?
- Oyunun kişileri, sorunların özelliklerine göre davranış esnekliği alabilmenizi, bunlara bir aralık koyabilmenizi size sağlıyor değil mi? Bir de şunu açıklayalım: Genellikle oyunlarınızı, önceki hikayelerinizden esinlenerek kurduğunuzu, oyunlarınızın önceki hikayelerinizle bir

organik bağı olabileceğini söylemişsiniz sanıyorum. O halde hikayeden tiyatroya geçiş nasıl oluyor?

Ionesco, E.; Kon: Claude Bonnefoy, (Çev: Emin Ziyaioğlu); 1. Dön., S.7-12, 1969-1970

- İlginizi çeken, sizde yazma isteği uyandıran, sizi yazmağa itelemiş olan, ilk okuduğunuz kitaplar hangileridir?
- Bunlar; kolay okunan, ucuz kitaplar (la littérature de colportage) değil miydi?
- *Un Coeur Simple*'i buluşunuzdan sonra, Flaubert'in öbür kitaplarını okuma teşebbüsünüz oldu mu?
- Bu andığınız üç ozanda, arama çağının o müphem isteklerine cevap veren, sizin hoşunuza gidebilecek bir hayal tadı yok muydu?
- Peki, o halde, bir edebi eserde siz neyi arıyordunuz?
- Bu aydınlık izlenimini size hangi yazarlar verdi?
- Edebi zevklerinizi, sizin için bir anlamı olan, belki de az çok eserleriniz üzerinde doğrudan doğruya etkisi görülen yazarların kimler olabileceğini araştırıyorduk. Ama "kuma batma", "çamur", "balçık" temlerinin zıddına, onlar kadar sık sık oyunlarınızda ve yazılarınızda görülen bu "ışık" temine edebiyatla ilgili olarak rastlarken burada bir parantez açmak gerekecek sanıyorum. Edebi oluşumumuzun kökenine (menşesine) inmek, buradaki temleri araştırmak, kimi eserlerinizde görülmekte olan somut belirtileri açıklamak isteyecektim. Hiç kuşkusuz, bu araştırmamız, eserlerinizin daha iyi açıklanmasına, duygululuğunuzun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacaktır. İşte bunun için, örnek olarak ileri sürdüğünüz kitaplar dışında, "ışık" üstüne, bu "aydınlık" üstüne denemeleriniz olup olmadığını soracaktım.
- Nerde? Ben görmedim.
- Bu Claude Terrasse sokağı deneyi. "Tueur Sana Gages" denemesi midir?
- Burada bizi kuşkulandıran bir durum var: Bu ışıklı ve tehdit edici bir dünya neyi anlatıyor?
- Bu piyesi yazmaya hangi kişisel deneyleriniz zorladı sizi?
- Bana çok anlamlı görülen bu anınız, belki de söyledığınız kadar teorik değildir. Bu deneyle karakteristiklerinden biri olduğu için, yukarıda değindiniz ağırlığın bulunmadığından, öte yandan da umut kırıklığından, sonunda yine eski halini alan dünyadan söz ettiniz. Şimdi biz "Le Piéton de L'Air" adlı piyesinizin iki teminin karşısında bulunmuyor muyuz? Biri, Berenger'nin manevi aşama yapma dileği; öbürü de, aşamadan sonraki hüznü, son umut kırıklığı?
- Bu manevi aşama rüyaları nasıl oluyordu?
- Mitlerin, sembollerin uzmanı Eliade yeniden çıkıyor ortaya böylece.
- Arada bir çelişme olacaktı galiba. Bir yanda ışık, hava, uçuş (manevi hamle de diyelim buna); öbür yanda, sıkıntı, çamur ve balçıklı sistemine bağlı bir ağırlık. Ve "Tueur Sans Gages" daki havuzla birlikte aydınlık suyu da görmek. Ne diyorsunuz bu konuda?

- Ama edebiyat çoğunlukla asabi bir anlatıma bağlı değil mi?

Ionesco, E.; Kon: Claude Bonnefoy, (Çev: Emin Ziyaioğlu); 1. Dön., S.5-6, Haziran-Temmuz 1969

- 1950'de yeni bir dram yazarı olarak ortaya çıktınız. Oynanan ilk piyesiniz "La Cantatrice Chauve" (Kel Şarkıcı) un çok şaşırtıcı bir etkisi oldu. Halkın alışkanlıklarıyla açıktan açığa bozuşuyordu. Herkes nefretle ya da hayranlıkla dolu duygularını açığa vurdu. Bugün hala onu anlamak istemeyenler ya da kimi yazarların tutumlarındaki değersizliği itiraftan çekinenler olsa da, "Kel Şarkıcı" yeni tiyatronun klasik bir örneği oldu. Piyeleriniz sadece oynanmakla kalmadı. Üstelik çok ülkelerde yorumlanmaya ve incelenmeye başlandı. Ne varki, bir yazar, birinci eseriyle ortaya çıkmıyor. Bu birinci eser, bir yazarın edebiyat üstüne olsun, tiyatro üstüne olsun, dünya üstüne olsun, önceden uzun uzun düşünmüş olduğunu açıklar. Eserin gerisinde bir insan, bir hayat bulunur, yani düşler, ihtiraslar, heyecanlar, olaylar vardır yığın yığın tiyatruza, dram anlayışınızdan eserlerinizde işlenen temlerden, hatta bazı eleştirmenler karşısındaki tepkinizden söz etmeden önce, sizin için önemli olan olayların, düşüncelerin, duyuların, buluşların neler olduğunu öğrenmek isteyecektim. "Ödev Kurbanları" oyunundaki Choubert'in mühendisine sormak, öğrenmek istediği şeyler gibi. Ama inanınız bana onun gibi merhametsiz olmayacaktım. Önemli olan sizi yazmaya hazırlayan, iteleme düşüncelerin heyecanların neler olduğu hususudur, yeniden belirlemektir bunları. Çok sorular geliyor akla "Miralay Dramı" adını koyduğunuz gazete yazılarınızı yayınladınız, sonra çocukluğunuzu anlattığınız *Le Printemps 1939* (İlkbahar 1939)'u. Oyunlarınız çok düşsel çocukluğunuzun düşleri olan imgelere orada rast geliniyor mu?

- Bu çocukluk hayallerini bu düşleri hatırlayabiliyor musunuz? Hangi olaylar etkiliyordu sizi

- Yalnızlığın bu denemeleri ne oldu?

- Ölüm fikrinin ifşası sözünüzü biraz açıklasınız?

- Sonraları bu bunalımlar yeniden geldi mi?

- Kaç yaşındaydınız?

- Bu kır ve köy denemeleri size ne sağladı?

- Niçin bu bir "kaybolmuş cennet"ti?

- Zaten her şeyden önce göz önünde bulundurduğunuz husus tabiattaki uyuma uygun düşen duygular olmuyor mu?

- *Le Printemps 1939* (İlkbahar 1939) adlı kitabınızda köylü çocuklarıyla okula gidişinizi anlatıyordunuz.

Chapelle Anthnaise'deki okulun sizde bıraktığı duygular, Paris'teyken gittiğiniz okulda edindiğiniz izlenimler değişik miydi?

- Bununla birlikte aynı dersleri görüyordunuz galiba.

- Eksiksiz tam ve tanıdık bir dünya.

- Bütün bu durumlarda öğretmen hakkında olsun, kır bekçisi hakkında olsun, papaz hakkında olsun edindiğiniz duyguları, onların size sunduğu değerleri, yargıları ya da bütün bu kuruluşları eleştirmek bunlar üzerinde düşünmek, kimi zaman bunların birisini, kimi zaman tümünü şöyle veya böyle kuşku ile karşılamak eğiliminiz hiç olmadı mı?
- Dramlarınızın La Chapelle Anthenaise anlarınıza bazı şeyler borçlu olduğu kanısında mısınız?
- Ama edebiyat proförünüze karşı çıkışınızda toyluğunuzun verdiği tenkit etme hevesinden başka etkenler olmuyor muydu? Çünkü siz yazmak istiyordunuz. Bir edebi eseri kemmi ölçülere vuran bir davranışa, bir eleştiri anlayışına başkaldırdığınızı evvelce yazmıştınız değil mi?
- Eleştirmenin ilk görevi eserin bir tahlilini yapmak olmalı değil mi?
- Romen öğretmenlerden söz ediyordunuz. Romen ve Fransız kültürü gibi iki kültürün etkisi altında kalmanız, kimi vakit Romence'yle kimi vakit Fransızca'yla düşünmeniz, size bazı yetenekler mi kazandırdı gelişmenizi mi sağladı; yoksa aksine bir karışıklığa ve zihni bulanıklığa mı sebep oldu?
- Chapelle Anthenaise'deki yaşantınız canlı izlenimlerle dolu. Sizi etkiliyor. Çok sonra, acaba hala unutamadığınız olaylarla karşılaştığınız oldu mu?
- Demek ki mutlu bir olay da var yaşantınızda?
- Bucarest'teki hayatınıza dönelim yine.
- Ama *Gergadan*'da anlattığınız Berenger'in serüveni bu.
- Sartre'dan konuşmak fırsatını hiç kuşkusuz bulacağız. Ama şimdi size, Romanya üstüne son bir soru sormak isteyecektim. Romen edebiyatı size bazı yetenekler kazandırmadı mı?

Ionesco, E.; (Çev: Ali İmran); *Cehennemleşen Yeryüzü*, 4. Dön., S.7, Şubat 1974

Yazarın bir şenlik dolayısıyla Salzburg'da yaptığı konuşmadır. Kasım 1972 tarihli Encounter dergisinden alınmıştır. Kötümser bir ruha sahip olduk. Sanki dünyada yaşanmaz oldu. Metafizik artık alay konusu oluyor. Bütün bunlara rağmen "çok derinlerden seslenen Mozart'lara sahibiz".

Kısakürek, Necip Fazıl; Kon: Nuri Pakdil, 3. Dön., S.19+4, Şubat 1972

- Bildiğiniz gibi, sanatçılarla yapılan konuşmalar, onların düşündüklerini, yazdıklarını açıklamakta çok yararlı oluyor. Hatta bu konuşmalar gereklidir de. Bu bakımdan, sanatçılarla yapılan konuşmaları çok önemli bulurum. İzin verirseniz, ilk soruma şöyle başlamak istiyorum. Doğum tarihiniz kesinlikle bilinmiyor. Çeşitli kitaplarda ve antolojilerde farklı tarihler yazıldı. Bu yanlışların düzeltilmesi için doğum tarihinizi söyler misiniz?
- Doğum tarihinizi saptadıktan sonra, nereli olmak sorununa geliyorum. *Büyük Kapı* kitabınızda, İstanbul'da doğduğunuz halde, Maraşlı bir aileden gelmiş olmanıza büyük önem verirsiniz. Maraş'a verdiğiniz bu önemi ve Maraş'ının niteliklerini açıklar mısınız?
- *Büyük Kapı*'da gençlik yıllarınızı, ailenizi, orta öğrenim döneminizi oldukça ayrıntılı bir biçimde anlatıyorsunuz. Kitap 1965 yılında yayınlandığında büyük yankı yapmıştı. Aynı hafta

içinde. tesadüfen Jean Paul Sartre'ın *Kelimeler* kitabını da okumuştum. İki kitap da, bir yaşamın anlatımıydı. Sizininki etkilemişti beni. Sanırım o günden beri kitabınızı yeniden okumak, üzerinde düşünmek fırsatını buldunuz. Kitabınızda anlatılanlar dışında gençlik yıllarınıza değin bize söylemek istediğiniz başka anılarınız var mı?

- Konuşmamızın bu başlangıç bölümlerinde, bize, kişisel beğenilerinizden, çalışma tarzınızdan bahseder misiniz? Söz gelimi, atı sevdiğinizi biliyoruz. Nereden geliyor bu at sevginiz?

- Çiçeklerle ilginiz?

- Biraz da çalışma tarzınızdan, nasıl yazdığınızdan söz açarmısınız?

- Niçin "içimin zindanı" diyorsunuz da "aydınlığı" demiyorsunuz?

- Çocukluk döneminiz, ülkede büyük kargaşalıkların, bunalımların olduğu bir döneme rastlar. Bütün yazdıklarınızda hissedilen ruhçulukla çocukluk anılarınız arasındaki ilgiyi belirtir misiniz?

- Bu dönem, Osmanlı Devleti'nin çökme ve sonunda yıkılma yıllarını kapsar. Altıyüz yıllık Osmanlı Devleti çökertilirken (Burada özellikle ve bilinçle 'çökertilirken' diyorum.) siz büyüyordunuz. Osmanlı Devleti'nin çöküşü ile Türk ulusu, tarih içinde artık aynı yükü taşıyor ve aynı ödevi yüklenmiyordu. İçinde yaşadığınız 1918-1923 yılları arasında ne hissediyordunuz? -1940 lara kadar ki dönemde, uğraşınız şiir ve tiyatro oldu. O dönem şiirimiz, o dönem tiyatromuz sizinle çok güçlendi. O dönemde bile toplum sorunlarına daha çok mistik bir yaklaşımla çözüm aramaktaydınız. 1936 larda yayınladığınız Ağaç dergilerinde, 1938 den sonra yazmaya başladığınız "1001 Çerçeve" başlıklı fıkralarda, tutumunuz genellikle böyle. Antimateryalist ve ruhçu bir üslup (Edebiyat dergisinin bazı sayılarında bunların anlatılmasına çalışıldı. Daha yazacağız bu tutumunuzu) dönemin genel şartlamasıyla çelişiyordu. Şöyle açıklayalım bunu: 1923 devriminin üslubu özünde tabiatçılık ve maddeçilik bulunan bir değişimi öneriyordu. Böyle bir ortamda, mistik bir yaklaşımla nasıl düşünebiliyor ve yazabiliyordunuz?

- Yukarda değindiğim değişim, hiç kuşkusuz, 19. yüzyılın başından beri, çoğunluğu dış etkenlerle başlayan batılılaşma hareketinin son aşaması oluyordu. 1943 den beri çıkarmaya başladığınız Büyük Doğu dergisi ile devrimlere karşı ilk yazılı eleştiri yapan ve başlatan oldunuz. Yalnız eleştiri ile kalmıyor hüküm de getiriyordunuz. Hem Batıya yönelmeyi (değişimi ve yabancılaşmayı) eleştiriyordunuz, hükme bağlıyordunuz, hem de Batı düşüncesi yerine yerli düşüncüyü yeniden ikame ediyordunuz. Derginizin adı da bu amaçla seçilmişti. Bu eyleminizi, aynı içtenlikle, sapma yapmadan, kesintisiz sürdürüyorsunuz. Aşağı yukarı otuz yıl olacak. Otuz yıldır savunuyorsunuz inandıklarınızı. Sizi, bu tarihsel eleştiriye ve dâvayı otuz yıl boyunca savunmaya iteyen, sizi buna mecbur eden, zorlayan, sizi bu direncinizde yıldırmayan nedenleri bir kez daha açıklar mısınız?

- 1943 den itibaren şiddetini ve dozunu gittikçe arttırarak bütün yazdıklarınızda (şiiirlerinizde, piyaselerinizde, hikâyelerinizde, düşünü yazılarınızda) angaje edebiyatın belirişini görürüz. Sağ'da angaje edebiyat sizinle başladı. Şunu da söyleyeyim: Siz, edebiyatı, ülkünün buyruğunda düşündükçe ve öyle verimlendirdikçe, sol, kendi ortamında sizin kıvamınızı bulamadı, bu yüzden, yani kendi alanındaki dengesizliğinden (dengeyi kuramayışından), genellikle öldürdü edebiyatı ve görünürde sadece kupkuru angajmanları kaldı. Bu açıklamalarımın sonra, angaje edebiyat üzerine, özellikle ve genel çizgileriyle Türk edebiyatını ierçleyen angaje edebiyatın gereği ya da gereksizliği üstüne ne düşünüyorsunuz?
- Marksçı edebiyatın angajmanlarındaki tutarsızlıkları konusunda düşüncelerinizi genel olarak açıklar mısınız? Bunu, özellikle bizim edebiyatımız yönünden sormak istedim. Marksçı bir yaklaşımla, Türk insanının anlatılması durumunda -ki, Türkiye'deki Marksçı yazarlar buna zorluyorlar kendilerini- ortaya çıkacak insan tipi sadece bir mamul tip olmayacak mıdır?
- Öte yandan şuna da değinelim. Şimdilerde sol, sizin 1943'den beri savunduğunuz fikri (batılılaşmanın çürüklüğü, batılılaşmanın hep batılıların buyruğu doğrultusunda gerçekleştirilmek istendiği tezini), sanki ilk kez kendisi söylüyormuş gibi piyasaya sürüyor. Anti-amerikancılık da öyle. Bu konuda söyleyecekleriniz var mı?
- Sağ edebiyatın dayanakları sorununu da sizinle konuşmak istiyoruz. Sağ edebiyatın dayanakları neler olmalıdır?
- Sizinle konuşurken, dünya savaşlarından söz etmemeye imkân yok. Çok ilginç bir hayat sürdürdünüz. Şöyle: Çocukluğunuz Birinci Dünya Savaşı içinde geçti. Eser vermeye başladığınız dönemlerde de İkinci Dünya Savaşı'nı gördünüz. Birinci Dünya Savaşı sonunda, dünyanın denge devleti olan Osmanlı Devleti çöktü. İkinci Dünya Savaşı sonunda da Avrupa uygarlığı handiyse yıkılıyordu. Aslında, Osmanlı Devleti, doğu uygarlığının devletiydi. Şu halde, bir uygarlığın çöktüğünü, bir uygarlığın da yıkılmaya ramak kaldığı çok kritik dönemleri gördünüz. Yaşamınız ve düşünceleriniz üzerindeki bu iki dünya savaşının etkilerini açıklar mısınız?
- Geçen ay ve bu ay etkilerini uzun süre sürdürecekt olan geziler yapıldı, yapılıyor. Örneğin, Pakistan trajedesinden sonra Butto'nun bir günlük Türkiye ve çok hızlı Afrika ve Ortadoğu başkentlerini ziyareti, Türkiye başbakanının Paris gezisi, Amerika başkanı Nixon'ın Çin gezisi. Ama bu gezi dizisi içinde, şimdi sözünü ettiğiniz Almanya geziniz üstünde durmak istiyorum. Bence önemli bir geziydi bu. Sanırım 1926'da gittiğiniz 4 yıl kadar kaldığınız Fransa'dan sonra, bu Almanya gezinizde ilk kez yurt dışına çıkmış oldunuz. Almanya geziniz nasıl geçti? Yurt dışından yurt sorunlarını nasıl gördünüz? Almanya izlenimlerinizi biraz daha açıklar mısınız?
- Konferanslarınız çok etkili oluyor. Bunlardan bazılarını ben de dinledim. 1960'- lardan sonra aşağı yukarı bütün il merkezleri ile büyük kazaları içine alan gezileriniz oldu, oralarda düzenlenen toplantılarda konuştunuz. Oralarda açıkladınız doğrularınızı, savundunuz ilkelerinizi. Kanımca, bu, çok yeni bir şey oldu ülkemiz için. Halkın arasına girerek, onlarla

konusarak, onlara hitap ederek, halkta neleri saptamak istiyordunuz? Ben hiç bir konuşmacının, halkın sizi dinlediği kadar özenle dinlediğini görmedim. Bu, eyleminizi konuşmanızdan değil, eyleminizle konuşmanızdan ileri geliyor belki. Halk, sizi dinledikçe, net olarak anlayamasa bile, tarihsel eleştirinizi yüreğine bastırarak umutlu olabiliyordu. Halkta neleri bulmak istediğinizi bir kez daha açıkla mısınız?

- *Tohum* piyesinizi, bu saptamalarınızdan sonra yeniden yazmak isteseydiniz, Anadoluluyu daha başka biçimde belirler miydiniz? Bu farklar neler olabilirdi?

- Yazıp da henüz yayınlamadığınız yeni şiirleriniz, piyesleriniz, başkaca kitaplarınız var mı? Varsa ne zaman yayınlamayı düşünüyorsunuz? Genel olarak 1972 yılı çalışmalarınız?

- Onurla itiraf etmeliyiz: Bizim üstadımızsınız. Tarih bilinci içinde düşünmeye sizinle ulaştık. Getirdiğiniz eleştirel ölçülerle yabancılaşmaya yığılma karşı koyuyor uygarlığımızı savunuyorsunuz. Uygarlığımızın savunulmasına değin sağcı hareketin gelişmesinde büyük payınız var. Bunu söylemek, yazmak borcumuzdur. Aydınların uygarlığımızı yeniden anlamaları, bir tarih süreci içinde terk edilmiş görülen değerleri yeniden savunmaları için bir ortam oluşturdunuz. Bu ortamda ülkenize bağlı bir gençliğin yetişmiş olmasını görmek size nasıl bir umut veriyor?

Kin, Pa; Kon: Pierre Jean Remy (Çev: Ebubekir Sonumut); 5. Dön., S. 38+54, Temmuz 1979

- 1927'de niçin geldiniz Fransa'ya? Resmi yaşam öykünüze göre, ekonomi öğreniminizi sürdürmek sözkonusuydu sizin için. Böyle miydi gerçekten?

- Niçin İngiltere'ye yada Sovyetler Birliği'ne gitmemiştiniz de Fransa'ya gelmişsiniz?

- O zaman, Fransa'daki bu birçok Çin'li öğrenciler arasında belirli siyasal ilişkiler var mıydı? Anarşistlerin, sosyalistlerin, komünistlerin olduğunu sanıyorum. Özellikle kiminle karşılaşmıştınız?

- Bu dönem süresince, hangi yabancı yazarların sizin için gerçek bir önemi vardı?

- Ya Proust? Sizin üzerinizde değilse bile hiç olmazsa kuşağınızın kimi yazarları üzerinde bir etkisi olabilmeyi değil mi?

- Batı'da tanıdığınız Çinli büyük yazarlarla, özellikle komünist yazarlarla ilişkileriniz nasıl oluyordu?

- Size göre, Mao Dun ile Lu Xun'dan başka hangi yazarların Batı'da tanınması, yapıtlarının çevrilmesi gerekirdi?

- Şu anda Çin'de bir yazar nasıl yaşıyor? Sadece yazar hakları ile geçinebilir mi bir yazar?

- Şimdi, sözcüğün en belirgin anlamıyla kültür devriminden söz açmak istiyorum. Devrimden sonra bile Çin'de hala belirli bir seçkin tabaka kaldığına göre, 1966'da bu kültür devrimi düşüncesi ortaya atıldığında, bunun sadece kültür alanında, kültürün demokratlaştırılmasına yol açacağı olumlu, sınırlı bir devrim olacağı öngörülmüş olmayacak mıydı?

- Bu gün örneğin Pekin Operası'nda dile getirildiği gibi, geleneksel Çin kültürünün bir yeniden doğuşu düşünülebilir mi? Ne ki, sınıf bağlamından kim kurtulabilecekti?
- Bu baskı, bu zulüm döneminde nasıldı yaşamınız? Başka şeyler arasında bana anlatıldı: Kitaplığınızın anahtarı elinizden alınmış, kitaplarınızı okumanıza izin verilmemişti.
- Yapıtlarınızın başlıca konularından - en azından Fransa'da çevrilen üç kitabınızın biri, geleneksel Çin toplumundaki kadının ıstırabı, acısı. Sonra, tutsaklıktan kurtulmak, özgürlüğüne kavuşmak için verdiği kavgası. Bu nokta üzerinde şunun için duruyorum: *Nuit Glacée* adlı kitabınız kadar *Famille* adlı kitabınızda da ıstırablı kadınların acılı kadınların ya da yirminci yüzyıl edebiyatlarının tümünde aşağı yukarı okunabilen, gözlemlenebilen savaşımca kadınların portrelerinden bir kaçına rastlanıyor.
- *Nuit Glacée*'deki kadın kahraman, olaylar karşısında bir davranışta bulunmak için çok güçsüz bir kocayı terk ederek kendi kendisi için hareket etmeye karar verirken, *Famille* deki o ezik, muzdarip, zulüm altında inleyen kadın kahramanlar ölüyorlar ya da intihar ediyorlar.
- Sizin için her kitap, her yazı siyasal bir akit midir?
- Günlük edebi uğraşlarınız nelerdir? Tezgahta kotarılmakta olanlar?
- Ne ki tüm kitaplarınız, en azından okuduklarım, sonunda hep aydınların sorunlarından söz ediyor.

Koç, Turan; Kon: Şaban Özdemir ; 5. Dön., S 38+86, Mart 1982

- *Kan Gibi Vakte Düşen* vakti aşan şiirlerle yüklü; gürül gürül bir yaşama çekiyor bizi. Yaşamın size katkıları mı yoksa sizin yaşama bakışınız mı önceldir şiirinizin oluşumunda?
- Örneğin "Kendini Seyreden Ayna" şiirinizde : "Söz gelimi sarı otobüstür konuştuğumuz halkı denizlere ve kendilerine taşır bu otobüs / yaz denen koroda / sen kendini seyreden ayna ". Bu şiirinizde otobüs imgesiyle de sanırım devingenliği, akışı veriyorsunuz.
- Şiir, öykü ve romana göre bir olguyu, bir olayı ya da nesneyi daha çok soyutlayarak verir. Şiir geleneğimizde bunun yeri nedir?
- Şiirinizde insan gerçekliğini vermeyi amaçlıyorsunuz. Sözü ettiğimiz bu kavramın yaşamdaki nesnel karşılığı uygarlık birikimimizdir. Bir kültürel talandan, bir uygarlık kopukluğundan sonra, bu gerçekliği nasıl algılıyorsunuz?
- Çeviriler yapıyorsunuz. Arapça'nın, Farsça'nın İngilizce'nin sözcük zenginliğinden de yararlanıyorsunuz. Burdan çıkarak sözcüklerle nesneler arasındaki bağıntı konusunda ne diyeceksiniz?
- Biraz şiirinizin oluşum serüveninden söz edelim.

Koestler, Arthur; Kon: (Çev: İshak Yetiş) ; 5. Dön. S 38+53, Haziran 1979

- 73 yaşındasınız, nasıl yaparsınız yaşamınızın bilançosunu?
- Hangi kuşku, hangi belirsizlikler?
- Evren hakkındaki, insan hakkındaki bilgilerin bütün anahtarlarına sahip olmayacak mıyız hiç?

- Hep Ne?
- Bu mudur, bugün üzerinde durduğunuz büyük konu?
- Bugün, bizimkinde ne olup bittiğinden daha çok başka gezegenlerle çok ilgilenir gibi görünüyorsunuz..
- Sözcüğü söyleyen sizsiniz ya gördüğü gibi kızgınlıkla...
- Siyasadan kaçınabilinir mi?
- Hiç olmazsa nedenini açıklayınız..
- *Sıfır ve Sonsuzluk*'la özdeşlenmekten rahatsız oluyor musunuz?
- Bununla birlikte, biliyorsunuz, iki kez işe yeniden başlamakla tarihin gidişi üzerinde bir etkiniz oldu. *Ezranın Kulesi* kitabınız Filistin'in bölünmesi üzerine bir plan görüşünün kabul ettirilmesine katkıda bulundu. Faransa'da *Sıfır ve Sonsuzluk*'un büyük başarısı 1945 halk oylaması sırasında Komünist Partinin başarısızlığında rol oynadı. "Ölüm Cezası Üzerine Görüşler"iniz İngiltere de ölüm cezasının yürürlükten kaldırılmasına yardım etti geniş ölçüde...
- Size bu soruların sorulması gerçekten öfkelenendiriyor mu sizi?
- Araştırma alanınızı nasıl tanımlıyorsunuz? Bilimsel düşünce mi? Metafizik mi?
- Kimi okurlarınızın anlama güçlükleri oluyor yer yer...
- Nedir bir "holon"?
- Binlerce üniversiteli arasında savunucularınız, destekleriniz var, ama, size karşı olanlar, eleştiriler de var; sizi, ne gerçekten bir felsefeci ne de laboratuvarda bilimsel çalışan biri olmamaktan dolayı eleştirenler var. Gerçekte araştırmalarınızın neye yöneldiğini, bunu anlayamıyorlar bir türlü.
- Kimilerinin sizden "odaya kapanmış fenci" diye söz etmeleri gibi?...
- Geriye baktığınızda yaşamınızın başka bir yön alması gerektiğini, alabileceğini düşündüğünüz oluyor mu?
- *Janus*'da tikel istenç ve gerekircilik sorunu üzerinde duruyorsunuz...
- Vardığınız kişisel sonuç?
- Zamanı geri getirme olanağınız olsaydı bilimsel bir çalışmayı mı seçerdiniz?
- Kimler, sizi ilgilendiren filozoflar?
- Son kitabınız *Janus, Bir Dizge Taslağı* alt başlığını taşıyor. Ölçülü bir büyük istek değil mi?
- Nasıl çalışıyorsunuz?
- Özel çalışma yöntemleriniz var mı?
- Hayır. Neye yardımı oluyor bunun?
- Teknik yapıtları romanlardan daha kolay mı okursunuz?
- Ya kendi yapıtlarınız? Yazar olarak tanıdığınız kendinizin ne gibi üstün yanları var, ne gibi eksikleri var?
- Gazetecilikteki gibi...

- Ya eksikleriniz?
- Kapalı?
- Bir romancı gibi?
- Kitaplarınız arasından hangisini yeğliyorsunuz?
- Bu sırayla mı?
- Macaristan'da doğdunuz. Almanya'da, sonra Fransa'da gazeteci oldunuz. Bugün, bir İngiliz yazarısınız. Konuştuğunuz dört dille ilişkileriniz ne yolda?
- İngilizce, yazar olarak size doyurucu bir dil mi?
- Bugünkü Fransa'yla ne gibi ilişkileriniz oluyor?
- Fransa'yla ilişkileriniz de böyle karşılıklı, iki yanlı olarak kaldı mı?
- Öyleyse, Camus'yü, Sratre'ı, Malraux'yu tanıdınız... Bugün nasıl görüyorsunuz onları?
- Böyle dediklerini işittiniz mi gerçekten?
- Camus'yle Sartre arasındaki tinsel kavgayı gide gide Camus kazanıyordu gibi geliyor mu size? Size göre Camus mü kazanan?
- Kendinizi Avrupalı olarak duyumsuyor musunuz?
- Artık değil misiniz?
- Avrupa'nın geleceğini nasıl görüyorsunuz?
- İngilizlerin düşmanlıklarına da!
- Roma Anlaşması'ndan daha ileri gidilmeli mi? Hükümet üstülüğe dek?
- Bir Avrupa hükümeti mi?
- Avrupa Birleşik Devletleri mi?
- Bu denli Avrupalılık yanlısı duygularla İngiltere'de kendinizi biraz sıkıntılı duyumsamış olmalısınız?
- Uzun zamandır siyasadın söz etmeyi bıraktınız!
- İngiltere bağlamında da mı?
- Size dönelim... Özyaşam öykünüzün son cildi *Hiyeroglif* 1940'da son buluyor. 1952'ye dek olanın kısa bir çözümlemesiyle. Sürdürmediniz mi daha sonrasını yazmayı? Niye?
- *İdam İpi*'nde bir yazarı anlatıyorsunuz. Bir yarım yüzyıldan sonra nasıl görüyorsunuz kendinizi?
- *İdam İpi*'nde tüm yaşamınızın kendi kendiniz olmaya, hiç başkaları olmamaya, çaba göstermekle geçtiğini yazdınız yeniden. 46 yaşınızda daha ilerlemek, başarı kazanmak için on yıl zaman tanıyordunuz kendinize...
- Umduğunuz yere ulaştınız mı? Sizde, sizden daha çok siz olan kimdir?
- Hayır, soyut.
- Gerçekte, ne olmayı düşlüyordunuz?

- Usa aykırılığın yaygınlaşmasını, belki çağımızı damgalayan şeylerden biri olan - ne olursa olsun- bir şeylere çılgınca inanma gereksinimini nasıl açıklıyorsunuz?
- Başka uygarlıklara inanma gereksinimi içinde olduğunuzu söyleyebilir miyiz?
- Gerçekten insanlığın yok olmak durumuyla karşı karşıya kalacağını düşünüyor musunuz?
- Ay'a gidiyoruz, ama, toplumsal ilişkilerdeki bir sorunu çözmekten uzak değil miyiz?
- *Janus*'da insana özgü bir tuhaflığı anlatıyorsunuz: İnsanın trajedisi bireysel saldırganlığın aşırılığından gelmiyor, tersine, kişinin kendini, değiştiren, adandığı ülküler, nedenler uğruna aşırı verme gücünden geliyor. Nasıl ulaştınız bu sonuca?
- Söyleyden, savaştan değil mi?
- Bilinemezsiniz. Bununla birlikte, başka bir gezegende varlığını aradığınızın tıpkı Tanrı olduğu düşünülebilir. Sizi kötümserliğe doğru yönelten neden, ama bir inanç biçiminde bir bilinemezcinin inanç biçimi nükleer tehlikeye karşı, bir yerde uygarlığımız için bir çıkış yolu olup olmadığını araştırmaya mı itiyor?
- "Pencerede geçirilen saatler" diye adlandırdığınız bu tür mistik bir deneyde buldunuz mu bunu?
- Bu yakınlarda pencereye dönüp dönmediğinizi sormak saygısızlık olur mu?
- Yanıtınız "evet" gibi yorumlanabilir...
- *Janus* her şeyi karşı bir inanç belgesiyle, bağıyla bitiyor. Hangi umut verici nedenleriniz var?
- Mezar taşınızı yazmanız istenseydi...

Konwicki, Tadeusz; Kon: ? (Çev : Nuri Pakdil) ; 5 Dön., S.38+111, Nisan 1984

- Kitaplarınız Polonya'da ne zamandan beri resmen yayımlanmıyor?
- Son ne zaman, bir kitabınızı resmi bir yayınevine incelemeleri, basmaları için sundunuz?
- Kitabın gizli gizli, yasalara aykırı olarak basılması, yazar -okuyucu ilişkisinde nasıl bir değişikliğe yol açıyor?
- Şimdiki koşullarda, tamamladığınız yeni bir yapıtınızı incelemeleri, yayımlamaları için resmi
- Boykot mu ediyorsunuz yoksa?
- Siz şahsen tedirgin oldunuz mu?
- *La Clef des Songes Contemporains* adıyla çevrilerek, geçtiğimiz günlerde Fransa'da yayımlanan kitabınızı yazalı yirmi yıl oluyor. Biraz geç değil mi bu çeviri?
- Çok karmaşık bir kitap bu; çok özel bir konu, bir tarih; nazilere ve yeni komünist iktidara karşı yürütülen direniş eylemi anlatılıyor. Aynı zamanda da, Fransızlardan çok uzaklaşmış bir kültürel bağlamda bir kitap : Peki, böyle olunca, Fransız okuyucu anlayabilecek mi bu kitabınızı?
- O halde, bir Batılının edebiyatınızı anlayabileceğine, kavrayabileceğine inanıyorsunuz?

- Ülkenizin, doğu bölgesinden topraklar yitirmesiyle, varlığının bir parçasını yitirdiği kanısında mısınız?
- 1978'de yazdığınız *Petite Apocalypse*, karikatüresü bir anlatımla, gitgide Ruslaştırılan, gitgide yıkıp dökülen, bayağılaşan, kokuşan Polonya'nın geleceğini betimliyor. Yazılışından beş yıl sonraki duruma mı benziyor ne?
- Bu romanın arkasını yazma niyetiniz var mı?

Kundera, Milan, Kon: Alain Finkelkraut (Çev: İbrahim Demirci) ; 5. Dön., S. 38+73,
Şubat 1981

- Bildiğime göre siz Doğu Avrupa'dan Batıya göçmüş, başkaldıran terimini reddeden tek yazarsınız. Niçin?
- Yine de başkaldırmanın başarısı, kendisine verilen ada bağlıdır izlenimi var. Bu sözcük bugün, daha yakınlarda militan ve gerilla sözcüklerinin sevildiği gibi seviliyor...
- Demek ki sizi tiksindiren, siyasal terimlerin bu büyülü niteliği?
- İran'ı düşünüyor musunuz? Bizim bilinen kalıplarımız, yoksulluk, sömürü, sınıf savaşımı pek bir açıklama getiremiyor?
- Ama Çekoslovakya'nın yazgısı daha yirmi yıl öncesinden, 1948'de Sovyet öncesi yönetim yerleştiğinde damgalanmış olmadı mı?
- Yirmi yıl sonra bu Dubçek'in ünlü düzeltimciliğine vardı.
- İsyen kültürünü temizleme, muhalifleri yola getirme dediler. Bu çözümlemeye katılmıyor musunuz?
- Oluyor bunlar, bugün Batı, endüstri devrimiyle doğmuş olduğunu sanıyor sanki. Anamalcılık veya tüketim toplumu : Batıların kendilerini betimledikleri hep ekonomi politiğin terimleridir. Batı sizce bu tanıma indirgenemez öyleyse?
- Sömürülen Batı : İşte gerçekten birini öbürüne asla bağlı görmediğim iki sözcük. Batı ve Kudret, Batı ve Sömürgecilik diye özdeşleşmeye öyle alışmışız ki, bir Sömürülen Batı kavramı bizim için nerdeyse düşünülemez.
- Birtakım yerlerde Prag İlkbaharının bir "ılımlı halk ayaklanması" olduğunu yazdınız. Aydınlar katında bu "ılımlılık" cansızlığın ya da tam bir burjuva etkisinden önceki tam bir ortanın eşanlamlısı; bu deyim ancak ortalığı karıştırabilir.
- Batıda herkes size soracak, bu eylem böylesine solda mı, yoksa sağda mıydı daha çok?
- Yalnızca size mi, bize değil mi?
- Kurtulduğunuzu söylediğiniz sözcük, özellikle Marks'ınki miydi?
- Ama bu fildişi kule aynı zamanda iktidar kulesidir.
- Öyle anlaşılıyor ki, bundan böyle itici güç, Marks'ın "dünyayı değiştirme"si değil de daha basit, savsaklanamaz birçok konu, "...e hakkı", çocuk düşürme hakkı , nükleer bir santral

yerleştirimini ret, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, yabancı öğrencilere araştırmalarını Fransa'da yapma hakkı olacak...

- Bu dedikleriniz bana, Sartre'ın gömölmesinde bir gazetecinin coşkuyula yazdığı o gencin sözlerini anımsatıyor: Neyle savaşmak?

- Birçok kez, olumsuz bir bağlamda "yakıcı" sözcüğünü söylediniz. Ve baskıcılığın eleştirisine sizin kesinlikle özgün bir katkıınız sanırım bu. Nitekim eleştiri ötedenberi iki eksen üzerinde gelişiyordu: Komünizmin gerçek ilkeleri adına baskıcı uygulamaların eleştirisi, bir de salt komünist düşüncenin baskıcılık canavarı gibi eleştirisi, Troçki veya Soljenitsyn. Oysa siz, baskıcılığın bir "şiiri" olduğunu söylüyorsunuz. *Yaşam Başka Yerdedir* romanınızda Stalincilikten "ozanın cellatla birlik hüküm sürdüğü" bir dönem gibi sözlediyorsunuz. Yeni düşünürler, Goulag'ın köklerini Fichte ile Hegel'in yanında görüyorlar, siz o kökleri şiirde mi görüyorsunuz?

- Ama onun ağızından konuşan, şiirden daha çok Parti değil midir?

- Eluard'ın yargısı Çekoslovakya'da vaktinde duyulmuş muydu?

- Öyleyse Constantin Blebi, sizin için bir başka ölküsel ozandı, bir karşı - Eluard?

- Bu durumda yıkıcılıkla ilgili coşkunluğın baskıcı kötölüğü oluşturan bir parça olduğunu gösterdiniz. Ama *Ayrılık Valsi*'nde Jakup, kuşkucu, bilge, tuhaf bir cinayet işleyen herşeyin kazancıdır.

- Bugün aydınlar Jaromil'den çok Jakup'un yanını yeğerler sanıyorum. Düşmanlıklarının dengelemine yaparlar, kendilerinin artık oraya konamayacağını duyururlar. Ama Jakub bir kahraman sayılmaz. Oysa bu kuşkucular, yeni inançsızlıklarının içine eski dinlerindeki dizgenin özdeş ruhunu koyuyorlar.

- Bu dedikleriniz, yeniden Jakub'u düşündürttü bana. Ülkesini hem özlemiş hem dinginlikle terketmez mi, sizin gibi?

- Demek ki size göre roman, kendisini aşan, kendisinden daha önemli olan bir gerçeği hizmet edemez?

- André Gide'in şu cümlesini anımsatmak isteyecektim size: "Çok önemli olayların hazırlandığını, edebiyatla uğraşmanın hemen hemen yüzkarası olduğunu düşünürüm her zaman".

- Bu karmaşa yok mu sizde?

Marquez, Gabriel Garcia; Kon:?(Çev: Emin Ziyaioğlu) ; 5. Dön., S. 38+94, Kasım 1982

- Latin Amerika kültürü üzerine bugün ne söylenebilir?

- Bu kıtadan aldığınız kültürel öğeler nelerdir?

- İki kültürel bölgeden söz ediyorsunuz. Ama, kıtanın ve özellikle Kolombiya'nın zenci kültürünü tanıdığını, bulguladığını ve içinde topladığını sanıyor musunuz?

- Sürgün kültürünün rolü nedir tam olarak?

- Ben Bella gibi, kültürün rolünün Üçüncü Dünya Ülkelerinde çok önemli olduğunu düşünüyorsunuz?
- Polonya olaylarına değin kişisel görüşünüz?
- Polonya olayları, size göre, otoriter öğretilerin gerilediğini mi gösteriyor?
- Bloklar, kamplar dışında mı?

Marquez, G. G.; Kon: Gene Belle Villada, (Çev: Yusuf Nili) ; 5. Dön., S. 38+102,

Temmuz 1983

- Şimdiye dek kaç dile çevrildi *Yüzyıllık Yalnızlık*?
- İspanyolca dışında ençok hangi dilde okuyucu buldu?
- *Yüzyıllık Yalnızlık*'ta ünlü bir grev sahnesi var. Bunu olduğu gibi aktarabilmek zor değil mi?
- Bu bölümde bir aydınlık var. açık bir anlatımı yeğliyorsunuz.
- Şimdilerde, *Yüzyıllık Yalnızlık*, Amerika'da çoğu tarih ve siyasal bilim kürsülerinde okutuluyor. Bu kitabın Latin Amerika'ya en iyi bir toplu bakış olduğu düşüncesi yaygınlaşıyor. Ne düşünüyorsunuz bu konuda?
- Kimi sol eleştirmenler, Latin Amerika'yı anlatıren, daha olumlu bir görünüm kazandırmadığınızdan ötürü kınıyorlar sizi. Ne dersiniz?
- *Başkan Babamızın Sonbaharı*'nda neyi amaçlamıştınız?
- Bu kitaptaki teknikten söz edelim biraz da.
- *İmparator Jones*'u okumuş muydunuz?
- Yazarlığınız üzerindeki sayılı etkilerden birinin de Bela Bartok olduğunu, daha önce söylemiştiniz. Onun özelliği, folklarla klasik sanatı birleştirmek mi?
- Sokak yaşamının, aşağılık yolların imalı bilgisine sahip bir yazarınız. Neye borçlusunuz bunu?
- Masum Erendira'daki şu gümrük kaçakçıları - nasıl öğrendiniz onların çevirdiği dolapları?
- Ünlü olmak başınızı ağrıtmıyor mu, popüler ilişkilerde zorlansanız gerek?
- Gazeteci olusunuzun, sanatınıza etkisi ne oldu?
- ABD Göçmenler Kurumunun karalistesinde geçiyor adınız. Öyküsü ne bunun?
- Daha çok hangi kitaplarınızı seviyorsunuz?

Masala, Anna ; Kon: Nuri Pakdil, 5. Dön., S.9, Ekim 1975

- Sayın Anna Masala, kısaca yaşam öykünüzü anlatır mısınız? Hangi nedenler iteledi sizi türkolog olmaya?
- İlk kez ne zaman geldiniz Türkiye'ye?
- Türkçeniz gelişip Türk edebiyatını okumaya, incelemeye başladıktan sonra, sizi saran, sizi coşkuya götüren bulgularınız oluyor muydu?
- Şimdi, fakültenizde, Türk edebiyatı derslerinizi nasıl yürütüyorsunuz? Neler okutuyorsunuz?
- Kaç öğrenci var Şarkiyat Enstitüsünde?

- Her ülke edebiyatının, kendi içinde, uzun sürede oluşturduğu 'tip'ler vardır. Söz gelimi, Dostoyevski'yi okuduktan sonra, Prens Mişkin'e bakarak, 'işte bu bir Rus tipi' diyebiliyoruz. Tanıdığımız kadarıyla, okuyabildiğiniz Türk edebiyatından nasıl bir Türk tipi çıkarabiliyorsunuz?
- Bir de şu çıkıyor ortaya. Acaba aynı kaldı mı bu Türk tipi? Batılılaşma süreci içindeki edebiyatımızda? Yani bozulmadı mı? Bunlar üzerinde düşündünüz mü hiç?
- Edebiyatın işlevi üstünde de konuşalım mı? Kuşkusuz çok geniş bir alana giriyoruz. Ama, sınırlayarak, şöyle sorayım size. Romanın, oyunun, şiirin neleri duyurmasını istersiniz insana?
- Burda hemen aklımıza, metafiziğin evrensel, insancıl çizgisi geliyor. Metafizik çizgi. Gerçekten, özellikle çağdaş yazarların büyük çoğunluğunda metafizikten kaçış var. Gözünüze çarptı sanırım, Ionesco *Present Passé Passé Present* adlı eserinde, ilginç tespitler yapar. Modern yazarların metafiziği kabul etmeyişlerini, 'metafiziğin bizi Tanrı'ya götürebilmesine' bağlar. Modern yazarları, hepimizin bir parçasını oluşturduğumuz bir gücün, bir evrensel enerjinin ötesine bakmamakla suçlar. Modern yazarların çoğunun hep dışımızda kalmalarını, içimizi allak bullak edememelerini, biraz da, metafiziksiz oluşlarına, yani metafiziğe sırt çevirmiş olmalarına bağlamak da isterim. Bir eser, metafizik bir yaklaşımı da içermiyorsa, bulamıyoruz o eserde kendimizi.
- Metafizikten uzaklaştıkça, makinaya varıp dayanıyor insanoğlu. Makinaya tutunmuyor. çünkü makinanın öyle bir gücü yok. Tersine, makina yiyor insanoğlunu, makina tüketiyor insanoğlunu. Yalnız insanı mı yiyor makina? İnsanla birlikte, onun oluşturduğu, şöyle de diyebiliriz, onun içinde olduğu uygarlığı da, farenin peyniri kemirmesi gibi ağır ağır kemiriyor. Çok azı kaldı peynirin. Makinayı büyüten, makinayı hayatlaştıran, makinayı tapınaklaştıran batı, doğunun peynirine de musallat ediyor bu fareyi. Aslında sizi de, bizi de, yani insanı ölümle karşı karşıya getirdi makina.
- Metafizikten yoksunluk, makinada eriyiş neye götürdü insanı? İnkara, saçmaya götürdü insanı. İnkarla, saçmayla kozunu paylaşması gerekiyordu insanın, izin verirsenez, daha çok batılının. Camus böyle derken, örneğin Exupery vurguluyordu gereğini metafiziğin. Şimdi de, biraz biraz Ionesco, ama alaylı, eğlenceye alarak, doğrudan doğruya söylemese bile. Biraz kırılarak Beckett. Sizde de, bizde de, bir hesaplaşma olacak makinayla, daha doğrusu inkarla, bu saçmayla. Avrupa'dan geldiğinize göre ben size sorayım. Batı, inkarla, saçmayla hesaplaşmasını tamamladı mı? Bilanço?
- Sonra ne olacak? Elimizde bir şey kalacak mı? İnsanları, mevcut sistemler içinde hangisi dünya barışına götürebilir?
- 'Dünya ölebilir' dediniz de, bu arada, insanın kendi kendini öldürmesi geldi gözümün önüne. İnşaat mühendisi Kırillov'a değinecek değilim. Ama, Avrupa'da intihar gide gide çoğalıyor.

Konforlu diyebileceğimiz intiharlar. Adeta metafiziksizlikten zehirlenmişcesine. Zengin mi zengin hepsi. Lütfen söyler misiniz, Avrupa'da intihar neden çok?

- İlerde Avrupa'nın şansı yüzde kaç?

- Tatalım ki, istedi, yaşamak istedi daha. Bir birlik oluşturabilecek mi, buna gücü yetebilecek mi? Böylesi düşsel, hayali bir birliği yorumlamak ister miydiniz? Doğu dendi mi, belki onun da önünde -ama şimdilik yedeğinde- bir Afrika var. bir Afrika gerçeği var. Tabutunun kapağını açan, ıslıl ıslıl gözlerle dışarıya bakan bir Afrika var. Şimdiye kadar, sürekli ezilen, sürekli sömürülen bir Afrika var. En şiddetli kıta şimdilik Afrika. Yazarlarını, şairlerini görüyoruz. Eylemcilerinin de onlardan geri kalan yanları yok. Şiddet bütünlemesine doğru gidiyor Afrika. Kendi mantığı içinde haklı olarak. Bu Afrika, bir gün gelip de Avrupa'ya bindirirse ne olacak?

- Ölüm korkusu?

- Sayın Anna Masala insanlığın geleceği için umutlu musunuz? Ben hiç bir zaman umutsuz olmadım da.

El-Mevdudi, Ebul Ala; (Çev: İbrahim T.Cemil), 2. Dön., S.12+7, Kasım 1970

- Konuşma 1948'de Pakistan'ın bağımsızlığını kazandığı sıralarda Lahor Üniversitesinde yapılmıştır. Geçmişinde İslamı yaşamış toplumların aydınlarının zihnen iğdiş edildiğini ve İslam hukukunun uygulanıp uygulanamayacağını soranlara cevaben ilk olarak "eğitilmişlere islam hukukunun mahiyetini" anlatmak, ikinci olarak da "islama karşı yöneltilen düşmanca eleştirilerin tutarsızlığını ortaya koymak" tır şeklinde devam eden konuşma, hukuk ve hayat ilişkisini anlatıyor.

Pakdil, Nuri; Kon: Osman Sarı, 4. Dön., S.9, Haziran 1974

- **UMUT**, gerek içeriği, gerek tekniği yönünden. Türk tiyatrosunda şimdiye değin karşılaşmadığımız bir yenilik belirtiyor. Bu yeniliğe hangi nedenler götürdü sizi?

- **Umut**'ta, oyunun geçtiği yer olarak 'Cinlerin insanları şaşırttığı bir dönemde, sapık bir kent. Kent pusuda: Avı İnsan denildikten sonra, ayrıca kenti şöyle vurguluyorsunuz. 'Bu sapık kentte, 'mekan' da, müzik de, ışık da, bu sıkıntıyla bağımlıdır'. Sapık kentle neyi amaçladığınızı, bu bağımlılığın bu denli geniş boyutlu oluşunu açıklar mısınız?

- Öndeyiş **Umut**'un bir yorumu mudur?

- Öndeyişteki 'üç ayrı sesin', karışık bir biçimde "savaş, barış, başkaldırı" çığlıkları neyi simgeliyor?

Pakdil, Nuri; *Bir Konuşma Üstüne*, 5. Dön., S.13, Şubat 1976

Derginin Ekim 1975 sayısında yayınlanan Anna Masala ile konuşmayı değerlendiriyor.

Pakdil, Nuri; Kon: Arif Ay, Mustafa Mansur, Ebuzer Murtaza, Murat Keramettin, 5. Dön., S.38+109, Şubat 1984

- Konuşmayı pek yeğlemediğiniz kanısındayım. Niçin böyle?

- Kış mı yaz mı?
- Sık sık da uykusuzluktan yakınırırsınız ama? Böyle anlarınızda, uykusuzluktan yakındığınız anlarınızda inanınız korkuyorum yanınızda olmaktan.
- Yürüyüş yaşama ne katıyor?
- İyi bir beslenme uzmanısınız da. Yazıyla ilgisi?
- Kitap okumadaki seçimi nasıl yaparsınız?
- Pazarcılara ve çöpcülere ilginiz fazla. Neden?
- Arkadaşlığınız çok zor bir arkadaşlık. Arkadaşlık duygusu nedir şimdilerde?
- Gürültü sizin için müthiş bir uyumsuzluk. Oysa, çoğu zaman, gürültünün içinde olmayı da istersiniz herhalde?
- Çok ani dönüverdiniz yeniden buraya. İnanır mısınız, çok zor benim bunu anlamayabilmem?
- Kudüs masanızın üstünde; beşimiz kalbimizle bakıyoruz. Bu soruyu sormaya korkuyorum...
- *Edebiyat Kulesi*'nin bir yerinde, filmde daha güzel İstanbul diyorsunuz. Ya yazılarınızdaki İstanbul?

Raspoutine, Valentin; Kon: ? (Çev: İbrahim Demirci) ; 5. Dön., S.38+56, Eylül 1979

- Son Mühlet'teki Anna veya Yaşa ve Anımsama'daki Nastiona kişiliğini çizdiğiniz döneme göre umuda doğru mu ilerlediniz, tersi duygulara mı vardınız? Hangi yönü aldı o zamandan beri sizi kuşatan dünya?
- Ama siz, siz neredesiniz?
- Bir Sibiryalı yazarlar öbeğinden söz etiniz. Batı da genel bir tutumla benimsenir gibi görünen düşünce, Sovyetler Birliği'nde yeniliğin Sibirya'dan geleceği. Özellikle yazınsal yenilik.
- Sibirya toprağının zenginlikleri sayesinde Sovyetler Birliği'nin büyük bir gelecek kazanacağı da söyleniyor. ekonomi alanında.
- Sibirya komünizminin Moskova'nunkinden çok ayrı olduğu söyleniyor.
- Doğu ile Batı arasında bir anlaşmazlıktan kuşku duyuyor musunuz?
- Burada ileri sürdüğünüz Marks'çı ortodoksluğa pek uygun değil.
- Her bakımdan bir ülküsü varsa. inanmayan insan için her şey tehlikeye düşmez.
- Gizemciliğe daldınız.
- Bu uçurumun kıyısına varmış insanı düşünelim. Davranışı nasıl olacak?
- Bütün bunlar pek umdurucu değil.

Sartre, J.Paul; Kon: ? (Çev: Ali Ulvi Temel) ; 5. Dön., S.38+64, Mayıs 1980

- *Sözcükler*'den sonra önceki yazınsal çalışmalarınıza veda ettiğiniz söylenebilir mi?
- Ne ki, aynı zamanda olaysız oldu bu: Hemen başka anlatım olanaklarına doğru yöneldiniz, sinema, televizyon gibi. Televizyon, kendinde kimi ilginç şeyler taşıyor gibi gelmiş olmalı size, bol bol zamanı vardı ve bugünkü dünyaya yeterince ulaşıyordu.
- Aygıtındaki anlatım olanakları olarak sizi kendine ne çekiyor televizyonda?

- Geçen çağdan bu yana kullanılan belgelerin doğası değişti değil mi, her şeyden önce? Yalnız belleğin işine yarayan kağıtlarla çalışma yok artık, ne ki, şimdi, görüntüler, sesli belgelikler vb.de var.
- Metin ve görüntülerin işbirliğinin tam olduğu resimli bir kitabın içinde televizyondaki şu modern kişilikler bulunmaz mı? Kimi kaçınılmaz, dural görünümlere karşın, televizyona karışan sıkı denetimlerden, devlet yönetiminde gelen dış zorlamalardan hiçbiri olmayacaktı onda...
- Eleştirel denemelerinizin yayınlanma sorunlarına değinmediniz pek, Hele *Flaubert* konusuna! Yine de...
- Evet, her şeyi toptan yokumsamayı yeğlediniz. 1972'de yayınlanan *Durumlar X*'da bulunan Devlet ve Adalet'teki gibi : gerçek ve anlayış konusunda dikkate değer bir çalışma yaptığınız halde, kendi kendinize hala kentsoylu bir yazar olarak gösteriyordunuz. Hangi zorunlulukla? Yalnızca para yüzünden mi? Ya da daha çok, kentsoylu öğretileri içinde yer alan ülkücülükle ekin olgusu olarak kitap arasındaki sessiz bir ortaklık mı sözkonusu?
- Yayınlandığı için değil de yapıtı bir yana bıraktığınız içsel anlayış nedenleriyle mi ekin anıtı, demek ki seçme, yoğunlaştırma anıtı oluyordu *Flaubert*?
- Sonuç olarak, aynı zamanda, hem yaşam öykünüzü, yaşam öykülerinizi kutsal taş gibi, belirsiz, mitsel nesneler gibi gizlediniz, hem de bu kitaba mı gebe kaldınız?
- En sonunda, erkeklik: iktidar gücü ve cinsle para ilişkisini, para sorununu tam olarak araştırmamış mıydınız?
- Bununla birlikte, herkesçe bilinen deneyimin göbeğinde, örneğin, paranın dışında, size evrensel oyunun çok büyük bir boyutunu veren sorunu somut olarak duyumsadınız.
- Buna karşılık, geleneksel tarzdaki şeyleri biraz görerek yayındaki diğer sorunlarına çok özen gösterdiniz: yapıta bir fiyat biçiyordunuz, "sayfa düzeni"ne varıncaya dek, ne ki, önemlerine oranla aynı şeyi uyguluyordunuz küçük türlere, günün gerektirdiği yazılara, görüşmelere, yapıtlardan bölümlere de...
- Kimi zaman, yayıncıyı, düşüncenizi elinizden alan, sizi halktan koparan bir etkili haberleşme aracı olarak gördüğünüz oldu mu?
- Saklı tuttuğunuz metinleriniz yok mu? Yer yer yayınlanması bitmeyen yapıtlar veriyorsunuz: gerisini gizliyorsunuz...
- Gerçekten, temel yapıda karşılıklı konuşmayı taşıyan pek az ortaklık var : anlaşıldığı biçimiyle bir kitap tek başına taşın bir anıttır...
- Öyleyse *Evin Budalası*'na uyguladığınız tek anlamlı felsefe denemeyi bir yana bırakarak, yüzüstü bırakılan kitabın başka açılarını yakalamak için çok sayıda çalışma gereklerinden mi yararlanıyorsunuz?
- Bu aynı konudaki görüşünüze de tepki oluyor : şu andaki dünyanın konumunun buna gereksinimi var, en azından görüş açısındaki ikiliğin, iki yanlılığın oluşması için...

Su, Hüseyin; Kon: Atıf Bedir, 5., Dön. S.38+110, Mart 1984

- Çevremizde sürekli 'birşeyler' olup bitiyor : Umutlar, umutsuzluklar, sevinçler, hüznler. Bu olup bitenlerden *Tüneller*'deki öykülere yansıyanlar. öykülerin yaşama kattığı nedir?
- "Tüneller", "Ateş" ve "Rahvan" : Bu üç öyküde ortak bir yan var : Bağlanma. Yaşamdan söz ettiniz; bağlanmanın da yaşamın içinde yeri olmalı değil mi?
- Öykülerinizde bol bol doğa imgeleri var. Bazen olanca albenisiyle,güzelliğiyle. Bazen de, "Bir Bulanak Akıntı" öyküsünde olduğu gibi, herşeyi silip süpüren 'Sel'. Bu iki ucu nasıl açıklayabiliriz?
- "Ocak"ta emeğin öyküsü'nü yazıyorsunuz. İşçileri anlatıyorsunuz. Öyküyü okurken gözümüzün önünden, alınterlerinin karşılığını alamayanlar geçiyorlar. İşçilerle bir yakınlığınız olmalı.
- "Meşhed" adlı öykünüzde, tarihsel bir olaya yaslanıyorsunuz. Tarihin ya da güncelin anlamı nedir sizce?
- Yoksulluk, öykülerinizde sanki sürekli atan bir damar gibi. Borcunu ödeyemeyen umarsız bir baba, çocuklarının yiyeceği ekmeğin ununu bulmak için kışta kıyamette yollara düşen ana. İnsanımızdan ve yoksulluktan da söz eder misiniz?

Toynbee, Arnold; Kon: Jim Hicks (Çev: Nuri Pakdil); 2. Dön., S.12+1, Mayıs 1970

- Vietnam savaşı vakasıyla şartlanmış Amerikan halkına hakim olan gergin havanın yeni bir McCarthy dönemi açmasından kuşkulandığınız musunuz?
 - Amerika Birleşik Devletleri'ndeki hippie olayı da ilginizi çekti sanıyorum. Bu konuda düşündükleriniz.
 - Hippilerin Amerika'ya sunabilecekleri onanılır bir teklifleri var mıdır?
 - Bir sorum kaldı. Sık sık söylendiği gibi, teknolojinin ilerlemesi ile, çok da geç sayılmayacak bir dönemde, insanlığın büyük çoğunluğunun çalışma yükü hafiflerse, gerçekten boş vakti olacaktır insanın. Ne yapacağız o zaman? Çözümlemesi gereken büyük mesele. bu artan boş vakitlerin nasıl değerlendirileceğinin bilinmesi olacaktır. İnsanın aklına ister istemez hippiler geliyor burda. Hippilerin felsefesi belki asıl o zaman uygulama alanına geçebilecektir.
- Marijuana sigarasının dumanını üfle üfle günlerini geçireceklerdir...

Toynbee, Arnold; Kon: Jim Hicks, (Çev: Nuri Pakdil); 2. Dön., S.12+7, 1969-1970

- Son yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki en büyük değişimin sizce ne olduğunu. lütfen anlatır mısınız?
- Amerika'ya daha önceki gelişerinizde de bu "aldatıcı huzur"u farketmiş miydiniz?
- Kötü mü oldu "Amerika düşü"nün yıkılışı?
- Amerika Birleşik Devletleri için cesaret verici başka işaretler de müşahade edebildiniz mi?
- Az önce, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki başkaldırmalardan söz ediyordunuz. Bunlar gerçekten, ırkçılığın doğurduğu kargaşalık olarak nitelenebilir mi? Yahut daha çok, bir sosyal bunalıma benzemiyor mu dersiniz?

- Bölünmekten kurtulmanın tek yolu bu mu? Zencilerle beyazların evlenmelerine gönül hoşluğu ile razı olmadan, kaynaşmış bir ulus olabilmemiz mümkün değil mi sizce?
- Amerika Birleşik Devletleri'nin bu yolu benimsediğini kim söyledi size?
- Bütün bunlara rağmen, Amerika Birleşik Devletleri kendisini zengin bir ulus, Amerikalılar da kendilerini cömert bir halk olarak görüyorlar.
- Bu böyle kabul edilirse, nasıl oluyor da, Amerika Birleşik Devletleri, yoksulluk içindeki zenci azınlığın milli gelirden gereğince pay almasını sağlayacak yolları hala bulamamıştır? Bu problemin çözülmesinde Amerikalılara kim engel oldu?
- Ama gerçekten, Cezayir ile Vietnam karşılaştırılabilir mi? Çünkü Cezayir Fransızlar tarafından ülkelerinin "mütemmim cüzü" olarak nazarı itibara alınmadan önce bir Fransız sömürgesi idi. Ama Vietnam, bir Amerikan sömürgesi değildir.
- Kuzey Vietnam Hükümetinin, bütün bölgelerde seçimlerin gerçek bir özgürlük içinde yapıp yapılmadığının kontrolüne izin vereceğini buna el birliğiyle taraftar olacağını sanıyor musunuz?
- Bu durumda, Amerikalılarla birlikte sorumluluk yüklenmiş Güney Vietnamlılar ne olacaklardır? Komünistler yönetimi bir kez ele geçirdikten sonra, ülkenin büyük bir bölümünde toptan bir kıyıma girişecek olurlarsa, buna engel olabilecek miyiz?
- Amerika'daki bu son ikametinizden sonra, Vietnam savaşının bizzat Amerika Birleşik Devletleri üzerinde yaptığı etkiyi ölçebiliyor musunuz?

Uğurlu, Sezai; Kon: İdris Hamza, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982

- Yazmak, yaşamaktır diyoruz. Yazdıklarımızın tümü de yaşamla içiçeliğin birer belgesi. Bu böyle. Ne ki, ben, şiirle yaşam ilişkisinin ne olduğu; bir de, yaşamımızdan şiirinize açılan pencereler, katılanlar nelerdir, diye başlamak istiyorum.
- Peki, bu şiirin üstüne üstüne gidebilen, soluklu, diri şairler yok mudur, olamaz mı? Olmadı mı şimdiye değin?
- İnsanların öldürüldüğü bir dünyadan sözaçtınız. Kuşkusuz heryerinde oluyor bu. Ne ki Ortadoğu güncel şimdi. 'Dağılan bir aile' var orada.
- 'Ses' dediniz de, kitabınızda, zamanlar üstüne salınan bir ses var: "Davut'un sesinden"?

AÇIK OTURUM

Anonim; *Sis Soruşturması*, 5. Dön. S.38+85, Şubat 1982

Değişik meslek grublarından insanların katıldığı ilginç bir soruşturma yer alıyor.

Göçer, Ali, Fuat Altınsoy ; *Toplantı*, 5. Dön., S.38+93, Ekim 1982

Cervantes'in *Don Kişot* adlı eserini irdeliyorlar.

Göçer, Ali, İbrahim Gafarlı, İbrahim Demirci, Fuat Altınsoy ; *Toplantı*, 5. Dön., S.38+34,

Kasım 1977

Sanat. sanatçı. öğreti üçlemesinin bağlantıları ve gerekliliği vurgulanıyor ve detaylandırılıyor.

Göçer, Ali, İlhami Çiçek, Eyüb Önder ; *Yabancılaşma*, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982

Yabancılaşma konusunu tartışıyorlar.

Özdemir, Şaban, Ali Ulvi Temel, Arif Ay, Turan Koç ; *Toplantı*, 5. Dön., S.38+33, Ekim

1977

Genel anlamda insanın bunalımdan çıkış yolunu arayan. bu meyanda insan aleyhine bozulan eşya-insan ilişkisini merkeze alan bir açık oturumdur.

MEKTUP

- Borges, Jorge-Louis (Çev: Ali Ulvi Temel) ; *Hançer*, 5. Dön., S. 38+53, Haziran 1979
Margarita Bunge'ye yazılmış hançerle ilgili mektup formunda bir yazı.
- Faulkner, William (Çev: Hasan Damar) ; *Mektuplar*, 5. Dön., S. 38+36, Ocak 1978
18 Ağustos 1925'te Paris'ten annesine ve 6 Temmuz 1941'de Prof. Warren Beck'e yazdığı iki mektuptan oluşuyor.
- Halil, İmamüddin (Çev: Turan Koç) ; *Sanatçıya Mektuplar*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982
Sanat ve sanatçıyla ilişkiler. ontolojik sorunlar ve eşya tutkunluğu kısa mektupların konuları olarak veriliyor.
(Çev: Turan Koç); *Sanatçıya Mektuplar*, 5. Dön., S. 38+92, Eylül 1982
Müzik zamanı, mekanı ortadan kaldırıyor. yalnızlığı yok ediyor. İnsanı sevdiklerine kavuşturuyor. Müslüman sanatçı kendi inancının gerçekliği üzerinde işe koyulmalıdır.
- Kansu, C.Atuf ; *C. Atuf Kansu'nun Mektubu*, 5. Dön., S. 38+31, Ağustos 1977
Nuri Pakdil'e yazdığı bir mektup. Dergiye (Edebiyat) dikkatle. "sevgiyle" takip ettiğini. bir öğretide içtenlikli olmalarına saygı duyduğunu söylüyor.
C. Atuf Kansu'nun Mektubu, 5. Dön., S. 19, Ağustos 1976
Edebiyat dergisinin Temmuz 1976 sayısında yer alan, Nuri Pakdil'in "C.Atuf Kansu ile Kısa Bir Söyleşi" başlıklı ve "Gelenekler ölü hayatın tâ kendisidir" düşüncesini eleştirdiği yazıya cevap niteliğinde bir mektup.
- Kul, İhsan; *Afrika Postası*, 5. Dön., S. 38+85, Şubat 1982
Libya'dan arkadaşına yazıyor.
Afrika Postası, 5. Dön., S. 38+89, Haziran 1982
Bir şirketle sözleşmeli olarak gittiği Afrika (Libya)'dan arkadaşına yazıyor.
Afrika Postası, 5. Dön., S. 38+90, Temmuz 1982
Sevmekle yazmak arasında bir bağlantı olmalı. Çünkü herkese yazılmıyor. diyor yazar.
Afrika Postası, 5. Dön., S. 38+91, Ağustos 1982
Nisan 1982'nin sonlarında Tripoli'de (Libya) yapılan bir toplantıya değindikten sonra adı geçen şehirle İstanbul'u karşılaştırıyor.
Afrika Postası, 5. Dön., S. 38+94, Kasım 1982
Sıcaklardan. konuklardan. bayramdan. bayram tartışmalarından söz ediyor.
Afrika Postası, 5. Dön., S. 38+99, Nisan 1983
Ankara'ya (yurda) dönüşünü ve tekrar Tripoli'ye (yurtdışına) gidişini anlatıyor.
- X, Malcolm (Çev: Rasim Özdenören) ; *İki Mektup*, 3. Dön., S.19+3, Ocak 1972
Malcolm X'in kaleme aldığı "ilginç" olarak nitelenen iki mektubuna yer veriliyor.

Yavuz, Selim ; *Mektup*, 5. Dön., S.38+49, Şubat 1979

Eski bir arkadaşıyla karşılaşmasını, karşılaşmadan çıkardığı neticeleri bir özeleştiri sağlaması amacıyla arkadaşına yazıyor.

GÜNLÜK

Aydoğan, Kamil; *Köy Yazıları*, 5. Dön. S.38+84, Ocak 1982

Dostoyevski, Anna Grigoriyevna (Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+80, Eylül

1981

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+80, Ekim 1981

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+85, Şubat 1981

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+86, Mart 1981

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+87, Nisan 1982

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+88, Mayıs 1982

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+82, Kasım 1981

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+84, Ocak 1981

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+100, Mayıs 1983

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+102, Temmuz 1983

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+95, Aralık 1982

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+89, Haziran 1982

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+90, Temmuz 1982

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+92, Eylül 1982

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+94, Kasım 1982

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+99, Nisan 1983

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+98, Mart 1983

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+70, Kasım 1980

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+71, Aralık 1980

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+73, Şubat 1981

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+74, Mart 1981

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+75, Nisan 1981

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+76, Mayıs 1981

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+77, Haziran 1981

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+78, Temmuz 1981

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+63, Nisan 1980

(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+64, Şubat 1980

- (Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+65, Haziran 1980
(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön. S.38+66, Temmuz 1980
(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+68, Eylül 1980
(Çev: Nuri Pakdil); *Günlük*, 5. Dön, S.38+69, Ekim 1980
Exupery-Antoin de Saint (Çev: Tahir Yücel) ; *Günlük'ten*, 3. Dön, S.19+4, Şubat 1972
(Çev: Tahir Yücel); *Günlük'ten*, 4. Dön, S.8, Nisan 1974
(Çev: Tahir Yücel); *Günlük'ten*, 4. Dön. S.10, Ekim 1974
(Çev: Tahir Yücel); *Günlük'ten*, 5. Dön. S.2, Mart 1975
Hamza, İdris ; *Uğultu Sarnıcı*, 5. Dön., S.38+96, Ocak 1983
Uğultu Sarnıcı, 5. Dön., S.38+97, Şubat 1983
Uğultu Sarnıcı, 5. Dön., S.38+89, Haziran 1982
Uğultu Sarnıcı, 5. Dön., S.38+90, Temmuz 1982
Uğultu Sarnıcı, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982
Uğultu Sarnıcı, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982
Uğultu Sarnıcı, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982
Uğultu Sarnıcı, 5. Dön., S.38+93, Ekim 1982
Ionesco, Eugène (Çev: Nuri Pakdil) ; *Günlük*, 5. Dön., S.38+87, Nisan 1982
(Bütün çeviriler Nuri Pakdil tarafından yapılmıştır.)
Günlük'ten, 5. Dön., S.38+59, Aralık 1979
Günlük'ten, 5. Dön., S.38+32, Eylül 1977
Günlük'ten, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
Günlük'ten, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977
Günlük'ten, 5. Dön., S.20, Eylül 1976
Günlük'ten, 5. Dön., S.21, Ekim 1976
Günlük'ten, 5. Dön., S.38+112,113,118,119 Mayıs,Haziran,Kasım,Aralık
1984
Günlük'ten, 1. Dön., S.1, Şubat 1969
Günlük'ten, 1. Dön., S.2, Mart 1969
Günlük'ten, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979
Günlük'ten, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979

- Günlük'ten*, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979
- Günlük'ten*, 5. Dön., S.14, Mart 1976
- Günlük'ten*, 5. Dön., S.15, Nisan 1976
- Günlük'ten*, 5. Dön., S.38+60, Ocak 1980
- Günlük'ten*, 5. Dön., S.38+65, Haziran 1980
- Önder, Eyüp, *Günderimleri*, 5. Dön., S.38+65, Haziran 1980
- Pakdil, Nuri, *Bir Yazarın Notları*, 5. Dön., S.38+30, Temmuz 1977
- Bir Yazarın Notları*, 5. Dön., S.38+43, Ağustos 1978
- Bir Yazarın Notları*, 5. Dön., S.38+48, Ocak 1979
- Le Temps (Zaman)*, 3. Dön., S.19+3, Ocak 1972
- Vaktin Hunisi*, 1. Dön., S.5-6, Haziran 1969
- Nisan 1983-Mayıs 1983*, 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983
- Mayıs 1983*, 5. Dön., S.38+102, Temmuz 1983
- Mayıs 1983*, 5. Dön., S.38+105, Ekim 1983
- Mayıs 1983*, 5. Dön., S.38+106, Kasım 1983
- Haziran 1983*, 5. Dön., S.38+107, Aralık 1983
- Ocak 1984*, 5. Dön., S.38+109, Şubat 1984
- Bir Yazarın Notları*, 5. Dön., S.23, Aralık 1976
- Bir Yazarın Notları*, 5. Dön., S.38+28, Mayıs 1977
- Kuleler*, 5. Dön., S.38+97, Şubat 1983
- Kuleler*, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982
- Batı Günlüğü*, 3. Dön., S.19+7,8,9, Eylül 1972
- Batı Günlüğü*, 3. Dön., S.19+6, Haziran 1972
- Batı Günlüğü*, 3. Dön., S.19+5, Nisan 1972
- Woolf, Virginia (Çev: A.Ulvi Temel) ; *Bir Yazarın Günlüğü*, 5. Dön., S.38+53, Haziran 1979
- (Bütün çeviriler A. Ulvi Temel tarafından yapılmıştır.)
- Bir Yazarın Günlüğü*, 5. Dön., S.38+54, Temmuz 1979
- Bir Yazarın Günlüğü*, 5. Dön., S.38+56, Eylül 1979
- Bir Yazarın Günlüğü*, 5. Dön., S.38+57, Ekim 1979

Bir Yazarın Günlüğü, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979

Bir Yazarın Günlüğü, 5. Dön., S.38+76, Mayıs 1981

Bir Yazarın Günlüğü, 5. Dön., S.38+79, Ağustos 1981

Bir Yazarın Günlüğü, 5. Dön., S.38+60, Ocak 1980

Bir Yazarın Günlüğü, 5. Dön., S.38+67, Ağustos 1980

Bir Yazarın Günlüğü, 5. Dön., S.38+69, Ekim 1980

GEZİ- İZLENİM

Göçer, Ali ; *Kara Yazılar*, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982

Anadolu ve Rumeli Kavağı'nı gözlemliyor etrafındakilerle birlikte tasvir ediyor.

Haydar, Cafer ; *Doğu Yazıları*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982

Hasankalesi'ne gidişlerini, oradan şehrin görünüşünü, doğu insanının misafir perverliğini anlatıyor.

Doğu Yazıları, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982

Türkiye'nin doğusuna yapılmış bir yolculuğu anlatmaya devam ediyor.

Doğu Yazıları, 5. Dön., S.38+79, Ağustos 1981

Bulunduğu bölgede (Murat ve Taşlıçay Irmağı civarları) sabahın oluşunu tasvir ediyor.

Hamza, İdris ; *Uğultu Sarnıcı*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982

Almanya'da gördüğü ilginçlikleri, metroyu, trenyolu taşımacılığının gelişmiş olmasını, çok içki içildiğini anlatıyor.

Uğultucu Sarnıcı, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982

Ankara'dan Almanya'ya uçakla yaptığı yolculuğu ve oradaki izlenimlerini anlatıyor.

Uğultu Sarnıcı, 5. Dön., S.38+87, Nisan 1982

Gezi yazısının bu bölümünde amca/dayısı ile karşılaşmalarını ve onun bulunduğu çevreyi tanıtıyor.

Uğultu Sarnıcı, 5. Dön., S.38+88, Mayıs 1982

Bir seyyahın yapacağını yapıyor. Yani kenti geziyor ve kentin sosyo-kültürel yapısını anlatıyor.

Karaçalı, Ali ; *Doğu Yazıları*, 5. Dön., S.38+74, Mart 1981

Türkiye'nin doğusuna yapılan bir yolculuktan notlar var.

Doğu Yazıları, 5. Dön., S.38+76, Mayıs 1981

Yaptığı yolculuktan kesitler sunmaya devam ediyor. Horasan, Ağrı gibi şehirlerle birlikte Murat Suyu'na dair izlenimlerini aktarıyor.

Yetiş, İshak ; *Ak*, 5. Dön., S.38+60, Ocak 1980

Ankara-Çukurova arasında trenle yapılmış bir yolculuktan kesitler sunuyor.

ANLATI

Abdülhamid, Erkam ; *Her Şey Kendisi Olup Dururken*, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982

Enkaz, 5. Dön., S.38+96, Ocak 1983

Ay, Arif ; *Gerçeğin Kendisi*, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977

Gerçeğin kendisi parlaktır, cilalıdır. Gönül gibi. Güzel nesneler ona akseder.

Sevebilmek, 5. Dön., S.38+38, Mart 1978

Şehirlerarası bir yolculuğun muhtemel sıkıntılarından bahsediyor. Yol arkadaşıyla aralarında geçen konuşmayı anlatıyor.

Aydoğan, Kamil ; *Köy Yazıları*, 5. Dön., S.38+79, Ağustos 1981

Dergiler, kitaplar, yoksulluk üzerine notlar.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979

Çocukluğunda mektup yazışları, yaylaya göçü, yayladaki hayatı anlatıyor, o günlerin özlemini duyuyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977

Köy hayatının değişik çizgileri üzerine düşüncelerden oluşuyor.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

Yaz, köy insanı, sabah, öğle, gece üzerine küçük anekdotlar.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+38, Mart 1978

Köy ve köy insanları ile ilgili gözlemlerinden oluşan bir yazı.

Köy Yazıları, 5. Dön., S.38+88, Mayıs 1982

İki küçük çocuğun insanı üzen konuşmalarına şahit oluyor. Sonra da çocukluğuna dair bir anısını anlatıyor.

Dağ, Davut ; *Mektup*, 5. Dön., S.38+40, Mayıs 1978

İçinde mutsuzluk, ıssızlık, yıkım ve acı bulunan bu tabloyu çoğaltıp bütün odalara asmalıyım diye düşünüyor.

Roman Gibi, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978

Mumyalar Müzesi, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978

Umudu anlatan bir yazı.

Balkon, 5. Dön., S.38+48, Ocak 1979

Günlük hayat üzerine, kent ve gece üzerine çağrışımları söz konusu ediyor.

Deniz, Musa ; *Direnış Çiçekleri II*, 5. Dön., S.38+92, Eylül 1982

Filistinlileri ve yaşadıkları acıyı anlatıyor.

Direnış Çiçekleri I, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982

Filistin ve Kudüs üstüne düşüncelerini aktarıyor.

Faulkner, William (Çev: Yaşar Kaplan) ; *New Orleans*, 5. Dön., S.23, Aralık 1976

Yazar New Orleans'ta gözlemlediği ve onların kendinde yaptığı çağrışımlar üzerine bazı meslekler ve kişiler hakkında görüşünü dile getiriyor. Bunlar; Varlıklı Yahudi, Rahip. Frankie ve Johnny. Kaptan. Kunduracı. Liman İşçisi. Polis. Dilenci. Sanatçı. Magdalen. Gezin.

Göçer, Ali ; *Kara Yazılar*, 5. Dön., S.38+91, Ağustos 1982

Kara Yazılar, 5. Dön., S.38+82, Kasım 1981

Kara Yazılar, 5. Dön., S.38+88, Mayıs 1982

Kara Yazılar, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982

Hamza, İdris ; *Filinta Vakitler*, 5. Dön., S.38+115, Ağustos 1984

Filinta Vakitler, 5. Dön., S.38+114, Temmuz 1984

Önder, Eyüp ; *Günderimleri*, 5. Dön., S.38+58, Kasım 1979

Lirik Çıngırlar VI, 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983

Döküm, 5. Dön., S.38+31, Ağustos 1977

Yazarlar, düşünürler yeryüzün kirlenmesi üzerinde durmalılar, insana anlatmalılar ve uyarmalılar diye çağrı yapıyor.

Güz Yansıması, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

Okuma üzerinde duruyor. Okumanın öneminden. Anadolu insanının okumaya karşı çekinceli tavrından bahsediyor.

Kuşluk Vakti, 5. Dön., S.38+49, Şubat 1979

Kuşluk vaktini ve öncesini anlattığı genel olarak zamana değindiği bir yazı.

Pakdil, Nuri ; *Bir Yazarın Notları*, 5. Dön., S.38+66, Temmuz 1980

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.38+63, Nisan 1980

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.38+61, Şubat 1980

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.38+55, Ağustos 1979

Maraş'taki hayatından bir kesit sunduğu. Ankara'yı yazı yazmasını vb. konuları anlattığı bir yazı.

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.38+536, Haziran 1979

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979

Bir Yazarın Notları, 5. Dön., S.38+36, Ocak 1978

- "Yeryüzünde bir gün, toplu bir ayaklanma olursa, bu, insanın 'özgörev'ini bulmak için olacaktır." cümlesiyle özetlenebilir.
- Bir Yazarın Notları*, 5. Dön., S.38+35, Aralık 1977
- Değişik (umut, ruh, cehennem, siyasa gibi...) konulardaki düşüncelerini anlatıyor.
- Bir Yazarın Notları*, 5. Dön., S.38+39, Nisan 1978
- Yazı yazarken ilk cümleyi zor yazdığını, ama devamının daha kolay geldiğini anlattıktan sonra; insan, ahlak, karmaşıklıkla ilgili notları yer alıyor.
- Bir Yazarın Notları*, 5. Dön., S.38+33, Ekim 1977
- Kalb insanın tüm organlarına hükmeden bir "organ"dır. Sürekli temiz tutulmalı, bütün ihtiyaçları karşılanmalıdır.
- Bir Yazarın Notları*, 5. Dön., S.38+38, Mart 1978
- Çeşitli konulardaki (onur, Tanrı'ya yönelme, özöldürüm, Cezayir gibi...) notlarından oluşuyor.
- Sır*, 1 Dön., S. 5-6, Haziran-Temmuz 1969
- İbrahim'in şahsında dünyadaki bütün haksızlığa uğrayan insanları ve umutlarını dile getiriyor.
- Bir Yazarın Notları*, 5. Dön., S.38+47, Aralık 1978
- Kutsalı bulmazsak hiç bir 'bilge'liğimiz kalmayacak.
- Bir Yazarın Notları*, 5. Dön., S.38+41, Haziran 1978
- Kapitalizm ve teknoloji üzerine notlar.
- Bir Yazarın Notları*, 5. Dön., S.38+49, Şubat 1979
- Zaman II*, 5. Dön., S.38+87, Nisan 1982
- Zaman*, 5. Dön., S.38+85, Şubat 1982
- Bir Yazarın Notları*, 5. Dön., S.38+80, Eylül 1981
- Su, Hüseyin ; *Zaman Yongaları*, 5. Dön., S.38+100, Mayıs 1983
- Yakup, Halil ; *Ateşler*, 5. Dön., S.38+94, Kasım 1982
- Ateşler*, 5. Dön., S.38+101, Haziran 1983
- Yetiş, İshak ; *Yıldırım*, 5. Dön., S.38+67, Ağustos 1980
- Yankısını İnsanlarda Bulan*, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977
- Zarifoglu, Cahit ; *Sizi Görmeliydim 2*, 1. Dön., S.7-12, Yıl, 1969-1970
- Sizi Görmeliydim*, 1. Dön., S.7-12, Haziran-Temmuz 1969

POLEMİK

Oruç, Muharrem ; *Bilinç Kirlenmesi*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1982

Milliyet-Sanat'ın 15 Şubat 1982'de yayınlanan Melih Cevdet Anday'ın "Bilinç Çevre Kirlenmesi" başlıklı yazısına cevap vererek: "bizim inandığımız Tanrı mekan'dan münezzektir. Olimpos dağlarına tırmanan tanrı değil" diyor.

Pakdil, Nuri ; *Sorumluluk*, 5. Dön., S.2, Mart 1975

Rauf Mutluay'ın özellikle Varlık Yıllığı 1974 ve 1975'te çıkmış Edebiyat dergisi ve yayınları konusundaki haksız olarak gördüğü eleştirilerine cevap veriyor.

Soru, 5. Dön., S.5, Haziran 1975

Behçet Necatigil'in. 21 Şubat 1975 tarihli Milliyet Sanat Dergisi, 16 Mart 1975 tarihli Milliyet gazetesinde söyledikleri çevresinde (gelenek ve şairin insanın içindeki cevheri keşfetmesi) tartışıyor yer yer Necatigil'in düşüncelerine katılarak.

Araştırma, 5. Dön., S.16, Mayıs 1976

Cemal Süreya'nın Politika gazetesinin 6 Nisan 1976 tarihli nüshasında çıkan. Edebiyat Dergisi Yayınları'ndan *Çağdaş Arap Şiiri-Güldeste* ile ilgili yazısını konu ediniyor.

Yabancılaşmaya Karşı Kimliğimizi Arayışımızdaki Derin Köklere Dair

Birkaç Söz, 5. Dön., S.38+71, Aralık 1980

M.Cevdet Anday'ın Yeditepe dergisi Ekim 1980'de çıkan "İki Arayış" başlıklı yazısındaki yabancılaşmayı tartışıyor ve ona cevap veriyor.

Tartışmayı Aşan Durum, 5. Dön., S.38+26, Mart 1977

Edebiyat dergisinin Şubat 1977 sayısındaki Pakdil'in "Yıllıklar Üstüne" başlıklı yazısına, Alpay Kabacalı'nın Milliyet Sanat Dergisi'nin 25 Şubat 1977 tarihli 220. sayısında verdiği cevap üzerine tartışılıyor.

İnsanı Öne Alarak, 5. Dön., S.21, Ekim 1976

Daha önce Edebiyat dergisinin Eylül 1976 sayısında. Vedat Günyol ile Yeni Ufaklar dergisinin kapanışı nedeniyle yapılmış bir konuşmaya ilişkin eleştiriler yapıyordu. Bu eleştiriler üzerine Selim İleri'nin Politika gazetesinin 23 Eylül 1976 tarihli sayısında yayımlanan "Politik Olmayacak mı" başlıklı yazısına cevap veriliyor.

Tartışma Değil Konuşma, 5. Dön., S.38+37, Şubat 1978

Varlık dergisinin Ocak 1978'te yayımlanan, Emin Özdemir'in "Gazete ve Dergilerde" başlıklı yazısında Edebiyat dergisi üzerine düşüncelerine cevap veriyor.

Düşünce Sıkıdenetimi, 5. Dön., S.38+34, Kasım 1977

Türk Dili dergisinin Eylül 1977 sayısındaki Mustafa Şerif Onaran'ın yazısında yer alan Edebiyat dergisi için "gerici dergi" nitelemesini eleştiriyor ve cevap veriyor.

Uğurlu, Sezai ; *Bu Ne Dumandır*, 5. Dön., S.38+86, Mart 1986

Türk Dili dergisinin Şubat 1982 sayısında yayınlanan Necati Cumalı'nın "Şiir Çevirileri" başlıklı yazısına değiniyor. Türkçenin şiir çevirileri konusunda da yetkin bir dil olduğunu söylüyor.

Ziyaioğlu, Emin ; *Değirmeler*, 4. Dön., S.10, Ekim 1974

Daha önceki M.Cevdet Anday'la olan tartışmaları sürüyor. Yazar bunun hoşgörülle bundan böyle de sürmesini istiyor.

MUHTELİF

Edebiyat ; *İkinci Dönem İçin*, 1. Dön., S.7-12, 1969-1970

Derginin yayınlanamaması konusunda aksamaların sebebi anlatılıyor.

Çağları Aşan Mevlana, 4. Dön., S.6, Aralık 1973

Mevlana'nın 700. ölüm yıldönümü nedeniyle Mesnevi'den kısa pasajlar.

El Aksa Karşısında, 4. Dön., S.4, Eylül 1973

Nuri Pakdil'in *Batı Notları*'ndan bir alıntıyla başlıyor yazı. Sorumluluk, düşünen insanın bir vasfı. İsrail'in Araplara yaptığı karşısında tıpkı diğer haksızlıklar gibi tavır almamız. En azından, İsrail'i zihnimize yargılamamız. Sesimiz kısık olmamalı, haklıların yanında olmamız gerektiğinin bilincinde olmalıyız.

Tufan İmgesi, 2. Dön., S.12+7, Kasım 1970

Pakistan'ın uğradığı felaket bir trajedi olarak edğerlendiriliyor ve yaşananlarla Kutsal Kitap kaynaklı Nuh Tufanı arasında bağlantı kurularak bir başyazıyla duruluyor.

Harrington, Michael (Çev: R.Özdenören); *Öteki Amerika*, 3. Dön., S.19+2, Aralık 1971

Amerikada yoksulluğun söz konusu edildiği kitabın ikinci bölümünün çevirisi.

(Çev: R.Özdenören); *Öteki Amerika*, 3. Dön., S.19+1, Kasım 1971

Yazı "aşağıdaki parça yazarın *The Other America-Poverty in the United States* (Öteki Amerika Birleşik Devletleri'nde Yoksulluk) adlı ünlü kitabın birinci bölümünün çevirisidir. " biçiminde sunuluyor, alıntı yapılan kitap da şu cümlelerle tanıtılıyor Edebiyat imzasıyla. "İlk başları 1962 de çıkan kitap geniş yankılar yapmış, günümüze değin her yıl bir kaç baskı yaparak canlılığını sürdürmüştür. Amerikan yöneticileri ilk kez bu kitapla yoksulluk üzerine savaş açma gereğini duydular." Yazı öteki sayılarda devam ediyor.

Ionesco, Eugène (Çev: Nuri Pakdil) ; Allende Ve Başkalarının Toplumculuğu.

4. Dön., S.5, Kasım 1973

Komünist yöneticilerin. kıyııcı. merhametsiz. despot olmalarına rağmen Allende öyle değildi. O hem insancıl ve aydın hem de adalet isetemek gibi(!) bir yanlış yaptığı için hayalperestti. İsteğini başaramadı ve öldü.

Lebjaoui, Muhammed (Çev.Nuri Pakdil); *Notlar I.* 4. Dön., S.4, Eylül 1973

M.Lebjaoui'nin *Cezayir İhtilali Üzerine Gerçekler* kitabından bir soru. bir cevabın çevirisi. Soru şu: "İhtilal hareketinde. islam nasıl bir rol oynadı ve görüşünüze göre bağımsız Cezayir'de bu rolün şimdi hangi yeri işgal etmesi gerekiyor?"

Mannan, M.A. (Çev: Bahri Zengin) ; *Faiz Albastısı*, 4. Dön., S.3, Haziran 1973

Yazı, yazarın *İslamın Ekonomik İlkeleri* adlı kitabından çevrilmiştir. İslamın ekonomi konusunda da söyleyeceği inandırıcı sözler vardır. Bir yanıla kapitalizme, bir yanıla

sosyalizme benzese de onlardan öte bir şeydir. Her şeyden önce insanı toplumsal-
manevi bir varlık olarak görür. Bu ekonomik sistemde faizle kâr birbirinden tamamen
farklıdır. Faizsiz bir ekonomi ona cidden inanmakla mümkün olacaktır.

Mercier, Jean Pierre (Çev: Emin Ziyaioğlu); *Şok*, 4. Dön., S.5, Kasım 1973

O dönemde yaygın olarak yaşanan Ankara'nın hava kirliliğini konu ediniyor.

Pakdil, Nuri ; *Cellat II*, 4. Dön., S.6, Aralık 1973

Bir tek insan bile önemlidir bizim için. Hayatı söz konusu olan bir buçuk milyon insan.
Yazarlar, düşünürler Ankara'nın bu hava kirliliğini dile getirmede sorumludur.

Cellat, 4. Dön., S.5, Kasım 1973

İşkence çağımızda yeni anlamlar kazanıyor. Edebiyatın görevi işkencenin her türünü
dile getirmektir. Burada söz konusu işkence: şehrin insanı ezmesi, orada yaşanmaz hale
gelmesidir. Ankara kirliliğiyle insanların sağlığını tehdit ediyor. Öyleyse başkent
değişebilir.

Bir Kaza, 5. Dön., S.16, Mayıs 1976

Edebiyat dergisi yazarlarından Halis Altındağ'ın ölümü üzerine kaleme alınmış bir yazı.

Toynbee, Arnold (Çev: Nuri Pakdil); *Notlar 2*, 4. Dön., S.4, Eylül 1973

Toynbee'nin *Sınav Geçiren Uygarlık* kitabından iki paragraflık alıntı var.

Ziyaioğlu, Emin ; *Biz Anladık*, 4. Dön., S.5, Kasım 1973

Çağımızda sömürgecilik oldukça yaygın. Bunlar batılı ve Marks'çı sömürücüler. Batı
sömürgeciliği Arapların ortasında İsraili kurdu ve İsrail Arapların kanlarıyla suluyor
toprağını. Amaçları silah satmaktır. Aksi takdirde ekonomileri çöker. Sömürünün her
türüne ve her kimden gelirse gelsin karşıyız.

SONUÇ

Edebiyat dergisi , düşünceyle edebi olanı birlikte yürütmüştür. Edebi ürünün bir amacı olması gerektiğini savunur. Uygarlık konusu üzerinde ciddiyetle durmuş, batılılaşmaya, insani değerler gasbettirilmiş eşyaya, hoşgörüsüzlük ve dialog eksikliğine, toplumuna yabancılaşan yazara eleştiriyle bakmış, yerli düşünceye, Mutlak değerlere inanmaya, insan onuruna sahip çıkmaya çağırmıştır. Adaleti değil de kuvveti esas almanın sonucu elde edilen mülkiyeti ve teknoloji problematiğini sorgulamıştır. Kültürel geçmişini inkar etmediğini belirtme noktasında Ortadoğu uluslarıyla yakınlığını vurgulamıştır. Yazarı/sanatçıyı toplum önderi olarak kabul ettiği için ona görevler yükleyerek görevini yapmaya çağırmıştır.

Dergi, değişik ülkelerden insanların ve çevrelerin -katılsın veya katılmasın- ürünleri üzerinde ciddiyetle durmuş, sürekli evrensel olana ulaşma çabası içerisinde bulunmuştur. Birgün insanın varoluş amacına uygun hareket edeceğinden umutludur.

Dilin kullanılışında, sözcük bağlamı için problemler vardır. Şiirle uygarlık veya gelenek arasında bağıntı kurar ve uygarlığın şiiri mutlaka etkilediğini söyler. Tiyatro sanatına ve çok sayıda yazar/şair yetiştirerek Türk edebiyatına katkısı olmuştur.

Ürün olarak en çok şiir yer alır. Ondan sonra öykü ve deneme vardır. Bunların dışında şu ürünler bulunmaktadır: Tiyatro eseri, sanat ve edebiyatla ilgili yazılar, değini- inceleme- eleştiri, anı, röportaj ve konuşmalar, açık oturum, mektup, günlük, gezi yazıları, anlatı, polemik ve bu ürünlerden bazılarının çevirileri. Dergi, öykü ve şiir dışında genellikle tür adı vermemiş bunlar tarafımızdan belirlenmiştir.

Edebiyat Dergisi Yayınları adı altında bir yayınevi kurmuş, hepsi kendi yazar kadrosu içinde yer alan yazar ve şairlerin ürünü kitaplar yayınlamıştır. Dergi ve Nuri Pakdil adı birikte anılır olmuştur. Dergide çok sayıda müstear isim bulunmaktadır.

Edebiyat deşisinin farklılaşan sesi ve tavrıyla toplumun ufkunun genişlemesinde dikkate değer bir katkısı olduğu kanaatindeyiz.

EK:1

SANAT EDEBİYAT YAZILARINDAN ÖRNEKLER

ÖNCÜ EDEBİYAT III

Söz'ün biçimlenişi; kalıba dökülüşü yazıyla. Kalıpsa, biçemdir; estetik bütünlüktür. Yazardan yazara değişir bu. Yazara özgürlüğüyle yani özneliğiyle bilinir biçem. Durağan değildir, devingendir. Sürekli gelişmeye, yetkinleşmeye açık, estetik bir olgudur. Biçemini yetkinleştiremeyen yazar, düşüncesini de etkin bir biçimde sunamaz.

Yazı, salt biçem değildir kuşkusuz. Söz'ün taşıdığı öz'ün de doğru ve tutarlı olması zorunludur. Öz'ün yükünü sözcükler taşır yazıda Bunun için, yazının yapı taşlarıdır sözcükler. Şiirde bir işaret, bir imge görevindeyken, yazıda nesneleşir âdeta; toprak gibi, ağaç gibi.

Yazmak, sorumluluktur yazar için. Yazar, bu sorumluluğu, yazıyla ulaştırır başkalarına. Böylece, ortak bir sorumluluk oluşur. Yazı, işlevi gereği, edilgen değil, etkindir bunun için. Değiştiricidir. İnsanlık suçu işleyen tüm zorbalar yazıya karşıdır, korkarlar ondan.

Sıkı bir bağ vardır, yazının değiştirme gücüyle öz arasında. Öz yazarın yaşam biçimidir, dünya görüşüdür. Dünya görüşüyle bütünleşemeyen yazar, hiçbir şeyi değiştiremez, bir tozu bile. Onun yazdıkları da, çelişkiler yumağı olmaktan öte bir şey değildir. Böyle yazarlar çoktur günümüzde. Açın okuyun yazdıklarını. Anamalcılığa karşı olduklarını yazarlar. Yaşamlarına bakınız, tam bir anamalcı ya da onun kulu, kölesidirler. Emekçiden yana olduklarını söylerler. Oysa, tam bir burjuva yaşamı sürerler. Azıcık sıkıştırılmaya görsünler. tüm bu olumsuzlukları oluşturan dizgenin baş savunucusu kesilirler.

Öncü yazar, direnen yazardır. Ödünsüzdür o. Direnme gücünü öğretisinden alır. O, yaza yaza bir yapı oluşturur. Bu yapının temeli, yazarın bağlı olduğu uygarlıktır. Değerler toplamıdır uygarlık. Bağlı olduğu uygarlığı özümleyemeyen yazar, ne toplumunu ne de çağını kavrayamaz. Gide gide kopar insanlıktan; onu savunacağı yerde, ona karşı bir konuma düşer.

Çağdaş insan, aldatılmışlığın ürkekliği, çekingenliği içindedir günümüzde. Boğucu bir sıkışıklığı yaşıyor. Bu durum, yazarın sorumluluk alanını daha da genişletiyor. Artık o salt toplumunun bilinci değil, tüm insanlığın bilinci oluyor. Bir de, yazar, yalnız düşünce adamı değil, aynı zamanda bir eylemcidir çağımızda.

Yazı, bir buluşmadır insanla : yarını kurmak için.

5. Dön., S.38+73, Şubat 1981

-Tanzimattan beri Türk edebiyatına baktığımızda bir kuraklık, bir havasızlık buluruz.Yerli bir öz, evrensel bir açılım bulamıyoruz yapıtlarda. Nasıl yorumlarsınız bunu?

- Bunun temelinde şu var : Uygarlığımızdan kopuş. Her yazar, her sanatçı kendi uygarlığının bir ürünüdür. Özgün, evrensel nitelikli yapıtları uygarlığıyla arasındaki bağı sürekli canlı tutabilen sanatçılar verebilir ancak. Tanzimata değin birçok örnekleri var bizde bunun. Sözelimi, Mevlana, Yunus Emre, Fuzuli, Şeyh Galip gibi. Batıda da öyle, örneğin Gothe, Shakespare, Dostoyevski. (Batı sözcüğünü kültür bağlamında alıyorum burda.)

Tanzimatla birlikte başladı Türk edebiyatı özgünlüğünü yitirmeye. Günümüze değin sürdü bu özgünlük yitirilişi. Genelde sürekli eksi, özelde bir iki artı olsa bile. Çünkü, uygarlığımız yadsınmaya Tanzimatla başladı. Giderek yoğunlaştı bu yadsıma. Sonunda, koparıldı bağ. Kimdi uygarlığımızı yadsıyanlar, bu bağı koparanlar, öncelikle? Kuşkusuz, sözde aydınlar, sanatçılar değil mi? Sürekli uygarlık yadsıyıcıları oldular bizdeki sanatçılar. Yapıtları da bu yadsımanın ürünleridir. Uygarlıktan kopunca, aradaki boşluğu doldurmak için dayanaklar aramak zorunda kalınır. Bizdeki sanatçılar da bunu yapmışlardır. Batıya öykünmek. Çünkü, belirli bir düşünsel tabandan, kültürel tabandan yoksundurlar. Böyle olunca, kendilerince özemlenmiş, yaşamlarına girmiş bir dünya görüşleri de yoktur bu sanatçıların. Tüm bunlar, belirttiğiniz gibi kuraklığın, havasızlığın, köksüzlüğün, evrensel olamayışın nedenleridir. Sözelimi, bir Türk şairi dine (İslam dinine) mitolojik bir olgu olarak bakar, böyle bir şairden insanımızın özünü etkileyecek, dahası özünü belirleyecek, insandan insana bir akım geçirecek şiir bekleylebilir miyiz? Burada şunu belirteyim hemen : Kuşkusuz, tüm yazarlar, tüm sanatçılar yeryüzü genelinde düşünsel bir iletişim içindedirler, bu doğaldır. Çünkü, bu iletişim, yazarların, sanatçıların insanı algılamada, olayları yorumlamada, olgular üstüde düşünmede onların zihinsel açılımlar yapmalarını sağlar. Oysa, bizdeki yazar, Anadolu'daki Ahmet'i batıdaki Hans gibi görür, öyle işler romanında, öyküsünde. Çünkü güdümlüdür. Sözelimi, batıdaki yazar nihilistse, bizdeki de ona özenir. Üstelik bunu çağdaş olmanın gereği olarak görür. Onun için, Tanzimattan

beri oluşan Türk edebiyatı kurmaca bir edebiyattır. Kurmaca bir edebiyat da zgn ve evrensel olamaz kuşkusuz.

- Kurmaca derken neyi amaçlıyorsunuz?

- Kurmaca, bir yazarın yaratımı oluştururkenki süreçte zihinsel hazırlığından ayrı bir şeydir. Yani, her yazar yaratımı zihinde önce kurar. Bu değildir benim amaçladığım. Ben bu kavramla, yaratım nesnel karşılıksızlığını vurgulamak istiyorum. Burda asıl olan, yazar tutarlılığıdır. Bu yok işte.

- Bu ağ, insana sağladığı yaşam pratiği ve geniş olanaklarıyla çekici geliyor ilk anda. Ama, söz konusu çekiciliğin kaynaklandığı etkenlerin insana ürkünç bir sarsıntıyı yaşattığı da gerçek. Gözlerindeki perdeyi birazcık aralayıp bakabilen herkes görebilir bunu. Oysa şairin, görmenin de ötesinde, bilgece bir sezişle sarsıntıyı çok daha boyutlu algılaması gerekiyor. Sarsıntıyı daha geniş kitlelere algılatmada şiirin yapıcı gücü ne olabilir sizce?

- Kendine özgü bir dildir şiir. Bunun sözcükleri de imgelerdir. Dil, nasılkı insanlar arasında bir anlaşma aracıysa, şiir de kendisinin apayrı bir dil olma özelliğinden dolayı kitleler arası bilinç taşıyıcı bir işleve sahiptir. Bunu biraz açmak istiyorum : Günlük dil bir bakıma yorgundur ya da üst bir yapıya sahip değildir. Bir insan, üzüntüsünü, sevincini, öfkesini, coşkusunu, nefretini doğal, yani günlük dille de bir başkasına aktarabilir. Görüldüğü gibi salt bir iletişim özelliği taşır bu. İnsan, bir başkasına kendi durumunu açıklamış olur yani. Oysa bunlar, jestlerle, mimiklerle de aktarılabilir. (Bunun için, pandomime özel bir ilgim var.) şiir, jest ve mimiği de içine alan, insana bir durumu, bir olayı, bir olguyu aktaran, açıklayan değil de apayrı bir düzlemde o olguyu, o olayı ya da durumu insanın öznelliğinden kurtararak ona kavratandır. Bunun için de mdahalecidir şiir. Onun müdahalesi, insanın duygularıyla birlikte daha çok zihnine yöneliktir. Müdahale zihine yönelik olunca algılatmanın etkinliği de kendiliğinden çıkar ortaya. Az önce, imgeye şiirin sözcüğü dedik. Bu sözcük, yapı olarak, yüklendiği içerik olarak doğal dilin sözcüğünden çok daha kapsamlıdır. Sözgelimi, günlük dilde masanın karşılığı yine masadır. Oysa şiirde, masa sözcüğü bir imge olarak geçiyorsa artık sözlük anlamını, yani günlük dildeki anlamını aşmıştır. İmgenin kapsamlı oluşu şurdan ileri gelmektedir : şaire, nesnenin ya da bir olgunun algılatığı şey, şairin zihninde bir oluşum süreci geçirir.

Değişir, bozulur, yeniden bütünlenir. Şiire geçen salt bu bütünlüktür. Şiirin yapısı bu imgesel bütünlüğe ulaştığı ölçüde, etkinliği de artar Yalnız burda şu nokta çok önemli : Şiire günlük dil mantığıyla yaklaşmamalıyız. Bunun için de şiir, ön bir hazırlığı gerektirir. Oysa hiç birimiz günlük konuşmalarımızda, ilişkilerimizdeki konuşmalarda ön hazırlığa gereksinim duymayız. Tüm bunları, çok ince bir sanat olan şiirin algılatma gücünü vurgulamak için söylüyorum.

Sorunuzda sarsıntı dediniz. Öncelikle kim duyar, kim yaşar bu sarsıntıyı? Kuşkusuz şair, sanatçı. O halde, bu olgu, şiirine yansıyacaktır şairin. Böylece, insanın, sarsıntının içinde olduğu halde bunu bilinç düzeyinde algılayamayışından önce, şairde şiir olarak ortaya çıkmıştır bu olgu. Yani, güncelin içinde, sarsıntıyı salt hissedene, bu sarsıntıyı bilinç düzeyinde algılayamayışından önce, şairde şiir olarak ortaya çıkmıştır bu olgu. Yani, güncelin içinde, sarsıntıyı salt hissedene, bu sarsıntıyı bilinç düzeyinde algılayamayan insan ancak o şiiri okuduğu zaman zihinsel bir kavrayışa ulaşır. Zihinsel kavrayış da o olgu üzerinde düşünmeyi gerektirir. Artık insan düşünmeye başlayınca, eyleme geçmesi de olanaksızdır. İşte şiirin algılatma gücü budur, bence.

- Yeryüzü şimdilerde çok yoğun bir karabasanı yaşıyor. Siz bu karabasan altında bile bize sabahı gösteriyorsunuz. 'Kıyılar hep sabah' diyorsunuz *Hira* adlı kitabınızdaki bir şiirinizde. Ama, kıyıya denizden bakıyoruz değil mi? Kıyı biraz da zamanı algılatıyorsa bize, dirilecek mi 'ölü zaman'?

- Elbette denizden bakıyorum kıyıya. Deniz, yoğun bir çalkantının, devinimin, o ölçüde yalınlığın, sonsuzluğun karşılığıdır bende. Zamanla deniz arasında, denizle sabah arasında, bir özdeşlik buluyorum. Hepimiz biliriz, deniz işe yaramayanı hep vurur kıyıya. Zaman da öyle değil mi? Zaman da kalıcı olmayanı, Tanrısal olmayan her şeyi kendi dışına atar. Şiirlerindeki sabah imgesi 'zamanla denizin' bu özdeş devinimlerinin karşılığıdır. Yani, sabah bende bir yarından çok, her an gerçekleşebilecek bir sonuçtur.

- İzin verirseniz ben burda şöyle bir soru yöneltmek istiyorum : Kıyırı ben bir mekân olarak düşünüyorum. Böyle düşününce de bir çelişki çıkmıyor mu ortaya?

- Hayır. Mekân da karabasanı oluşturan bir etken değil mi? Sözgelimi, kanalizasyonları açıkta olan, sokakları çöplükten geçilmeyen, ulaşımı düzensiz bir kent mekân olarak salt bu konumuyla bile insanı olumsuz yönde etkilemez mi?

Şiirimde zamanı ölü olarak nitelendirdim. Gerçekte zaman öldürülmedi mi? Zaman öldürülmeseydi, sözünü ettiğiniz karabasana düşülmüydü hiç? Burda şunu demek istiyorum : Örneğin, genelde herkes camiye mekân olarak benimsiyor, dışlamıyor hiç kimse onu. Fakat hiç kimse onu zaman olarak algılamak ve yaşamak istemiyor. İşte bu zaman ve mekân uyumsuzluğundan kaynaklanıyor insanın karabasana. Mekâna karşı her şey içeriksiz ve sahtedir. Onun için kıyıya denizden bakıyorum ben. Çünkü, gündemden kaldırılmış bir öğretimiz var bizim. Çelişkilerin, uyumsuzlukların yeri yoktur bizim Öğretimizde. Ebediyat dergisi, bu saçmalık settini aşmanın onurlu uğraşını veriyor on üç yıldan beri. Bu settin ortadan kalkması zamanın dirilmesidir. Zamanla mekânın içiçe uyum içinde yaşanmasıdır.

- Bir konumlama belirsizliği var ortada. Karşıt değerlerin çatışması altında yaşıyoruz. Bir yanda insanın temel sorunu var : Kendi özgün konumuna oturabilme sorunu. Öte yandan güncel yaşam, çözümlenmemiş sayısız ayrıntılar bırakıyor insanın önüne. Böylesi çelişkiler ve sorunlar ortamında onurunu koruyabilen her insanda, çok doğal bir tepkinin gelişmesi gerek : Öfke.

Şiirlerinizde öfke yükü imgelere sık sık rastlanır. Biçiminizde de sezeriz bunu. Ama, bu öfke imgeleri karşıt imgelerle öylesine ustaca dengelenir ki, insanın içinde bir şeyler birikir kalır. Neden şiirlerinizin arasına bütetler yapar da, oralara biriktirirsiniz öfkeyi? Nedir yaşamda yeri öfkenin, açıklar mısınız?

- Kuşkusuz öfkeliyiz. Ama bizim öfkemiz, anlık duygulanımların, anlık bunalımların öfkesi değildir. Ne ki, öfke bende gerilimin kaynağıdır ve sürekli bu. Kuşkusuz, şiirimi oluştururken öfkeyi öne çıkarmıyorum. Ama, bir köz gibi yakıcılığını, kavuruculuğunu yüreğimde duyuyorum onun. Şiirlerimdeki öfke imleri, bende sürekli gerilimin bir yansımasıdır, izdüşümüdür belki de. Çünkü, gerilimin itici bir yanı vardır çoğu kez. Sonra salt benim şiirlerimde değil, sizin şiirlerinizde de, öteki arkadaşların şiirlerinde de var öfke imgeleri. Şöyle bir işlevi olamaz mı öfke imgelerinin : Çoğu insanın günlük yaşamda duyduğu anlık, dar, yüzeysel öfkeyi daha bir kapsamlaştırarak onu bilinç düzeyinde algılatamaz mı? Yani, ileri bir süreç için bir amaca yöneltebilir mi? Yönelteceğine inanıyorum ben.

- Oturmuş, çelişkisiz toplumlarda sanat edebiyat yetkinleştirici, insanı aşkınlığa götürücü nitelikler taşır daha çok.

Ne ki, günümüz çok farklı, çelişkilerle dolu karmaşık bir yapı. Bireyin de, toplumun da kesin bir seçim yapması söz konusu. Bu seçimin yapılmasında sanatın edebiyatın üstlendiği görev nedir?

- İnsan, seçimi düşünmeyle yapabilir ancak. Düşünce de kavramlarla gelişir, serpilir. Sözelimi, insan ne kadar çok sözcük, kavram biliyorsa düşünmesi de o ölçüde kapsamlı olur. Sanatın edebiyatın estetik yanıyla birlikte, düşündürücü bir özelliği de vardır. Bir de artık, çağımızda düşünceler sanatla edebiyatla aktarılmaktadır insanlara. Durum böyle olunca, sanatın edebiyatın seçim yaptırma işlevi kendiliğinden çıkar ortaya. 'Oturmuş, çelişkisiz toplumlarda sanat edebiyat yetkinleştirici, insanı aşkınlığa götürücü nitelikler taşır daha çok' dediniz. Doğrudur bu. Bu özelliği açık bir biçimde görürüz Divan Edebiyatı'nda örneğin. Çünkü, Osmanlı Devleti oturmuş, halkıyla bütünleşmiş bir devletti. Ne zaman ki çalkantılar başladı, sanat edebiyat da nitelik değiştirmeye başladı. Günümüzde bu nitelik değişikliği çok daha belirgindir. Çünkü, öğretilerin sanat edebiyat yoluyla kitlelere aktarıldığı bir çağda yaşıyoruz artık. Bizim de sanat ve edebiyatı başat tutuşumuz bundan değil mi?

Yalnız, şunu belirteyim : Sanat edebiyat salt oturmuş, çelişkisiz toplumlarda değil, her zaman, her toplumda insanı yetkinleştirici, aşkınlığa götürücü özelliğe sahiptir. Çünkü, yetkinleşmek önkoşuldur. Seçimi de yetkinleşmiş insanlar yapabilir ancak.

- Genel olarak baktığımızda, şiirleriniz, çeşitli yerlerine serpiştirilmiş temel taşlarla bir Ortadoğu haritası (Afrika ve Endülüs de içinde) veriyor bize. Bu taşlar : Kudüs, Mina, Eritre, Tunus -, Cezayir, Yemen. İstanbul, Endülüs, Fas vb. Bir zamanlar yeryüzünün en görkemli yapısını oluşturmuş bir uygarlığın burçlarıdır bunlar. İnanç bağlamıyla oluşan bu bütünlük bölük pörçük bir durumda şimdi. Yeniden bir bütünlüğün oluşturulmasında sanat ve edebiyatın işlevi ne olabilir?

- Kuşkusuz, bütünlüğün oluşmasında sanatın ve edebiyatın işlevi öncü bir işlevdir. Öncülükten şunu amaçlıyorum : Kültürel yapı oluşmadan, siyasal yapıya da ulaşamaz. Çünkü, biraz önce, sorunuzda 'inanç bağlamı' dediniz. Bu inanç bağlamı sanat ve edebiyatla değil de başka neyle oluşur? Bizim yitikliğimiz bununla başlamadı mı?

Görüyoruz yer yer siyasal oluşumları. Ne ki, bu oluşumlar uygarlık bağlamında gerçekleşmediği için yöresel kalıyor. Kuşatıcı bir yapıya dönüşmüyor. Bizim, sanat ve edebiyatı sürekli uygarlık yaklaşımıyla, evrensel bir düzeyde sürdürmemiz bunun için değil mi?

- Günümüzde az okuyor, az düşünüyor insanlar. Nedir sizce insanı kitaptan uzaklaştıran? Yeniden kitaba dönmek düşünmeye de başlamak olacağından iniş aşağı yuvarlanıp giden bu taş nasıl durdurulacak?

- Sürekli yanıltılıyor günümüz insanı. Eşyayla, konforla, iletişim araçlarıyla. Düşünmemesi için ne gerekliyse önüne yığılıyor insanın. Zihinsel tembelliği de ekleyebiliriz buna. Kuşkusuz, hiç kitap okunmuyor değil. Ne ki, okunanlar düşündürücü, insanı yetkinleştirici, bulunduğu konumdan bir başka konuma çekici şeyler değil. Şunu demek istiyorum : Eğitim kurumlarında olsun, aydın kesiminde olsun zihinleri dolduran salt ansiklopedik bilgilerdir. Yani, günümüz insanının zihni toprak kaymasıyla tıkanmış bir yol gibidir. Bu yol nasıl açılacak? İşte biz bu yolu açmaya çalışıyoruz. Yapıtlarımızı oluştururken, günceli aşarak, onu süzerek öğretisel bir yaklaşımla insanın özüne eğiliyoruz. İnsan ancak varoluş bilincini algılamasıyla bu boğuntunun içinden çıkabilir. Oysa, yürürlükteki dizge insanı bu bilinçten, bu varoluş bilincinden uzaklaştıran bir işleyiş halindedir. Dizge ne denli insanı çürütücü, kimliksizleştirici bir devinim içinde olursa olsun, insanın yine de işleyen tutunulacak olumlu bir yanı vardır. Hele bu bizim insanımızda içten içe yanan bir kor gibidir. Sanat edebiyat içten içe yanan bu korun küllenmesini engeller sürekli. Bu da ancak öncü, özgün, yerli düşünceye bağlı yapıtlarımızla gerçekleştirilmektedir.

- Umutluyuz diyorsunuz yani.

- Kuşkusuz sayın Göçer.

5. Dön., S.38+85, Şubat 1982

TEVFİK EL- HAKİM

ŞİİR

Şiir yaşamın betimlemesi midir?

Şiirin yaşamla bir bağ kurma olduğu kuşkusuz. Diri bir kaynaktan gelir çünkü : ozandan. Ancak, şiirin yaşamaya yönelik bir betimleme olduğu tartışmaya açık bir konudur. Uygarlığın, şiiri betimlemede daha ince, daha titiz araçları var. Düzyazıda da, özde olsun ayrıntılarda olsun düşünsel, yapısal gerçekliği anlatmada eskiden beri daha iyi yaşam betimlemeleri vardır. Üstelik, bir de sinema var bugün elimizde; ülkesiyle, katmanıyla, konumuyla yaşamın tüm ayrıntılarını renk, ses, söz olarak bir şeritte toplayabiliyor. Hangi dilde yazılırsa yazılsın, kitap yoluyla, yaşamın bu niteliklerini göze, kulağa iletmek olanaksızdır.

Sonra, resimleriyle, 'röportaj' denilen anlatı yazılarıyla, yaşamın çeşitli katmanlarına ulaşabilen, olayları günü gününe bildiren haber gazeteleri var şimdi. Gazeteciler, gittikleri yerde bir süre kalarak bilgi topluyor, incelemeler, araştırmalar yapıyor, gazetelerine daha ayrıntılı, daha nitelikli bilgilerle, daha sağlıklı haberlerle, anılarla dönüyorlar gittikleri yerden. Bir ulusun içinde bulunduğu durumu yaşıyorlar.

Bu durum, insanın, haber dergilerine dayanarak, bir toplumun, bir ülkenin tarihi, ya da belli bir dönemi ile ilgili en ayrıntılı bilgileri anında edinmesini sağlayacaktır gelecekte. Sinema arşivleri, bir toplumun belli bir dönemde nasıl yaşadığını, o toplumla ilgili filmi izleyerek, gözümüzle görme olanağını getirecektir. Toplumun eğilimleri yeniden göz önünde canlanacaktır.

Elimizde daha başka araçlar da olduğuna göre, bize, yaşamı daha iyi göstermekteki daha iyi yorumlamadaki önemi nerede şiirin? Şiirin önemi şurada : doğrudan doğruya akıp giden yaşamı betimlemek, ulusları, toplumları, kuşakları anlatmak. Öteki ise açıkta olanı, maddesel olanı gösterir.

Şiir için önemli olan bu başka öge nedir? Varolan araçlar dışında, şiirin salt kendisiyle ayakta durduğu şeydir bu. Dönemlerin, sürelerin ötesinde, geleceğinde olandır. Bu ölümsüz ögenin, doğrudan doğruya ozanın kendisiyle, doğasıyla, mizacıyla ilgili bir

şey olması gerekir. Öyleyse, şiirin tanımı, yaşamın bir betimlemesi olarak değil de tersine, yaşamın ozanın kendinde yansımaları olarak yapılması daha doğru olur. Tıpkı ay gibidir ozan. Göz alan parıltısıyla, yakıcı ışınlarıyla bize yaşam vermez ama, birtakım pırıltılarını ulaştırır, onları kendi sıcaklığında süzer, sonra güzel, düzenli, arınmış bir ışık olarak sunar. Göz ona baktıkça açılır, bellek onda yüzer, kalp ona katışır.

Böylece, ay nasıl bize güneş ışınlarını aktarıırken pek titiz değilse şiir de, yaşamı betimlerken ona olduğu gibi bağlı kalmaz. Burada anlaşılacağı üzere ikisi de gözlerini amaca yöneltiyor. Öyleyse, şiire açılan soru, aya açılan sorunun özdeşidir : bu güzel, duru ışığı bize göndermekteki amacı nedir ayın?

Ay şöyle yanıtlayacaktır bu soruyu :

Bu ışıkla, size olan şeyleri göstermeyi amaçlamıyorum; gündüz gözüyle onları daha açık seçik görebilirsiniz. Amacım, eşyayı, ışık-gölgeden oluşan yeni bir örtü altında size daha çekici kılmaktır. Öyleki, sizde, varlığın ruhunu, oluşların özünü uyarabileyim, varolan dünyadan daha güzel, daha yetkin dünyaları düş gücünüze atayım, güneş ışığında gördüklerinizi benim ışığımla daha başka şeyler olarak görür duruma getireyim sizi. Böylece iki yaşamı yaşamış olursunuz, varlığınız artar.

Bunun gibi, şiir de şöyle der:

Ben, varolan şeyleri maddesel gerçeklikleriyle göstermeyi amaçlamadım size. Bu bilimin işidir. Bilimde tarih var, araştırma var, deney var, sayma var, saptama var. Ben, ışığımla düşünme eyleminizi, bilincinizin kapılarını, düş kurma, anlamaya çalışma adına sizde ne varsa, onların kapılarını aralamak istiyorum. İki yaşamı yaşar duruma getirmek istiyorum sizi; günlük yaşam, düşünsel yaşam.

Daha sonra da, gelecekte kendisini tehdit eden sinemanın, gazetenin tehlikesini duymuş gibi vurgular:

Yaşamın dış yüzünü öğrenmek için bakmayın benim merceğimle. Kamera, haber gazeteleri bu konuda en geçerli sanat olacak gelecekte. Yüreğin yaşamını toplar benim merceğim, yüreğin yaşamını saptar. Kameranın alamadığı, alamayacağı yaşamdır bu. Çağın tanık olan ozan ne olağan yaşamı, ne güncel konuları, ne de bölgesel olayları anlatır. Çağının ruh yaşamını, düşünce yaşamını anlatacaktır o. Abbasiler döneminde Ebul-Ulâ, orta çağda Dante, bugünkü Hindistan'da Tagor, Avrupada Valery.... gibi.

Son olarak şöyle der ay:

Benim merceğim güneşin merceği gibi değil. O, bulgulayan ışıklar atmaz, yaşam veren ışıklar atar. Güneşin ışığı, "bakın, görün" der. Benimki, "duyun, düşünün".

5. Dön., S.38+52, Mayıs 1979

Gül Yansır Mavzer Patlar

Şiirin, sanat, edebiyat türü oluşunun da ötesinde, kendine özgü bir yükümlülüğü vardır. İnsanın olağan gelişiminin bir işlevi olarak yaşamla iç-içe kaynaşmış biçimde sürüp gider. Zaman gelir bir görüntü, bir ses, bir olay, kesit ya da bütün olarak şiirin kendisi olur. İnsanın içindeki şiir olgusu herhangi bir nedenle devinim kazanmış, bakış, şiirsel bir duyarlılığı kuşanmıştır. Bu, sanatçı için de böyledir. Bir öykü, bir roman, bir oyun yazarı olaylara bakarken, gözlem yaparken ya da olayları düş gücüyle biçimlendirirken algılayışı şiir duyarlığının sınırları içindedir. Kurgu, şiirsel bir coşkuyla oluşturulur. Ne ki, bu ortak duyarlık yapı gereği ayrı ayrı düzlemlere çekilir. Şiirde, ya bütüncül bir imge en çarpıcı bir biçimde verilir ya da küçük ayrıntılar belli bir amaca yöneltilerek dağıtılır. Uzakgörür gibidir ayrıntılar, bütünün çevresinde dolanıp durur, onu yansıtır. Düş genişliğinin sağladığı yorumlamayla ayrıntıların örgütlediği belirlilik ana temaya dönüktür hep. İnsanın varoluş bilgeliğinin bir uzantısı olan soyuta duyduğu eğilim en çok da şiirle, mantık sınırlarının ötesinde çok geniş bir alana çeker us. Burada us yerini daha çok duyumsamaya, algılamaya bırakmıştır.

Şiirin çağrısı yürektendir, yüreğedir. Uyuyan bir bedene güneşin vuruşu gibi, tavus tüyü yumuşaklığıyla okşana okşana biriken yürek kendi sınırlarının dışına taşmak zorunda kalır. Bu, sorumluluğun, evrensel görevin dışında değildir. İnsan kendi ağırlığını taşıyamaz, bu yüzden de bir eyleme dayanmak zorundadır. Şiirle çağrılmayan insanın kalkışı sağlıklı değildir. Şiirin çağrıştırdığı olgu-ortaya koymaktan çok çağrıştırır-ne olursa olsun tutunmuş kişiyi, pürüzlere takılmasını önleyerek derin bir coşkuyla çıkarır yaşamın karşısına.

Şiiri, salt biçim , bu biçim içinde belli duyguları, düşünceleri yansıtan bir yazın türü olarak algılamıyorum. Daha geniş tutuyorum bu alanı : Doğanın insanı büyüleyen güzellikleri, korkutan, ancak korkuturken bile dinginlik veren derin bir sessizlik, anlamlı bir davranış hep şiir doludur. Müzikle yakın ilintisi vardır şiirin. Bir günbatımının yarattığı tinsel tepki belli bir yazın kalıbı içinde biçimlendirilebilir. Ne ki, şiirin asıl kaynağı hatta

kendisi günbatımıdır, günbatımının insanda karşılığını bulan devingen birikimdir. Bu birikim kişiye özgü, algılama gücü, yabancılığı ya da kendine olan yakınlığı ölçüsünde iç evren duyarlılığının oluşturduğu bir öz yapıttır. Şiir burada bireysellikten çıkarıp bazı sınırlamalara sokmak belki de şiirin yoğunluğundan bir şeyler yitirmesine neden olur. Çünkü, hiçbir duygu, hiçbir düşüncü kalıp gibi çıkarılıp başka bir yere aktarılamaz. Ancak ozanın görevi burada başlar. Yüklendiği sorumluluk, taşıdığı coşku-ki bunu belki de daha fazla taşıyamaz- sahip olduğu yetenek yazmaya zorlar onu.

Öz, ufalana ufalana bir alâna yayılmıştır: En geniş anlamıyla İNSAN. Şiir, söz konusu alanlardan eşdeş alanlara insana özgü iç nitelikler taşıırken özün seçtiği belli bir noktayı amaç alır. Bir maya atar yüreğe, yeşerecek, ürün verecek. Sıcak bir soluk üfler.

Şiire kapalı olan yürek sevgiye de kapalıdır. Kendi mantığı içinde ne denli geniş tutulursa da çok dardır şiirsiz yürek, sığamaz başkaları. Bu darlık kendi kendini yiyişin, kendi kendine kanayışın, doymayıp kurbanlar arayışın simgesidir. Yürek şiire açılmadıkça onarımsız sürüp gider bu. "Bizim istediğimiz, yüreklerin delinmesi değil, onarılmasıdır bütün yüreklerin; şiir de bunun için yaratılmadı mı başlangıçta?" (Nuri Pakdil. *Biat II*) Ama insan, girdi mi bir kez koruyucu ağına şiirin, onun taşıdığı gizden alamaz kendini. Eşyanın ötesindeki anlamın, insanın ayrımında olmadan taşıdığı gizli zenginliklerin birden açılıvermesi karşısında mutlu bir şaşkınlığa düşer. Sanki üç adım ileriye kadar sokulan sis duvarı, tüm yaşam boyunca ilk kez çekilmiş, uçsuz bir gök sofrası serilmiştir insanın önüne. Bir girdaptan yeni çıkmıştır. Bundan sonra güvercinler uçuşur şiirden, gül yansır mavzer patlar, umut buğulanır : Bir dürtüdür : İnsanı, eylemle bütünleşmiş bir yaşama zorlar. Şiirle ilkelerin ortak gücüne yaslanan kişinin artık aydınlanmıştır önü: Seçim yapılmıştır.

Yadsımanın, koşullandıran görmez ediciliğinden bir an sıyrılıp eşyanın şiirini kavrayan kişi, tüm açıklığıyla Mutlak'ın gücünü duyar, öz varlığının bilincine varır. Zaman süreci içinde değişmeyen ne ki, savsaklanıp unutilan, sonra da dışarda aranan iç uygarlığına kavuşur-ki dış uygarlığı da oluşturan budur- Şiir soyutlanabilir mi uygarlıktan? Bir ülküyü bana, benden sana, senden ona geçirmiyorsa bir şiir, neye yarar? Şiir bizi sorguya çekmeden önce biz çıkmalıyız karşısına şiirin: Neden susuyorsun, kanatlanmıyorsun, çarpmıyorsun yeryüzüne? Şiir, ancak "tarihi yonta yonta" bir akımı

geçirmeye başlar. (Nuri Pakdil *Biat II*) Bu temele, bu uygarlık bilincine dayanmayan şiir kurudur. Damarlarında nefret, hınç, kin dolaşır. Zulmü yaygınlaştırır ancak. Daraltır yürekleri. Nesnelerin görüntüsünde kendini bulamamış şiirin getireceği bir derinlik, bir genişlik yoktur. Yoksulluğun ürünüdür böyle şiirler.

Yüreğe dönükse şiirin damarları bir onarım başlar yürekte. Katı bir taş, bir buz yığını, sıkılmış bir yumruk yavaş yavaş katılığı, soğukluğunu, kinini insancıl değerlere bırakır. Bundan sonra insan kendi özünden taşıdığı sesi dinler, dıştan geleni değil. Şiir kendi sesini taşır insana. Sağlam bir kaledir, umutsuzluk onun duvarlarından giremez. Kaleye sığınmış yüreğin coşkusu öte dünya özlemiyle büyür. Fizik ötesini duyurmayan şiir cansız sözcüklerin yığıntısından başka nedir ki? Şiirden korkanlar vardır. Korktukları için de küçük dehlizlere sığınır. Küçük umutlar yeter onlara, küçük acılarla yıkılırlar, sorunları bireyseldir. Oysa şiir ayırmsız kucak açar kendine yönelenlere.

Karanlığa bulanmış şiirler vardır. Karanlıktan bakarak yeryüzünü algılamaya çalışan insanlar vardır. Salt dışsallıkla kurulan bir şiire tutunan kışı onun gecesinde yiter gider. Çünkü şiire yansıyan, insanlığın karanlık yüzüdür, geceye düşünle de uyum içindedir. Bunun ayırımında olanlar şiirin taşıdığı iç açılımı kavramaya çalışırlar. Bu yüzdendir, yaşamın eylemin şiirle iç-içe oluşu. İnsanları coşturmak için de şiir okunur. Ama, şiir insanın içinde sürekli bir coşku bırakabiliyorsa, Tanrı'yı duyumsatabiliyorsa işlevini yerine getirmiştir.

5. Dön., S.38+37, Şubat 1978

ÖNCÜLER ANLAŞILIRSA

a.

Gerek içerik yönünden gerekse biçim ve biçim yönünden, insanı saran, etkileyen, büyüleyen, yepyeni, canlı bir yapıt var 1980 yılında insanlığa sunulan: *Bir Yazarın Notları*. Şimdilik I. ve II. ciltler çıktı. Nedir bu notlarda insanı saran, büyüleyen, şaşırtan, âdeta namludan yeni çıkmış bir kurşuna dönüştüren etkinlik? Bir yazarın, anılarını, izlenimlerini, duygulanımlarını çok çok aşan evrensel bildirilerdir de ordan kaynaklanıyor asıl etkinlik.

Her yapıtıyla yenilik getiren bir yazar Nuri Pakdil. *Bir Yazarın Notları*'yla da yeniden bir yeni olarak çıkıyor karşımıza.

Bir sorgulamadır notlar. Neyin sorgusunu yapıyor yazar? Varoluş sorumluluğunun sınırları dışına çıkan; insanın, çağın, zamanın, mekânın, konumun sorgulanmasıdır bu. Çağ içinde çığ gibi bir başı bozukluğu yaşayarak uçurumun ağzında dolaşan ve durmadan aşağı bakan bir insanlığa "dur mahvolacaksın" değiştir notlar. "Mekân'dan önce 'zaman'ını elinden aldıktan sonra, oyna dediler bizim oyuncaklarımızla; al sana, bir karış boyu 'mekan'!" Zamanı elinden alınmış 'bir karış boyu mekân'da deli koyunlar gibi dolanıp duran bir ulus olmadık mı? Her batı ulusundan bir parça kir taşınarak oluşturulmuş bu çarpık yapı, manevi dünyamızı durmadan kemiren habis bir ur değil mi? Ortak ayıbımız, ortak suçumuz. Öyleyse "Biz, birbirimizle değil, kendi kendimizle hesaplaşmalıyız önce." "Tüm değer tüketimlerinin kökenini araştırmak gerekiyor, büyük gözüpeklikle. Bu kendimizi sorgulamadır her şeyden önce."

Notlar, emeğin, alınterinin dinsel, evrensel gücüyle yargılamadır çağı. Ne çok cümle var notlarda, emek üzerine, emekçiler üzerine, alnteri üzerine. Bunları okudukça insan, alınterleri masaya akın eden çiçekler olup çıkıyor. Kuşkusuz, çelik gibi, soylu bir direncin simgesidir emekçiler, kir bulaşmamışlığın.

"İyi bakmalıyız işçilerin direniş çiçeklerine.

Onların boyunları, yalın bayırıdır onurun. Boylarına bakmam - daha doğrusu bakamam ki, gözümü alır alevleri -, çabucak boyunlarına bir göz atıveririm.

Yüce dağların düzlüğüdür onların alınları.

Gözleri iki çeşme. Akar, mütemadiyen, özgürlüğün suyu: yeryüzüne, Bayım, cömertçe.

Ayakları da derin vadi.

Toprağa ilk değen insan ayağı, Âdem'in ayakları da, ilk işçi ayağı değil midir?

Peygamberler hem işçiydiler, hem de önder."

Bir araştırmadır notlar: Kimlik araştırması. Daha ilk cümleye bu araştırmayla başlanır. "Arıyorsun! Neyi? Kimliğinizi mi? Herkes mi yitirdi dediniz, kimliğini?" Gerçekte, uygarlığımızın kökenindeki Tanrısal değerlerden kopuşumuz yeryüzünü de bir çıkmaza sürükledi mi? Genel denge, bu çöküşle değişti çünkü. Yeryüzünün bir yanından öteki yanlara da yansıyan ışık sönünce, karanlık bir mağaraya dönüştü dünya. Işık uzaya sürgün edildi. Yadsımamız, utancımız, ayıbımız, sorumsuzluğumuz, ilencimiz, üstümüzü örten kalın bir kabuk oldu. Bu öyle bir azap ki, ışık bize ulaşmıyor. Ama bulmak zorundayız; kurtulmak için. Buz dağlarını soluğumuzla hohlayarak da olsa. "Sanat, yitik insaniliği bulmak için, sürekli kazılar yapılmalıdır buzların altında."

Bir savunmadır notlar: Onuru, emeği, özgürlüğü, direnci, sabrı, dayanma gücünü, yiğitliği. Olumluluğu savunarak ulaşabiliriz ancak; olumlu insana. "İnsan! Seni savunuyorum; sana karşı! Oysa en iyi savunma saldırı değil miydi?" Bu yüzden saldırıdır notlar: Kimliksizliğe, sorumsuzluğa, kirli mülkiyete, tüm insani değer tüketimlerine, cellatlara. Yapıcıdır saldırılar. Şövalye ok atmaktan çok yakın kavgayı sever. Notlardaki sözcükler de uzaktan değil, çok yakınımızdan beynimize vurur ha vurur.

Bir balyozdur notlar: Vicdanımızın üstünde durmadan büyüyen mor kayaya. Tanrı'ya giden yolu tıkayan birikime: Kirli mülkiyete. Amacın yok olduğu yerde aracın ne anlamı olabilir? "Tek engelin kirli mülkiyet olduğunu görüyorum." Okudukça sarsılırız, nasıl bir gazap içinde yaşadığımızın ayırımına vararak. Yazar, yaşama ülküsel bir kavga ve saldırı yaklaşımıyla bakar. Sanata, edebiyata da. "Harfler askerlerimdir. Yazmaksa; bunların hepsini giydirip kuşandırıp, düzenli ordular biçimine sokmak, sonra da büyük bir karagözlülükle savaşa sürmektir."

Bir vurgulama, bir konumlamadır notlar: Tanrı'dan kopuk insanlığı, çağı, yeryüzünü, sıkıntıyı, acıyı. Ne olduğumuzu bilmekle varabiliriz ancak, olmamız gereken

yere. Neyiz şimdi? Gırtlığımızı kadar bizi yutmuş bataklığın içinde, çılgıncasına çırpınan, bilincini, sağduyusunu yitirmiş sarhoş yaratıklarız. Bilmem, direnebilecek miyiz? Üstümüzde sarkan İP'i tutup yeniden toprak üstüne çıkabilecek miyiz? Tanrı'yı yeniden algılayabilecek miyiz yani. "Tek doğru? Tanrı yasaları! İnsan, bu yasaları anlaması için mi yaratıldı? Bir konumlama?" Notlar, anormalliğe varan çağdaş trajik yapının vurgulanmasıdır. "İnsanın, kabaran deniz dalgaları gibi, yeryüzünü sarsan çılgılığı var ortada: ben, yurdumdaki bu çılgılığı duyduktan sonra, elbette hep acı cümleler kuracağım: çünkü, bu çılgılığın içinde benim sesim de var. Ancak, acı cümlelerle yaklaşabiliyorum insanlığa."

Bir çağrıdır notlar: Sorumluluğa, 'Niçin yaratıldın sorusunu yanıtlayan evrensel insan siyaseti'ne. "Özgörev bilinci; insanın, niçin yaratıldığının bilgeliğini hissetmesidir, duymasıştır, çok somut yaklaşımlarla algılayabilmesidir."

Ve bir direnme, bir başkaldırıdır notlar: ŞEY'e. "(Soru : 'Ya bu dehlizde ölürsem?' / Yanıt: 'Direnirsem, ölmem') İlk tanıklık, 'Tanrı'nın kulu' olduğumuzadır. Bayım; bir varoluş konumlamasıdır bu. Böylece, kendini konumlayabilen, artık özgürdür: kula kölelik ebediyen yoktur. Tüm kötülüklere; beni varoluş konumuma yabancılaştırıcı her davranışa; bu ister bireyden gelsin, ister devletten gelsin, başkaldırmak görevimdir artık: çünkü, özgürlüğüme sınır çizilmek istenmektedir. Oysa, ben, başta, özgürlüğü seçmişimdir."

b.

Notlara, deneme olarak, sanat ürünü olarak baktığımızda da, yazarın devrimci düşüncelerinin, devrimci kişiliğinin bir yansıyışını görürüz. Çünkü, denemede bir biçim aşamasıdır bu yazılar. 1976 - 1980 yılları arasında tutulmuş bu notlar, günce gibi bir zaman sıralaması izlemez. Anılar, çağrışımlar, düşler, gözlemler, yorumlar, izlenimler ve bilinçaltından oluşan bir bütünlüktür. Küçük öykülerin, kimi yerde küçük oyunların aralarına balta gibi serpiştirilmiş cümlelerle ayrı bir etkinlik kazanan notlar, kimi yerde müzik, kimi yerde karanfil, kimi yerde makinalı tüfek sesi, genelde ise şiirdir. Bir olur coşar, yeğnileşirsiniz kuşlar gibi. Sonra balyoz gibi bir cümle gelir, sarsılırsınız. Gülümersiniz sonra. Bakarsınız yazar bir ağıtın destanını yazıyor, hemen toparlanır bir kez daha duyarsınız sorumluluk çağrısını, sonra sorumluluğu.

Şimdiye değin, öykü ve romanda kullanılan bilinçaltını denemede öyle bir ustalıklarla kullanıyor ki yazar, kafamızdaki yerleşik sanatsal dizgeler altüst oluyor. Anı, bilinçaltı, soru, yanıt; bunların tümünü tek bir sözcükte, tek bir tümcede birleştğini görünce şaşırıp kalıyoruz. Örneğin: "Komşumuz demirci Abdullah usta; kırış kırış olmuş ama onurlu ve heybetli, emeğin dinsel gücünü taşıyan, sanki bir bir, herkese, bir bilinci aşılayan, günde beş kez o devrimci topluluğa katılan işçi miydi?"

Yaşamda olduğu denli sanatta da statükoyu yıkan, yeni alanlarda yeni yöntemlerle at koşturan öncüler ilkin yeterince anlaşılamamıştır toplumlarca. Çünkü, öncülerin hep gerisinde olmuştur toplumsal bilinç. Bunun böyle olması da doğaldır zaten. Söz konusu bilinci öncüler kendileri oluştururlar da onun için. Kendi kendimizden başlar bilinçlenme, bireyden başlar. Bu yüzden, toplumun paslanmış halkasını parçalayarak, insanın özündeki küllenmiş ateşe elini uzatıp tüm insanlık adına yanabilecek karagözlü, yürekli, yiğit bireylere gereksinimi var çağın. Bunların çoğalmasıyla yaygınlık kazanacak bilinç, duyarlılık, kesin bir toplumsal değişimi zorunlu kılacak. Sonra eylemciler bu toplumsal arzuyu yaşam biçimine dönüştüreceklerdir. Bu da açılış töreni olacaktır bitmiş bir yapının.

Toplumlar yaşamla sanatı, yaşamla eylemi, yaşamla insanın öz beklentilerini, sanatla eylemi, sanatla insanın öz beklentilerini birleştiren yazarları çok daha zor anlıyorlar.

Bu açıdan *Bir Yazarın Notları*, üzerinde titizlikle kafa yorulması gereken çok önemli bir yapıt bence.

5. Dön., S.38+73, Şubat 1981

RASİM ÖZDENÖREN

ROMAN VE HİKÂYE

I.

Romancı, toplumunun geleceğini belirleyen insandır. Çeşitli tiplerden kurulu bir ordusu vardır romancının. Bu ordunun üyelerinden kimi iyiye eğilimli kimi kötüye... kimi içinde derin bir geçmiş hasreti yaşatır, kimi umutlu bir gelecek, kimi sıkı sıkıya çağına bağlıdır, kimi çağından kopmuştur. Ama bütün bu farklı kişiler bir roman çerçevesi içinde birleşince romancının o harikulâde dünyası çıkar karşımıza. Romancı kendi kişisel eğilimi açısından bu tiplerden birine veya ötekine daha yoğun bir kişilik, daha aktif bir rol verse bile bu öbür kişilerin önemini azaltmaz. Tam tersine, romancının sunduğu bu sınırları belirlenmiş dünya içinde başka mukayese imkânımız olmadığından, öbür kişilerin varlığıyla bir anlam kazanır. Bu kişinin davranışı önemlidir. Düşünceleri önemlidir. Romancı, ikinci dereceden kişilerin davranış ve düşüncelerini, bu baş kişi açısından ölçüp biçer, değerlendirir. Ama gene de tek başına romanı sürdüren bu baş kişi değildir. Onun müspeti veya menfiyi temsil edişi öbürlerine göredir. Menfi olmasa müspeti nereden bileceğiz?

Romancının dünyasında bu yüzden hep farklı uçlara doğru gerilmiş insanlar vardır. Reel insana pek benzemez onlar. Bütün müspetleri veya bütün menfileri toplamışlardır üzerlerine. Ortalama insanlara, roman kişileri arasında yer yoktur veya dramatik yanları belirlenerek vardır ki o zaman da bu kişi, artık o ortalama insan değildir. Romanlarda gördüğümüz ortalama insan bile, 'orta' ya doğru gerilmiş, ortadaki uca sarkmış insandır. Yoksa şahsiyetsiz (karaktersiz) bir insan olurdu. Bunun, ünlü örneği Gonçarov'un Oblomov tipidir. Oblomov hepimizin içinde yaşayan tembellik iç güdüsünün tipik örneğidir. Hepimizde bir parça Oblomovluk vardır, ama hiçbirimiz Oblomov değiliz. Oblomov şöyle bir insandır: iyi yüreklidir, başarmak istediği işleri vardır, hepimiz gibi rüyaları vardır. Fakat korkunç bir tembeldir, tembelliği yüzünden, aşkını, servetini kaybedecek kadar tembel. Romancı, aslında hepimizin etrafımızda çok rastladığımız, misallerini pek çok bulabileceğimiz bir insanı, onun mizacıyla karşı karşıya getirilince dram sayılacak olayların seyri içinde, yakalayıp bir uç noktaya sürüklemiştir. Böyle olmasaydı Oblomov'un ne özelliği olabilirdi, üstümüzde ne etkisi kalırdı? Bu durum

roman dünyasında geçerli realiteyle, bizzat içinde yaşadığımız realite arasındaki ayrılıktan doğmaktadır. Dış dünyada, çevremizde yaşayan insanları yakından tanıdığımız için, onların içine düştükleri komik veya dramatik durumu çabuk fark ederiz. Ama roman dünyasında yaşayan insanları bize romancı tanıtmak zorundadır, üstelik de onları romancının tanıtılabildiği kadarıyla tanırız. Ve tanıyabildiğimiz kadarıyla roman kişilerinin dramını kavrarız. İşte bu yüzden romancı, kişilerini bize en özel, en uç noktalarından yakalayarak tanıtır. Alelâdelik bile bir özellik kazanır romanda, alelâdelikler bile fevkalâdedir. Kişiler az çok (nisbi anlamda) idealize edilmişlerdir, kısaca ve daha doğrucu tipler haline gelmişlerdir.

Roman kişileri böyle olduğu için canlıdır, böyle olduğu için aramızda yaşarlar. Reeldirler. Çünkü romancı, kişisini yapan unsurları gene de bizim aramızdan, bizim muhitimizden toplamıştır. Onun yaptığı şey, bizim göremediğimizi görmek, bulamadığımızı bulmak olmuştur. Bize anlattığı şeyler eşyada zaten gizli olarak bulunmaktadır. Romancı bu özelliğiyle bir toplumun imkânlarını keşfeder. Karakteristiğini kavrar, bize yabancı gelmeyecek olan bir dünya içinde, roman dünyası içinde de onu bize sunar.

Bir toplum genel olarak romancının tanıttığı şekilde tanınır. Çünkü en gizli özelliklerinin yanında en sivrilmiş özellikleri de o gösterir. Toplumda keşfettiği imkanlarla, toplumun geleceğinin ip uçlarını verir bize. Geleceğin bir çeşit felsefesini yapar romancı. Belki hareketli ve dinamik bir filozoftur da. Dünyanın en büyük filozoflarının romancı oluşu veya felsefelerini roman biçimleri içinde sunmaları boşuna değildir.

II.

Hikâye nüansları yakalama sanatıdır. O, roman gibi bütün bir hayatı topuyla kucaklamaz, hayatın bir enstantanesini tespit eder, sonra o enstantaneyi romanlarda pek görülmeyen seri bir üslûpla, kelimeleri âdeta bir mitralyöz ateşi gibi takır takır kullanarak önümüze serer. Ancak mitralyözün sayısız boşa giden kurşunlarına karşı iyi bir hikâyede gereksiz, tablosunu çizdiği enstantane içinde hedefini bulmamış kelimeler yoktur. Hikâyeci, kelimelerini, bir şair ustalığıyla hesaplayarak ve bir seçime bağlı kılarak kullanmak zorundadır. Onun alanı, romanın soluklu ve geniş alanından yoksundur çünkü.

Roman eski sanatlardan destanı karşılıyorsa, hikâye bu destan içindeki bağımsız fragmanlardır. Üstelik de uslûp özelliklerini, sert darbeler halinde kullanılan kelimeler, bir iki kalem çırpışıyla bir tablonun tamamlanması durumu, romana göre çok daha belirli olmalıdır. Bu yüzden iyi bir romancı her zaman iyi bir hikâye değildir. İyi bir hikâyecinin de her zaman iyi bir romancı olamaması gibi. Hayatı kökünden ve bütün meseleleriyle birlikte kucaklamak hikâyenin işi değildir. O hayattan bir kesit alır, bütün güçlerini de bu kesit üstüne yığar. Bu kesitten çıkarak hikâye okuyucusu hayatın geniş vâdisine de uzanmak ister belki. Ama dedik: hikâyenin işi değildir bu, o kesitini anlatmakla ödevlidir. Çehov bir kül tablasından bir hikâye çıkarabilirim diyordu. Ama romancı o tablayı kullanan kişilere de eğilmek zorundadır. Hikâyenin hedefi tekdir, bütün ustalık da bu hedefi iyi nişanlamaktır. Romansa çok daha geniş bir alan içindeki, dahası, sebepler ve sonuçlar da belirtilerek ortaya konan cereyanıdır. 'Cereyan' anlatılırken 'Siklon'dan ve mutlaka da 'antisiklon'dan bahsedilmelidir. Hikâye ise bu üç unsurdan bir tekini konu edinebilir kendine. Ayrıca şu benzetme ve kıyaslamanın da yeri vardır bu noktada: roman bir savaş alanıdır, oysa hikâye düello sahnesidir. Romancı bize 'tip'ler çizer. Hareketinin bütün ağırlık merkezi tipler üstünde toplanır. Roman sanki bize tipler sunmak için vardır, hikâyeciye 'tip'ler çizmez. O, 'tip'i adeta bir veri olarak kabullenir. Onun bize sunduğu, tiplerden çok 'durum'lardır. Bu yüzden romanlarındaki gibi çapraşık olaylar dizisi yoktur hikâyede. 'Durum'lar vardır, şöyle:

İnsana ilişkin metafizik sorular romanda yalın olarak yer almaz, bu sorulan 'insan'a bağlanarak bir anlama ulaştırılır. Hikâye ise gereğinde yalın olarak bu sorulara açılabilir, hatta çok zaman bu soruları belli bir 'tip'e bağlamanın gereği de yoktur. O, bu sorularla ilişki kurmuş insanın, onun gelmişi ve geçmişi ile ilgilenmeden nedeni ve niçinine dokunmadan, yalnız bu 'durumunu anlatır, belki hatta yalnız bir 'coşku' durumunu anlatır, o kadar. Bütün bu sorularıyla birlikte bu çehrenin tamamıdır, hikâye bu çehredeki bir mimiki tespit eder. Ama mimik tek başına bağımsız bir şeydir.

1. Dön., S.5-6, Haziran- Temmuz 1969

TIYATRO ÜSTÜNE NOTLAR

I.

Dingin yaşam gerilerde kaldı. Yirminci yüzyıldan daha öncelerinde. Büzüldü içimiz. Kısıvrak tutuklandığımızı anlıyoruz yavaş yavaş. İnsandan insana bir sıkıntı, bir başkaldırı sarası geçiyor. Hiç bir çağda, yer yüzü bu denli çalkalanmadı. İki savaş da bu çağa rastladı. Bir dünya bu çağa rastladı. Bir dünya savaşı görsemydik diye, bazen düşünüyorum. Benim kuşağım savaş sonralarının, çok sonlarının, çok sonralarının acılarını yüklendi.

Bundan da önemli olanı, 1923 Devriminin uygulama alanı içinde büyüdük.

Türk ulusunun ulusal eğilimleriyle çelişen bir devrim süreci içinde algılamaya başladık yurdumuzu, yer yüzünü.

Olabildiği denli şişirilen maddesel iştahlar durmadan eziyor ruhun gereksinmelerini. Avrupa'da, Amerika'da, Rusya'da, Çin'de, Türkiye'de insanın durumu bu. Ortadoğu, Afrika da itilmek isteniyor bu çukura; biri yorgun, biri gözünü yeni açmak üzere dünyaya.

İnsanın üstünde baskı yığın yığın. Hem insan birbirini sıkıştırıyor hem de Devlet sıkıştırıyor insanı. Unutulan, bile bile unutilan, sözlüklerden çıkarılan Tanrı oldu.

Tanrısız bir dünya kurmak için herkes birleşmiştir sanki.

İşte burda çıkıyor ortaya tiyatro, tiyatronun öz görevi: Tanrıyı insana yeniden hissettirmek. Yeniden insanı göğe baktırmak, gökle yer arasında ilişkiler kurdurmak.

Tanrıyı algılatmayı amaç edinmeyen bir tiyatro olamaz, yaşayamaz artık. Çünkü, yer yüzü, tanrısızlığa bundan daha ileri bir noktada dayanamaz artık.

Ya Tanrıyı algılayacağız, ya öleceğiz toptan.

Kolay olacak mı bu? Oyun yazmak, sanatların en zorudur, işlevi de en evrensel olanı. Bunu deneyeceğiz sürekli. Bir oyun yazarı, yirminci yüzyıldaki bir oyun yazarı bunun bilincinde olmalıdır.

Bunun için evrensel bir yaklaşım gerekli tiyatroya. İnsanın konumu evrenselleşti çünkü. Eskiden böyle değil miydi? Kuşkusuz, insan, yaratıldığından beri evrenseldi. Ama, konumu, bu denli düşündürücü, acıklı, yalnızlık içinde olmamıştı.

Konu yandı. Konumu çıktı insanın ortaya, insanın içi dışı yandıktan sonra.

İnsan, hangi ülkeyi alırsanız alın ele, konumunu bilmiyor bugün. Bilse, doğrulabilir, eline kalbine götürebilir, kalbini dinliyebilir, ölümsüz bir ruhu olduğuna inanabilir.

Konuşulan, yazılan sözcükler de yorgun, yalama. Akım geçmez oldu konuşulan, yazılan sözcüklerden. Müziği, ışığı bunun için sık sık sokmalı oyuna, belki sözcüklerin edilgenliği biraz olsun giderilebilir, etkinleştirilebilir sözcükler. Işık oyunları ile sözcükler başkaldırmaya çağırıyor ülkelerin öldürmenlerine karşı. Önce sözcükler araştırmalı Tanrının gerekliliğini. Sözcüklerden insanlara geçmeli bu arayış.

En yeni teknik, tiyatro için gerekli bugün. Eleştirmenler, düşünürler, yönetmenler nasıl görmezler bu gereksinmeyi? Anlatımda olduğu gibi oynanmada da. Çünkü, çağımızda sürekli gözü kamaştırılıyor insanın. Kamaşma yoğunlaştıkça körleşiyoruz. Hepimiz soyut körlere benziyoruz. Yeni oyunlar, o denli yeni yorumlamalarla sunulmalı ki insanlara, bu soyut körlüğümüz yavaş yavaş giderilebilsin.

Ülkelerin öldürmenlerini en çok tedirgin edecekler, o ülkelerin yeni oyun yazarları olacaktır.

5. Dön., S.15, Nisan 1976

ROMANIMIZDA GEREKEN

İlkin metafizikle metafizik bir eseri birbirinden ayırmak gerek. Metafizik özel bir bilgi şubesidir. Metafizik bir eserse (özellikle söz konusu etmek istediğimiz roman) bu bilgi şubesinin verilerinden yararlanan veya yararlanmayan fakat daima onun dışına bulunan bir sanat ve yaratıcılık alanıdır. Gerçi ikisinin de fizik ötesi ilişkilerle bağıntılı oluşu ortak bir yanı ortaya çıkarıyor, fakat gene de bu ilişkilere bakış açılarının değişik olması, konu olarak yalnız bu ilişkileri seçip seçmemeleri, bu ilişkilerin dışına taşabilme imkânlarının olup olmadığı noktalarından ayrı oluşları bu iki konuyu birbirinden bağımsız düşünmemizi gerekli kılar. Bir bilgi şubesi olarak metafiziğin kendisi telkin etme fonksiyonundan yoksundur, bir öğretiler ve olsa olsa benimsenebilir. Romanın kendisi ise mahiyeti gereği bir düşünceyi, duyguyu aşılama aracıdır. Metafizik verilerin doğru olup olamayacağı veya gerçekte var olup olmadığı tartışması bir yana, metafiziğin işaret ettiği bir ülke ile insanoğlunun yakından bir ilgisi vardır.

Bu ayırmayı şunun için yaptık: metafiziğin bünyesi ile ilgili olan tartışma metafizik romana dokunmaz. Ayrıca metafiziğin konusu hakkında ileri sürülen belirsizlik isnadı da metafizik romanı ilgilendirmez. O kadar ki, metafiziğin özel bir bilgi şubesi olamayacağı kabul edilse bile, bu, sanata metafiziğin girmeyeceğini veya metafizik bir romanın olamayacağını gerektirmez. Romandan beklediğimiz şey bize bir takım metafizik değerler getirmesi, metafizik bir estetik kurması değil, fakat insanın evren karşısında takındığı durumun, bu durum içindeki insani ilişkilerinin neler olduğunu belirtmesidir.

Metafizik roman demek, romanı belirsiz, mevhum bir düşünce, temel üzerine kurmak demek değildir, insanın evrene bakışını, onun belli bir yer ve zamandan sonsuzluğa uzanışını tespit etmektir, acılarına evrensel bir anlam vermektir. Meseleye bu açıdan bakınca metafizik romanın gerçekten uzaklaşmak demek olmadığı da anlaşılır. Tersine tam gerçeğin içine girmektir. Çünkü insan yaratıldığı günden beri kendisi için sürekli bir sır kaynağı olan bu çeşitten bir ilişkiler dünyasında yaşamaktadır. Metafizik romanın ödevi ise insan ruhunun bu yanlarını didiklemektir.

İnsanın var oluşuyla birlikte her yerde ve her insan topluluğunda ortaya çıkan bu ölümsüz meseleler, belirli toprak parçaları üzerinde yaşayan insan topluluklarının bu ortak meseleye bakış açılarının değişikliği yönünden onlara farklı karakter ve tiplerini de açıklar.

İşte metafizik romanın önemi bundan sonra başlıyor. Belirli bir insan topluluğunun belirli bir dönem veya dönemlerinde bu ölümsüz meseleler karşısındaki tavrı nedir? Bu tavidir ki o topluluğun tipini (veya tiplerini) ortaya çıkarır. Günlük toplumsal ilişkiler bu görüşün, bu tavrın yorumu altındadır. Bu böyle olunca, tipleri olmayan bir topluluk düşünmek de mümkün olmayacaktır. Ne var ki, tipleri ortaya çıkaran, onların karakteristik yönlerini belirleyen bu tavrın, onlara hâkim olan belirli dünya görüşünün tespiti konusunda romancının yaratıcı kabiliyeti ve gücüne de azımsanmayacak bir pay bırakmak zorundayız. Çünkü bu tavır ve görüş genel olarak dağınık ve alacalıdır. Onları dağınıklıktan, alacalı durumdan kurtarıp belli bir muhit ve kişiler çevresinde yoğunlaştıracak olan romancının sezgisi, düşüncesi, o topluluk hakkındaki bilgileri olacaktır. Bu işlem romancının yaratıcılığına, onun bakış açısına ayrı, özel bir yer verir: toplumdan alınan ham maddenin şu veya bu biçimde işlenmiş madde durumuna getirilmesi romancının gücüyle orantılıdır demek herhalde yanlış olmayacaktır.

Bize gelince, Peyami Safa'nın *Matmazel Noralya'nın Koltuğu* ile yaptığı tecrübesi bir yana, ihmal edilemeyen bir tür olmuştur metafizik roman. İnsanın ruh derinliklerine inmeden, onun iç dünyasında cereyan eden olayların iniş çıkışlarını tespit etmeden ortaya çıkarılan tiplerin toplumla ilişkilerini, toplumdaki yerlerini, fonksiyonlarını; belli bir psikolojik durumdaki değerlerin gerçeklerini anlamak, bunları belirli sebeblere bağlamak çok defa (hatta her zaman denilebilir) imkânsız oluyor. Bu yüzden de bu çeşit ilişkilerden soyutlanmış, askıda duran kişilerle karşılaşırız hep: insanın ölümsüz yanlarına el atılmayınca, yazıldığı dönemde bir değer olarak kabul edilen romanların, roman kişilerinin hayatı da o dönemle orantılı oluyor; dönem değişince kişiler de siliniyor.

Bu türün ihmal edilişindeki tarihi sebebi, köklü bir roman geleneğimizin bulunmayışını kabul ederiz. Çünkü bu türün işlenişi bir medeniyet seviyesini, bir roman spekülasyonunu gerektirir. Ancak bu günkü durumuyla da romancılığımız Hüseyin Rahmi'nin gerçekçilik anlayışından pek farklı değildir; olsa olsa roman kişileri ortam değiştirmişler, şehirden köye göçmüşlerdir (gerçi köye inişin başka sebepleri de

gösterilebilir ama söz konusu etmek istediğimiz bu değil). Söz gelimi Dostoyevski'nin romanında ancak bir figüran olarak kullanılan kişiler Hüseyin Rahmi'nin baş kişisi olur. Emeti Hanım bir gerçektir, ama gerçek karşısındaki durumu nedir? Dünyaya karşı hiç bir durum takınmaz o, kafasında hiç bir düşüncesi yoktur. Aslında böyle bir kişi de bir roman kahramanı olabilir, fakat romanın kendisi bütünüyle bir takım meseleleri ortaya koyabilmelidir. Hüseyin Rahmi'nin Emeti Hanımı çevremizde benzerlerini çok gördüğümüz kişilerden biridir (ama daha ne kadar görürüz belli değil. Emeti Hanımın dönemi çok gerilerde kaldı çünkü) ama bu bize neyi anlatıyor ki? Bize anlatılması gereken, bir gerçek olarak Emeti Hanım değil, Emeti Hanımın gerçeğidir. Emeti Hanımın kişiliğini de, kalıcı yanını da, Onun dünyaya karşı takındığı durumu tayin eder. Yoksa bir varlık olarak dünyada yaşaması, bir takım acıklı veya güldürücü durumlar içinde bulunması değil. Bu bakımdan bu gün belirli bir Türk tipi yok diyorsak, meseleyi bu açıdan düşünüyor, Türk tipi yaratılamamıştır veya ortaya konamamıştır demek istiyoruz.

Türk insanının evren karşısındaki durumu nedir? İsyanı, inancı, korkuları, bütün olarak dünyaya karşı takındığı tavır, mutlak arayışı ne durumdadır, nedir, nasıldır? Bunların cevabını romancımızdan beklemek hakkımızdır. Romancımız Türk insanını politik sınırların dışına çıkarmalı, ona evrensel kimliğini vermelidir.

3. Dön., S.19+5, Nisan 1972

EK:2

MÜSTEAR İSİMLER LİSTESİ

MÜSTEAR İSİM

Erkam ABDÜLHAMİD
Atıf BEDİR
Nehbani BÜNYAMİN
Abdurrahman CAHİT
Cemil CELA
Abdurrahman CEM
Bilal CERİR
Davut DAĞ
Bilal DAVUT
Musa DENİZ
Osman ENES
Ömer ERİNÇ
İbrahim GAFARLI
İdris HAMZA
Cafer HAYDAR
Haşim HIRAŞ
Mazhar HÜMAM
Tavus HÜSAMEDDİN
Adem İYAZ
Ali İMRAN
Mehmet KURŞUN
Mahmut MUAZ
Yakup MUSA
Ebuzer MURTAZA
Yusuf NİLİ
Eyüp ÖNDER
Mehmet REHA
Süleyman SAHRA
Salih SAVAŞ
Hamid SILA
Ebubekir SONUMUT
Hüseyin SU
İlyas TARIK
Gaffar TAŞKIN
Murtaza TUNÇGÖK
Abbas YAHYA
Halil YAKUP
Selim YAVUZ
İshak YETİŞ
Emin ZİYAİOĞLU

İSİM

Turan KOÇ
Abdurrahman BAŞPINAR
İzzet TÜRKMEN
Cahit ZARİFOĞLU
Cemil ÇİFTÇİ
Cahit ZARİFOĞLU
Ömer AKSAY
Turan KOÇ
Alaeddin ÖZDENÖREN
Arif AY
Rahmi KAYA
Duran BOZ
İbrahim SARI
Necip EVLİCE
Ali KARAÇALI
Sezai UĞURLU
Kamil AYDOĞAN
Mevlüt CEYLAN
Adem SOLMAZ
Nuri PAKDİL
Ali GÖÇER
Fuat ALTINSOY
Arif AY
Şaban ÖZDEMİR
Rahmi KAYA
Arif AY
M. Akif İNAN
Süleyman KALKAN
Ökkeş AYDOĞAN
Nuri PAKDİL
Nuri PAKDİL
İbrahim ÇELİK
Nuri PAKDİL
Rasim ÖZDENÖREN
Nuri PAKDİL
Ali GÖÇER
Kamil AYDOĞAN
İbrahim DEMİRCİ
A. Ulvi TEMEL
Nuri PAKDİL